حسين جاهد

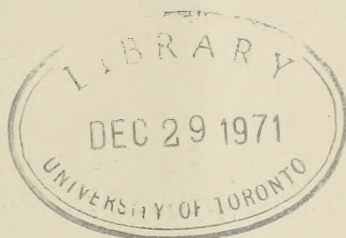
Yalçın, Hüseyin Cahit

غوغالرم

Gavgâlarım

کندی دوشوندکلرمزی ، کندی بیلدکلرمزی بوتون جهانك حقیقتلری ایچون برشور اساسی ظن ایتمیوبده هرکسك‌ده کندیسنه کوره مشروع برطاقم احتساسات ومطالعاتی اولابیله‌جکنی قبول ایدر . بزه خوش کله‌ین شیلرك برچوق کشی‌یه خوش کله‌بیله‌جکنی ذهنمزه یرلشدیرر ایسه‌ك بیهوده مجادله‌لرك برچوغنه نهایت ویرمش اولورز .

طنین مطبعه‌سی
١٣٢٦

LIBRARY
DEC 29 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

غوغالرم

مقدمه

ترامپت سریع، مطرد ضربه‌لریله درسه نهایت ویریپوردی. مردیوه‌نلردن بر استعجال ولوله‌دار ایچنده صنفلر اینیور، مکتبك باغچه‌سنی، آولوسنی بر های وهوی طنان ایله دولدیرییوردی. کولوشن، قونوشان، شاقه‌لاشان بو کوروالتولی کنجلر ایچنده درس چالیشانلر، درس مذاکره ایدنلرده اولوردی. کیزلیجه بر کوشه‌یه چکیله‌رك اللرنده‌کی کتابلری پك کوسترمه‌دن اوقویانلرده واردی. بونلر موسیو لوقوق، پارس فاجعه‌لری، طونیجدن قیزلر کبی رومانلردی. بر کومه تشکیل ایده‌رك حرارتلی قونوشانلر، قول قوله کیره‌رك دولاشانلر آراسنده غزته‌لردن، رومانلردن، ادبیاتدن بحث ایدنلرده کورولوردی. آه کنجلك او پر غلیان زمانلرنده، جهلك، تجربه‌سزلك ویره‌جکی بر اطمئنان شدید ایله جریان ایدن بو حرارتلی مباحثه‌لر... بونلرده اوقدر لذت، بونلرده اوقدر جاذبه واردی که آرقداشلرك استهزالرینه مقاومت ایچین قوت بولونور، هرشی اونوتولور، درین ودائمی بر دوستلغك تمللری قونوردی. ایشته شعیب ایله بزم ایلك دوستلغمز بویله باشلامشدی. او، کیمسه‌یه صوقولماز، صاریشین،

ضعیف ، وحشی بر چوجوقدی . تصادف بزی مکتبده بر صیرایه آتدی. ظن ایدرم بر صباح بر بریمزی اللریمزده جزء جزء نشر ایدیلن معهود جنائی رومانلردن بریله کوردك . بودرحال برزمین محاوره تشکیل ایتدی . محاوره اوزادی . اوزادقجه بر بریمزی تقدیر ایتدك . سرسری یهودیلری ، حسن ملاحلری ، حشین فلاحلری اوقومش اولماسندن بن اونك وسعت وقوفنه انتقال ایتدیکم کبی اوده بنم مونته قریستولری ، لوءلوء اصفرلری ، حیتلری بیلیشمدن کندیسیله عینی ذوقه مالك اولدیغمی تقدیر ایدییوردی . بو محاوره ایله بر بریمزك علمنه ، وسعت احاطه سنه واقف اولدقجه بر بریمزه قارشی بر حس حرمت ومحبتده قلبلریمزی دولدورمغه باشلایوردی . ایشته حیاتك بوایللك کونلرنده مکتب صیرالرینك جهالت مستریحه سی ایچنده باشلایان بوحس حرمت وارتباط اوزماندن بری کیتدکجه قوت بولدی . فکرلریمزك تکاملی ، مطالعه لریمز همان عینی خذایی تعقیب ایده رك یوکسلدی . صوکره استعدادلریمز بزی باشقه طرفلره سوق ایتدی . فقط هر حالده ، درت بش دوست ایدك ، بزم اساس مناسبتمزی بوکتاب ، رومان مراقی حاضرلادی . بر بریمزده کوردیکمز بوقرابت ، بواخوت فکریه ایچنده دوستلغمز انکشاف ایتدی .

امید وحرارتمز ، حیات وعالم حقنده پارلاق ظنلریمز نه قدر چوق ایسه تجربه سزلکمزده اوقدر چوق ودرینده ی . حیات اجتماعیه نك هنوز مبدأنده بولونیوردق . داخل اولمق ایچین

قلباً طوتوشدیغمز حیات فکر ومساعیده رهبرمز یوقدی . غزته‌لر ، رساله‌لر پك سونوکدی . بزی صاپه یوللردن . حیقساو سوققلردن قورتاراراق ساغلم برطریقه ایصال ایده‌جك نشریاته تصادف ایتمیوردق . عائله‌لرمزده‌ده بوحیات فکرده ایچین بزه رهبرلك ایده‌جك کیمسه بولونمیوردی . ایچمزدن بعضیلری یتیم ایدی . آنایه بابه‌مز اولانلرده ده ایوبی اسکی تربیه دائره‌سنده یتشمش اولدقلری ایچین اونلرده بو وظیفهٔ ارشادی ایفا ایده‌مزلردی .

بویوك برمطالعه حرصی ، درین براوکرنمك آرزوسی : ایشته بز . مظلم ، سیسلی برثمان : ایشته ساحهٔ عرفان وادب . بزبوراده سنده‌لیه‌رك قرارلامه‌دن یوروزکن یاواش یاواش بزه برهبر هدایت پیدا اولمغه باشلادی : فرانسزجه .

نشر ایدیلن جنائی رومانلرك همان کافه‌سنی اوقودق . او صیراده غزته‌لرده بونلرك اهمیتسز شیلر اولدیغنه دائر بحثلر کورولمکده . « حسی رومانلر » مدح ایدلمکه باشلانمشدی . بو ، ژورژ اونه‌نك . اوقتاو فویه‌نك اثرلرینك ترجمه‌سی وقتنه تصادف ایدییوردی . فقیر دلیقانلیلر ، دمیرخانه مدیرلری ، ژورژ اونه وامثالنك اثرلری بزده‌کی ذوق ادبیی برآزدها یوکسلتیوردی . بورومانلری سومك نتیجه‌سی اولهرق فرانسزجه‌یی سوییوردق . فرانسز کتابجیسنك نصف انتخابنه‌قلمش برطاقم اثرلر هیچ آکلامه‌دیغمز حالده المزده دولاشیردی . برمعما کبی یوزلرینه‌باقاردق .

هوسم ، مراقم اوقدر شدید ایدی که بونلری آکلامادن اوقور . الده لغت ، معنالرینی کتابك اوزرینه یازاردم . آدولف بونك ، الدن آماتیه ، اسمنده‌کی کوچوك بر رومانی اوزرنده‌کی معنالر سیم سیاه بر حالده کلمشدی . الك بسیط و ابتدائی کلمه‌لرینه بیله یازلمشدی .

لغت تحریسی صقنتیسنی اقتحام ایتدیرن ابتلای شدید جمله‌دن بر معنا چیقارمغه کنجه ذوق ویرمیوردی . آیری آیری کلمه‌لر بیلنیور . فقط محررك مقصدی آکلاشیلهمایوردی. یاواش یاواش بو اثرلرك ظلمت مبهمیتی آراسنده بعض شیلر سچمکه باشلادم . بو ظلمته آلیشیر کبی اولدم . قرانلقده بر آز کورمك ممکن اولیوردی . بو امکان بر آز حاصل اولنجه حس ایدیلن ذوقده ونسبتده چوغالمغه باشلادی و بو تلذذ مراقی تشدید ایلدی .

بر طرفدن فرانسزجه تحصیلمزده صنفلریمزله برابر ایلریله‌یوردی . زولا نامنی ایشتمکه باشلامش ، بورژه‌نك رسمنی ثروت فنونده کورمشدك . خایتان دوواردس اسمنده اختیار بر فرانسز خواجه‌مز واردی . معلول بر حالده کتیردیکمز فرانسزجه ایله بر کون بوکا زولانك نصل بر محرر اولدیغنی صوردق . حدتله : « قوشون ! » جوابنی آلدق . رومانه مراقمی کورن بو اختیار خواجه غزته تفرقه‌لرندن کسیلوب کتاب صورتنه کتیرمش بر اثری ایرته‌سی درس . اوقومق اوزره بکا اعاره ایتدی . معهذا بونی بر تقدیر ایله توصیه ایتدیکی بو اثر امیل ریشبورك . بزجه

« مردود قیز » محرری اولان اوژن دابیتك « قوندامینه
ماری » اسمنده پاطیرتیلی گورولتولی بر كتابی ایدی .

فقط آرتق بز خواجه‌مزك بو فكرلرینی بكنمیه‌جك قدر بیومش
کورکی اولمشدق . ذوقمز تكمل ایدنجه ابتدا اوژن اوربانك
فرانسزجه اثرلرینی اوقودق . صوكره بر آز دها ایلرله‌دك .
دوماڧیسی قاریشدیرمغه باشلادق . دوماڧیس بنم ایچون فرانسه
ادبیاتنك الك بیوك استادی ایدی . اوڭك رومانلری اكمل آثار
صنعت ایدی . دوماڧیسی بویله درین بر اعتلای تقدیرله اوقودقدن
صوكره تصادف بورژه‌نك بر رومانی المه كچدی . بو « لاتر
پرومیز » ایدی . اوقودم . فقط آكلامادم . ژورژ اونه . دوماڧیس
قولای ایدی . اونلره آلیشمشدم . فقط بورژه‌یی اونلر قدر آكلامق
قابل اولمیوردی . بش آلتی آی صوكره لاترپرومیزی تكرار اله
آلدم . بو دفعه دها زیاده آكلادم . بونك اوزرینه دوماڧیسك
قلبمده اشغال ایتدیکی موقع تقدیر و احترامه بورژه كچدی .
اثرلرینك هپسنی برر برر آلمغه باشلادم . بورژه‌نك تنقیداتی
سایه‌سنده بالزاق ، دوده ، فلوبر ، تن كبی مشاهیر محررینك
اسملرینی ، برطاقم اثرلرینك ماهیتنی اوكرندم . زولانك تنقیداتی
فرانسز حركات ادبیه‌سی ، محررلریله بنی دها زیاده آلیشدیردی .
فاكه‌نك . ژورژ پلیسیه‌نك كتابلری بو وقوفی توسیع ایلدی .
اووقت تنك فرانسز رسائل موقوته‌سی‌ده آلمغه باشلامشدق .
الك طاتلی زمین محاوراتمز بو حركات ادبیه ایدی . فرانسزجه

بزی قورتارمش . بزه افق تخیلاتمزی کنیشلتمش . آمال
مساعیمزه کنیش یوللر آچمشدی .

وتوفمز آرتدقجه استقبال ایچین تصورلرده باشلایوردی .
آرتق اعدادی تحصیلنی بتیرمشدك ، شعیب حقوقه کیرمش ،
بز ملکیه یه کچمشدك . بربریمزه امللریمزی ، آتیده یاپمغه
حاضرلاندیغمز شیلری توزیع ایدیوردق . مکتبدن چیقدقدن
صوکره اوفاق بر رساله موقوته تأسیس ایده جك ، ایکی اوچ سنه
کندیمزی بو رساله ایله طانیتدقدن ، جدیت وکمالمزی ، حیثیتمزی
قارئلره تسلیم ایتدیردکدن صوکره بویوك نشریاته قالقه جقدق .
حصه سنداتینه اللی بیك لیرا سرمایه لی بر شرکت تأسیس ایدیوردق .
قپالی فورونك قارشیسنده اووقت اوزرینه هنوز اولر یاپیلمیان کوزل
عرصه یه مطبعهٔ عثمانیه بناسندن دها مکمل بر مطبعه یاپییوردق .
بر طرفدن بویوك بر یومی غزته چیقیور . بر طرفدن ادبی بر رساله
نشر اولونیوردی . مطبعه غایت مکمل تفریش وتنظیم ایدیلیوردی .
صوکره بو تفصیلات ایچنده غائب اولیوردق . ایش صالونلری ،
استراحت اوطه لری ، تلفونلر ، آسانسورلر وسائره وسائره ...

کندیسنه بو غریبهٔ خیالیمی توزیع ایدرکن شعیب بوقدر ثبات
ومتانتی بکلهجوق کوروجه سنه شبهه لی بر تبسمله کولرك شرکت
وغیرت کلمه لرینك ایلك حرفلری اولان ش . غ حرفلرینی
دفترینه یازییور ، صوکره بو تصورك کندیسنه یوم تبلیغی اولان
١٨ ایلول . ٣١٠ تاریخنی آتیور .

— باقەلم ، كوريرز ، ديیوردی .

ایشته مكتب عائلەنك حقیقتدن بو قدر اوزاق امیدلری ، خولیالری ایچنده عصبیتله كیتدكجه متزاید بر محبت و ابتلا ایله چالیشدق . فرانسزجه اوقودیغمزی آكلار بر حاله كلدك . الیمزه كچن جزئی پاره‌نك بویوك قسمنی كتابه ویردك . هپیمزك كندیمزه كوره كوچوك بر كتبخانه‌مز اولدی . بر كتابجی حسابنه صحیفه‌سی بر غروشه جاویدله ترجمه ایتدیكمز رومانلردن حصه‌مزه دوشن پاره ایله لاروسك بویوك آنسیقلوپه‌دیسنی آلیوردم . بو آنسیقلوپه‌دی اووقت بزم ایچین بوتون معارف جهانی محیط بر خزینهٔ بی‌بها ایدی . و بو خزینه‌یی آتیده‌كی امالمزك مقدمهٔ اجرا آتی اولمق اوزره تدارك ایدییوردق .

مكتبی اكمال ایتمكه بش آلتی آی قالمشدی . اوزمان یازی یازمه‌مز ایچین بر وسیله ظهور ایتدی . مكتب رساله‌سی پارلاق بر دورهٔ رغبت كچیردكدن صوكره سونمش . بر مدت بویله سونوككنمش . نهایت تعطیل ایدلمشدی . بر غزته چیقارمغه هپ خواهشكردك . جاوید ، حسن ، عالی ــ زواللی عالی ! ــ همان بو ایشی درعهده ایتدك . بوتون تجربه‌سزلكمز ، بوتون شوق و امیدمزله یازی‌یه باشلادق . بو هپمزك ایلك محاربه‌سی ایدی .

واقعا، دها اعدادینك ایكنجی سنه‌سنده بنم « نادیده » دینه بر رومانم چیقمشدی . بر سنه صوكرا معارف نامنده غزته كبی رساله‌لرده فنی اكلنجه‌لر طرزنده یازیلرم كورونمشدی .

دها صوكرا صباحك مسابقه‌لرينه اشتراك ايتمشدم . فقط بونلر چوجوقلق ديه تلقى ايدلمش . رد اولونمش يازيلردى . اصلا يازه‌جغمز شيلر . مملكتده اصلا خدمتمز مكتب غزته‌سيله باشلايوردى .

ايشته اوزمان هپمز بر كتاب ياقه‌لادق . متبحر . متعمق كورونمك احتياجنه قاپلمش ايدك . هند ، چين ، يونان فلسفه‌لرندن باشقه بر شيدن بحث ايتمكى عظمت علميه‌مزه پك مناسب كورمه‌يوردق . لاروسك مقالاتى بويوك بر منبع عرفان ايدى .

بو آغير . بو اى هضم ايديله‌مه‌مش مقالات جديه آراسنده آثار منظومه‌ده كورولدى . بو اثرلر جناب شهاب‌الدين امضاسنى طاشيوردى .

جناب شهاب‌الدين برادرم سعادك آرقداشى ايدى . بر كون سعاد اوكا مكتب غزته‌سنى چيقارمقده اولديغمزدن بحث ايتمش ، اوده كنديسنه بر دسته شعر ويرمشدى . شعرلرى بن اوقودم . پك فنا بولمادم . آرقداشلرمه‌ده :

— برادرك بر رفيق وار ، جناب شهاب‌الدين ، شعرلر ويرمش ، غزته‌يه باصسه‌ق ناصل اولور ؟

ديدم . شعرلرى اونلرده ضررسز بولديلر . مقالات جديه و علميه‌مزك آراسنده جوق يراشغال ايتميه‌جكلرى ايچين زمانيه درجنده محذور تصور ايدلمدى . ايشته بو بويوك شاعرك ايلك تقديركارلرى !

مزده‌لك منسوجنی بیورسنی . آخیری ایله یقین وجدانجه
آرقداشلریمزه بیله مؤاخذه سنی دعوت ایده‌جك بزی عادتا عوضه
ایتمکه باشلادیغی صیراده بر کون بو وجهله بر ظرف درونده بر
مکتوب آلدق . بو دفعت بویوك ماوی کاغده جلیه بکمز خطی
ایله یازلمش ایدی . امضایه باقدق :

ر . و

بو ، تجارب قلمیه قبیلندن ایلك یازیلرینه «رؤف وجدانی» امضاسنی آتان محمد رؤف طرفندن یازلمشدی .

« محترم آرقداشلرم » دیه باشلایان بو مکتوب بزه بویوك بر ممنونیت ایله برابر بویوك بر تسلی ویردی . انسانلر آراسنده تأسیس روابط ایچین قرابت فکریه‌دن قوتلی بر اساس بولنه‌مز . چونکه بونلر ارتباطی افکار و حسیاتده‌کی اشتراکدن یریشوب طوغه‌بیلور . ایشته بر دقیقه اول بزجه مجهول ، یابانجی اولان ر . و . بو مکتوبیله بزه پك یقین بر دوست اولیوردی . آرامزده اسنان مسلك اعتباریله هیچ بر فرق یوقدی . اوده بزم کبی دوشونیور . اوده بزم کبی حس ایدیوردی . بو ایسه کندیسنه قوشوب آغوش آچمه‌مزه کافی ایدی .

بو اوزون مکتوبك اوقوندن برینی صاقلامش اولدیغمز ایچین بعض فقره‌لرینی نقل ایتمك ذوقنه مغلوب اوله‌جغز :

« برچوق زمان واردر که محترم هیئتکزه اثبات استحقاق ایتدکلری تشکرات و تکریماتی عرض و حسیاتمی بیان املمده

مشغول ایدم . زیرا « مکتب » کنز یکی کسوه‌سیله نشر اولوندیغی زماندن بری تعقیباتم کوستردی که هیئت جداً اقتدار و وقوف صاحبی کنجلریمزدن عبارتدر . فقط بزده همان هر شیده اولدیغی کبی یکی نشر اولنان مجموعه‌لر حقنده سوء استعمالر . یعنی یاغان تبریك مکتوبلری اوقدر بایاغی . اوقدر مبذولدر که حضرۀ عدمیته تنزل ایله اوقومامغه راضی اوله‌میان طبع مجبور سکوت اولیوردی : مع هذا بردوام متشوقانه ایله تعقیب ایدییوردم . »

« مکتب » ده استمزاج ادبی دیه برقسم آچه‌رق قارئلریمزك بعضی شیلر حقنده فکرلرینی صورمغه باشلامشدق . بو آراده « نه زیده کیمك شعرندن خوشلانیورسکز ؟ » مآلنده برسؤال ده واردی . بوکا کلن جوابلر « خزینۀ فنون » کبی بعض رساله‌لرده کهنه کهنه موضوعلری عادی براسلوب ایله تکرار ایدن باشقه‌لرینی یازمایان برطاقم کیمسه‌لری قیزدیرمش . علیهمزده برچوق تعریضاتی دعوت ایتمشدی . ایشته بزه دققدان کوروله‌جق مبدئی اولان بو تعریضات محمد رؤف بکده برحس نفرت و استکراه تلقین ایتمشدی . جناب شهاب الدینك شعرلری حقنده‌کی تقدیرات مفتونانه‌سنی بیاندن صوکره بونلرك دعوت ایتدیکی تعریضاته نقل کلام ایده‌رك شونلری یازیورذی :

« ادبیاتمزك برکوشه‌سنده برطاقم حوینات منفرده واردرکه بونلر هیچ برشی بیلمدکلرندن ، ذوق ادبی نعمه‌برذرۀ سنفیه بیله مالك اولمادقلرندن ، مقتدر اولامادقلری شیئه اعتراض .

دم اوله‌بیلدکلری . یا تنظیر و تقلید ایتدکلری . دها طوغروسی
ایده‌مدکلری شیئی دوبلا ایتمک ایچون اوغراشیرلر . بونلر ایچون
هر واسطه اعلادر . ذوق و اقتدار ادبیده اولدیغی کبی اخلاق
و آداب خصوصنده‌ده دیلنجی مقوله‌سندن اولدقلرندن کفرلر .
سویرلر . قولایجه رزیلدرلر . بونلر هایقیرارق . چیغریشارق بیلدکلری
قدر دار ظن ایتدکلری ساحهٔ ادبی غلغله‌لریله اشغال ایدوب
شاعر کچینمک دعواسنده‌درلر : بونی معلوم . ایشته بوتون تقدیر
ایدیلن شاعرلر آراسنده بونلرك کولکه‌سی بیله یوقدی . بو
بوش بیجکلر ایچین بونه کوزل بر ضربه اولدی که بتون بتون
تارمار و سرسم ایتمشدر . بو موفقیتی حس ایدیوردی . بتون
نغاغاریله اوقدر غلیانه کلمشلردی که جنت شبابمه برسی یاپمقدن
اورکیوردم . زیرا ادبیاته اویله بر عشقم واردر که بوتون بو « خزینهٔ
فنون » قارالامه‌جیلرینه . بو کنندی آثارنده شاعریتلقلرینه صوك
درجه بر نفرت ایله عداوت ایدیوردم . بونلرك واسطه کزینه نازل
اولان ضربه اونلری نه قدر خراب ایتدیسه بنی اوقدر مسعود
ایتدی .... »

« ... هله بوکون خزینهٔ فنونك صوك هرزه‌لرینی اوقودیغم
زمان بوقدر بلاهت صندانیه . بوقدر سنکینی حسیقانی اوبلر
طغیان ایتدم که الده بر واسطهٔ نشریه‌م اولسه ایدی همان بوتون
مسئولیتلری آلهرق بو اسلاف پرستانه بر سلسلهٔ تحقیر کبی « ترکه

الك بویوك شاعری جنابدر ! » دیه بر مطالعهٔ جوابیه یازه‌رق اونلری بوتون بوتون قوودورمق ایسترده‌م . »

فی الحقیقه ابتدا عادتا ایسته‌میه ایسته‌میه درج ایتدیکمز جنابك شعرلری یاواش یاواش بوقدر درین بر تأثیر فسونکار کوسترمکله هپمزی تسخیر ایتمکه باشلامشدی . اساساً ایچمزده شعر ایله اوغراشان یوقدی . هیچ برشیئی فرق اولمادیغمز زمانلرده اوقودیغمز جنائی روманلر ، کیزلی کیزلی اله کچیردیکمز بر پرستش دینداراته ایله اوقودیغمز « وطن » لر . « جزمی » لر . « اوراق پریشان » لر استثنا ایدیلیرسه ترك اثرلرینه هیچ برشی مدیون دکلدك . بزم تربیهٔ فکریه‌مز فرانسز ادبیات ، تنقید ، فلسفه کتابلری آراسنده وقوعه کلمشدی . « وطن » لر ، « جزمی » لر بزم ایچین اوزمان اوقدر یوکسکدی که اونلری تقلیده چالیشمغی بیله بر کفر عد ایدییوردق . بو فرانسز آثاریله الفت تأثیریله‌در که یازیلان تیاترولری حکایه‌لری ، شعرلری لذتله اوقویه‌میوردق . بونلر بوزوق کلیوردی . بونلرده نقصان برشی واردی . بونلر بزم ایسته‌دیکمز ، بزم روحمزی ممنون ایده‌بیله‌جك آثار دکلدی .

نثر قسمنده ، خالد ضیانك اثرلری انتشاره باشلایجه‌یه قدر بو نقصانی الآن حس ایتدیکمز حالده جنابك شعرلری بزده دیمه‌لیده آرادیغمز شیئی ، ذوقی ویرییوردی . اونك ایچین چوقدن بری بکلندیکی ، آراندیغی حالده نهایت قاووشولمش بر املك ایدی

زمانلرده قالمادوغمز كبى مقتولاته برشهادت محبايله آثارينى حويده .
دوشمونيتمزى صاقلامغه لزوم كورمه‌دن يازييور : بو صورتله الى الابد
سوروب كيده‌جك بر مجادله‌نك اساسلرينى – بيلمكسزين –
حاضرلايوردق بز . و . اعتناسيله كان مكتوب صاحبى بوندن صكره
قدر طغيان ايتميه‌جك بيلملك ايچين عصيانده ثروت فنونده كورولن
تعريضاتك نه قدر حقسز ، نه قدر سفيلى ، نه قدر عفو ايله قوبولمه
اولماسى ايجاب ايدردى . بز اوده قدر ضرورى بر مسكوت ايچنده
مقابله‌سز دوردق . صوكره‌يه حاضرلانيوردق . »

بو صيراده ثروت فنونده بر شكل ادبى اكتساب ايدييوردى .
رساله بر غزته حالنده انتشار ايتمكه باشلايان معلومات
رساله‌سنده « عجب » و « مقتبس » كلمه‌لرينك تعقيبه ايديلوب
ايديله‌ميه‌جكنه دائر استاد اكرمدن استشهاد ايديلرك آچيلان
بر بحثده معلوماتك پرده پروانه مقابله‌سى استاد اكرمك حمايه
ادبيه‌سى آلتنده ثروت فنونه بر تلميذ عرفانى اولان توفيق فكرتك
سر محرر اولمه‌رق دخولنه سبب اولمش و بو صورتله بر برينه معارض
ايكى مسلك طرزنده ايكى رساله قارشى قارشى‌يه اخذ موقع
ايتمشدى .

ثروت فنون باشليجه توفيق فكرت ، خالد ضيا . جناب
شهاب الدين كبى كنج ، منور . خواهشكر تجدد اوچ صاحب
اقتدار اديبك غيرتيله مملكتمزده حقيقتاً « ادبيات » دن عد
ايديله‌جك آثار وجوده كتيرمكله جاليشان ايكى بر مكتب ادبيه

ترجمان اولورکن « معلومات » مسلك واخلاق مشكوك ، ادبیاتدن زیاده اغراض شخصیه‌یه مربوط ، قارمه قاریشیق بر کروهه ملجأ تشکیل ایدییوردی .

خزینهٔ فنون محررلری مشابهت مسلك سائقه‌سیله معلومات هیئت تحریریه‌سنی‌ده تشکیل وتزیید ایتدکاری کبی « مکتب » محررلری‌ده ینه عینی سائقله ثروت فنونه التحاق ایدییورلردی . بنم ثروت فنونه اشتراکمه رؤف سبب اولمشدر . خالد ضیا ایله بزی طانیشدیران‌ده ینه رؤف اولمشدی . « مکتب » مجموعه‌سندن انفکاك ایتدکدن صکره بنم ایچون الك طاتلی مشغولیت کوچوك حکایه‌لر یازمق وبونلری برایکی دوسته اوقومق ایدی . رؤف بوحکایه‌لرك ثروت فنونه ویرلمسنی توصیه ایتمش وایشته ثروت فنونده‌کی خدمت قلمیه بنم ایچون بوصورتله ابتدا ایتمشدر .

مقصدم ثروت فنونك تاریخچه‌سنی یازمق دکل . اونك ایچون ، آثار ادبیه‌لریله ثروت فنونی یاشاتمغه اشتراك ایدن شاعرلریمزدن ، ناثرلریمزدن بحث ایده‌جك دکلم . حیاتمك الك طاتلی . الك مسعود سنه‌لرینی تشکیل ایدن اوپرشوق وامید زمانلرده مدافعهٔ مسلك ایچون کیریشدیکم مبارزاتی بو کتابده طوپلامق ایسترم . چونکه دوغرو بیلدیکم ، وجدانمده دوغرو دییه قناعت ایتدیکم مسلکده ، طریق مساعیده ثبات و اقدامه بنی الك زیاده تشویق ایدن ، بکا الك زیاده قوت ویرنشی اوغرادیغم اوحقسز تعریضلر ، تجاوزلر . تحقیرلر اولمشدر . هیچ بر وقت نومید اولمادم . شوق

واميدنى كسر ايده بيله جك الا متجاوزانه اعتراضلر بالعكس بنم
ثباتمى، سعيمى تقويه ايتدى . نهايت خصوصيله يكى ادبياتك
عينى مشكلى . ديكرلرى يوللرنده مدافعهٔ حق و مسلك اوغورنده
عينى تجاوزاته هدف اولاجق كنجلرمزه اتحاف ايتمك ايسترم .
بو مثاللر اونلرده احتمال كه بر آن ايچون تزلزله اوغرايه بيله جك
جسارتلرينى، اميدلرينى تقويه يه خدمت ايدر. برده صوڭ حركت
ادبيه نك همان تكميل مباحثاتنه اشتراك ايتمش اولديغمدن. بو
مباحثات ايسه يكى تأسسه مجبور بر مسلككى قارشيسنده كى
معارضلرله كيريشمكه مجبور اولديغى مبارزاتدن عبارت بولنديغندن
« غوغالرم » صوڭ دورهٔ ادبيه نك بر تاريخچه سنى . بر زبدهٔ
تحولاتنى تشكيل ايدر. بو نقطهٔ نظرله مطالعه سى فائده سز قالماز.

شو مباحثاته شيمدى هيچ برشى علاوه ياخود ايچلرندن
بعض شيلر طى ايده جك دكلم . احتمالكه، اوزرندن سنه لر كچمش
اولديغى ايچون بعضى تعبيرلر ، بعضى پارچه لر « بر آز شدتلى »
« بر آز فضله » بولونه جق . فقط بونلرك ناصل حرارتلى بر
دورهٔ مجادله ايچنده يازلديغى دوشونيله جك . بالخصوص آچيقدن
ياخود بالواسطه استهزالر، تحقيرلر، شتملر، تعرضلر ايله طغيان و فوران
نه قدر تشويق ايدلديكمز نظر انصافه آلنه جق اولورسه او قدر بو يولده
بر قباحت عد ايدلمز ظن ايدرم . ذاتاً بونك ايچيندر كه شو مقالاته
« تنقيدات » نامنى ويرمكدن ايسه « غوغالرم » ديمكى مناسب
كوردم . أوت بونلر بر غوغادر ؛ و بو . صرف قناعت وجدانيه يى

محافظه مقصدیله ادبیات و حقیقت عشقیله اختیار ایلدیکی ایچین نجه مقدسدر .

* * *

یوقاریکی سطرلری بوکونکی حریت بختیارلغنی کورهمیه‌جکمزده آرتق قانع اولدیغم بر یأس وفتور دورهسی ایچنده یازمش . اسکی خاطرات ادبیه ایله عادتا بر تسلی بولمق ایچون اوغراشمشدم . حالبوکه اونلر اومدیغمدن پك یقین بر زمان ایچنده باصیلیور . بوکون یکی بر حرکت ادبیه‌نك باشلانغیجی قارشیسنده بوغوغانامه‌یی بو یازیلر ینه باصلمازدی . فقط دونك غوغالری بوکونك غوغالرینی احتمالکه تنویر ایده‌بیلیر . اونك ایچون دونکیلرك تاریخ مبارزاتنی بوکونکیلره هدیه ایده‌رك :

— موفقیت ثبات ایده‌نك وجسور اولانکدر ، هایدی !

دییورم .

معلم ناجی کوروتوسی

معلم ناجی كورولتوسی

سلانیكده چیقان مطالعه غزته‌سنه یازدیغم بر مقاله‌م
قارشی ایلك فوران خصومته بر وسیله تشكیل ایتدی . مكتب
غزته‌سنی چیقارمغه باشلادیغمز وقتدن بری یكدیگرله اسكیلر
آراسنده موجودیتی حس اولونان منافرت نهایت شدتله میدانه
چیقه‌جق بر درجه‌یه گلمشدی . بزم یازیلرمزه قارشی مناسبتلی
مناسبتسز هر وسیله ایله معلم ناجیدن اوقدر بحث ایدییورلر .
ناجی‌یی اوقدر گوكلره چیقاریورلردی كه تحمل ایتمك قابل
دگلدی . ایشته ناجینك بویله سیگیرلره دوقونه‌جق بر صورتده
مدح واطرا ایدلمسندن متولد بر عصبیلك ایله مطالعه‌یه یازدیغم
مقاله شودر :

آثار ادبیه نه‌یولده تنقید ایدیلیر ؟

تنقید... لكن بویك قولای برشی . بر صاحب امتیاز
اولسه‌م همان باد هوا بر هیئت تحریریه تدارك ایچون اینجه حسابلر
ترتیبنه ؛ بر مطبعه‌جی ، بر بقال اولسه‌م مشتریلری آلداتمق ایچون
اولدقچه حیله‌كارلغه ؛ سیاسی . جراید بر مخبر اولسه‌م دهشتلی
وكیرك كبی ملكه كسب ایتمكه محتاجم . فقط بر منقد اولمق لازم

کلنجه ... اوح ، بونك ایچون بر « پارس اسرارى » مترجمى [*] قدر جاهل اولمق کافى . بر اثرى تنقید ایده‌جکسیه ؛ هیچ کندیمى یورماده . اوقومغه، هله آ کلامغه نه‌حاجت‌وار ؛ بوصوکره‌کى اویله بر مشغله‌که بنم وظیفه‌مك خارجنده قالیور . اکروقت بولورسه‌م . عقلمجه‌تزییل ایده‌جکم اثره شویله بر کوز کزدیریرم. صوکره،بولابیلدیکم برایکى جناسه‌کویا کوزل برشکل ویرمك قصدیله، بونلرى دماغمده ــ بوش بر صو قاباغى ایچنده‌کى قوروتخملر کبى ــ چارپیشدیرارق دولاشدیریرم. نهایت، معنیدار بر سرلوحه، بر جوهر ظرافت تولیدایدنجه‌ایش آرتق بیتمش دیمکدر . هپ بوندن عبارتدر . چونکه ضعیف بینمده اى‌هنم اولمامش پرطمطراق لاتیردیلر . محاکه‌لر وارکه بوطاول کورولتولرى آلتنده هرشى ازیلیر اعتقادنده‌یم . نصیب آلدیغم تربیهٔ عتیقه، کتبخانهٔ اسلاف ... ویل اومحررلره‌که بونلردن برینه‌دوقونسون. دوقونمازسه‌ده بن اویله فرض ایدرم. هله اهمیتنى قدماى کتابك ویردیکى اهمیتدن آ کلادیغم لسان خطالرى . . . اوته‌کیلردن قورتولسه‌بیله بونك حیقماز سوقاقلرنده مطلقا سنده‌لیه‌جکدر . اووقت تام‌فرصتدر. اوکابوتون سرسمله‌یجى مطابقت قاعده‌لرینى صایارم. مرحوم معظم، مغفورله. اواستاد ادب، اوداهیٔ ارب. اوجامع کل‌شى. اوواقف هیچ‌برشى، اوبویوك ناجى‌ایله‌استشهاد ایدرم. صوکره، بوتون بوساخته شیلرمه ظاهرى برتعصب دینى

---

[*] خلیل ادیب بك .

ایله بر جلالی حکم ویریردی. دها اوپالرنده. اوت دها اوپاسنده بر بوب-
رسالهجه وار: دهقانان دیردی. آغلاشیلیوردی. آغلامامدیردی.
ایشته اووقت بوتون قارشیمده‌کی کوزلری. آغیزلری بکا متوجه
واستکراه ایله آچیلیر: ناصل، کیمدر اومتجاسر. اوسغیل
حریف که بزم بوراده سوزومزی درجه ادا ایلك فوقنده‌کی
شیلردن بحث ایدیور. خیون کندیسیده متفکری کبی بی وقوف.
کوتاه اندیش اولیور؛ آزنق. فوردبلم بوتشویق طرفکیزی ایله
جرأت بولوردم. ترقیات مدنیه‌دن. ادب وحکمتدن بحث ایدوه.
اوکرنده سدحائل اولدیغی جادکان غرلی طریق سلامته
کوتورمك ایسته‌یه‌نه قارشی. کستاخ ومتجاوز. هایقیریردم: هم
غربده ادب وحکمت ... بوتونکی ایلری بویالکز بزه مخصوصدر.
دوشونسه‌کز که بکا و بزم کیلره باقن. معرفتلرمزی کورنجه معارفدن
وازکچه‌جکدر. باقك اسلاف سلهلره. کتبخانه‌لر، مملکتلر، دنیالر.
کاشانلر دولوسی کتابلر یازمشلر. اصل معرفت جنهلرمنبعی
اوردر. اوراده دوکك؛ آرایرده بزیم عصرلری کبی جیکننه‌یك.
باقك. کوزك اوراده نه‌لر وار. مع التأسف بو، بوقدردر.
نه‌لر وار، کوستره‌ییم. چونکه «فلوریان» ك هندیسی کبی حس
ایدیوردم که برشیلر وار. نفسمه؛ عوفی بن ده بیلیوردم. اکثر دفعه
— بندن دها چوق، دها جزلی باغیرانلردن — ایشیتمشیم.
کورمشم که هره چالیشمش؛ دیه‌نلر نکری سوءتفسیر اوله‌رق
اوکا فرنج پرستلك اسناد ایدیورلر. اوکا بو دیه‌کك علاقه‌سی

بزده وار دینیور. صوکره. بنده کیتدکجه قوت بولان. تکذیب کورمه‌یه‌جکمندن امین برجرأت جهلانه ایله دوام ایدرم. هرشیدن آثار طوتارم.

امیل‌زولالردن هولالردن مولالردن آتوب طوتدیغمده «پوبوی» ی کویلیلر آراسنده‌کچن بر وقعه‌دییه کوستره‌مه‌مه [*]. هامله‌ئی. فائوستی قلاسیکلردن عدایتمه‌مه باقیلسه بوتون بوجهتی اولدیغم حقایق ادبیه‌یه واقف، معارف جهانی خالی دماغنده حسودانه حافظ. — اودرجه‌ده‌که براثر وعلامت موجودیتی اشاعه‌دن بیله مجتنب — برذات معارف پیشه قیاس ایدیلیر. نهایت اوقدر سویلرم. سویله‌دکجه اوقدر بویورم که برتمثال اولورم. «قوس قوجه برقره برطاغ کبی آدم» [**] کسیلیرم.

دقت‌ادلاولونابیلیرکه بویله برتنقیدی بر ترامووای وارداجیسی دهاائی یاپارمش. ذاتاً عکسنی کیم ادعا ایدییورکه!

۵ کانون اول، ۳۲۳

دقت ایله اوقونورسه کوروولورکه بومقاله ناجی مرحومه تعریض اولمقدن زیاده منقد صفتیله اورته‌یه چیقان. حقیقتده ایسه کنجلرك یازیلرینه قارشی درین برکین وغرضله شتم وتحقیر بوسکورن برطاقم کیمسه‌لرك تشریح ماهیتی مقصدیله یازلمشدر. بو نه قدر تدافعی وضعیتده بولونورلرکن نهایت تحمل ایده‌میه‌رك

---

[*] احمدمدحت‌افندی بویله یازمشدی

[**] توفیق فکرت بکك مدحت افندی حقنده یازدیغی برمنظومه‌یه اشارةً

تجاوزی وضعیته كبور ومعارضلرمزك تنقیدی ناصل آكلادقلرینی دها دوغروسی ناصل تذلیل وتزییل ایتدكلرینی تصویر ایلیوردم .

اونلر بو جهتی هیچ آكلامامش كبی كورونديلر . مقاله‌می محضا ناجی‌یی تحقیر ایچین یازمش كبی كوسترمك ایسته‌دیلر . ناجی مرحومه قارشی اكثر عمومیه‌ده موجود اولان حس حرمت وتقدیردن استفاده ایدرك بنی ازمكه چالیشدیلر .

پارس اسراری مترجمندن باشلایه‌رق بر چوق كیشی آتشلر پوسكورديلر . بونلره قارشی ینه مطالعه غزته‌سنه « مجبوری برجواب » سرلوحه‌سیله آتیده‌كی مقاله‌یی یازدم :

مجبوری بر جواب

ایكی نسخه اول مطالعه‌ده درج ایدیلن « آثار ادبیه نه یولده تنقید ایدیلیر ؟ » مقاله‌سی اوزرینه معلومات غزته‌سنده بری امضاسز دیكری امضالی ایكی مدافعه كوردم وشیمدی‌یه قدر بوكبی تعرضاته كوستریلن سكوت محقرانه‌نك تشدید جرئته خادم اولابیله‌سی ملحوظ اولدیغندن اعطای جوابه مجبوریت حاصل اولمشدر .

فضله تفصیلاتدن اجتناب ایدرك ذات مسئله‌یه كله‌لم . اساس شوندن عبارت: مطالعه غزته‌سنده ناجی‌نك نفرت بر صورتده تحقیر ایدلمش . بوكا معلومات غزته‌سنك حمیتی قنال اولمامش. مدافعه ایدییور . امضاسز بر مقاله ایله دییور كه : الك اوفق بر خدمت ایدن محررلره. آوروپاده یاپدقلری كبی حرمت لازمدر .

باخصوص ناجی کبی وفات ایتمش اولورسه . حالبوکه بوتعریفی ایدن محرر ناجینك یوزینی کورمه‌مشدر . اثرلرینی اوقومامشدر . شویله‌در بویله‌در ، بونی ده محضا تعصب ایچون یاپیور .

شیمدی برر برر تدقیق اولونسون .

١ — ناجی مطلعه‌غزته‌سنده تحقیر ایدلمش . عجبا بوصحیحمی : ناجی‌یه عائد اوله‌رق مذکور مقاله‌ده شو سطرلر اوقونیور : مرحوم معظم ، مغفورله ، اوستاد ادب ، اوداهیٔ ارب ، او جامع کمالشی . اوواقف هیچ برشی . اوبویوك ناجی ایله استشهاد ایدەرم .

واقعا بر آدمی لیاقتی فوقنده مدح ایتمك بر تحقیردر . بناء علیه « استاد ادب » . « داهیٔ ارب » . « جامع کمالشی » توصیفلری دخی ناجی ایچون بر تحقیر اولونابیلیر .

فقط ابتدا بو تحقیر ناجی‌یی استاد طانیمقله کندیلرینه ادبیاتدن بر حصه دوشه‌بیله‌جك طرفدارلردن واقع اولدی . ناجی اولسه اولسه انی بر صرف معلمی اولمق درجه‌سنی کچه‌میه‌جکی حالده کیمیسی اونی غرب مشاهیر هالهٔ نویسانی درجه‌سنه اصعاد ، کیمیسی ادبیات جدیدهٔ عثمانیه‌مرله‌مؤسسلری اولان کمالر . حامدلر . اکرملرله هم مرتبه طوتمغه قالقیشدی .

ایشته افراطه واردیغی ایچون کولونج اولان بوستایشلرك کولونج‌لکنی ایچه آکلاتمق . آثار ادبیه‌نك نه‌یولده تنقید ایدلمسی لازم کله‌جکنی دکل ، بالعکس حقیقت تنقید وادبدن

غافل آدملر الننده زواللی شعیلک ناصل سو استعمال ایدیلدیکنی کوسترمک اوزره اومقاله‌یی یازان محرر بو صفتلری یان یانه دیزمش و نهایتنده . بوکولونجلکی بوتون بوتون احساس ایچون بو وقت هیچ برشی » تعبیری کندیلکندن سویله‌نیویرمش ایدی . ذاتاً مقاله‌نک یوقاریدن بری کلیشنه ، ترکیبلر یا کلمه‌لره باقلنجه بو آنده بونک برآلای و ناجی‌یه عائد اولمدیغی زیاده ناجی کوره‌جکلرینه عائد برآلای اولدیغنی آکلایه‌بیلیر .

بوکون الجاهل عدو اولانلرده بیله دورلو هنرلر بولوندیسنه نظراً طبیعی ناجی حقنده برچوق سوزلره وقوف اولمق ضروریدر . بالخصوص اومقاله‌ده ناجی‌یه ناظر بوقدرکی لاقیردیلردن باشقه بر شی بولونمامسی ، اونک ناجی هدف تحقیر اتخاذ ایدیلرک یازیلمش اولدیغنی اثباته کافیدر که بو حالده کوستریلن تلاش مدافعه‌نی مدافعت ذاتنه عائد فقط شبهه‌سز که علناً ردینه قادر اولامیه‌جغی جهتله بو پرده تحتنده مقابله‌یه قیام ... برشی‌یه عطف اتمک ضروریدر .

٢ – معلومات غزته‌سنک حمیتی ناجی‌یه کوستریلن تحقیرده تحمل ایدمیور . محرر . خلیل ادیب بک افندی کبی ذاتاً معروف اولدیغی حالده بوتون بوتون ... ویردیکی جوز کنه‌لری ایچنده حشرات مستعدنه‌سی کبی ساحه‌لردن بری متزول دوران نام ادیبانه‌لرینک ترجمان حقیقتده « مشاهیر ادبای عثمانیه‌دن . . . » تقدیریله تذکیر ایدلمسی ایچین آمیل زولا علیهنده‌کی افترالره مسکینانه اشتراک ایتمه‌مشدر .

دوشوندیکنی سویلمش ، سپر صاعقه آرامامشدر . ووجداناً قابل اولمدیغی برشیئی فلان حکیمه خوش کوزوکمک ایچون یازمزز.

معلوماتك درونده طبع ایدیلن مکتوبه دخی خلیل ادیب بك افندی کندی عجزینه حین حاجتده معاون پیدا ایتمك مقصدیله برخیلی تملقلرله باشلایه‌رق جاهل پارس اسراری مترجمنك کندیسی اولمق لازم کله‌جکنی اعتراف ایله بوکا اهمیت ویرمدیکنی بیاندن صوکره مطالعه‌ده ناجی علیهنده الك حسسز آدملرك بیله تکرارندن حیا ایده‌جکلری یولده وقوعه کلن تحقیراته تحمل ایده‌مه‌مش . ایشته بونك ایچین او مکتوبی یازمغه باشلامش اولدیغنی سویله‌ینك محرر مقاله‌یی « بی ادب » لك ایله توصیف ایتمشدر .

ناجی علیهنده عدا یدیلن سوزلری یوقاریده نقل ایتمشدك . بر آدم حقنده « برشی بیلمیور » دیمه‌نك ناصل اولوبده الك حسسز آدملرك بیله تکرارندن حیا ایده‌جکلری بر تحقیر تشکیل ایده‌جکنی آکلایه‌مایورز . الك حسسز آدملرك « برشی بیلمیور » سوزینی تکراردن اوتانمه‌لرینه مقابل خلیل ادیب بك افندینك محرر حقنده « بی ادب » سوزینی اتیاندن چکینمه‌مسی تعجب اولنه‌جق شیلردندر .

فقط مقصد بو دکلدر . ایشده ریاوار . مقصد ، او مقاله‌یی کورمه‌مش آدملرك فکرینی بویله مبهم بر لاقیردی ایله کندی طرفنه جلب ایتمکدر که بونكده ایشته شو جواب ایله هیچ حکمی قالمامشدر . محرر مقاله ناجی‌یه برشی بیلمیور دیدیکی ایچون

« بی ادب » اولورسه عجبا خلیل ادیب بك افندی محرره بی ادب دیدیکی ایچین نه اولمق لازم کلیر ؟

بوندن صوکره خلیل ادیب بك افندی بزی کندیلرینه اسناد اولنان جهل ماده‌سنه نقل بویوره‌رق سیمدی‌یه قدر یازدقلری اثرلرك یکرمی‌یی متجاوز بولنمدیغنی ، حالبوکه پارس اسرارنی کبی بعضیلرینك دها حجمیله هرکسی قورقوته‌بیله‌جکنی سویلیورلر . بوکاغد ییغینینك ایچنده اثر دینیله‌بیله‌جك بر صحیفه‌یه تصادف ایتسه‌ایدك جهل اسناد ایتدیکمزه ندامت ایلرایدك .

هم بوقدر تلاشه نه لزوم وار ؟ اکر هرکسجه فضل وعرفانلری معلوم ایسه کندیلرینه جهل اسنادینك حکمی اولمامق لازم کلیر . یوق بو جهت بحق مشکوك ایسه بویله مغالطه‌لرله وقت کچیره‌جکلرینه بوقیمتدار زمانی تحصیل علم وهنره حصر ایدرلرك هیچ اولمازسه جهل مرکبلکدن کندیلرینی قورتارمالی ایدیلر .

مطبوعات عالمنده بوکون بوقدر جاهل وار ایکن بیچون واحد قیاسی اوله‌رق پارس اسرارنی مترجمنك ارائه اولوندیغی . پارس اسرارنی مترجمنك جهلی نه ایله ثابت بولوندیغی صورولورسه بوکا پك قولای بر جواب وارکه هر صاحب وقوف درجهٔ بحثی بلا مشکلات تقدیر ایده‌بیلیر .

بروسه‌ده چیقان فوائد غزته‌سنده امیل زولا ایچون بر منظومهٔ تقدیریه درج ایدلدی . خلیل ادیب بك افندینك بو

منظومه اوزرینه ترجمان حقیقتده یازدیغی مقالهیه مراجعت بویوروله‌ون . غرب ادبیاتنه درجهٔ وقوفلری . هیچ برشی بیلمه‌دکاری حالده هرنه‌دن ایسه‌زولا علیهنده بولونانلرك خوشنه کیتمك ایچون نه‌لر یاپدقلری . الحاصل ماهیت فکریه‌لری او مقاله‌دن آکلاشیلیر .

ایشته ترجمان حقیقتده اومقاله کوروله‌سی اوزرینه خلیل ادیب بك نامی افکار منوره اصحابی عندنده جهالت خصوصنده بر مقیاس . بیلمدیکی شیئه قاریشانلر حقنده بر مثل اولدیغی ایچون محررك تنقید مقاله‌سنده او مناسبتله ایراد ایدلمشدی . بوقسه باشقه بر اهمیتلری بولونماسندن نشئت ایتمه‌مشدر .

کندیلرینی بر آز مدح ایتدکدن صوکره خلیل ادیب بك افندی محررك عجزینه . جهلنه چیقیور . بو جوابدن مستغنیدر . چونکه بر آز اول سویله‌دیکمز وجهله محرر جاهلسه ویازدیغی شیلر بونی کوستریورسه بیهوده تمدحلرك هیچ حکمی قالماز . جاهل دکلسه بو سوزك اهمیتی قالماز . بو اویله بر دعوادرکه وجدان ناظرینده فصل اولوناجقدر . ودلیل ایستر . خلیل ادیب بك افندی محررك اولجه ینه مطالعه‌ده طبع ایدیلن « سقوط » عنوانلی حکایه‌سنی مدار بحث ومقال ایده‌رك ظاهری ظرافتلر ، ستایشلر آلتنده بونی تقبیح ایدیورلر . بو ، طبیعیدر . برمکتب عالیده‌درس کورمه‌مش ، منتظم تحصیلدن محروم بر آدمك . براثرك کنهنه‌واقف اولامیه‌رق ظاهراً آکلادیغی

خفیف بر مآل ایله حکم ویرمسندن طبیعی برشی وارمیدر؟

شیمدی شو کورولتولری خلاصه ایتمك ایسترسه‌ك:

مطالعه‌ده آثار ادبیه نه‌یولده تنقید ایدیلیر؟... سرلوحه‌سی آلتنده تنقیدك بعض اللرده ناصل سوء استعمال ایدیلدیکنی کوستره‌جك بر مقاله یازلدی. بوکا جواب ویریله‌جك ایسه دنیلمك اقتضا ایدردی که: سن یالان سویلیورسك. چونکه اسناد ایتدیکك شو وشو حاللر یوقدر. عدم وجودینی ده اینشته شو دلائل ایله اثبات ایدییورز. حالبوکه بوکا مقابل نه یاپیلدی؟ اولا شایان نفرت. قبا. جاهلانه بر مقاله دنیلدی. فقط بوقدرده قالینمیوب سوزلرله اونك قیمت هجویه‌سی تنزل ایتدیکی؛ اوبر حقیقتدرکه بویله اقوال ذاتیه‌دن عبارت قالان برایکی کلمه ایله دکل. حتی اثبات ایدیله‌بیله‌جك براهین ایله دوچار تزلزل اولابیلیر.

ایکنجی درجه‌ده. ناجی مدافعه ایدلدی. بوکاده حاجت یوقدی. چونکه اساس مسئله بودکلدر.

اوچنجی درجه‌ده محرر مقاله‌نك وسائر ذاتلرك شخصنه تعرضه باشلاندی. بویایغردیلرله بر خیلی تحقیرلر قرالاندی. فقط بونلرك هپسی صددن خارج. نامحل کورونیورلردرکه محررك کندیلرینه اسناد ایتدیکی احوالی بر کره دها اثبات ایتمکدن باشقه برشیئه یارامز.

اکر اللرندن کلیورسه مطالعه‌ده مندرج مقاله‌یی آلسونلر

مصر سطر زد ایتسونلر . جواب ویرسونلر . حق کندیلرنده ایسه بزده قبول ایدهلم والا صوصسونلر .

٣٠ کانون ثانی . ٣٠٣

بو جوابلرمزی غزته‌ده خلیل ادیب بك طرفندن «غریبه یاخود مجبوری بر جوابه قارشی اظهار حق و صواب» نامیله مقابله ایلدی . ادبیات جدیده منتسبیننك نه یولده تصویر و تحقیر ایلدیکنی کوسترر بر وثیقه اولمق اعتباریله بو مقاله‌نك باش طرفلرینی نقل ایده‌جکم :

غریبه

بش آلتی سنه‌دنبری علم ادبیات عثمانیه‌یی خالی ظن ایدرك ایسته‌دکلری کبی تك و تازه باشلایان . ادبیات جدیده نامنه لفظی معناسندن و معناسی لفظندن متنفر صاچمه‌لر . غرب مقلدلکی نامنه مفسد اخلاق اثرلر نشرینه دوام ایدرك نه‌قدر کوکنج برحالده بولوندقلرینی و او حالات ضحك‌افزا ایله برابر دقیقه‌شناسان ادب نظرنده نه‌دورلو اوصاف ایله تلقی اوندقلرینی فرق و تمیزدن عاجز بولنان بعض نوظهور متشاعرین و متحررینمز یاخود یکی ادبای جدیده‌مز شو صوك سنه طرفنده برقاچ دفعه اوغرادقلری صدمه‌ته درسعادت مطبوعاتیله ادب و ناموس دائره‌سنده مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی پك ایی بیلدکلرندن خصائص طفلانه‌دن اولان حرکاتی التزامه مجبوریت کوردکلری وقت وقت کوشه‌لره بوجاقلره التجا ایله سنکبار تعرض اولمغه . یکی بر حدتادیبه دوچار اولمق

واهمهٔ زهره شکافیله یایغره لرینی دکز آشیری یرلردن عکس
ایتدیرمکه رهیاب ظفر اولمقده درلر .

بو جمله دن اولمق اوزره سلانیکده انتشار ایدن مطالعه
رساله سنک ١٤ کانون اول ٣١٣ - ٧٤ تاریخ و نومرولی نسخه سنده
« آثار ادبیه نه یولده تنقید ایدیلیر ؟ » عنوانی و حسین جاهد امضاسنی
حاوی بر مقالهٔ بی ادبانه کورمش و فرط استغراب و تأسفله اوقومش
ایدم . ناجی مرحوم ایله نامق الحروف حقنده جابجا غلیظ دشنامی ،
متهکمانه تعرضاتی احتوا ایدن مقالهٔ معهودنک هر جمله سی ، هر
کلمه سی ، حتی هر حرفی صاحبنک ماهیتنی عیاناً افهام ایلدیکی جهتله
بر آی قدر مقابله یه اشتراك ایتمه مشدم . رمضان شریف ابتدالرنده
اسبوعی و مصور معلومات جریدهٔ مرغوبه سنده بو بحثه دائر
مقابلهٔ مشروعه سرنامه لی بر مقاله اوقودم . اوزمین لطیف ادب ،
او خالصت بیان بالطبع شوق بخش اولدی . سنه لرجه قلماً عرض
و ایفاسیله مفتخر اولدیغم خدمت ناچیزانه یه ضمیمةً مذکور
غزته محررین محترمه سندن احمد راسم بك افندی یه برقاچ مکتوب
قارالامغه باشلادم . برنجی مکتوبم مقابلهٔ مشروعه یه قارشی
ترك مسامحه سرنامه سنی حاویدرکه مذکور غزته نك ١١٩ - ١٢٠ -
١٢١ نومرولی اجزای لطیفه سنده صره سیله مندرجدر . او
مکتوبده عاجزانه سرد ایتدیکم حقایق و حکمته قارشی صاحب
مقاله نك تنبه ایده جکنی ، اختیار سکوت ایله اصلاح نفسه
چالیشه جغنی خالصانه امید ایدییوردم . هیهات ! پك بیهوده بر

امیدده بولنمشم . چونکه مطالعه‌نك بو هفته نظر مطالعه‌ده واصل اولان ٨١ نومرولی نسخه‌سی‌ده ینه او امضا ایله ینه او بحثه متعلق دیگر برمقاله‌یی حاوی بولونیورکه شو حال ارباب ایقان وعرفانه شیخ سعدیٔ حکمت پیرانك :

پرتو نیکان نگیرد هر که بنیادش بدست
تربیت نا اهلرا چون گردکان بر گنبدست

بیت محققانه‌سنی اخطار ایدر .

جهالت‌ده فوقنده برپایهٔ رفیع احراز بیوردقلری طوتدقلری رهنارفته‌ده ثبات واصرارلریله ثابت اولان حسین جاهد بکك بو ایکنجی مقاله‌لرینه سکوت ایله مقابله ایتمك لازم کلیردی . بوحرکتی اختیار ایده‌میشم بر فکر خالصانه‌یه مستندر . سکوتده‌کی حکمت ادبیه تقدیر اولنمیه‌جق . استادانم دیه تجهیل ایتمك ایسته‌دیکی محتاج‌همت زواللیلرك تشویقاتیله ارتکاب ایله‌دیکی دنائتی فضیلت صورتنده تلقی ایلیه‌جك . اوت‌دن امکسز . زحمتسز برر شاعر سحرآفرین ، برر ادیب وادیٔ نوین اولمق هوسیله فرصت کوزه‌دن برطاقم ساده‌دلان شوحالدن جرأتلنه‌جك ایشته اوزمان مزرعهٔ معرفت عثمانی‌یی ساده‌دلك ، ساده‌دلانه‌نك ، غریبلك ، دهقادانلق هوسات وهواسیله تاراج و تالانه قالقیشان جرادان بی‌انصاف بش‌ایکن اون ، اون ایکن یکرمی اوله‌جق . لسان و ادبیاتمزك صفوت و عصمتنی محافظه‌یه مشتاق اولان « خلیل ادیب » کبی اسکی مکتب شاگردانی ، تربیهٔ عتیقه‌اصحابی

ایسه بالکلیه بو حالك دوام و ترقیسنی موافق حمیت بولهمیه جقلرینی. بودرلو وسیله‌لردن بالاستفاده اظهار حق و صوابه حاضرمی مهم و مقدس بر وظیفه عد ایلیه جکلری جهتله خواه و ناخواه بو زمینلرده یازی یازمغه‌ده تنویر افکاره مدار اوله‌یغیچون بر خدمت عد ایدرلر. [*]

بو مقدمه‌دن صوکره مجبوری بر جوابك هر فقره‌سی آیری آیری آلنه‌رق آلتنه شو مقدمه‌ده کورولن لسان ایله بر جواب یازیلیوردی. بونلرده بونظر قیدن ویریله‌جك هیچ بر جواب یوقدی. بحث بوقدرله قالدی. شو نقل ایتدیکم جواب و مقابله‌لر ادبیات غوغالرنده اوزمان افکارك نه قدر متهیج و کرکین اولدیغنی پك کوزل کوستریر.

[*] رسملی غزته — ٢٦ شباط ، ٣١٣

اقدامك پارس مخابری

اقدامك پارس مخابری

ناجی كوزو توسنك اوستندن برایكی آی كچمه‌دن اوزمان اقدام غزته‌سنه پارسدن مخابرلك ایدن علی كمال بك ایله مباحثه‌یه كیریشدك. علی كمال بك اقدامه یازدیغی مكتوبلرده متصل ادبیات جدیده طرفدارلرینه كاه آچیقدن آچیغه، كاه قاپالی برصورتده تعریض ایدوب دورییوردی.

او صیراده بن ثروت فنونده «حكمت بدائع» سلسلهٔ مقالاتنه باشلامش ایدم. ادبیات جدیده‌نك منشأ واساسلرینه دائر یازدیغم برمصاحبه‌نك آلتنه، علی كمال بكك مهاجمات دائمه‌سنه اوفق برمقابله‌اولمق اوزره، بش اون سطر علاوه ایتدم. ایشته مباحثه بوصورتله میدان آلدی. مباحثه‌نك هرصفحه‌سی حقیله آكلاشیله‌بیلمك ایچون مقاله‌یی عیناً نقل ایده‌جكم:

ادبیات جدیده، منشأ واساسلری

اون طقوزنجی عصر مدنیتك انمهم كشفیات علمیهٔ اساسیه‌سندن بری: كرهٔ عالم مدیاتده، كرهٔ عالم معنویاتده هیچ برحادثه‌نك بردن بره، ساٰئقهٔ تصادفله وجود بولمه‌یوب مطلقا اولدن بری

موجود خفی. جلی. بیوك. كوچوك برطاقم سببلرك برنتیجهٔ ضروریه‌سی اوله‌رق وقوعه كلدیكی حقنده‌كی قانون عمومیدر. بوقانونك خصوصیله علوم اخلاقیه وسیاسیه‌یه تطبیقی عموم مذكوره‌نك روشنی بوتون بوتون تبدیل ایله اهمیتنی فوق‌العاده تزیید ایتمشدر. تاریخك. ادبیاتك وعلی‌العموم صنعتك وجودی ایضاح اولونمق ایچون برعرقك تمایلات ابتدائیه‌سندن باشلانه‌رق اقلیم مناسبتیله حادثات طبیعیه‌نك تأثیرندن. بوتأثیرات سببیله تولد ایدن افكار واخلاقك مؤسسات دینیه وسیاسیه اوزرنده‌كی نفوذینه قدر بالجمله وقایعی بربرینه ربط ایدن زنجیرك خلقات متعدده‌سی تعیین واراثه اولونیور. فی‌الحقیقه بردورك وقایع عظیمهٔ اساسیه‌سی هرجهته اجرای تأثیر ایتمكدن خالی قالمادیغندن برقومك مثلا ادبیاتندن بحث اولونه‌جغی زمان ــ اكر جدی بر تدقیق اجرا ایدلمك ایسته‌نیلیورسه ــ ظواهر وقایع آلتنده مختفی لدنیات اسبابه كسب وقوف ایچون اوقومك طبایع ممیزه‌سی ایله اوزمانده‌كی احوال سیاسیه‌سنی. ترقیات علمیه‌سنی. افكار واخلاقنی. حاصلی برتعبیر شامل ایله «محیط» نی ایضاح ایتمك داٸرهٔ وجوبده‌در. بچن مقاله‌لرمزده عصراخیرك نصف اخیرنده فرانسه‌ده یتیشن اك بیوك فیلسوفلردن ایپولیت‌تنك مضاعتی تعقیباً بونقطه‌لر عریض وعمیق موضوع بحث ایدلمش ونتیجه‌سنده برزمانده‌كی افكار واخلاق هیئت مجموعه‌سنك بوتون صنعته حاكم اولدیغی اثبات قلنمشدی.

ادبیاتك وعلی العموم صنعتك آیینه‌دی . کیمی بر حال اولیور
درونده یتشدیکی هیئت اجتماعیه‌نك افکار واخلاقنه مربوط
ومنوط اوله‌جغی بو صورتله اکلاشیلدقدن صکره بزه ادبیات
حقنده اوزاتمه‌یه سوزوڭ سابونمز . ده‌قدیرزم که استادانك
بی‌اساسلغی کندیلکلرندن ثابت اولورسه‌ده اولکی مقاله‌لرده‌دن مبادی
ایدیلن قاعده‌لرك ذهنلرده کوزلجه یرلشمه‌سنه خدمت ایده‌جك
بر تطبیق اولمق اوزره بو مقاله‌مزك ادبیات حاضره‌مزك منشأ
واساسلرینی تحریه حصری مناسب کورولدی .

تاریخ مایمزده ۱۲۵۵ سنه‌سنك اهمیت مدنیه‌سنی تعریفه
لزوم یوقدر . او سنه تنظیمات خیریه‌نك وقوع اعلانی هر بویوك
ملتك ادوار حیاتیه‌سنده انجق بر ایکی کره تصادف اولنه‌جق
تبدلات اساسیه‌دن معدود اولدیغی جهتله بونك نتیجه‌سی اوله‌رق
وجود بولان افکار واخلاقك حسن خصوصیسی نزدنده یکی بر هیئت
اجتماعیه‌نك مبانیسنی احضار ایتمشدر .

فی الحقیقه . او زمانه قدر « آسیائی » صفتی محافظه ایدن
بر مدنیت ایجابات زمانی . ضروریات حیاتی درك ایتمش اولان
او بلند همت عظمای دولتك مسائل مشکل تکلفلریله آرتق
آوروپالیلاشیوردی . بو احتیاج ایسه اك اول جنتمکان سلطان
سلیم خان ثالث حضرتلری طرفندن درك و تصمیم بیورلمش وهنوز
نابموسم اولمقدن طولایی بر مدت ایچون عقیم قالان تشبثات
اصلاحاتپرورانه‌لری نهایت چوق کچمه‌دن . ۱۲۵۵ تاریخنده .

برشعشعهٔ امید بخش ایچنده منجلی اولمشدی . ایشته ملتك
خالق پرفیض ادراکنه بوتاریخده سرپیلن خیرکار تخملر اواصلاحاتی
اجرا و تطبیقه مأمور ذوات عالیه‌نك قیملدامز بر کتلهٔ مانعه
حالنده‌کی افکار عتیقه‌یی ایجابات مدنیه‌یی قبوله سوق ایچون
ابذال ایتدکلری زلال همت و غیرتله نشو و نما بوله‌رق پك آز
بر زمان ایچنده قابلیت تمدنیه‌مزك ازهار نزاهتیله ریاض
عرفان ملتی تزیین ایتمشدی . وقوعات تاریخیه‌ده بر یاندن
بو دور انتباهك انکشافنه خدمت ایدیوردی . حکومت سنیه
مجار ملتجیلرینه آغوش رأفت و حمایتنی آچه‌رق بوتون عالم
مدنیت و انسانیتك تقدیرات متشکرانه‌سنی جلب ایدیور .
برنشانهٔ شکران اولمق اوزره لوندره سفیرمزك آرابه‌سی «یاشاسین
تورکیا !» آوازه‌لری آره‌سنده اهالی طرفندن کمال حرمتله
چکیلیوردی . صوکره . بیك ایکی یوز یتمش سفرنده بوتون
عالیجناب قلبلر ، ترکلرله یان یانه . بر صفده دوکوشمك اوزره
شرقه شتابان اولیورلردی . پك چوقلری بالآخره خدمت دولتده
قالان مجار ملتجیلرینك همان کافه‌سی زمانك ترقیات علمیه‌سی
ایله تمیهٔ وجدان ایتمش منورالفکر ، محب ترقی ذوات ایدی .
ینه بویله خرستیان وضداشلرك خدمت دولته قبولی . بوکبی
ذوات ایله . آوروپالیلرله اختلاط . آوروپا لسانلرینی تحصیل
و مملکتلرینی زیارت ایچون وجود بولان خواهشلر مفکره‌لرده
بوتون بوتون یکی تأثیرات حصوله کتیرییور : محسنات و اختراعات

مدنیتك ممالكمزده تطبیقی ذهنلرده كسب هنر و معرفت ایچون
تحسسلر پیدا ایدییوردی. آكلاشیلیوردی كه دنیا بزه ایوه قدر
بیلدیكمز كبی دكلدر. عراق وادیلریندن اندلس صحرالرینه زوال
ایدن مرغ معرفتی شیمدی آوروپالیلر كندیلرینه آلیشدیرمشلر.
بسلهمشلر. بوینو تمشلردر. اگر بو گون یاشامق ایستهییورسه‌ك
آزاق او علم و حكمتی بولمیغمز یدن. اورادن. آوروپادن
آلوب ملتمزك جوهر پاكنه آشیلامق. بو ایسه یكی. كندی
عصرمزده مخصوص بر هیئت اجتماعیه یتیشدیرمك لازمدر.
بوتون افكار منوره اتحا ایچه بو نتیجه غایه مقدسه آمال
اتخاذ ایدلمشدی. علوم عسكریه. علوم طبیه. حكمیات.
ادبیات. حاصلی هر فنی ترجمه اولونیور. غزته‌لرده نشر ایدیلیور.
بر دار الفنون آچیلیور. بوراده عمومه مخصوص درسلر. رمضان
گیجه‌لرنده ادبی، فنی مسامرهلر، قونفرانسلر ویریلیور؛ تقویم
وقایعده صورتبون دار الفنونده‌كی درسلرك ترجمه‌سی علم ثروته.
علم اصول مالیه‌یه عائد كتابلرك تفرقه‌لری گوروليور. ترقیات
علمیه‌یی تأمین ایچون هیئتلر تشكل ایتمش. رساله‌لر تأسیس
اولونمشدر. بوتون بو مساعی فكرلرده بر وسعت پیدا ایدییور.
نهایت كندیمزی. تركلكمزی. عظمتمزی آكلییورز. بالنسبه
آز بر همتله. آز بر زمان ایچنده وجوده گلمش ترقیات مادیه
و معنویه‌دن استدلال ایدرك بو صورتله دوام ایده‌جك مساعی
مستقبله‌مزك بزی نه بالاتر بر مرتبه‌یه اصعاد ایده‌جكنی حس

ایدییورز . خیلی دوام ایتمش برحال تذبذبك سیئه‌سی اولان مصائب ملیه‌مزدن متحصل داغ درون بیك ایکی‌یوز یتمش سفر غالبانه‌سیله زائل اولمشدر . اسکی زمانلرك او حمیتلی ، اوفداکار قانی بویکی عصارهٔ حیات ایله‌قوت بولەرق طمارلرمزده‌چیرپنیور . بوتون قابلر ترکلکك عظمتی‌ایله مشحون . بوتون قابلر تعالیٔ وطن اوغورنده برعطش فداکاری ایله مبهوف . ایشته افکار واخلاقك بوجانلی عمومیسیله تولد ایدن بوحسیات . بو قبیت ادبیاتده « اسلام بك » لر ، « عاکف بك » لرده اجتماع ایدییور . بوتمونه اوزمانك شخص غالبیدر . یعنی هرکسك مالك اولمق ایسته‌دیکی شی بویله حمیتلی برقلبدر . بوایسه الك زیاده تیاترودە کوستریله‌بیلیور . برروماناك اوزون صحیفه‌لری . برشعرك محتاج تعلیم‌دقایقی بوناشکیب ، بوپر غلیان روحلرایچون تحمل‌اولونماز برمشغله‌در . اونلره برایکی ساعت ایچنده . عالم جاهل هرکسه . تاموجودیت صمیمه‌لرینی لرزان ایده‌جك قدر فداکارلق ایله . علو جناب ایله مملو پر آتش صحنه‌لر . منظره‌لر لازمدر . اثرلرده اینجه تحلیللر . روحی تدقیقلر کورولمز . چونکه او مبدئك عصارهٔ حیاتك یتیشدیردیکی روحلره بورقتلرك لزومی یوقدر . اونلره کندیلرینك حس ایده‌جکلری کبی مهیب ، علوی حسلر یینه اویله‌مهیب ، علوی . پرطمطراق بر اسلوب ایله تصویر اولونمالیدرکه آکلاسینلر . فی‌الحقیقه بویله تصویر اولوندی . تاریخ ادبیاتمزده مثلی کورولمدك بربهار بدیع

فیضان جوشاجوش ایله حدائق ادبه بر طراوت سرمدی سرپدی .
یولش یولش . بر جریان طبیعی ایله زمان بوایله عقیل تبایه
بر دور کمال ویره جکی سکون ووقوفی کتیریبور . نهایت « علم
ادبیات » بو قواعد جدیدهٔ ادبیه‌یی شما که وتدوین ایدیبوردی .
فقط . . .

فقط صوکره بر عکس العمل باشلادی . بو بر پارچه غریب
ایدی . آچیقدن آچیغه میدانه چیقه‌جق یرده قاپلی بر یردن‌یایه
بوزونه‌زك اذهان ناسی آوروپا احوالندن تنفیر ایدییور . خاطرمده
« اوت ، آوروپالیلردن آلالی ؛ فقط ایلریسنی آلالی » یولنده صورت
حقدن کوزونن بر خط حرکتی تعقیب ایلیوردی . بر عکس العمل
منفی بر حرکت اولدیغی ایچون ذاتاً مثمر اولهماز . بوندن فضله
بو زمان خدمتلری ایچنده بر اقتدار جدی صاحبی ده کوزوملیکندن
بو عکس العمل دورندن ادبیات نامنه بیدار اوله‌جق بر اثر
قالمامشدر ؛ بلکه بر قاچ پارچه صرف . لغت کتابی یوقولور ؛
فقط بز ادبیاتدن بحث ایدییورز .

بو عکس العمل سیئه‌سیله ادبیاتمزك او ایلك خیزی دوام
ایده‌مه‌مش ، هله صوك سنه‌لر ظرفنده ساحهٔ ادبك اکرم ، حامد
امضالرندن محروم قلمی ادبیاتمزده بویوك بر بوشلق آچمشدی .
ایشته بونك ایچوندرکه ایکی دور فیضت آثار تعاقبنی ادراك
ایتمه‌مش اولان شبان حاضره ۱۳۱۲ سنه‌سنك حرکت ادبیه‌سیه
یکیدن باشلایان دورهٔ ادبی کوردکلری زمان فرط مسرتدن

شاشیردیلر ؛ عادتا « بزده ادبیات یوقدی . هیچ یوقدی . یکیدن وجوده کلدی » دیدیلر . حالبوکه بویکی کوزدکاری دورهٔ ادب برمدت ایچون بر آن سکون کچیرن ادبیات تحیجه‌مزك ایقاظندن عبارت ایدی . بو ایسه بالضروره وجود بوله‌جقدی . چونکه عالم مدنیتله اختلاطمز . مناسبتمز سنین اخیره‌ده اوالکنه نسبتله فوق‌الحد تزاید ایتدیکی کبی تا کویلره قدر تعمیمنه شایان تشکر بر غیرتله چالیشیلان نعمت معارفده تمیهٔ فکر و وجدان ایله اك فیضلی ثمرات نافعه‌سنی ویرمکه یوز طوتمش ، مکاتب عالیه هردرلو تشبثات ترقیپرورانه‌یه مدار استناد اوله‌بیله‌جك برجوهر معرفت تهیئه ایتمشدی . ایشته افکار ، اخلاق وحسیات عمومیه‌ده حصوله کلن بو استعداد نتیجه‌سیله بوکونکی ادبیات یاشامغه باشلامشدر .

فی‌الحقیقه ادبیات حاضره‌نك صورت تشکلی کوستریلنجه بونی ایجاب زمانك تهیئه ایتمش اولدیغی تجلی ایدیویرر : ١٣١١ سنهٔ رومیه‌سی نهایتلرنده مکتب رساله‌سی بر هفته تعطیلدن صوکره بوس‌بوتون یکی بر پروغرام داخلنده انتشار ایدیوردی . اك اول شعرلری نظر دقتی جلب ایتدی . ایلك نسخه‌سنده‌کی « شعر محزون » ایچون براز وقت اول توفیق فکرت بکك ریاست تحریریه‌سی آلتنده یکیله‌شن ثروت فنونك اوفق بر فقرهٔ تقدیریه‌سی بو ایکی جریده آره‌سنده بر قرابت فکریه‌نك وجودینی کوستریبوردی . شایان دقتدرکه بوزمان توفیق فکرت

وجناب شهاب الدین نامللری برنجی درجه‌ده هنوز غربته سوق ایدلمه
طالمش ایدی . چوق کچمه‌دن بر چوق احباب اقدام بو ایکی
جریده‌نك اطرافنده اجتماع ایدییوردی . استاد اکرم بونلری
تشویق وتقدیر ایدییور ؛ سزائی بك . منیف زاده طاهر بك
معاونت تحریریه‌ده بولونیورلر . خالد ضیابك شخصی بر معارفهٔ
قدیمه‌یه استناداً دکل محضا توافق مسلك اثری اوله‌رق معانی وسیاده
فی ثروت فنونه کتیرییور ؛ ع . نادر ، ح . ناظم ، اسماعیل
صفا ، سلیمان نسیب ، سیرت ، احمد کمال ، حسین سعاد ، محمد رؤف ،
رشدی نجدت ، صفوتی ضیا بکلر مزیات ذاتیهٔ ادبیه‌لریله برر برر کلدیلر
ثروت ادبیه‌مزی تزیید ایدییورلردی . مختلف نقطه‌لرده ، مختلف
صورتلرله یتشدکلری حالده عینی فکرده ائتلاف ایدن بو ذوات
بر کون اول بری برلرینك یابانجیسی اولدقلری حالده بر کون
صوکره رابطهٔ مسلکله دوست اولیور ؛ دها صوکره ابراهیم
جنهدی ، حسین دانش ، فائق عالی امضالری ده بو فهرست
غیرتوران ادبه انضمام ایدییوردی . نه شایان دقتدر که بو ذواتك
کافه‌سی مملکتمزده‌کی درجات تحصیلك صوك نقطه‌سنه واصل
اولمش . عمومیتله فرانسزجه‌یه واکثریتله سائر اجنبی لسانلردن
برینه‌ده واقف تربیه‌لی ذاتلردر .

ایشته ادبیات جریدهٔ حاضره بویله سائقهٔ زمان ایله
حیات بولمشدر . یوقسه « ده‌قه‌دانلر » مقالهٔ تعریضیه‌سنده وهم
اولوندیغی کبی فرانسز مسالك اخیرهٔ ادبیه‌سندن ـ آرتق فرانسه‌ده

بیله وجودی قالامش دینیله بیله جك قدر سونوب كچمش اولان ـ
دەقدیزمی ترجیه، تطبیق ایتمك ایستەین بر قاچ كنجك كسب
تفرد ایچون دوشونوب طاشینوب بولمش اولدقلری بروسیله
اشتهاردكلدر . زمان بونی تهیئه ایتمش . اوقت بر وسیله بو آثار
ادبیەنی هپ بر یره جمع ایدیویرمشدر . هم بو ذاتلرك كسب
تفرد وتمیزه هیچ احتیاجلری یوقدی . چونكه اساساً بزده
یازی یازانلرك الك ایلرندن بولونیورلردی . جناب شهاب الدین
حقنده « احمد مدحت » امضاسیله ترجمان حقیقت ستونلرینی
دولدیران مدایح واثنیه هنوز اونوتولمادی . خالد ضیا ایسه ـ
سزائی بك افندی ایله برلكده ـ بزده رومانك یكانه مؤسسلرندن
بولوندیغی ایچون اساساً كسب تمیز ایتمش دیمكدر . هله توفیق
فكرت بكك مكاتب اعدادیه ادبیات صنفلرنده آثاری ازبرلتدیرلمنه
باقیلیرسه تأسیس شهرت ایچون برسعی غریبه مراجعتدن
مستغنی اولدیغی آكلاشلیر . ع . نادر بك ، اسماعیل صفا بكك
آثارینی استقبال ایدن آلقیشلری ایسه اخطاره حاجت كورەمم .
شوقدر وار كه بو ذاتلر اوقویه‌رق ، چالیشه‌رق متصل ترقی
ایتدكلری حالده اسكی قارئلرك شیمدیكی معترضین ومحررین قسمی
ینه اسكی موقعلرنده قالمش اولدقلرندن شتملر ، تحقیرلر یاغمغه
باشلادی . بونلره الك زیاده جناب شهاب الدین هدف اولیوردی .
حالبوكه آرەدن بر قاچ سنه كچر كچمز بوتون بو تعریضلرك هیچ
بر حكمی قالمادی . محضا تخلق اولسون دیه ، هیچ یوقدن

اورته‌یه بر دده‌قدان اویونجانی چیقاران مدحت افندی حضرتلری
« ثم جناب شهاب الدین و خالد ضیا بكلره برده حكم یوق . بن اصلا
دده‌قدانلره اعتراض ایدیورم . » بوندن بر مدافعه ایله خلق نظرنده
دده‌قدانلغك سرافرازاننده عد اولنان خالد ضیا و جناب شهاب الدین
بكلرك لیاقت باهره‌لرینی تسلیم ایله اوكلیك سوزلرك حكمسزلكنی
اعتراف ایتمش ؛ جناب شهاب الدینه عربلری سرمایهٔ افتخار بیلیر .
جناب شهاب الدینه امثال « دیمن غزته‌جیلر بو شاعرك آثارینی
آرتق « آثار عتیقه » صحایفنه گیرمش تقدیرخوان اولمغه باشلامشدر .
بو حادثه‌دن اوچ ایكی سنه‌یه بر نظر اجمالی عطف ایدنجه هب او گوزلر
ایتیلردن . مناقشه‌لردن یالكز یازیلان اثرلرك یلدارق قالمیامش واو
اثرلرده احیانی ایچون ایشته بر وسیلهٔ مفخرت وجوده گتیرمش
اولدیغی میدانه چیقار . ذاتاً بوندن فضله برشی ده ادعا اولونمیوردی .

بو تعریضاتك اسبابی معترضلرك حسدلرندن باشقه اسكیدن
بری موجود برمنافرتك زمانمزه قدر امتداد ایدن حالنده
آرامالیدر . فی الحقیقه ١٢٥٥ تاریخندن اعتباراً آوروپایه دوغرو
آتیلان آدیملر نه‌قدر متین اولورسه اولسون سرعت سیری اشكال
ایده‌جك موانعله محاط ایدی . حتی بو موانعك غلبه‌سیله برازاول
بحث ایتدیكمز عكس العمل وجوده گلمشدر . فقط بز ناحیه‌
عالكمزده‌كی ترقیات علمیه و فكریه بو موانعی یاواش یاواش ازاله
ایده‌رك بو گونكی حركت ادبیه‌نك تهیئه ایتدی . فی الحقیقه بو گونكی
ادبیت ، ادبیات جدیده‌مزك خیرالخلفی اولمقدن باشقه برشی

دکلدر. واقعا اونك تماماً عینی عدایدلمز. چونکه زمان یورونکن بوقابل اوله‌ماز. مع مافیه اوزماندن بری برخیلی تحولات وقوعه کلکله برابر اساسی دکیشمه‌مشدر. آوروپادن استفاده؛ ایشته ادبای جدیده‌مزك الڭ اساسلی، الڭ شموللی رابطهٔ ائتلافی بونقطه‌در. آوروپایی دوغریدن دوغری‌یه تقلید دکل. آوروپادن یالکز بوتون عالم انسانیته قابل تطبیق قواعد عمومیه آله‌جق؛ صوکره بونلر زمانمزه، مکانمزه، استعدادمزه کوره بزده ملی ثمره‌لر حصوله کتیره‌جك. مثلا صنعت نه‌در، بوندن مقصد نه اوله‌بیلیر. بونك قاعده‌لری نه‌در، آوروپا مشاهیر ادبیه‌سی نه‌صورتله چالیشمشلر، نه‌یاپمق ایسته‌مشلردر. نه‌صورتله حرکت ایتدکلری زمان موفق اولمشلردر؛ ایشته بو‌ راللری کوروب نه‌ رك کوستریله‌رك علوم‌وفنونك ترقیات حاضره‌سی تعقیب اولونه‌رق استعداد ملی دائره‌سنده بوترقیات بزده‌ده حصوله کله‌جکدر. یوقسه اجنبی برادبیاتی دوغرودن دوغرویه تقلیدایله هیچ بر نتیجه حاصل اولمایه‌جغنی الهچین الڭ ساده برحکمت بدایع کتابی بیله آکلاتیر.

* *

ادبیات جدیدهٔ حاضره‌نك ترقی وتوسعنه قارشی کوستریلن ممانعتلردن بحث اولوندیغی صره‌ده غریب برسیمای ادبی‌یی، پارس شنابری علی کمال بکی اونوتمق قابل اولمیور. علی کمال بك براییکی سنه‌دن بری محررات مختلفه‌سنی اقدام ستونلرنده خلقه کمال ذوق

ايله اوقونيور . بوبابده اختيار ايتديكى طرز حركتى تقدير
ايتمه‌مك الدن كلمز . عينى بر نقطه‌ده ، عينى بر فكرده ثباتك
موجب كلال اوله‌جغى ، اصل مقصد ايسه اقدام قارئلرى
بوزمه‌دن غزته مندرجاتنك نعيم موائدينه چالشمقدن عبارت
اولديغى جهتله على كمال بك ــ طبيعى بونى ملاحظه ايدرك ــ
بر مسلك اختيارى كلفتدن وارسته قلمشدر . بوكون ادبيات حقيقيه
درسلرينى ترجمه ايتمش ، يارين بوحقى رد وانكار ايدرك بر ده
جديدله ، تاريخ ايله ، علوم وفنون ايله ، يالكز بونلرله توغلمق
لزومندن بحث ايدركن اوته‌سى كون ، حيات قرنتيلرينى دوكمش ،
ظرف خياللرده ، كوندن بر طرده ، دقيقه‌ده ثانيه‌ده برلرده دوشمشدر .
آزاده‌در ــ عددجه كثير اولان بر صنف قارئينك حسن توجهنى
جلب ايچون ــ غريب حيثيتلردن . ادبيات جديده‌مزك فعاليتندن
شكايت ايتمه‌يى ده اونوتمامشدر . فقط حسن توجه جلب ايتمك
بر شهرت سهوليله استحصال ايله يازيلرينه غريب تدارك ايلمك احتياجى
دوشونوله‌جك اولورسه بو معذور كورولور . خصوصاً كه على كمال
بكك يازيلرنده فرانسزجه بيلمه‌ينلر ايچون شايان استفاده شيلرده
چوقدر . فرانسز غزته‌لرى استانبوله اقدام مخابراتندن دها
چوق كچسه ايدى فرانسزجه بيلنلرده پاريس مخابراتنى اوقويه‌
بيليرلردى . على كمال بك يازدقلرينى اوقوتمق سرينه‌ده شدتله
واقفدر . بونك ايچوندركه بر وقعهٔ مهمهٔ ادبيه‌دن ويا سائره‌دن
بحث ايدركن بوتفصيلاتى غزته‌لردن ترجمه ايتديكنى سويله‌يه‌جك

یرده اودلارا ، رعنا ، مطرا ، بوزام بوزام ، زیبا افده‌لریله
ـ کندیسنی کیدوب کوزمش کبی ـ قانغال قانغال یازارکه بو ،
موضوع بحث اولان مسأله قارئلری نظرنده مراق جالب بر رنك
ویرر . ایجابی حالنده ، ـ آرتق غزته‌نك مسلکنه کوره ـ
مثلا آمیل زولایی مدح ایدر . بونك « ژورنال » غزته‌سنده
بورژه طرفندن یازلمش برمقاله اولدوغی سویلنسه بورژه نامنی
بیلمه‌ین قارئینجه اهمیتدن عاری طوتوله‌جغنه واقف اولدیغی
ایچون ایکی سنه‌دن بری قارئلری عندنده کسب ایتدیکی نفوذ
واعتماده کوکنه‌رك برقاچ عربجه بیت ایله قاریشدیروب ترجمه‌یه
ماهرانه نقل ایدیویرر .

علی کمال بکدن صادر اوله‌جق مطالعات ، شو ایضاحاتدن
صوکره ، آرتق کیمسه‌یه غریب کلمز ظن ایدرم !

۱۲ نیسان ، ۳۱٤

پارس مخابرینك ماهیتنی بویولده تشهیر ایتمك « اقدام » ك
هیچ خوشنه کیتمدی . ۱٦ مایس ، ۳۱٤ تاریخلی نسخه‌سنه
« ادبیات جدیده ، منشأ واساسلری » مقاله‌سنی عیناً درج
ایتدکدن صوکره آلتنه شو مطالعه‌یی علاوه ایتدی :

حسین جاهل بکك شو مقاله‌سنی ذکری اولدیغی ایچون اقتباس
ایتمیورز . دها مکتب صره‌سنده کچیریله‌جك برچوق زمانی

براقوبده وقوف بشرك مقدماتى اوكرنمه‌دن تحريرينه هوس
ايدنلرك نه كبى زوزكاكلر ايده‌بيله‌جكلرينه نمونه اولمق ايچون
اقتباس ايليورز . (ادبيات جديده منشأ واساسلرى) عنوانى
آلتنده بويله برمقاله‌نك نصل اولوبده يازيله‌رق پيش انظاره
قونيله‌بيلمش اولديغنه انسان عجب ايدر . دها منسوب اولديغى
ملتك تاريخى . ادب تحريرى بيلمه‌دن بويله مشعشع نامل .
عنوانلر آلتنده درج اولنان مقاله‌لر يك چوق فرنيك قهقهه‌لرينى
جلب ايدر ايسه‌ده بز كولمدك . تأسف ايتدك . حسين جاهد بك
بو مقاله‌لرنده اويله يكيلكلردن بحث ايتمشلركه بو آنه‌قدر ارباب
فكر واذعان بو اعجوبه‌لره تصادف ايتمامشلردى . عجبا بو ديازى
موده‌سيمى ؛ حسين جاهد بك ه تمزك . ادبياتمزك . دها طوغريسى
لسانمزك ترقيسى ايچون يك بيوك . يك عالى برغيرتى نمايان اولان
برذاتى . يعنى ناجى مرحومى (او واقف هيچ برشى) تعبير
دقاتيزميسى ايله توصيف ايدرك براخجه‌نك كوستردكلرى كبى
بو مقاله‌لرنده ده كذلك بو مملكتده بو خلقك كسب معارف ايتمسنه
سنه‌لردن برى چاليشان وحسين جاهد بك كبى وقوف علمى واحوال
عمدن بيخبر اولانلرك باشنه اوره اوره اوقوته‌رق نحق ايفاى
وظيفه ايدن ديكر برذاته‌ده تعريضا (آچيقدن آچيغه ميدانه
چيقه‌جغى يرده قالين برپرده‌ء ريايه بورونه‌رك اذهان ناسى كوروب
احوالندن تنقير ايديور . ظاهراده « اوت كوروبايلردن آلملى
نقض ايليلرنى آلملى » بوننده صورت حقدن كورونن برخدمه

حركتی تعقیب ایلیوردی . بوندن فضله بوزمان خدمتری ایچنده بر اقتدار جدی صاحبی کورلمدیکندن بوعکس العمل دورندن ادبیات نامنه پایدار اوله جق بر اثر قالمامشدر. بلکه بر قچ یارم صرف، لغت کتابی بولونور.) دیه وقوفسزلغنك درجه سنی اعلان ایدیور. انگریزی منسوب اولدیغی ، منسوبیت ادعاسنده بولندیغی ذواتی مدح ایدرایکن (عمومیتله فرانسزجه یه واکثریتله سائر اجنبی لسانلرندن برینه ده واقف تربیه لی ذاتلردر) دیه رك کندیسنك جداً تربیه دن محروم اولدیغنی اعلان ایدیور . محررمز بر ملتده ادبیاتك تاریخ ترقیسی ایله اوملتك تاریخ اداره سی آره سنده هیچ بر مناسبت اولمدیغنی دوشنه میه رك او ستونلرجه یازدیغی یازیلری چوروك بر تمل اوزرینه بنا ایدیور . کویا ادوار ادبیه مزی یازمق ایستیور. فقط آنك مبدأندن وروشندن بی خبر اولدیغی ایچون مالکتمزده کلیاً یبانجی اولان بر شخصه یاقیشه جق صورتده محاکمه لر یوروتیور. اك نهایت بوقوجه محرر بر صرف ، بر لغت کتابنی هیچدن صاییور ! طوغری ، طوغری ! اوصرف او لغت کتابلری یارم قالدیغی ایچون حسین جاهد بك کندی لساننده بر ایکی جمله یی بیله طوغریجه یازمقدن محروم قالمش ومقاله لرنده اك ساده قواعد لسانیه بیله اخلال اولنمشدر . ایشته بوکا سبب صاحب مقاله نك اویارم صرف . او یارم لغت کتابنی اوقومامسیدر . وقوفسزلق علیم ادبیاتك تألیفنی بر دور ادبی عد ایتدیرزده مجموعهٔ معلمده

لسانمزك الك مشكل . الك دزین نقطه‌لری بر اجتهاد نحوی ایله
املا ایدنلرك مساعئ بر كزیده‌سی كورمه‌مزلكده كلمك اولور.

شاه حسین جاهل بكك بزم پارس مخابرینه تعریضاتنه نه
بیوروسكز : ارباب علم وعرفانه یازدیغی مقالات ومكاتیب
متعدده ایله حقیقةً بر دور ادبی آچمغه مستعد اولدیغی تسلیم
ایدیرن ولسانمزی حسین جاهد بكه تا افاددن بدأ ایله تعلیمه
مقتدر بولندیغی اومتین عباره‌لری ایله كوسترن پارس مخابرمزك
مجرد اولاد وطنه خدمت ایتمك كبی بر نیت مقدسه‌سنی (حسن
توجه جلب ایتمك . بر ثروت سهله استحصال ایله یازیلرینه
خرج تدارك ایتمك احتیاجی دوشونیله‌جك اولورسه بو
معذور كورویلور) عباره‌ٔ بی ادبانه‌سیله یوقاریده ادعا ایلدیكی
تربیه‌دن كندیسنك كلیاً محروم اولدیغی كوسترن بو محرر
طاسلاغندن واقعا بوكبی سوزلر بكلنیر . ادبیاتمزك ادوارینی
كندی بیلدیكی كبی قوران برجاهلدن بشقه برمعرفت بكلنمزدی.
بومقاله‌دن مقصد نتیجه‌دن اكلاشلدیغنه كوره بزم پارس مخابری
علی كمال بكه هجومدر . حسین جاهل بك علی كمالك النك امكیله
ایكی اوچ سنه‌دن قزاندیغی حسن توجهی بر درلو هضم ایده‌میور.
اكر مقاله صاحبی‌ده بویله بر توجه قزانمق ایستر ایسه علی كمال كبی
تحصیل كماله چالشملی‌ده صوكره مقاله یازملیدر. یوقسه منسوب
اولدیغی ملتده هر نه درجه‌ده ایسه وجوده كتیره‌بیلدیكی ترقی
وتمدنی برطاقم اجنبه عطف ایده‌جك قدر ملتنك تاریخندن.

حس وطنپروریدن بی‌خبر اولان بر یازیجی (ثروت‌فنون) ده اوچ
سنه‌دکل اوچیوز سنه یازی یازسه حسن توجه دکل آنجق نفرت
جلب ایده‌بیلیر. شمدی بك افندی‌یه برقاچ وصیتمز وار . اولاً
تاریخ مطالعه‌سی. باخصوص تاریخ عثمانینك مطالعه‌سی. صوکره
حکمت تاریخ نه‌در آنی آکلامغه صرف غیرت ایتمسی . ثالثاً
رسالهٔ اخلاقدن بدأ ایله قواعد اخلاقیه‌یی مطالعه ایدوب اکا
تطبیق حرکت ایتمسی . رابعاً اوقودقدن اوکرندکدن صوکره
یازی یازمغه باشلامسیدر. برزماندنبری کوستردیکی آثاردن
استدلال اولنمقده‌در که حسین جاهد بك رؤیاده کورمك قبیلندن
اولدرق کندینه احضار ایتمك ایستدیکی موقعی تنقید ایله استحصاله
چالیشیور. اعلا. فقط بو وقوفه توقف ایدر. یوقسه کاه ثروت
فنونده کاه جرائد سائرده حقلی حقسز اوکنه کلنك علیهنه
تجاوز زمیننده برطاقم سفسطه‌لر یازمق وایستدکارینی برقاچ
غزل خاطری ایچون استادادب طانیوب‌ده بحق استاد اولانلری،
استعداد دها کوسترنلری چوروتمکه چالیشمق برحمیتسزلکدر که
فعلی اوتاندیرمقدن ماعدا برشیئی منتج اولمز. شوراسیده عرض
اولنسون که بو مقالهٔ جوابیه‌یی یازان، جاهد بکك تعرض ایتدیکی
ذواتدن هیچ بری دکلدر . مقصد یالکز ناجی مرحومك
مدافعه‌سی . برده کندی کبی برقاچ ساده‌دله سرایت ایتمش اولان
بوطرز عجیب بیانك سودای لسان سائقه‌سیله منع سرایت
وانتشاری آرزوسیدر . واقعا جاهد بکك بو مقاله‌یه‌ده جواب

ویره‌جکنی بیلیورز . فقط او جوابده کندیسنه برنجی خطابندن قزاندیغی عار و حجابی قازاندیرز . بزه‌کنجه واقعا وظائف حیاتی برقاچ غزل سویله‌مکدن عبارت ظن اوله‌جق قدر سهیل بیلمدیکمز ایچون چوجق اوقوتمغه وقتمز یوقسه‌ده اقتضا ایدرسه درس ویرمکدن هیچ بر وقت کری طورمیز .

اقدام — ١٦ مس . ٣١٤

شایان تشکردرکه اقدام مقاله‌می عیناً نقل ایتمك غفلتنده بولنمشدی . مقاله‌می اوقویانلر و آتیده یازیلان بو تجاوزه گوز گزدیرن برکیمسه ایکیسنی مقایسه‌یه امکان بوله‌بیلیردی .

اقدامك بو یازیلرینه هیچ جواب ویرمدم . برملتك تاریخ اداره‌سی ایله تاریخ ادبیاتی آراسنده مناسبت بولنمادیغنی ادعا ایدن برغزیه‌یه : « باشمزده‌کی سانسوره باق ، مناسبتی آکلارسك ! » دیمك کافی ایدی . فقط بونی سویله‌مك قابل می ایدی ؟ یالکز ، ثروت فنون شو سطرلری یازدی :

حکمت بدایعه دائر حسین جاهد بك برادرمز طرفندن صره ایله یازیلان مقالاتدن کچن هفته‌کی نسخه‌مزده مندرج « ادبیات جدیده ، منشأ و اساسلری » عنوانلی بندی « اقدام » جمعه ایرته‌سی کونکی نسخه‌سنه عیناً نقل ایله زیرینه رأی خصوصی علاوه ایتمش و غریب اوله‌رق حسین جاهد بکك « بو مقاله‌ده

جواب ویره‌جکنی بیلیورز . » دیمشدر . ایشته « اقدام » لئهر
بیلدیکی بویله‌در . ثروت فنون محررلری . مسلکلری اقتضاسنجه .
یالکز ادب وتربیه دائره‌سنده سویلنن سوزلره جواب ویررلر .
ثروت فنون ، ۲۱ مایس ، ۳۱٤ — نومرو : ۳۷۷

علی کمال بك اقدامك یاپدیغی هجوه قارشی قانع اولامیه‌رق کندیسی ده
برایکی مقاله یازدی . بونك اوزرینه ثروت فنون ایله‌شو مقابله‌ده
بولوندم :

شهرت سهیله

– علی کمال بکه –

« ادبیات جدیده – منشأ واساسلری » مقاله‌سنده سزه عائد
اولان سطرلره دون اقدامده جواب ویریورسکز . برازشدتلی ،
دوغرولغی جهتیله براز آجی اولان سوزلره سزی زیاده متأثر
ایتمش که ثروت فنونی اوقور اوقوماز یازدیغکز بو مقاله پریشانئ
فکر وافاده‌دن قورتوله‌مامش . نقط شیمدی . بوکبی شیلره
اشتغالی ، ظاهری بر نزاکت آلتنده اخفایه چالیشیلان تزییفلری
برطرفه براقه‌رق آچیقدن آچیغه ، خالصانه کوروشه‌لم . بالکه بو
مثمر اولور وطرفینجه نه‌دنیلمك ایستنلدیکی آکلاشیلیر . اکر
بری بریمزك مقصدینی عمداً آکلامامق ایسترسه‌ك آرتق فائده‌سز

قاله‌جق اولان مباحثه‌یه کیره‌یم. شیمدی کلکز «ثروت فنون»ده
و «... من الشعر و حیات» عنوانلی بندلرکزه. حاوی اولدقلری
مواد اعتباریله، اوچ نقطهٔ نظردن تدقیق ایده‌لم.

اولا: حکمت بدایعه دائر بر تدقیق ناچیزانه محصولی اوله‌رق
درت بش هفته‌در «ثروت فنون»ده نشر ایدیلن مقاله‌لری بکنمیور-
سکز؛ بونلرک بی اساس اولدیغنی شو سطرلرله آکلاتیورسکز:

[بزی ادبیات جدیده‌نک مجاهدلرندن بری حکمت بدایع
نامنه نه تحف سوزلر قیرلاتیور. علمی هرج ومرج. تاریخی
تار ومار ایدییور.... ؟ ... حکمت بدایعده اوملماز هذ-
یانلرده یوزرز، یوزرزده ینه نه حکمی وار، ادیب کچنیرز.]

دییورسکز. شیمدی انصاف ایدیکز. نه بر چوق چالیشه‌رق،
بر خیلی کتاب قاریشدیره‌رق میدانه قویدیغم بو مباحثی چوروتمک
ایچون بو قدرجق بر سوز کفایت ایدرمی؛ سویله‌مکه حاجت
یوقدر. طبیعی بیلیرسکز که هر ادعا بر دلیله مقارن اولمالیدر.
دلیلسز ادعا کیمک طرفندن درمیان ایدیلیرسه ایدلسین نظر
اعتباره آلنه‌ماز. اکر مقصدکز، ادعا ایتدیککز کبی، خالصاً
ایسه سویلیکز. حکمت بدایع بحثنده نره‌سنی تحف بولدیکز؛
علمی نصل هرج ومرج ایتدم؛ تاریخی نصل تار ومار ایلدم؛
بونلری سویله‌مش اولسه‌یدیکز هرکسدن اول بن مستفید
اولوردم؛ چونکه طبیعی بویله شیلرله اوغراشمه‌مده بر مقصد،
بر فکر، خدمت واردر. او مقصده، او فکر خدمته یاردیم ایده‌جک

هر اخطار بحجه قيمتداردر. باقكز، بوني تفخر ايچون سويله‌ميورم:
شيمدي‌يه قدر ثروت فنونه بش اون حكايه. برقاچ مقالهٔ
متنوعه. بر رومان يازديغم حالده شبهه‌سز دكرسز اولدقلرندن
بونلر ايچون هيچ برطرفدن برتقدير كورمدم؛ حالبوكه حكمت
بدايع بخشلري هيچ اومديغم يرلردن اوقدر التفاتي، تشويقي جالب
ايتدي كه معلمين محترمهٔ سابقه‌مك بو التفاتلري. استانبول وطشره
دكي رفقاي تحصيلمك بو صميمي تشويقلري بكا چكه‌جكم
بورغونلقلرك آجيسني شيمديدن ومع زيادةٍ تلافي ايتديرمشدر.

سزي جف القلم قهر ايتمك، بتيرمك نيتنده اولديغمدن
شكايت ايديورسكز. شيمدي بويله بر شكايته نه‌ده حقم
اولمازمي؛ حالبوكه بن سوزلرمه اسباب موجبه‌ده كوسترمشدم.
سز ايسه يالكز يازيلرمك تحف اولديغني. عاملك هرج ومرج،
تارومار ايدلديكني سويله‌مكله اكتفا ايتمشسكز. بونلرك هانكيسي
«جف القلم» در؟ حقسزلق هانكيمزده؟

حكمت بدايع حقنده شيمديلك باشقه اعتراضكز يوق؛
فقط حقمده دورلو ادعالركز وار. «شهرت سهيله» تركيبي
ايله «نه لطيف!...» ديه اكلنمشسكز. احتمالكه سزجه
لطيف دكلدر. هله عليهكزده سويلنمش اولديغي ايچون هيچ
لطيف بولمازسكز. فقط بن اني بولماسه‌م طبيعي يازمازدم.
سزك لطيف تلقي ايتمه‌مكز بونك فنالغي ايچون برسبب اوله‌بيليرمي؟
ياكشمي؟ متنافرمي؟ مقصدي افهامه كفايت ايتميورمي؟

بوقسه علی العمیا دیمه‌لر کلدیکی کبی . شیوه‌یه معترض ، اکر بو ترکیب شو نقصانلردن عاری ایسه ، کلنجه شحفکز دای ! مزاجبروزانه بر مقاله یازمش اولسه‌یدیکز بونکله‌ده ، بلکه سیلرله‌ده اکثه بیلیردیکز : بنده سوزلرکزی عینیله حمل ایدرك برشی سویله‌مزدم . فقط جدی بر مقاله‌ده مقصدی اکلنجه آتنده بوغلق یاقیشمیه‌جغی . بر آز انصاف ایله دوشونورسه‌کز ، سزده تسلیم ایدرسکز . فقط ترکیبلره بر میل جاهلانه اولدیغی اکلاتیورسکز ! بونی مثاللر ایله کوسترەمزمیدیکز ؟ دها باشقه تزییفلرکزده اکسیك دکل . « مرجسور مجاهده » . « عاشقین بر امید مجاهده » . « ای حکمت بدایع مبدع مجاهدی ! » وصفلریله‌ ئی تذییل وتحقیره وسیله آرادیغکز حالده ینه « اعتراضاتمز سخصه دکل . افکاره‌در » آنلره اعتراض ایلیورز » ادعاسنده‌سکز . شخصه اعتراض ایتمك ایسته‌مش اولسه‌یدیکز دها زیاده نه‌یاپه‌جقدیکز ؟ اقدامدوستلره کبی سوکه‌جکمیدیکز ؟ بیلیرسکز که بونلره اعتراض دیمزلر ، باشقه نام ویررلر .

ایشته ، سوزلرم سزی زیاده متأثر ایتمش دیمه‌مك برسببی‌ده بودر . چونکه سابقه بشریه‌یه بوقدر حدت ایتمش بولنسه‌یدیکز ایلریده کنیدیکزده ندامت ایده‌جککز بو سزه یاقیشمیان ظرافتلردن فراغت ایدردیکز .

« شهرت سیه » کزده شو سطرلری اوقویورم :

[... فقط بوده حکمت بدایعدن دم اورمق ، یعنی «یوق دارده بزدن اوزکه‌دیار» دیه‌رك شو قوص قوجه‌امت ایچنده حالا نه‌قدر الی قلم طوتانلر وارسه آنلری استخفاف ایتمك ایچوندر . بالفرض اقدامك علوم لسانیه محرری ، محرر فاضلی او متین . او واضح . او بلند مقالاتیله ترجمه‌مزك قواعدینی اساسندن احیا ایلیور . دکلمی ؟ بوهمت مشکوردیه کوله‌جکز ، قیزه‌جغز ، بویله یازی یازانلری‌ده ، اوقویانلری‌ده تزییف ایده‌جکز .]

تأثر وحدتکز شیمدی‌یه قدرکچمش اوله‌جغندن بن‌سویله‌مه‌دن شوسوزلرك نه‌قدر نابمحل اولدیغی البت کندیکز دها کلامشسکز‌در . بن سزده بودارده بندن اوزکه دیار یوق دیدممی ؟ شو قوص قوجه امت ایچنده حالا نه‌قدر الی قلم طوتانلر وارسه استخفاف ایتدممی ؟ اقدامك علوم لسانیه محرر فاضلنك همت مشکورەسنه کولدممی ؟ قیزدممی ؟ اوقویانلری تزییف ایتدممی ؟ بالعکس ، علوم لسانیه محرر فاضلنك اکثر تدقیقاتندن استفاده ایتدیکمی هروقت کمال تشکرله اعتراف ایدرم .

آز آشاغیده بکا شو سوزلری‌ده اسناد ایدییورسکز :

[... فرانسزجه غزته‌لر کلیرکن پارس مخابرینك یازی یازمغه نه حقی وار ؟ بزده نه‌در اویازیلر ؟ بزوارکن . بزیازوب طورپرکن بویله یازیلری حالا اوقویورلر . اویله‌می ؟]

ادعاسنده بولوندیغمی سویلیورسکز . بوسطرلری نره‌ده یازدم ؟ بونقطه حقنده شویله دیمش اولدیغمی کورییورم :

«... خصوصاً كه على كمال بكك پاريسده فرانسزجه بيلنلر ايچون شايان استفاده سطرلر چوقدر . فرانسز غزته‌لرى انتخابه اقدام مخابراتندن چوق كسه ايدى فرانسزجه بيلنلرده اقدام مخابراتنى اوقويه بيليردى . »

شيمدى بونلردن « پارس مخابرات يازى يازمغه حق يوقدر » معناسى چيقارمى ؟ شو گوريورسكز كه حقلرى ده كتم ايتمه‌مشم . فرانسزجه بيلمه‌ينلرك بزلك يازيلردن استفاده ايده‌جكلرينى سويله‌مشم . بو استفاده نصل انكار اولنه‌بيليركه او يازيلر اساساً بزلك دكل . مشهور فرانسز محررلرينكدر . سز فرانسز غزته‌لرنده گورديككز مقاله‌لرى ترجمه . اونلردن اقتطاف ايديورسكز . بناءً عليه بونلردن استفاده ايتمه‌مك قابل دكلدر . لكن ، فرانسزجه بيلنلر ايچون حال بويله ميدر ؟ معذرت . تان گبى غزته‌لر بزده اوچ درت گون ايچنده گليور . قدرت ماديه‌مز مساعد اولديغى درجه‌ده بر قاچ مجموعه‌ده آليورز . بزم آلمه‌ديغمز مجموعه‌لرى آرقداشلرمز گتيريور . بونلرى متقابلاً برى برمزه اعاره ايدرك بو سايه‌ده فرانسز مجموعه‌لرينك ادبياته ، حقوقه ، فنونه عائد اولانلرندن ايشمزده ، مسلكمزده يارايه‌جق علوم معنويه وسياسيه وادبيه‌يه عائد مقالاتك بر خيليسنى گورمش اوليورز .

بو مجموعه‌لر ديگر غزته‌لرك مواد مهمه‌سنى جزءلرينده اعلان . اونلردن بحث ايدرلر . اگر غزته‌لرك برنده اهميتلى بر مقاله درج ايدلديگنى آكلامش اولسه‌ق همن جلب . مترجمه‌سن

استفاده ایدرز . بو سطرلرده تفخر کورمه‌یکز . یالکز نصل چالیشدیغمزی آکلاتیورم . حتی سزك ژورنال غزته‌سنده پول بورژه‌نك زوالیه دائر برمقاله اولدیغنی «مرکودوفرانس» ده کوزدرك کتیرتمش ایدم . ایشته سعیمزی بو صورتله ترتیب ایتدیکمز ایچون سزك مقاله کزدن مستغنی بولوندیغمزی سویله‌یورم . فضله اوله‌رق شوده وارکه سز اومقاله‌یی کاملاً نقل ایتمك ایسته‌مه‌کز بیله مقتدر اوله‌مازسکز . بونك ایچون یازدقلرکز بالضروره ناقص قالیر . بوندن نه سزك قدر وقیمتکزه خلل کلیر، نه‌ده بزه ایچون برمعنای تفخر چیقار . چونکه برچوق غزته‌لر اوقویه‌رق حرکات علمیه وادبیه‌یی تعقیب ایتمك لوازم ضروریهٔ مدنیه‌دندر . بونلری کورمه‌مك اولدیغی یرده قالمق دیمکدرکه تدنیدر .

« بز یازارکن . بز یازار طورورکن اقدام محررینك یازیلری اوقونورمی ؟ » ادعاسنده ایمشم . بو ادعایی درمیان ایتدیکم کون ، سلامت فکرمدن امیدی کسمایدر . زیرا اوقدر شدیته احتیاجمز وارکه دکل سز . دکل بن دها بر خیلی اصحاب غیرت عمرلرمزك نهایتنه قدر چالیشه‌رق یازمقله بیتیره‌میز . بو حقیقت میدانده ایکن یازی یازمه‌یی یالکز نفسمزه تخصیص ایتمك ادعاسنده بولنه‌بیلیرمی‌یز ؟ بزده یازدق . ال برلکیله . بر معاونت متقابله ایله چالیشدق . اصل بو کبی مقابله‌لر . مدافعه‌لر یازمایه‌لم . بونلره محل ویرمیه‌لم که بونلر غزته‌لرك شایان استفاده مقاله‌لرله طولمسی لازم کلن صحائفنی بیهوده اشغال ایدر .

« آه من الشعر وحالاته » سرلوحه‌لی مقاله‌ٔ مخصوصه‌کزك نهایتنده‌ده شو سوزلرکزی کوروپورم :

[آنجق کنج استاد بوتلمیذ مجاهده بر عجمی عرب ادبی وصف عجیبنی استکتاب ایدرکن :

« Une étrange physionomie litttéraire »

تعبیر معروفندن انتحالی اونوتمامش .. وار اولسون !]

مساعده ایدیکزده بوراده مقصدکزی ایجه آکلایه‌مامش اولدیغمی اعتراف ایده‌یم : تلمیذ مجاهده بن اوله‌جغم ؛ کنج استاد کیم ؟ او مقاله‌یی بن یازمامشم دها طوغریسی بز یازمش . آنجق امضاسنی بن آتمشم ؛ یوقسه مقصدکز باشقه ایدی‌ده مطبعه سهوی اولارق عباره قاریشدی ؛ فکرکزی آچیقدن آچیغه اظهاردن نیچون اجتناب ایدییورسکز ؟ یوقاریلرده کنج استادك کیم اولدیغندن بحث ایتمه‌یدی بو سوزکزدن واضح بر معنا استخراج ایدیله‌بیلیردی . سز مقاله‌یی بن یازمه‌دیغمی سویله‌مکله اونی بکنمش اولیورسکز ؛ چونکه بو بنم یازمیه‌جغم شیلردن اولونجه طبیعی ای و قیمتلی بر مقاله اولمق اقتضا ایده‌جکدر . اکر یوقاریده دیدیککز کبی هذیاندن عبارت ایسه اویله بر تعریضه نیچون لزوم کوردیکز : شو بونی بنم یازمادیغمی نه‌دن آکلایورسکز : سزکله شخصی بر معارفه‌مز وارده درجهٔ تحصیل وغیرتمی بیلیورسکز . بناءً علیه بوکبی مباحثی یازمقدن عاجز قاله‌جغمی حکم ایدییورسکز ! اکر اوجه بالمناسبه سویله‌دیککز کبی ثروت

فوندهكى آثارى هرهفته باشدن باشه اوقويورسه‌كز صحيفه
بونلر آره‌سنده مقالات عاجزانه‌مده منظوركز اولمشدر . عجبا
بواسكيلرله «ادبيات جديده» منشأ واساسلرى بيننده اسوبجه
فكرجه برفرقى كورديكز ؟

«غريب بر سيماى ادبى» تركيبنك فرانسزجه‌دن انتحال
اولديغنى سويله‌يورسكز . انتحالك معناسنى البته بيليرسكز .
فرانسزجه مقابلى واردرديه بوندن صوكره يمكيدم . صوايچدم
كبى لاقيرديلرى ده انتحالمى عدايده‌جكز ؟ بونلرك بوتون لسانلرده
مقابللرى يوقميدر ؟ يوقسه «سيما» لفظى قوللانديغم موقعده بزجه
شيمدى‌يه‌قدر هيچ استعمال اولونمامشميدر ؟

ايشته افندم ، اوايكى مقاله‌كزى بكا عائد اولان اعتراضلركز
نقطه‌سندن تدقيق ايتدك . شيمدى سزه ينه كندى برسوزكزله
مقابله ايده‌جكم :

[حاصلى بز غبار نقصان ايله تپه‌دن طيرناغه پوشيده
اولابيليرز . نه بأس وار . فقط عجبا بزده‌كى شو تقصيرات بو
شعراى عظامك . بو ادباى كرامك كمالنه‌مى دلالت ايدر ؟]

ديورسكز : بو اساساً محق بر فكر . يالكز تعميق
ايديلمشى ياكلش . بوآلت مدافعه‌يى بزده سزه قارشى استعمال
ايده‌رك ديورزكه : بنم نقصانلرمى صايمقله سز كنديكزى ادعا
ايتديكم احوالدن تبرئه ايتمش اوليورميسكز ؟ اكر ادباى جديده
مزك كمالرينه دلالت يالكز سزده‌كى نقصانلرى تعداددن عبارت

قالمەمیدی. بو دلالت یك بی اساس اولوردی. فقط اونلرـ
مزیتلری سزلرده تحت اعترافکزده در . کذلك سزك حجت
اقتدارکزده بنده‌کی خصالری تعداددن عبارت قالمه یاکمش
بر اساسه استناد ایتمش اولور .

بوخصوصده سزه وثیقه‌لریکزله حقکزده‌کی اسناداته کوستره‌ـ
جککز مقابله اولمق لازم کلیر . شیمدی اکنجی غلطلردن
باقه‌رق مقاله‌لرکزله کندیکزی بوصورتله مدافعه ایتدیککزی ده
کوردم :

« شهرت شیاه‌ده هیچ مدافعه ایتمه‌مشسکز . یاخود مدافعه‌یه
تنزل ایتمه‌مشسکز. یالکز یوقاریده موضوع بحث اولان اسنادلرده
بولونمشسکز. صوکنده‌ده بم کبی پرقصان برتقلید مجاهد طرفندن
حقکزده وقوع بوله‌جق تعریضلرک کمالکزه دلالت ایده‌جکنی
اوعربی بیت ایله اکلاتمشسکز. « سوزی سویلینه باقمه، سویلهنن
سوزه باق » حکمتنی اکثریا ویردیگن ایدینیرسکز. بو حکمتلری
یالکز کندی ایشکزه یارادیغی زمانلر دخاطر ایدییورسکز :
تفخری، عظمتی تعییب ایدرسکز؛ صوکره کندیکز بویله تفخرـ
لردن، عظمتلردن کری قالمازسکز. هر کس معارضنه نه سنك بم
علیهمده‌کی سوزلرك نجه بر دلیل عرفاندر ! » دییه‌بیلیر : بو
هر کسك سویلیه‌بیله‌جکی بر سوزدر؛ فقط هر کس کندی حقنده
سویلهنن سوزلری آداب مناظره دائره‌سنده دلائله استناد
ایتدیرمدن جرح ایدەمز . اعتراف ایتملیسکز که سز بو قصیده

هیچ اهمیت ویرمه‌مشسکز. بن نه‌قدر عاجز اولسه‌م مادامکه اتحالده بولوندیغکزی سویلیوردم. « بویله برشی غیر واقعدر. اثبات ایسترم! » دیملی ایدیکز. واقعا انسان هرسوزه جواب ویرمز. بزده اصول مباحثه معلوم. ثروت‌فنون هرشیئه جواب ویرییورمی؟ کچن هفته اخطار ایتدیکی کبی ثروت فنون یالکز ادب وتربیه دائره‌سنده سویله‌نن سوزلره مقابله ایدر. سزلرده اویله یاپمقده حقکز واردر. فقط حقکزده اویولده برتجاوز وقوع بولدیغنی ادعا ایده‌بیلیرمیسکز؟ بزم ایچون من‌القدیم یازه‌کلدیککز « اجیش بوجوش ادبا » فلان کبی وصفلر سزه قارشی هیچ برزمان روا کورولمشمیدر؟

« آه من‌الشعر وحالاته » ده کندیکزی بونقطه‌دن براز مدافعه ایدییورسکز. مقاله‌کزدن چوغنك آوروپا آثارندن ترجمه، نقل اولدیغنی، بعضلرینك طوغرودن طوغرویه درسلردن مکتبلردن اخذ واقتباس ایدلدیکنی اعترافدن صوکره بونلرك هیچ اولمازسه اوقونوب آکلاشلدیغنی، برمقصده خدمت ایتدیکنی سویلیور. ونظر انصافله باقیلیرسه هانکیمزك آوروپا افکار وآثارندن استفاضه. اتحال ایتمدیکیمزی؛ هانکیمز قریحه‌مزدن برفکر ابداعنه مقتدر اولدیغمزی صوریبورسکز.

اولا اتحال ایدیلن شیلرك اوقونوب آکلاشیلماسی، برمقصده خدمت ایتمسی او اتحالی مغدور ومحق کوستررمی؟ بونتیجه‌مأخذ تصریح ایتمك ایله‌ده استحصال اولونور. هرکس یازدیغی

آكلاتمق . بر مقصده خدمت ایتمك ایچون یازان . بونده موفق اولهمازسه كندیسی ایچون بر قصوردر . هم اتحال ایدر . هم موفق اولهمازسه قصور ایكی قات اولور . انتحال ایدوب اوقوغوزسه قصورلرك بریسندن تخلیص گریبان ایدر . اصل اساسلیسندن هیچ بر وجهله قورتولهماز : عینی انتحال ینه حالیله طورور . هانكیسنه — آوروپا افكار و آثارندن استفاضه . انتحال ایتمه‌دیكمز سؤاله گلنجه آوروپا آثار وافكارندن هپمز استفاده ایدییورز . چونكه بوگون علم وحكمت اورادهدر . استفاده ایدییورز . ایتمكه مجبورز . فقط انتحال ایتمیورز . بن انتحال ایتمشسه‌م گوستریكز . باشقه بریسیده انتحال ایتمشسه ینه گوستریكز . هم باشقه‌لرینك عینی سزك ایچون مدار معذرت اولورمی ؟ یازدیغكز مقاله‌لرده مأخذ گوسترسه‌كز نه اولور ؟ خدمتكزده . مقصدكزه بر نقصانمی گلیر : مقصدكز غرضسز . عوضسز خدمت ایسه مأخذ تصریحندن هیچ بر فنالق چیقماز . فقط مقصد خدمتله برابر علم گوزوتمك . — نصل تكرار ایتمه‌یم ؟ — شهرت سهیله قزانمق اولونجه طبیعی مأخذبیانی حسابه گلمز . باقكز سز پول بورژه‌نك زولا مقاله‌سنی مجموعهٔ ابو الضیایه یازدیكز . بونی نقل ایده‌بیلیردیكز . ونقل ایتدیككز ایچون پك ای ایتدیكز . بوندن دولایی ثنایان تشكرسكز . فقط ایشك ایچنده باشقه بر نقطه . — سزی ایختمه‌دن نصل سویلیه‌یم ؟ — باشقه بر نزاكتسزلك وار . سز پول بورژه‌نك فرانسز هیئت اجتماعیه‌سی حقنده‌كی او تدقیقاتی كندیكز اجرا

ایتمش . پول بورژەنك بوتون افکار وملاحظاتی کندیکزك ایتمش کبی حرکت ایتدیکز . یالکز پول بورژەنك لاتینجه ایراد ایتدیکی جملەیی « پول بورژەنك دیدیکی کبی : الخ ... » دیەرك برعربجه بیت ایله افهام ایلدیکز . بویله اولنجه مقالەنك سائر قسملری هپ سزك نتیجهٔ تتبعکز . یالکز اونقطه پول بورژەنك اثری اولدی . ایشته انتحال بورادەدر ، ایشته بوراسی عیبدر . دکلمی علی کمال بك ؟ باقکز شیمدی تخطر ایتدم . هانوتونك فرانسه اقادەمیسنه قبولی مناسبتیله مشارالیه حقنده برمقالەکز واردی . اونك تاریخندەکی ریشلیو ایله ویقتور هوغونك تیاترو سندەکی ریشلیوی مقایسه ایدیوردیکز . بونده اوقدر تەپەدن ادارهٔ کلام ایدیوردیکزکه مقالەنك فرانسزجەسنی اوقومەمش اولانلر : « ماشاءالله . علی کمال بك نەوقوفلی چوجوق ! باقکز نەلر بیلیور . بربحثدن دیکربحثه نەدرجه وقوف ایله آتلایور ! » دییەجکلردی حالبوکه او استطراده فیغارونك باشندەکی مقالەده مندرج ایدی . او بیلکی‌ده مقاله صاحبنك . یعنی روزنباحك ایدی .

ایشته سز هرکسك . فقط حقیقته واقف اولمان هرکسك — نظر تقدیر وتوجهنی جلب ایچون بوکوچوکلکلره عرض افتقار ایتمکدن کندیکزی منع ایدەمیورسکز . طارلمایکز ، هرکسك . هپمزك قصورلرمز وار . کورویورسکزکه نه استهزا ایتدیم . نه تجاوز . مادامکه دوغرو سوزه طارلمایەجغز . مادامکه اصل

ترقینك بویله بری بریمزك تصورلرینی بوله‌رق كمال خلوص ایله كوسترده‌ن صورتیله قابل اوله‌جغنه قانیز . اویله ایسه انصاف ایدرسكز ، بر آز آجی اولمغله برابر بو اخطارمی حسن تلقی بویوره‌جقسكز . حقكزده‌كی سوزلرم برپارچه سرتلی دوشدی . سزی جدا انجیتدی ایسه معذور كوركز ؛ فقط اعتراف ایدیكز كه بونا سزه كندیكز سبب اولدیكز . چونكه نه‌وقتدن بری بغیر حق « اجیش بوچوش ادبا . مكتب چوجوقلری » كبی تعبیرلرله بولونیورده . لاقیردی‌یی پك یوكسكدن سویله‌یوردیكز . . .

سزه « بر مسلك اختیاری كلفتدن وارسته قالمشدر . » دیمشدم . بوكا هیچ جواب ویرمه‌یورسكز . عجبا یا كلایشی دوشونونده ؟ بر كون بزه ادبیاتدن بحث ایدركن ایرته‌سی كون « جدی شیلرله اشتغال ایده‌لم . بونلرك اهمیتی یوقدر ! » دیدیكز . صوكره چوق كچمه‌دن اهمیتی اولمیان شیلره تكرار كندیكز باشلادیكز . یالاڭمی ؟

سزه « عددجه كثیر اولان بر صنف قارئینك حسن توجهی جلب ایتمكی اقصای امل بیلیور » دیمشدم . بوكاده جواب ویرمه‌مشسكز . فقط بن بو فكرینی رد ایتمشسكز فرض ایدرك اثبات ایده‌یم . بونك ایچون ده یازیلریكزدن استدلال ایتمك لازم . بویله ایسه اوزاغه كیتمه‌یه نه لزوم وار ؛ ایكی مقاله‌كزی پیش تدقیقه آله‌لم .

« شهرت سهیله » یه باشلاركن :

[انسان بو درجه اختراعته مقتدر اولدقدن صكره ناجی مرحومی « واقف هیچ بر شی » دیه تحقیره جرأت ایتمش . چوقمی ؟] دیمشسکز . هرکسك ناجی یه ناصل بر اعتقادی اولدیغنه واقفسکز . بونك ایچون همان ایالك لاقیردیده بنم ناجی علیهنده بولونمش اولدیغمی اخطار ایدەرك اکثریت قارئینی علیهمه حضرلامق ایستیور . ناجی مدافعی کوزوکەرك اونلرك کندیکزه میلنی تأمینه چالیشیورسکز .

هیچ بوقدن اقدامك علوم لسانیه محرر فاضلنی بحثه ادخال ایتمه‌کزده کندیکزه بر ظهیر پیدا ایتمك . وفضلا اولەرق فضل مومی الیهی تقدیرایدن ذواتیده علیهمه تحریك ایتمك آرزوسندن ایلری کلیور . بنی ، کندیسنه حرمت مخصوصەم اولان بوذاتك علیهنده بولونیور کوسترمك ایستەمەکز باشقەیه نەیه حمل اولونه بیلیر ؟

بنم اقدام قارئلرینی بی خبر بر کروه کبی تلقی ایتدیکمی اویدورمه‌کزك سببیده بو دکلیدر ؟ بن اویله شی سویله‌دمی ؟ سویله‌مدیکم حالده بکا بونی عزو ایتمك « ای قارئلر ، باقکز ، قارشیمده‌کی آدم سزه بی خبرلك ، بی وقوفلق اسناد ایدییور ! » دیەرك هرکسی علیهمده اغصاب ایتمك ، صوکرا اونلرك مدافعی کورونەرك توجه وتقدیر جلب ایتمك ایچون دکلده نه ایچوندر ؟

هله :

[بر قاچ سنه‌دن بری مطبوعاتمزی طولدیران اوصحیفه‌صحیفه

اشعاركز ظارانسه . ظارتيلسه صح البالق بالفرض استاد اكرمك يقه‌جقده بر مزارلق عنى منظومه‌سنه بدل اولورمى؟ بوقون يازيلريكز . اسلوبلركز . آثاركز بر آزايه كيرلسه مثلا ظارقك يريني طوته‌بيليرمى؟]

ديه‌رك كويا اكرم وحامد طرفدارى اوله‌كز او محترم استادلرى ظاريلتمه‌دن بو سوزكزه جواب ويريه‌مز حتنده بولونمه‌كزدن، بودفعه‌ده اونلرك جناح حمايته . اونلرك توجهنه صيغنه‌رق وارد اوله‌جق مقابله‌يه بر سپر صاعقه آرامق احتياجنى حس ايتمه‌كزدن نشأت ايتمه‌مشميدر؟ فقط ايچمزده كيمسه‌نك كاله . اكرمه. حامده يتيشدك ديديكنى كورديكزمى؟ بونلرك . بو اوچ دهاى ادبك آجديغى طرز تجددى تعقيب ايله افتخار ايتديكمزى اقتضا ايتدكجه سويله‌مكدن كرى قالدقى كه بويله بر مقايسه‌يه لزوم كوريورسكز؟ توفيق فكرت بكك . ايكى سوزينى البته كورمشسكزدر . ادبيت جديده‌نك منشأ واساسلرى حقنده‌كى مقالهٔ ناچيزانه‌مى‌ده ايشته اوقوديكز. بونلرده . سائر مقاله‌لرده استادلرمزك قدرت مسلمهٔ داهيانه‌لرينه قارشى برشى وارميدر؟ بز . شبان ادباى جديده‌يى بو استادلرله مقايسه ايتدكمى؟

ايشته . افندم . بكا ويرديككز اوجوالك هيئت عموميه‌سى حقيقت حالى آكلاميه‌جق بر چوق قارئلر نظرنده حق قزانمق . بو بحثده‌ده كنديكزك حقلى اولديغكزى كوسترمك ايسته‌ديككزى

اشراب ایدییور . چونکه مستهزی بر انسان ایله « مرجسور مجاهد علمی مرج ومرج ، تاریخی تارمار ایتدی » دیدیکزمی . بونلرك آرتق دلیل فلان آرامه‌رق همان : او . ماشاءالله . پارس مخابری اویله بر یازمش . جهدی اویله برباد ایتمش که صوزما ... لکن . نه اقتدار! » دییه‌جکلرینی دوشونیورسکز . بویله‌جه بنم دوغرو سوزلرمی استخفافدن حکنمیورسکز : چونکه عظمت نفسکزده مغلوب اولیور . هرحال حقی کوروشك ایستیورسکز . بوش ، بی دلیل لاقیردیلردن . تعریضلردن بیقان برزمرهٔ منورهٔ قلیله‌نك سوزلرکزده برهان طلب ایده‌جکلرینه‌ده اهمیت ویرمیورسکز .

ادبای جدیده ایله استهزا وتزییفدن خالی قالمادیغکز حالده ینه متصل « شخصه اعتراضم یوق ، افکاره . آثاره اعتراض ایدییورم . » جمله‌سنی تکرار ایتمه‌کزده ینه اوظاهر بینان نظرنده حق قازانمق ایچوندر . زیرا اونلرك یالکز بولافلره باقه‌رق « بق ماشاءالله نه بی طرف منقد! » دییه‌جکلرینی امید ایدییورسکز . فقط بونده آلدانیورسکز . اوزاقده اولدیغکز ایچون حقکزده سویله‌نن سوزلری ایشتمیورسکز . احبا کزده سزی بونلردن خبردار ایتمیورلر دیمك اوله‌جق . قزانمق ایسته‌دیککز حالده غائب ایدییورسکز . فرض ایده‌م که هایدی نائل امل اولدیکز . نه چیقه‌جق؛ حقسز تجاوزلر انسانی نه‌قدر متأثر ایدرسه موقعسز تقدیرلرده اودرجه بلکه دها زیاده متأثر ایتمکدن خالی قالیرمی؟

بویله ظاهر بن بر چوق کیشیلرك مظهر ستایشی اولمقله نصل مثللر اولابیله‌جکسکز ؟ بونلر ایچون قناعت وجدانیه‌کزی نصل فدا ایده‌جك ، بیله بیله بایاغی حاللرده ، معامله‌لرده نصل تنزل ایده‌جکسکز ؟ بو ادعیه‌مز شهرت سهیله‌یی استحقار ایدلکلر . مطالبات وجدانیه‌کزی ممنون ایتمك ایچون چالیشکز . بیلیرسکز که انسان هر طرفدن ، هر طرف غفلتدن ، کوره‌جکی اعتراضلر ، تحقیرلر ، متهلو آرزوسنده کندی وجداننك مظهر تقدیری اولور . هیچ برشی اغورنده قناعت وجدانیه‌سنی فدا ایتمه‌رك دوغرولغی سوه‌بیلکدن ، مدافعه ایتمکدن چکینمه‌مش اولمغی ، بونی ناموسلو قابلرك کندیسیله برابر بولوندیغنی حس ایدرسه بوندن بویوك بهجت ، بوندن بیوك مکافات بولامز ویلکز بویله برسعی ایله ایدیلن خدمت مثمر اولور . ایشته بو نقطه‌ده‌کی فکرلرم . اکر « بن شیمدی‌یه قدر هپ بویله یاپدم » دیرسه‌کز صوصارم . چونکه بکا عائد برشی دکلدر . صرف وجدانی بر مسئله‌در . ایسته‌دیککز کبی حرکتده طبیعی مختارسکز . یالکز سوق کلام ومخالصت ایله بوسطرلری ده یازدم .

.
. .

شیمدی اوچنجی نقطه‌یه کلهلم : بونده علی العموم ادبیات وادبای جدیده حقنده اعتراضلرکز ، شکایتلرکز وار .

اولا . شیمدی‌یه قدر برقاچ کره درمیان ایتدیککز شکایتی ینه تکرار ایده‌رك ادبای جدیده‌نك اصلا کندی مسلکلرنده .

مثلا دوقتورلقده ، مهندسلکده ، معمارلقده ، خاصه‌لی اصلی
مسلکلرنده تفرد ، ترقی ایده‌جکلرینه ادبیات ایله اشتغال ایده‌رك
وبندن ذکالرینی بوچیقماز وادیده برباد ایلدکلرینی سویلیورسکز .
بوجهت محتاج تأملدر . برمسلك نصل اختیار ایدیلیر بیلیرسکز .
بر چوجوغك آناسی باباسی اوغلم دوقتور اولسون . اوغلم کاتب
اولسون ، اوغلم عسکر اولسون دیرلر ، طوتارلر چوجوغی
کندی ایسته‌دکلری مکتبه ویررلر ، چوجوق ابوینك تنسیب
ایتدیکی بو مکتبده ایی کوتو تحصیل ایده‌رك دیپلومه
آلیر ، چیقار ؛ دوقتور ، کاتب ، عسکر اولور . کندیسنك
نه‌یه استعدادی اولدیغنی دوشونوب طاشینه‌رق اوکا کوره تحصیلنی
اداره ایتمز . ذاتاً چوجوقلقده بونی تفریقه قادر اوله‌ماز . ابویم
مساعده ایتسه‌یدی بن بوکون پارلاق قلیجلی برضابط اوله‌جقدم .
حالبوکه شیمدی حس ایدیورم که بویله اولسه‌یدی عثمانلی
اردوسنده بندن عاجز برضابط زور بولنه‌جقدی . والحاصل
چوجوقلقده مسلك انتخابی بزم یداختیار واقتدارمزده دکلدر .
صوکره بویوبوبده کندی فکرمزه صاحب اولدیغمز زمان
برمسلك انتخاب ایدیورز . بناءً علیه سز بوکون ادبای جدیده‌دن
ایکی دوقتوره : « دوقتورلغکزه باقکز ؛ آثار ادبیه یازمیکز »
دیه‌مزسکز ، دیمکه حقکز اولماز . شیمدی بز بو سؤالی سزه توجیه
ایده‌رك صورسه‌ق که : سزك نه‌مسلککز وار ، باقه‌لم ؛ آوروپاده
بولونیوردیکز ، نیچون برمسلك انتخاب ایتمدیکز ؛ نیچون هرشیدن

نجه قالقشدیکز ؛ هم بوکون سایهٔ شاهانه‌ده ایشته برده‌کسل سفارت سنیه‌یی کتابتی ایله بکام بیوردیکز ؛ دیمک مسلککز سفارت کتابتیدر . نچون بو مسلکده چالیشمیور . نچون یازیلرکزی بو مسلك دائره‌سنه حصر ایتمیورسکز ؛ نچون باشقه شیلرده، هر شیئه قاریشیورسکز ؛

فقط رجا ایدرم . سوزلرمی یاکلش آکلامق ایسته‌میکز . بو سؤاللری سزی الزام ایچون . کندی سوزلرکزله کندی ادعاکزی جرح ایچون ایراد ایدییورم . بوقسه شیمدیلك بك اختصاص طرفداری دکلم . چونکه بیلیرسکز که تقسیم مساعی ترقی مدنیتله قابل اوله‌بیلمش و بو ترقی ایله مبسوطاً متناسب اولدرق تأیید ایتمشدر . بن بوکون بوتون قلبم ایله ادبیاته عاشقم . فقط خدمتمی ترك ایله بوتون بوتون ادبیاته انتساب ایده‌میورم . زیرا شیمدیکی حالیله غزته‌جیلك بزی بسله‌یه‌مز . بناءً علیه یاشامق ایچون باشقه بر جهت تعیش بولمغه مجبورم . بو مجبوریت هر کس ایچون واردر . هر کس الندن نه بولونمش ایسه . دوقتورلق . کاتبلك . عسکرلك . اونی محافظه‌یه مجبور اولیور . بو حقیقتلری سزده بیلمزدکسکز . فقط ادعا کزك صورتا دوغرو کورونجکنه واقف اولدیغکز ایچون همان اورته‌یه سورمکدن چکنمیورسکز . ایشته بویله هر سوزکزك حکمتی عددجه کثیر اولان ظاهربینلرك تقدیر و توجهنی ، طرفکیرلکنی جلب ایتمك مقصدینه مبنی بولونیور . برده :

[اوبر علوم وفنونك معياری، محكی، اساسی واردر. آنلرده ذره قدر خطا. جزئی خاطیات میدانه چیقار . فیرلار . درحال مهیتی میدانه قویار. ادبیاتده ایسه شعر نامنه خطر وخیاله صیغماز پاره‌لر یومورطلارز . حكمت بدایع دینه‌ده اومولماز هذیانلرده یوزرز، یوزرزده ینه نه حكمی وار ادیب كچینیرز .]

دیه‌رك ادبیاته میلمزی ادبیاتده قصورلرك بالی اولمه‌سی حكمته استناد ایدییورسكز . بو سوزلرك سزك قلمكزدن چیقمش اولمسنده شبهه‌م وار . نصل . علی كمال بك . علومك معیاری، محكی، اساسی وارده ادبیاتك، حكمت بدایعك معیاری، محكی . اساسی یوقمی؟ بونلری سزمی سویلیورسكز؟ ادبیاتده‌ده ذره قدر خطا . جزئی خاطیات، ظاهره چیقماز . اویله‌می؟.. هم سز بزم علوم وفنونی استخفاف ایتدیكمزی نره‌دن بیلیورسكز؟

[اوتوز بیك منظومه سویلیورزده بر صرف، بر نحو، بر تاریخ . بر علم ثروت . حقوق دول یازمیورز . یازانلریمز یوق... بر پارچه اشعار . ادبیات بر طرف ایدلدیكی حالده غربك تجلیات عالیه‌سندن همان هیچ برینه واقف دكلز . حالبوكه اشعارده ، ادبیاته كلنجه‌یه قدر بو جهان عرفانده نه‌لر واردر! فقط حق الانصاف دوشونیلیرسه بو عصرده علوم وفنون اولمایجه نه ادبیات اولور . نه اشعار اولور؛ اولسه‌ده ایشته شو معارضینی كرامك اشعاری . ادبیاتی كبی اولور كه خلاصة الخلاصه : كلام لاینفع مفهوم عامیانه‌سندن عبارتدر . بتون شو علما . شو

فضلا اولمایه‌یدی غربك او بیوك شاعرلری یتشیرمیدی ؟ دییورسکز . شو ادعا کزی کوردم : الك اول معارضین کرامی یعنی ادبای جدیده‌نی علوم وفنوندن بی‌بهره . یالکز ادبیاته شویله بر پارچه واقف صانیورسکز . بو کوروشلره سبب اولان مقالهٔ حقیرانه‌مده‌المناسبه سویله‌مشیکم کبی بو معارضین کرامك یعنی ادبای جدیده‌نك هپسی مکتب کورمش . منتظم عائله‌لرده تربیه آلمشدر . بناءً علیه بوکون بزم مملکتمزده علوم وفنونه کسب وقوف ایتمك نه‌درجه‌یه قدر ممکن ایسه بونلر او درجه‌سنی کورمشلر . اوقومشلر . علی الاعلی امتحانلر ویرمشلر . شهادتنامه‌لر آلمشلردر . مکتبدن چیقدقدن صوکرده‌ده علوم اخلاقیه وسیاسیه ایله اشتغال ایتدکلرینه ناصل . نه ایله حکم ایدییورسکز ؟ غزته‌لرده بونلره دائر مقاله‌لری کورمه‌مسیله‌می ؟ هیهات ! هیئت اجتماعیه‌مزك ایچنده بر صرف . بر نحو . بر تاریخ . بر علم ثروت . حقوق دول کتابی یازان بولنمامسندن ادبای جدیده ایچون نه قباحت ترتب ایدر ؟ اونی‌ده باشقه‌لری یاپسین . سز یازیکز . سز شیمدی‌یه قدر بو کتابلردن برینی نه‌یه یازمدیکز ؟ میدانه قویدیغکز اثرلر ادبیات حقیقیه درسلرینك ترجمه‌سیله قدین مکتوبلری . زوالیه‌نك ازدواجی . ایکی همشیره دکلمی ؟ یکنمدیکمکز ادبای جدیده بونلرده‌ها ایلرینی یاپمامشلرمیدر ؟ هرکسك اختصاصی . تتبعی هانکی شعبهٔ معرفته عائد ایسه اونك اثرینی میدانه قویار . ادبای جدیده‌نی شیمدی برده صرف ،

تاریخ . حقوق دول یازمقلهمی مکلف طوتهجغز ؟ یازمغه
قالقشـسهلر ابتدا ینهسزلك – هم ده بو دفعه بحق – دوچار
تعریضکز اولمایهجقلرمی؟ بردوقتورلك ، برقپودانك شعریازمسنی
مغایر مسلك کوردیککز حالده علم ثروتدن بحث ایتمسنی موافقمی
کورهجکسکز؟ دیدیکم کبی بونیده باشقهلری یاپسین . ذاتاً ترقی
اویله اولمازمی ؟ بریمزك نقصانی دیکرمز تلافی ایتمیهجکمی ؟
قوص قوجه امت ایچنده حالاً الی قلم طوتانلری استخفاف
ایتدیککی سویلیوردیکز . حالبوکه ایچمزده یعنی بوتون ترکلرده
برجدی کتاب یازهبیلهجك ذاتك مفقود اولدیغنی ادعا ایتمکله
بوتحقیری سز ایتمش اولمیورمیسکز ؟

« اشعاره ، ادبیاته کلنجهیه قدر بوجهان عرفانده نهلر
واردر! » دییورسکز . بو بیلنمیهجك برشیمی؟ بونی بیلمیورمی یز؟
ایشته ینه تکرار ایتمکدن چکینمیهجکم : بوجملهکزدن ده بعضی
قارئلره « باقکز ، علی کمال بك نهدرین دوشونیور . نه دوغرو
سویلیور ! » دیدیرتمك آرزوسی استشمام اولونیور ، هم بونی
کیمه قارشی سویلهیورسکز؟ سزه بزدن بری چیقدیده وارسه
ادبیات یوقسه ادبیات دیدیمی ؟ اون دوقوزنجی عصر علوم
وفنون عصریدر . فکرینی نشره قولکزده سعی ایتمیورمییم ؟
حکمت بدایع مقالهلرنده ترقیات مدنیه وعلمیهنك مترافق
اولدیغنی – آوروپا حکماسنك اثرلرینه استناد ایدرك – اثباته
چالیشان بن دکلی یم ؟ ینه حکمت بدایع مقالهلرنده مسلککمزی

شوصورتله كوسترمیوردی‌یز : « . . . آوروپادن استفاده ؛ ایشته ادبای جدیده‌مزك اساسی ، السوبو رابطه ائتلافی بوقدردر . آوروپایی دوغرودن دوغرویه تقلید دكل ، آوروپادن بوتون نوع انسانیته قابل تطبیق قواعد عمومیه آله‌جق ، صوكره بونلر زماننزده ، مكاننزده ، استعدادمزه كوره بزده ملی ثمره‌لر حصوله كتیره‌جك . مثلا صنعت نه‌در ، آوروپا مشاهیر ادباسی نه‌صورتله چالیشمشلر ، نه‌یاپمق ایسته‌مشلردر . نه‌صورتله حركت ایتدكلری زمان موفق اولمشلردر ؟ ایشته بونلری كوروله‌رك ، كوستریله‌رك ، علوم وفنونك ترقیات حاضره‌سی تعقیب اولونه‌رق استعداد ملی دائره‌سنده بوترقیات بزده‌ده حصوله كله‌جكدر . . . »

سز بو فكرده دكیلسكز ؟ بو خط حركتی تعقیب ایدن محرر نره‌وجدان منصفكزه قائل اولیورده علوم وفنونی هیچه صاییورلر دییورسكز . معنای ادبی ، فردای ادبی هیچ دوشونمه‌ین آدملر بو فكرده ، بو مسلكده‌می اولور ؟ مجموعه‌مزده جلد عرفن . كمال نامنه بر مقاله كچیرمیورمشز . بو مقاله‌لردن مقصدكز علوم اخلاقیه‌وسیاسیه‌یه عائد اولانلر ایسه اونك حكمتنی سویله‌مكه لزوم یوق . دوغرودن دوغرویه ادبیاته عائد اولانلر ایچنده اهمیتلی ، جدی بر مقاله‌یه تصادف ایتمدیككزی سویله‌مك ایسته‌یورسه‌كز . انصاف ایدیكز . فكرتك ، جنابك سائر رفیقلرمزك مصاحبهٔ ادبیه‌لرینی اوقومدیكزمی ؟ رؤفك اوقدر سعی وتتبع محصولی اولان «تكامل تنقیدینی» تعقیب ایتمیورمیسكز ؟

تنقیدك ، صنعتك ماهیتی ، غایه‌سنی اکلاتمغه . آکلامغه احتیاجمز یوقمی ؟ اکر بونلرده قصور ، نقصان وارسه اصلاح واکمال ایدیکز . بر سعی اخوتکارانه ایله نتیجهٔ مطلوبه‌یی استحصاله چالیشه‌لم . یوقسه سز : « بر طاقم اجیش بوجوش ادبا علمی هرج ومرج ، تاریخی تارومار ایدیورلر . دوموناز هذیانلرده بوزیورلر . یاولریورلر طالایورلر ... » دیه استخفافلرده ، استهزالرده بولوندقجه بو مقصد الده ایدیلیر ، بو حس اخوت تأسس ایده‌بیلیرمی ؟ تعریضاتك کیمك طرفندن باشلادیغنی دوشونسه‌کز آ . ابتدا جناب شهاب الدینك مکتب رساله‌سنده باصیلان شعرلرینه استهزایله قاتقیشدیلر . ایشته او کوندن اعتباراً مهاجات اکسیلك اولمادی . هر کس آغزینه کلنی سویلدی . بزدن هیچ کیمسه بزیکی بر ادبیات تأسیس ایتدك دیه افتخار ایتمدیکی حالده ، بالعکس ادبیات حاضره‌نك اصل ادبیات صحیحه‌مزك ایقاظندن عبارت بولوندیغنی اقرار ایلدیکمز حالده ینه بزی بر فرقهٔ معتزلهٔ افرنج پرستان عد ایتمکده اصرار ایتدیلر . چونکه ایشلك ایچنده باشقه بر مقصد وار ایدی . بز بونلرك همان هیچ برینه سس چیقارمادق . آره‌ده مقابله ایتدیکمزده اولدی : فقط سوزلرمزی اکلامامقده دوام ایله بزم سویله‌مدیکمز لاقردیلری بزه اسناد ایتدیلر ؛ صوکره ینه بونلری ردوجرحده اثبات اقتدار ایلدیلر . باقسه‌کز آ . سز بیله بزه نه‌لر اسناد ایتدیکز : نفعیانه تفخرلرده بولنیورلر . دیدیکز . بونلردن بر مثال کوسترسه‌کز نه اولوردی ؟

ایشته علی کمال بك ، سزه شمدی‌یه قدر نه قصد تجهیل وتزییفدن عاری بر حسبحالکه جدال دکل . امید ایدرم که سوزلرمی سوء تفسیر وتلقی ایتمز ، رنجیده اولمازسکز . چالیشکز . طبیعی آوروپاده آرتق اعلا فرانسزجه‌ده اوکرنمشسکزدر . جدی بر خدمت ایتمدایسه‌کز برمسلکه انتساب ایله اونی ترقی ایتدیرکز . بزه اسراف ایتدیککز نصیحتلرله بر پارچه‌ده کندیکز عامل اولکز . بزی‌ده اوقدر حقیر کورمه‌یکز . آکلایورسکز که ایسترسه‌ك بزده لاقردی سویله‌یه بیلیورز . اساس مسلکمزی بوقدرده تکرار ایتدم . بوکا بر اعتراضکز وارسه سویله‌یکز . حکمت بدایعده کوردیککز یاکلش نقطه‌لری‌ده اخطاردن چکنمه‌یکز . یالکز جنابك . فکرتك شعرلرینی تقلیده اوزنمه‌یکز : « شهرت سیله » کزده کوردیکمز نمونه‌یه باقیلیرسه بوخصوصده دها پك شجیسکز . دوغرو سوزه طارلمایکز . بیهوده مناقشات ایله وقت غائب ایتمیه‌لم . هیچ کیمسه‌نك تقدیرینی . تعریضنی دوشونمه‌دن یالکز وجدانمزی ممنون ایتمك ایچون میدانه آثار چیقارمغه حصر زمان ایده‌لم که بیدار قاله‌جق بونلردر : وهپسنك قیمتنی استقبال تعیین ایلر . ٢٦ مایس ١٣١٤

هامش :

کونده بر انتحال

— علی کمال بکه —

اقدامك اوکی کونکی نسخه‌سنده « رئیس حکومتك

کتابلری » عنوانیله بر مصاحبه‌کزی اوقودم . الیزه سراینده ویریلن عمومی بالویه کیتمشسکز ! رئیس حکومتك کتابلرینی کورمشسکز !...

سزی تزییف ایتمك مقصدنده اولسه‌یدم الیزه بالوسنده ایچدیککزی روایت ایلدیککز شامپانیالری ، شروبلری بلکه رؤیاده کورمش اوله‌جغکزی اعلان ایتمکدن باشلایه‌رق شو موافق زمین اوزرنده بر خیلی لاقیردی سویلردم. فقط بویله بر معامله‌دن هیچ برشی حاصل اولمایه‌جغنی بیلدیکم ایچون یوقاریکی حسبحالده قوللاندیغم لسان مخالصتی محافظه ایده‌رك سزکله براز دها قونوشه‌جغم.

سال حال افرنجی مارتنك اوتنجی پنجشنبه کونی پارسده انتشار ایتمش اولان فیغارو غزته‌سنك ایلك صحیفه‌سنك اوچنجی ستوننك اورته یرنده « رئیس حکومتك کتبخانه‌سی — La bibliothèque du président » عنوانلی بر مقاله وار که اقدامده اولکی کون اوقودیغم مقاله‌کز بورادن ــ نه‌دییه‌یم بیلمم که ، هایدی ترکجه‌سنی سویله‌یم : ــ آشیرلمشدر . او بالویه کیدن فیغارو محرریدر . سز ، اقدام مخابری ، آره‌دن ایکی بچوق آیی متجاوز بر زمان مرور ایتدیروب فیغارووده‌کی مقاله‌نك درسعادت قارئلرنجه آرتق اونوتولمش اوله‌جغنه حکم ویردکدن صوکره او بالویه کندیکز کیتمش ، او کتابلری کندیکز کورمش کبی طاورانه‌رق قارئین عثمانیه‌یی اغفال ایدییورسکز . بیلمم اما ، ظن ایدرم که بو حرکت عیب کبی تلقی اولونمالیدر .

شیمدی احتمالکه کندیکزی مدافعه ایچون : فیغارو محرری او بوده بولونمشسه بنده بولوندم : کتبخانه‌یی کزمشسه ، بنده کزدم : بو تصادفده باعث استغراب بر شی وارمی ؟ دیرسکز . بو مدافعه‌یه میدان براقامق . سزك اقدامده‌کی مقاله‌کزك فیغارو محررینك مقاله‌سی اساس طوتیله‌رق اویدورلمش اولدیغنی اثبات ایتمك ایچون ایشته دلیل کوستریورم . شو آتیده‌کی سطرلر اقدامده‌کی یازدیغکز مقاله‌نك بر پارچه‌سیدر :

[... اولا اطرافی شویله بر دولاشدم . شخصاً بیلدیکمز ، طانیدیغمز سیاسیونی ، ادبایی ، فضلایی آرادق . کوزدن کچیردك .. صوکره مردیواندن یوقاری چیقه‌رق مادام (فلیقس فور) ك صالونی زیارت ایله‌یه‌دك .. بزم کبی دها بر قاچ زیارتجیلرده واردی . بتون او دائرهٔ محتشمه‌یی ایچه سیر ایتدکدن صوکره مزین بر حجره‌نك اوکنه کلدك .. قپوده بر نوع مباشر طوریوردی . بو حجره‌یه کیرمك یساقمیدر ؟ دییه آندن صوردق . « خیر ، افندم . بتون دائره‌لر ، حجره‌لر بو کیجه کشاده‌در » جوابنی آلدق ...

— بو حجره‌ده نه واردر ؟

— بو اوطه رئیس حکومتك بیت‌المساعیسیدر .

— رئیس هرکون بورایه کلیرمی ؟

— یارین ساعت آلتیده بر معتاد بو قپودن کیرر .

— بو اقشامکی بالویه رغماً ؟

— هیچ بر بانو بوكا مانع اوله‌ماز . فیلقس فور جنابلری بتون سنه هر كون علی الصباح ساعت بشده قالقارلر . یقانیرلر . تراش اولورلر ، صوكره ایكی اوچ ساعت بومامنده چالیشیرلر . بو اثناده انلری تعجیز ایتمك ممنوعدر . كتابلرینه باش بشه ویررلر ، اوقورلر . بو مكالمه‌دن صوكره آرقداشم چكیلیوردی . قولاغنه اوصوله‌جق : « شو كتابلری كوزه‌مزمی یز . نه‌لردن عبارتدر . » دیدم بو سوزمی مباشر ایشتدی . همان پرده‌یی قالدیره‌رق :

— بیورگز ، كیركز ، بو كیجه هرطرف كشاده‌در .

دیدی . بزده بیوك بر انبساط ایله دائره‌دن ایچری طالدق . عربلر : (المرء یعرف بقرینه) ، فرانسزلر ایسه غالبا :

Dis-mois qui tu hantes , je te dirai qui tu es

دیرلر. تركلر ایسه : « اوزوم اوزومه بقه‌رق قراریر » كبی رفقته عائد مثللری وارامّا بالخاصه شو مقامده نه‌دیدكلری ایچه خاطره‌مه كلمیور . نه‌ایسه دورمزده انسان فاضل ایچون الك خوش . الك امین قرین كتاب دكلمیدر ؟

— اقدام ، ٢٧ مایس ، ١٣١٤ —

بو سطرلرده فیغارو ده‌كی مقاله‌دن عیناً نقل اولنور :

. . . . J'avais gravi l'escalier , traversé le salon de Mme Félix Faure . Je m'étais arrêté au seuil d'une belle pièce d'angle dont un huissier fort imposant semblait surveiller l'entrée .

On a tout de suite envie de franchir une porte défendue. Je demandai au cerbère:

- On n'entre pas ici ?

- Si fait, monsieur, tous les appartements sont ouverts.

- Quelle est cette pièce ?

- Le cabinet du travail de M. le président.

- Il y vient tous les jours ?

- Il y sera demain matin, comme à l'ordinaire.

- Malgré le bal ?

- Il n'y a pas de bal qui tienne. M. le président se lève toute l'année à cinq heures, passe à la douche, se fait raser, enfile son complet de flanelle blanche, et il vient s'enfermer ici, deux ou trois heures, avec ses livres.

Il est interdit de le déranger à ce moment-là : il travaille pour lui-même.

- Et on peut les voir, les livres du président ?

- Entrez, monsieur. Je vous l'ai dit, tout est ouvert.

Dis-moi qui tu hantes.., affirme le proverbe ... et nul ne conteste que les livres ne soient nos meilleurs amis

برده شو فرانسزجه‌نك عيناً ترجمه‌سنى اوقويه‌لم :

« ... مرديوه‌نى چيقمش . مادام فاليكس فورنك صالوننده‌ن چكمشدم . كوشه‌يه اصابت ايدن كوزل براوطه‌نك اشيكنده توقف ايتدم . پروقار برخدمه بو اوطه‌نك مدخلنه نظارت ايديور كبى كورونمكده ايدى .

« دخولی ممنوع برقپودن ایچری کیرمك خواهشی انسانده درحال پیدا اولیور . محافظه صوردم :

— بورایه کیرلمزمی ؟

— های های افندم ، بتون دائره‌لر آچیقدر .

— بواوطه نه‌در ؟

— رئیس حکومتك حجرهٔ اشتغالی .

— هرکون بورایه کلیرمی ؟

— یارین معتاد اولان ساعتده بوراده‌در .

— بالویه رغماً ؟

— هیچ بربالو بوکا مانع اوله‌ماز ، رئیس حکومت بوتون سنه ساعت بشده قالقار ، دوش یاپار . تراش اولور . بیاض فانیله‌دن البسه‌سنی کیر . بوراده ایکی اوچ ساعت کتابلریله قاپانمغه کلیر . بواثناده کندیسنی تعجیز ایتمك ممنوعدر . کندی کندیسی ایچون چالیشیر .

— ای . رئیس حکومتك کتابلری کوروله‌بیلیرمی ؟

— کیرکز افندم . سزه سویله‌دم ، هرطرف آچیقدر .

ضرب‌مثل : « کیمکله پك صیق قونوشدیغکی سویله ... الخ » دیر : هیچ کیمسه‌ده کتابلرك بزم الك ایی دوستلرمز اولدیغنه اعتراض ایده‌مز . »

ایشته شو عباره‌لرك تطبیقندن اویله بر مدافعه‌نك قابل اوله‌مایه‌جغی آکلاشیلیر . سز فیغارونك مقاله‌سنی آلمش . « آه

من الشعر وحالاته » ده ديديككز كبى اوكا بر اون ملى ويرمشسكز : هم باقكز . فيغارونك مقالهسنى بويله بويازكن — دها دوغروسى قارئين عثمانيهنك كوزلرينى بويامغه چاليشيركن — كندى طبيعتكز ، او عظمتى ، كوسترنى سودن . هرچه باد آباد تقدير وتوجه جلب ايتمك . بهمه حال بر شهرت سيايه قزانمق ايستهين طبيعتكزده كنديسنى كوسترمش :

[شخصاً بيلديككز ، طانيدیغكز سياسيونى ، ادبانى ، فضلانى آرادق ، كوزدن كچيردك ...

او مضطرب ، او محتشم كتبخانه كوزيمك اوكنه كليور ، آغزيمك صويى آقيتيوردى .. آه بو كتاب مراق بالكده بر عالمدر ..]

عبارهلرى فرانسزجه اصلنده موجود اولماديغى حالده سزى بيلمهين بعض قارئلركزده « على كمال بك بقه بويوك آدملرده بيليورمش ! » . « نهايى شيلره مراق ايديورمش ! » ديديرتمك هوسنه مغلوب اولهرق بونى علاوه ايتمشسكز . صوكره ، ينه وقوف جزئى اصحابنك كوزلرينى معلومات وفيره كزله قماشديرمق ايچون همان او عربجه مثلى قويمش . برده « غالبا فرانسزلرده بو مقامده شويله ديرلر » ديه برجمله صاتدقدن صوكره فيغاروده كورديككز مثلى همان يازمشسكز .

دها ، فيغارو محررينك شو تدقيقنىده كنديكزه اسناد ايديورسكز : .

... ینه هپمز برمعتاد رئیس حکومتك اوکندن بر بر بر
کچرك چیقدق ، کیتدك . تحفدر : (فلیقس فور) حضرتلری
اوکلرندن کچرکن انسانه اویله تبسم ایدییورلر . اویله نوازش
کوستریورلرکه کویا سنه‌لردن بری هرکسه آشنالقلری واردر .
غرور وعظمت صاحبی . مبتلای شهرت بری اونسه شوذاتك
بوابتسام ملتفتانه‌سنی کورنجه : « هیچ شبهه یوق بنی طانیور »
حکمنی درحال ویرر ...]

— اقدام : ۲۷ مایس ، ۱۳۱٤ —

فیغارو محرری‌ده شویله دییور :

« ... J'avais, comme tous les invités, défilé devant le Président de la république et en échange de mon salut reçu cet aimable sourire qui fait qu'en sortant plus d'un se dit.

— Tiens... est-ce qu'il aurait entendu parler de moi, M. le président ? Est-ce qu'il me connaitrait ?

عیناً ترجمه‌سی :

« بنده . بوتون دعوتلیلر کبی . رئیس حکومتك اوکندن
کچمش وسلامه مقابل اوسویملی تبسمه مظهر اولمشدم که بوکاباقه‌رق
خیشاری چیقارکن برچوق کیشی کندی کندینه :
— وای .. عجبا رئیس حکومت بندن بحث ایدلدیکنی
طویدیمی ؟ عجبا بنی طانیورمی ؟ دیر . »
هم تحفدرکه فیغارو محرری‌ده رئیسی حکومتك ایش

اوطه‌سنده ایکنجی نیقولا ایله اوچنجی آلکساندرك رسملری
بولوندیغنی سویلمکله اکتفا ایتمش . سزده بو فرانسز قادیندن
فرانسز بوتیقه‌سی کوزه‌للکلریله سوزولن بو تفصیلاتدن
باشقه‌سنه دقت ایتمه‌مشسکز ! نه اولوردی سزده هیچ اولمازسه
یازی ماصه‌سنك رنکنی ، اوزرنده نه بولوندیغنی بزه سویلسه
ایدیکز ! سزك دکل بو ایش اوطه‌سنی کوره‌لك او بالویه بیله
کیتمدیککزی مقاله‌کز عیاناً کوستریبور .

مقاله‌کزده الیزه سرایی کیروب طولاشمش بر آدمك
ویره‌جکی تفصیلاتدن اثر وارمی ؟ دیدم . طعنه هپ مکملدی .
دیه بیلیورسکز . بو بالونی استانبولده بریسی تعریف ایتسه‌یدی
اوده ضبعی بویله دیه‌جکدی . مادام فلیکس فورك صالونی ایچون
« دائرهٔ محتشمه » دن باشقه بر شی دیه‌میورسکز . بونك البته
بویله اولاجغنی الیزه‌یی کورمه‌دن بز بیله بوراده بیلیرز . فقط
نیچون اودائره‌یی ذکر ایدرکن مثلا بر تابلودن ، باشقه اوفه‌جق
بر شیدن بحث ایده‌میورسکز ؟ چونکه کیتمه‌مشسکز ، چونکه
کورمه‌مشسکز ، چونکه فیغارو محررینده فرانسزلری بوکبی
تفصیلاتدن مستغنی بوله‌رق بونلره دائر بر شی سویله‌مه‌مش .

فیغارو محررینك‌ده امور حقوقیه ومالیه‌یه عائد کتابلری
تدقیقه وقتی قالمامش . سزك‌ده عینی کتابلری تدقیقه وقتکز
قالمامش ، همان همان انسانك : غالبا آرقداشکز فیغارو محرری
ایمش ! دیه‌جکی کلیور . فقط بویله اولسه‌یدی ، هر تقردیکزدن

کنديکزی نظرمزده بويوتمك، يوکسلتمك حرصلری طاشارکن .
بو مقاله کزده متوفی موسيو « شفر » ايله اولان مناسبتکزی
اخطار ايتمه کز دخی بونی آکلاتيرکن فيغارو محررينك شرف
رفقتيله اوروپاده نه قدر اهميت کسب ايتديککزی بزه کبی
استانبولده شامپانيالر ايچه مين عاجزلرك نظر غبطه سنه طبيعی
چارپارديکز . بزده آوروپاجه نه قدر بويوك . اهميتلی بر ذات
اولديغکزی آکلايه رق بو عجزمزله حضورکزده ازيليردك .

شيمدی . علی کمال بك . بر آدم بويله بر مقاله يی نه ايچون
يازار ؟ اولا، بزه اليزه بالوسنی آکلاتمق ؛ بزی فرانسزلرك
احوال وعاداتندن خبردار ايتمك ايچون مقاله کز بو خدمتی ايفا
ايده مز . چونکه بالو حقنده هيچ تفصيلات ويرميور .

ثانياً، فرانسه رئيس حکومتنك خصوصی کتبخانه سنده نه
کتابلر موجود اولديغنی آکلاتمق ، مراق وتتبع صاحبلرينی
خبردار ايده رك مفيد کتابلرك اشتراسنه سوق ايتمك ايچون .
مقاله کز بو خدمتی بردرجه يه قدر ايفا ايدييور .

واصل نيتکزك بو کتابلری کوسترمکدن عبارت اولديغی ده
کتاب اسملرندن بعضيلرينك آلتنه قاتالوغلرده کورولن تفصيلات
قبيلندن بر قاچ سطر علاوه ايتمه کزدن اکلاشيليور . عجبا بونی
فيغارودن ترجمه ايتديککزی سويله مش اولسه يديکز بو نتيجه
حاصل اولمازمی ايدی؟ بز فرانسه رئيس حکومتنك کتبخانه سنده کی
کتابلری اوکرنمزمی ايدك ؛ صانيرمکه مع زيادة اوکرنيردك .

زیرا فیغارونك مقاله‌سنده اسامیسی مندرج اولمدیغی حالده حقلرنده جزئی بر معلوماتکز بیله اولمادیغی ایچون تصریحدن وازگچدیککز دها بر طاقم کتابلری‌ده ذکر ایتمش اولوردیکز . دیمك ایفا ایتمك ایسته‌دیککز خدمت ترجمه صورتیله دها مکمل اوله‌رق وجوده کله‌بیله‌جکدی . سز بوندن زیاده کندیکزك الیزه بولرینه کیتدیککزی ، هانی شو استانبولده هیچ کیمسه‌نك ایچه‌مدیکی شامپانیالری ، شروبلری ایچدیککزی . بر چوق ادبا ، فضلا حکما طانیدیغکزی . کتابلره پك چوق مراقلکز اولدیغنی . بو مراق سائقه‌سیله او لطیف موسیقی‌نی ، رقصی براقه‌رق رئیس حکومتك نه کتابلری اولدیغنی تدقیق ایله وقت گچیردیککزی ظن ایتدیرمك ، بویله‌جه حقکزده قارئلریکزده بویولده بر فکر ویرمك مقصدینی تعقیب ایتدیککز ایچون ایشته بو یالانلرده ، انتحاللرده دوشیور ، شهرت سوداسیله قزانمق ایسته‌دیکجه کولونج اولیورسکز . هایدی فرض ایده‌لم که بزی‌ده ، هرکسی‌ده آلداتدیکز : پك مهم . بویولده معلوماتلی برذات اولدیغکزه عالمی ایناندیردیکز : عجبا وجدانکزی‌ده آلداته‌بیله‌جکمیسکز ؟

۲۹ مایس

ایکنجی هامش :

علی کمال بکه

آلمانلردن موسیو رومالك فرانسزلر حقنده یازدیغی بر کتابه دائر بو کونکی اقدامده مندرج مصاحبه‌کز . فرانسزجه بیلنلرك

آثار علیه کزی مطالعه‌دن مستغنی اولدقلرینه دائر اوجه سویه‌دیکم سوزك الك صوك بر دلیلدر .

چونکه اونلر موسیو ژول لومترك بو مقاله‌سنی یته ٢٠ مارت سنه ٩٨ تاریخلی فیغارو غزته‌سنده اوقومشلردر .

٣٠ مایس

پارس مخابرینك بویله جرم مشهود حالنده یاقه‌لانماسی مطبوعات عالمنده درین بر حیرت ایله قاریشیق بویوك بر تأثیر حاصل ایتدی . پارس مخابرینك قابل مدافعه هیچ بر نقطه‌سی قالمادیغنی کوستره‌جك دلائلدندرکه معلومات غزته‌سی بیله هرزمان بزده‌کرشی خصمانه تزییفاته حصر ایتدیکی ستونلرنده :

« شرکت خیریه‌نك ٤٣ نومرولی اقدام واپوری ثروت فنون ایله مصادمه ایده‌رك فیغارو قربنده شاپه اوتورمشدر »

سطرلرینی یازدی .

علوم عربیه‌دن استفاده بحثی

علوم عربیه‌دن استفاده بحثی

حقنده غایت شدتلی تعریضاتی دعوت ایدن ، سوء تأثیراتی ادبیاتدن خارج مسئله‌لرده حس ایتدیرن بر مقاله‌ده طریق غزته‌سنده « عربدن استفاده ایده‌جکمز علوم » سرلوحه‌سیله انتشار ایدن شو سطرلردر :

عربدن استفاده ایده‌جکمز علوم

کچن هفته « طریق » ده « عربدن پك چوق استفاده ایده‌جکمز علوم » سرلوحه‌لی مقاله‌یی کوروب ده صحیفه‌یی چویردیکم زمان « بهائی » امضاسنه تصادف ایدنجه : اعلا . دیدم . ایشته مقتدر برقلم عربلردن ایده‌جکمز استفاده‌لری بزه شرح ایدییور . بویله فرصت زور اله کچر . اوقویه‌یم . شو استفاده ایده‌جکمز علومك نه اولدیغنی آکلایه‌یم .

واوقودم . ایشته شیمدی بهائی افندی حضرتلرینك او مقاله‌ٔ واقفانه‌لرندن ایتدیکم استفاده‌یی وبو صیراده بعض مطالعات ناچیزانه‌می عرض ایتمك ایسترم .

اولا . بهائی افندی حضرتلرینك انسانلرك اختلاطلری

درجه‌سنده اقوام سائره‌دن کندی لسانلرینه لغات آلمغه مجبور
اولدقلرینه دائر بر مقدمه‌لری وار .

لسان بحثنك اهمیتی نه‌قدر زیاده اولورسه اولسون . بوکون
بجه شو عربلردن استفاده ایده‌جکمز علومی اوکرنمك دها زیاده حائز
اهمیت ایدی . بونك ایچون لسانلرك اختلاطنه دائر اولان بو
مقدمه‌یی کمال سرعتله سوزدرك اصل مقصده . شو عربلرك
علومی بحثنه کلمك ایسته‌دم .

فقط بو مقدمه‌دن صوکرده بحث ترجمه‌مزله عربجه‌نك
مناسبتنه کچیور . بزم بر قاچ جهتله لسان عربیدن برچوق لغات
آلمقلغه احتیاجمز وحتی حقمز . حق مشروعمز اولدیغی تصدیق
بیوریلیوردی . اصل مقصده کلمك ایچین نه قدر عجله ایدرسه‌م
ایدیم . ینه بو « حقمز » سوزینی ایچه آکلایه‌مادیغمه دقت
ایتدم . لسانمزك السنهٔ سائره‌دن بر طاقم کلمه‌لر آلمغه احتیاجی
اولابیلیر . اولابیلیر دکل ، وار محقق . هله بو احتیاج ترجمه
ایله اوغراشانلر ایچین بوتون بوتون واضح وبدیهیدر . واقعا
بعضیلریمز لسانمزده هیچ یابانجی کلمه‌ق تامق ایستمدیز . بویله‌هان صرف
تورکجه کلمه‌لردن مرکب شعرلر بیله سویله‌یه‌بیلیورز . فقط بونلر
نه‌یی اثبات ایدر ؟ هیچ . اولسه اولسه صرف تورکجه کلمه‌لرله
بعض شعرلر یازیلابیله‌جکنی کوستریر . فقط بوشعرلرده چوبان
قوال چالار . قویونلر مه‌لر . قوشلر اوتر ترانه‌لرندن اوته‌یه‌ کچه‌مز .
فنی . حکمی بر بحث قابل دکل بونلرله افهام ایده‌یه‌مز . بناءً علیه

السنهٔ سائره‌دن برطاقم لغتلر آلمغه احتیاجمز واردر . فقط حقمز نه‌یه اولسون ؟ هم بو حقده نیچین ، بز ، ده تقیید ایدلمیین ؟ بزده برقاچ جهتله لسان عربیدن برچوق لغات آلمغه حقمز اولسون ده باشقه‌لرینك نیچین اولماسین ؟

نه ایسه . بو جهتلر اهمیتجه حسب درجهٔ ثانیه‌ده قالیغندن اصل مقصده وصول ایچین ینه قرائتده دوام ایتدم .

عربلره احتیاجمز ابتدا لسانمزی بیلمك ایچین کندیسنی کوستردی . مکر لسانمزك علم عنارجنه . املاسنه . لغت و اشتقاقنه دائر یازیلان کتابلری‌ده — اه راضی اولسون — عربلر یازیویرمشلرمش .

بهائی افندی حضرتلری ابتدا لسانه عائد اولان استفاده‌دن بحثه باشلامقله بر ترتیب منطقی‌یه رعایت ایتمش اولیورلردی . چونکه . معلوم اولدیغی اوزره . لسان بر واسطه‌در . بر لسان محضا لسان اوکرنیلمش اولمق ایچین تحصیل ایدلمز . احتمالکه بو مراقه دوشه‌بیله‌جك ذوات ده بولونابیلیر . فقط . علی العموم . بر لسانك تحصیلی او واسطه ایله . مادی ومعنوی . برطاقم منافعی استحصال ایتمك آرزوسندن ایلری کلیر . ایشته بهائی افندی حضرتلری ده ابتدا بو آلت تعلمی . بو واسطه‌یی اصلاح ایچین نه استفاده ایده‌بیله‌جکمزی کوستریورلردی . بو استفاده‌لری ده عربلره تورکجه اوکرتمك ایچین ترتیب اولونان لغتنامه‌لردن واونلره علاوه اولونان قواعد صرفیه ونحویه‌دن آله‌جکیورزدق .

اوج ، نه اعلا . هر کس شو لسان مسئله سنده عرض خدمت
ایچین دامن درمیان همت و تعریض اولدیغی برصیراده هیچ شبهه سز
بر صاحب غیرت چیقار ، « الادراك للسان الاتراك » ی ـ ظن
ایدرم بو ترجمه اولوندی ـ و « التحفة الزكيه في لغة التركيه » ی
لسانمزه نقل ایدیویریر . بزده لسانمز ایچین عربلردن ایدیله جك
استفاده لره دائر ایشیتدیکمز سوزلره بریکون چکر . آرتق
بو بحثی قاپاردق . دوغروسی ، ایشك بویله ایکی کتاب ترجمه سیله
اولوب بیتیویره جکنی هیچ امید ایتمیوردم . بو قدر قوللی
اولسونده بز قاچ ییلدر شومنتی چکوب دورالم . یازیق ! آرتق
همت عربجه مترجملرینه قالدی . بر برلرینه طاش آتمق ایچین
صرف ایتدکلری زمانك برقسمنی بونلری ترجمه یه حصر ایتسه لر
هر حالده شیمدیکی مشغولیتلرندن دهافنا برشی یاپمش اولمازلر .

بو لسان بحثنده شو ایکی کتابدن صوکره بهائی افندی
حضرتلری مقالهٔ فاضلانه لرنده « بزم دها قوم کزین عربدن
آلاجق برچوق شیلریمز وار . » دییورلردی . آرتق ایبدن
انی یه مقصده قویولمشدق : عربدن ایده جکمز بوتون استفاده لر
بر بر شرح اولوناجقدی .

ابتدا ـ شبهه سز ادبامزك خاطرینی خوش ایتمك ایچین ـ
شعردن بحث اولونیوردی . بویوریلیورکه :

هانی عربلر قدر صنوف شعرده ترقیمز ؟ عجمك ـ ضمائر وروابط
قواعدینی آلمق خطاسیله برابر ـ برچوق بدایع ادبیه سنی لسانمزه

قدر خدمت ایتدیکمز قدر غربلده دقیق شعریه و خیالات مینه‌سنی آلسه‌یدق البته دها اعلا، دها مبالغه و سائر نقصدن عاری، طبیعیه قریب بر ادبیاته مالك اولمازمیدق؟

و :

مقصدم، فارسیدن آلوب غربی شکرانی اولدیغمز فوائد ادبیه‌یی فرضی نزکورلك کوسترمك دکلدر. بلکه ادبی اسلافمزك عرب علوم ادبیه‌سنه اویله اوزاقدن نظر ایلمه‌سنه تحسردر.

شو نقل اولونان پارچه‌لردن بهائی افندی حضرتلرینك مقصد عالیلری ایجه آکلاشیلابیلیر. ادبیاتمز عربلردن — همن هیچ دینه‌جك قدر — بر استفاده‌ده بولونمامش. حالبوکه فارسیدن برچوق شیلر آلمش. واه. واه. بهائی افندی حضرتلری بو نقطه‌یی پك مقنعانه بر صورتده اثبات بویوریورلر. فقط نه چاره، بو بر کره بویله اولمش. شیمدی ایده‌جکمز تحسرلر، تلهفلر ماضی‌یی تعمیر ایتمز که. لکن تحسرده البته بوش بوشنه اولماز. بوندن بر شی چیقاجق. هم شو مطالعه‌نك «قوه کزین عربدن آله‌جق بر چوق شیلرمز وار» عباره‌سنی تعقیب ایتمسی‌ده اثبات ایدیور که ادبیاتمزك بر صفحهٔ تکاملی کوروب دیالکز واه، واه دیمه‌یه‌جکز. بلکه بوندن صوکره‌سی ایچین دقتلی داورانه‌رق نظریمزی ادبیات عربیه‌یه چویره‌جکز. ایشته بهائی افندی حضرتلرینك ویردکلری نصیحت. فقط مساعدهٔ فاضلانه‌لرینه اغتراراً بو نصیحتك پك‌ده شایان قبول اولمادیغنی ادعا ایده‌جکم. نه وقته قدر اوته کینك بریکینك ادبیاتنی تقلید ایدوب دوراجغز؟ عجبا مقلدلکمزدن

قورتولور قورتولماز عربستان چوللرنده کنفارتمی چیقاراجغز :
ادبیاتمز آرتق تورك اولسون، بوكا چالیشه‌لم. نصیحت ویره‌جکسه‌ك
هپ بو یولده ویره‌لم . عربك دقایق شعریه وخیالات متینه‌سی
کندیسنه مبارك اولسون. بز بونلری نیچین آله‌لم؟ بزم کندیمزك
خیالمز، قریحه‌مز یوقمی؟

شمدی بزده مطلقا برمشق تقلید اتخاذ ایتمکه مجبور اولسه‌ق بیله
امینم که جریان ضروری وقایع بومشقی بزه عرب ادبیاتندن
بولدیرمایه‌جقدر. بوکون چار و ناچار آوروپالیلاشیورز. گیدیکمز
پانطالون ناصلکه آوروپادن گلمشسه ـ اگر ادبیاتمزده برمشق
گله‌جکسه ـ مطلقا اوده پانطالونك گلدیکی یردن گله‌جکدر.
بز غافل داورانمامز. آوروپانك ترقیات ادبیه‌سنه بردن‌بره مجذوب
اولمازسه‌ق غرب ادبیاتی تقلیددن اجتناب ایده‌بیلیرز. فقط
قواعد اساسیهٔ صنعتی، ادبیاتی اوگرنمك ایچین برحکمت بدایعه
محتاجز که اونیده عربلرده دکل، آوروپالیلرده بولویورز. بزده
تقلیدك فنا اولدیغنی حکمت بدایع اوگره‌تیور. تکرار ایدییورم که
بوحکمت بدایعی بز آوروپاده بولویورز. ثروت فنونده ـ هیچ
کیمسه اوقومامشسه بیله بهائی افندی حضرتلرینك کمال دقتله
اوقودقلرینه امین اولدیغم [*] ـ حکمت بدایع بحثلرینی جمع
وخلاصه ایدرکن آثار عربیه‌دن‌ده استفاده ایچون بویولده یازلمش
کتاب اولوب اولمادیغنی عربجه‌یه حقیله آشنا بعض فضلادن

[*] ثروت فنون غزته‌سنك سانسوری ولد بهائی افندی ایدی.

سوزه‌مش، جواب نفی آلمشدم. دها عربجه‌ده بر حکمت بدایع یوقدر.
یونانیلرك هر دورلو آثاریی لسانلرینه ترجمه‌ده تأنی تقدیر
بر همت کوسترن عربلر طبیعی افلاطونك آثاری آراسنده بر
آز حکمت بدایع بحثلرینه‌ده تصادف ایتمشلردر. فقط افلاطونده
حکمت بدایع فصل مستقلی آلتنده بر بحث اولمه‌یوب بو
تفصیلات بر چوق اثرلری آراسنده طاغنیق بولندیغندن عربلرك
پك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مش دیمك اوله‌جقدر. هر حالده
کوروليور که حکمت بدایعی بز عربدن اوکرنمکه مجبورز. حکمت
بدایع، ادبیاتك وعلی العموم صنعتك اساسیدر. بوحیلدر.
بزه یالکز بو لازمدر. نه عربك دقایق شعریه وخیالات متینه‌سی
لازمدر، نه عجمك، نه فرانسزك، نه انکلیزك. عربلرك پك
ایی بر ادبیاتی وارمش. های‌های. اولابیلیر. فقط بری طرفده
فرانسزلرده وار. آلمان وانکلیزلرده مکمل، مترقی ادبیاتلری
وار. جانمز ایسترسه هپسنی اوقورز. فقط بر شی آلمق لازم
کلیرسه بونی کندی روحمزدن. تورکلکمزدن آلیرز، یوکا
چالیشیرز. لسان بحثنده هیچ اولمازسه ایکی کتاب ایچین بویون
اکدیکمز حالده ادبیات بحثنده عربلره بو قدر منتدن ده قورتولیوردق.
ایشته فقرهٔ آتیه‌یه بو سوبحله کچدم.

قوم جلیل عربدن آله‌جق بر خیلی شیلریمزدن بری ده «علم
محاضرات» ایمش، بو بحثده بهائی افندی حضرتلری پك حقلی
اوله‌رق بویوریورلرکه:

بعض عرفا مجلسنده بولونورزده اسکی پادشاهلرمزك . وزیرلرمزك .
عمما . وادبامزك بر چوق منقبه سنی . کلمات شریفه سنی ایشیدیرز .
بونلر هانکی کتابده یازیلی ؟ هیچ ! آغزدن آغزه کزر . صکره
اونودولور ، کیدر .

عادی مصاللریمز . یعنی بزجه عادی وعادتا اهتمامی معیوب صیلان
وحقیقتده نیجه کیزلی وقیمتدار معارفی شامل اولان مصاللریمز . امثالمز .
اشعار راعیانه مز ، ترکجه کتب قدیمه مز تاآناطولی ایچلرینه قدر شدر حال
ایدن ماجارلر . یالکز ماجارلرمی . بزم بیلدیکمز هامرلردن اعتباراً
بو زمانه قدر کمال اهتمام ایله جمع ایدلدیکی حالده نیچون حالا سزاوار
رغبت کوروله یور .

فی الواقع بو جهت بزم ایچین بویولك بر نقصاندر . هله
ماضی ایچین تلافیسی غیر قابل بر نقصاندر . ماضی یه تبهیی
اوزاتوب کیتمیه رك یکی شیلری همان ضبط ایتمك همتنی دریغ
ایتمه ملی یز . بزده مشاهیرك خصوصیات احوالنه دائر هیچ
معلومات یوقدر . بو ، بنده اوته دن بری بر داغ درون ایدی .
خاطرات ادبیه نك . هر دورلو خاطره لرك اخلاف ایچین پك زیاده
قیمتی اولور . بر چوق صحائف تاریخیه دن آنه مایه جق معلومات
اوفاق بر فقره دن استحصال اولونابیلیر . لکن بویله بر لزومك ،
بویله بر فائده نك وجودی باشقه در . قوم جلیل عربدن علم
محاضرات آلمغه محتاجز دیمك باشقه در . هم محاضرات اویله بر
شی که عربدن یاخود عجمدن یاخود فرانسزدن آلمغه لزوم یوق .
بز تورك دکلمی یز ؟ تورکلره دائر محاضرات کتابی ترتیب
ایده رز . اکر مراق ایدییورسه ق عربلردن ، عجملردن

فرانسزلردن بويله محاضراته عائد اولان بعض كتابلرى ده ترجمه ايده‌رز. بوكا هيچ بر دولت عدم آلتق، عدم استفاده ايتمك دنيلمز.

بهائى افندى حضرتلرينك شويله بر مطالعه واقفه‌لرى ده وار:

بو كون فرنكلرك دها دونكى حكماسنه اسناد اولونمش بر طاقم فقرات و حكميات كوريورز. بر كره عرب كتب محاضراتنه دالهم. كورورزكه اونلرده هپ شجرهٔ طيبهٔ اسلاميه‌نك فاكهه‌لرندندر.

بوراده بر محال عقلى نى بر آز دوشونديردى. فرنكلرك دها دونكى حكماسنه اسناد اولونان حكميانك عربلردن انتقال ايتمش اولماسى ايچين بونلرك هپ عرب لسانه آشنا اولملرى اقتضا ايدر. بوادعا ـ اكر صحيح ايسه ـ مستشرقينه عائد اولمق لازم كلير. عربجه بيلمه‌ين حكماى غربك بو مسئلهٔ انتحالده ـ آه. بو انتحال!.. ـ معصوميتلرينه حكم ايتمك عقلاً ضروريدر. هله اونلره اسناد اولونان فقراتك ده عربلردن آشيرلماسنه بر دورلو عقلم قانع اولمدى. مثلا غرب حكماسندن برى مشكل بر موقعده بولونمش. ياخود كنديسنه بريسى صورمشلر. اوده شويله ياپمش. بويله جواب ويرمش. بو فقره‌نك عربدن انتقال ايتمش اولماسنه امكان تصور اولونورمى؟

هم نه‌دن يارب بو آكلاشيلماز علت كه بزده نه بولورسه‌ق. بزده نه كوررسه‌ك بونلرك اصلى هپ عربلرده‌در ادعاسنده بولنمغه بزى سوق ايديور؟

بهائى افندى حضرتلرى عدم محاضره‌دنك نه اولديغنى ايضاح

ایتدکلری صراده بویولده یازیلان کتابلرك مقامه‌مناسب دوزکون سوز سویله‌مکه آلیشمق ایچین . کذلك هر مدنیه کوزه بر چوق علومه متعلق احاطه‌ایجه برشی قلمه آلمق ایچین الالازم آثاردن اولدیغنی سویلیورلر . عربلرك بویولدکی کتابلرینی کورمدم اما ظن ایدرمکه آوروپالیلرك « محاوره لغتی » دیه وجودده کتیردکلری مجلدات بونلرده قات قات فائقدر . آثار عربی کورمدیکم ایچین طبیعی بوفکرم برظن درجه‌سنی کچمز . عربجه‌یه وغرب لسانلرینه آشنا اولان ذواتك ویره‌جکلری حکمی قبول ایدرم .

هم عربلرك بویولدکی کتابلری غربدکی کتابلرده فائق اولسه بیله بویله هرتلدن چالمق موده‌سنك شیدی اسکیمش اولدیغی اهمیتدن دوشدیکنی آکلایه‌رق مقامه مناسب سوز سویله‌مك ایچین اوته‌دن بریدن طوپلادیغمز ظرافتلری صرف ایده‌جك اساسسز معلوماتمزله هربحثه صوقوله‌جق یرده برشیده اختصاص کسب ایله‌جدی ؛ اساسلی معلوماته مالك اولمغه چالیشمه‌ق فنا اولماز امید ایدرم .

مقاله‌نك صوکلری تقرب ایتدیکی حالده هنوز عربدن استفاده ایده‌جك بر علم بولامادیغمه تأسفله‌عدتا مأیوسانه دوام‌ایدرکن قوم نجیب عربدن آله‌جق چوق شیلرمز وار نقراتی آلتنده علم تاریخی کوردم . فقط نه‌یالان سویله‌یم ، آرتق مقاله‌نك ابتداسنده‌کی اشتهام قلمامشدی . علومه سائره‌یه نسبتله حمد اولسون تاریخلرمز چوق

واقعه‌ده عربجه‌دن ترجمه ایدلمشسه‌ده دها عربده نه‌لر وارمش
نه‌لر. هم الڭ مهملری ترجمه ایدلمه‌مش ایمش.

عربده ترجمه ایدلمه‌مش نه‌لر وارمش نه‌لر. یاغربده‌ده ترجمه
ایدلمه‌مش نه تاریخ کتابلری وار! بر کره عربلرك تاریخ کتابلرینی
کاملاً ترجمه ایدیلمه‌ییه‌جك تاریخ کتبخانه‌مزده بیوك بر نقصان
کوروله‌جکدر. بوده او تاریخلرك یازلدقلری آندن اعتبارا
بوکونه‌قدر جریان ایدن وقایعك برجه غیرمضبوط قالمسیدر.
ایشته بو نقصانی دفع ایچین بز حتی غربه مراجعته مجبور
اولاجغز. بوندن باشقه ینه ازمنهٔ قدیمه ایچین‌ده غربه مراجعته
مجبورز. غرب تاریخلری صوك عصرلرده‌کی کشفیات نتیجه‌سنده
مظهر اولدیغی ترقی عربلرك تاریخ حقنده‌کی معلوماتلرینی شرح
ومرج ایتمشدر. هیه‌روغلیفلرك قرائتی، برچوق آثار عتیقه‌نك
کشفی، خطوط عتیقه‌نك حل وقرائتی مصر قدیمه، آثوریلره،
بابلیلره عائد اولان معلوماتی تصحیح ایتدیکی کبی بزه یکیدن‌ده
برچوق معلومات ویرمشدر. مثلاً علیه عرب تاریخلرینك بر
چوق مندرجاتی بالضروره خلاف حقیقت اولمشدر. بونلری ترجمه
ایله ذهنلریمزی تغلیط ایده‌جك یرده صوك کشفیاته، صوك غرب
تاریخلرینه باقارز. بو صورتله ترجمه کوردك اسکی خرافه‌لره
آلدانمایه‌جق بر حاله کله‌جکدن صوکره غرب تاریخلرینی اله آله‌بیلیرز.
اونلرده بعض نقطه‌لر حقنده بولونمسی طبیعی اولان بعض معلو-
ماتندن‌ده استفاده ایده‌رز. عربلرك تاریخندن ایده‌جك اصل

استفاده اوكتابلرك يازلديغى زمانده علم تاريخك ترقيسى نه درجه‌ده اولديغنى آكلاشلماسيدر. حالبوكه بو. تا انصوكرالرده حس ايديله‌جك برشيدر. هم بولرده يالكز عربلر حقنده وارد دكلدر، عجم وسائر ملت مورخلرى ايچنده واردر.

هله ابن خلدونده حكمت تاريخه دائر موجود بحثلر هنوز بو علمك برحال صباوتده اولديغنى كوسترير. حالبوكه بو چوجوق ابن خلدوندن صوكره بويودى، آلمانياده قوص قوجه بر دليقانلى اولدى. حتى اختيارلادى. حتى بيچاره اختيار وفات بيله ايتدى. شيمدى حكمت تاريخ دها عمومى بر علمده داخلدر. بز ايشه ابن خلدونك قواعدندن باشلارسه‌ق چوق يورولورز. مع مافيه بونلرى ده ينه اوكره‌نيرز. لكن بو اوكرنيشمز علم تاريخى اقتباس ايتمك. بويله بر علم قزانمق دكلدر. او علمى بز شيمدى اوروپادن آلاجغز. عربلردن. يالكز او زمانده بو علمى عجبا ناصل‌مش. ناصل بر طريق تكامل تعقيب ايتمش ديه بر فكر آلابيليرز. بو قسمه محض حقيقت ايمش ديه قبول ايدرسه‌ك چوق يا كيليرز.

علم اخلاق بزده دين اوزرينه مؤسس اولديغندن. اخلاق ديندن آيرلماديغندن بو مسئله‌لرده طبيعى عربلرده‌كى اخلاق كتابلرينى غرب كتابلريله مقايسه ايتميه‌جكم. ديمزى. وظيفه‌مزى البته اجنبيدن اوكره‌نه‌جك دكلز. لكن آوروپاليلرك‌ده اخلاقه دائر پك مهم آثارى اولديغنى انكار ايتمه‌مك قدر شناسلغنده بولونمالى يز.

عربده دها شونلرده وارمش :

ملاحت ، هیئت ، فروسیت ، جر اثقال ، علم میاه ، بیطره ، علم حرب ، موسیقی ، جغرافیا ، قیافه ، اوزان ومقادیر ، طب ، تشریح ، حفظ صحت ، حساب ، ریاضت ، نجوم ، طباحت ...

مقاله بورایه کلوبده آرتق دها آشاغیده موضوع بحث ایدیله‌بیله‌جك برجهت قالمادیغنی کورنجه راحتجه برنفس آلدم . عربدن استفاده ایده‌جکمز علملر دیه شیمدی‌یه قدر صایدیلان شیلرده اساسلی برشی بولمامقله برابر بلکه آشاغیده برشی کلیر دیه تردد ایچنده بولونیوردم . بوکلدیکی کورنجه آرتق عرب متندن قطعیاً خلاص بولدیغمزی آکلامشدم . چونکه عربه منتمز بوعلملر ایچین اولاجق ایسه‌هیچ قورقادن اعلان استغنا ایده‌بیلیرز . شیمدیکی دوربینلر ، ماکنه‌لر ، اصول تعبیه وتعبیه‌لر ، کشفیات ارضیه‌لر ، تدقیقات تشریحیه‌نك ترقیسی یاننده عربلرك بیچاره هیئتلری ، جر اثقاللری ، علم حربلری ، جغرافیالری ، تشریح وحفظ صحتلری آرتق بر اویونجاق قالیر .

عربلرك بوعلملره دائر موجود کتابلرنده برقیمت وارسه اوده برقیمت تاریخیه‌در . یعنی فلان زمانده عربلرك فلان مدنیه دائر معلوماتی نه‌قدرمش دیه مراق ایدرسه‌ك اووقت کتبخانه‌لرك توزلی رافلرنی قاریشدیراراق بوکتابلری آچار ، اوقورز . فقط اون دردنجی عصر هجری آدمی اولمق ایسته‌نجه او کتابلری راحت براقه‌رق زمانمزك علم وفنی ایله دماغمزی دولدورمق

انجيلن شيمديكي كتابلرده طاراتيلر . بونلري خرزجين ايدرز .
و بو كتابلري ده عربده دكل غربده بولورز . [*]

بو مقاله‌نك طرز تحريرنده آكلاشيليركه برطاقم كيمسه‌لر نه‌دن بحث ايديلسه عربلري اوكه قاته‌رق كلمش كله‌جك دنياده نه‌وار نه‌يوقسه هپ عربلرده بولونديغني اوقدر جاهلانه بر اصرار ايله ادعا ايديورلردي كه نهايت فوزان ايتمه‌مك قابل دكلدي . مقاله‌ده « عرب » ايله « غرب » ك همان هر فقره‌ده قارشيلاشديرلمسي ايشته بوندن نشئت ايتمشدر .

ولد بهائى افندى عرب طرفدارلغنى بويله كوز كورينه افراطه واروديران محدود فكرليلردن دكلدي . شو قدر كه مقاله‌سي ايشته بويله سيكرلره دوقونان بى‌وقوفانه ادعالري اوقشار كبي كورنمش و بالخصوص كنديسنك علوم شرقيه‌يه وقوفي مسلم بولونمش اولديغندن موما اليه طرفندن عرب علوم و فنوننى مدافعه و ترويج يولنده سرد ايديلن مطالعاتك رد و جرحي طبيعي سائرلري اوزرنده تأثيرسز قاله‌ميه‌جغي دوشونمش . بو مقاله‌ده بو مطالعه‌يه مبني يازلمشدي .

هفته‌لق « معلومات » طريقك بو مقاله‌سنه صوك درجه‌ده شدتلي اعتراضده بولوندي . مقصدي آكلامادن تجاوزده نه‌قدر

---

[*] طريق غزته‌سنك ١٢ تشرين ثاني ١٣١٠ تاريخلي نسخه‌سنده انتشار ايتمشدر .

انظاری بوکیده یکلنه یاخود سوء نیت ایله مقصددن تغییر اولندیغنه
مثال اولدیغی ایچون بومقاله‌یی عیناً نقل ایدییورم :

جرأتلی بردەقادان

طریق غزته‌سنك بخشبانه کونی انتشار ایدن نسخه‌سنده
درج اولنوب ینه اونسخه‌نك [illegible] باشقه اوتحیفه‌نك آلت
طرفنده احمد مدحت افندی حضرتلری طرفندن یازلمقده بولنان
ومناقب عالیهٔ مالیه‌مزدن برلوحه. برتوبه کوسترلمك نیت حسنه‌سی
ایله هربرنده جلوه‌کر اولان رومانك : عبدالله تخیلی نامنده
برترکك آلتی یدی یاشلی‌یی یالکز باشنه دوغلو میدانه دعوت
ایتمك عزم مردانه‌سنده بولنمسی کبی الخ بوجیوللی. الزحمیت آمیز
برنقطه‌سیله بویوك برتضاد تشکیل ایدن وایلریده آکلاشیله‌جغی
وجهله علوم اسلامیه دیمك اولان علوم عربیه‌یی استخفاف
واستحقار یولنده و « حسین جاهد » امضالی برمقاله‌نك عرض
وجود ایتدیکی کورولدی .

بومقاله بش آلتی کون اول فاضل شهیر بهائی افندی حضر-
تلرینك دائره مطبوعاتی تزیین ایدن برمقاله‌سنی رداً یازلمش ایسه‌ده
برطرفدن اسلاف عظام اسلامیه‌نك عظام رمیمه‌لرینی فضای
استهزایه صاووردق والیوم موجود اولانلرینده « باجمعهم » میدان
اوقودق قبیلندن اولدیغی جهتله اونلرك تراب اقدامی میاننده
برذرهٔ ناچیز عد اولنه‌بیلن بوعاجزده بوندن برحصهٔ تأسف

دوشمسی طبیعی اولدی. فقط بو مقاله بهائی افندی حضرتلرینك
مقاله‌لرینی تشکیل ایدن سطورك، سنك خارا کبی متین و مجلا اولان
اوسلوب استفاده‌نك هر بر قدمه‌سنده آیری آیری کوردکلری راسمهٔ
عدم قبول ایله نظر مطالعه‌لرینك بر مسافر مردود کبی تا نهایته .
خضیض جهالته قدر سوروننه‌رك ایتمش اولدیغی حکایه‌دن
عبارت بولندیغی ایچون ذاتاً تنقید و مدافعه‌یه نزوم کوسترمك
قیمتنی حائز بر کلمه بیله اتیانه موفق اوله‌مدقلری کبی قارشیسنه
چیقمق جسارتنده بولندقلری بهائی افندی حضرتلرینك
مسلم عامه اولان اقتدارلرندن فضله بو کبی بر سنك تعرضه
طوتولملری اوزرینه‌ده بالخاصه مظهر تأیید سماوی اوله‌جغی
مجزوم بولنان قلملریله خصملرینك حدینی بیلدیرمکده تأخر
ایتمیه‌جکلرندن بو وظیفه‌یی اصل صاحبی اولان او کسکین قلمه
ترك ایله بنده‌کز مقالهٔ جاهدیه‌نك هانکی حس اوزرینه
یوروتولدیکنی ، بو فلیزلرك هانکی کوکدن سوردیکنی. بو زهرلرك
محل فورانی اولان دیشلرك دیبنی قورجالایه‌جغم !.

جاهدك « عربلرك علومنه فلاننه باقیه‌لم کندیمزه باقه‌لم »
دیورلر عجبا کندیمز کیم ؟ کندیمز می؟ عربستاندن کلوب ترکلك
عثمانلیلق طبقهٔ نظریه‌لرینه ایچ طرفندن ، عدتا بر افافهٔ قلبیه .
بر نقاح دموی اولورجه‌سنه ایچ طرفندن علاوه ایدیله‌رك اولکی
عنصرلرله قایناق حالنی آلدقدن بشقه اونلر دغلبه بیله ایدن طینت مایهٔ
محمدیه ایله اجزاسی اوچه بالغ بر خلاصهٔ متکامله، بر عجین بهترین !..

ترکلر ، عثمانلیلق عنصرلریله قیناق حالی آلدقدن صوکره اونلره غلبه بیله ایدنمی دیدم ؟ اوت ! .. عدادندن بوتمغله دنیالر قدر مفتخر اوله‌بیلیرز بو حالی . اوغرنده فدای جان ایتدیکی . کلمه‌سی قولتوغنه آلدرق « آوروپالیلاشالم » دیدکدن اقدم آوروپالی بونلانلره بیله آلتی آیده حکومتجکلرینی اعترافه مجبور ایدن طاغلری . بکیدلری کچدیکی . قطعه‌لری آشدیغی جانه منت بیلدیکی دولتنه ربطایدن قوتلی الـ زیاده رابطه خلافت اسلامیه‌یه یعنی جاذبهٔ اطیعو ... » اولدیغی مسلمان ، عثمانلی تکینک هر فردك ذهننه یراشدیرمسی اقدم الوجائب در .

دها واضح سویلیه‌یم : بزم . عقللری فنلری طوزدیران بو ارتباطمز عجبا عثمانلی طوپراغنده عثمانلی صفتیله بولنمقلغمز کبی اساس حس منفعت نفسیه ومادیه‌یه طایانان برسایه‌نمی نشأت ایتمکده‌در ؟ شبهه یوق که خیر ... زیرا بر مسلمان دنیانک الـ اوزاق برکوشه‌سنده اقامت ایتسه‌ده ینه خلافت معظمهٔ اسلامیه‌یه مربوطیت حسی ایله متحسس بولنمغی مسلمانلق مقتضیاتندن بیلدیکی کبی بزم هر برمزك مشارکت قومیه‌نك دها زیاده بر دائرهٔ اختصاص ورجحانی داخلنده بولنان عائله‌سنی . دها بو دوائر اشتراکك ؛ تامرکزینی اشغال ایدن نفسنی سالف الذکر ارتباط نامنه فدا ایتمکدن چکینمیشی صورت جلیه‌ده کوستریور که بو حالت حیرتفزا حب قومیتدن‌ده عالی بر سائقهٔ قدسیه ، بر مجبوریت معنویه‌نك تأثیریله حاصل اولویور . آنك ایچوندر که آوروپانك

نك دیانتسز یرلرنده بیله منسوبیت مذهبیه‌نك هیچ اونودلمامسی
ترسنی منسوخیتیله برابر — حیات اجتماعیه‌لری منفعتنه —
سوروكلیوب طاشیورلر .

بونی شریحاً تمزدن . ملل واقواملك زیاده وحقیقی صورتده
بربرندن تمیزایدوب آیریلیشی خصوصیت مذهبیه اعتباریله اولدیغی
حكمنی چیقارارق بونكده دولت ابد مدت عثمانیه‌نك ممالك غیر
منفكی اولان عدم تفریق دین ومذهب نقطهٔ عالیه‌سیله متناقض
بولندیغی خاطره خطور ایده‌جك اولورسه اومعاملهٔ مشهوده‌نك
دخی هرشیئه ترجیحاً مطمح نظرایدیلك توصیه‌سنده بولندیغمز
خصوصیت مذهبیه‌مزك احكام عدلیهٔ جهانپسندانه‌سی آثارندن
اولدیغنی سویلرز .

كلام عربلرك علومنده ایكن دیانت بحثنه گیرمك كبی
بر حقسزلقده بولندیغمزه احتمال ویرمیسیوڭ . چونكه مشهور
معارف اسلامیه اولان علوم عربیه . كندیمزدن . كندیلكمزدن
انتزاع ایتمدكجه آكا قارشو بر نظر استغنا ایله باقالمغمز ممكن
اوله‌میه‌جق صورتده اسلامیت . ملیت بلكه مدنیتله متلازماً
ایلیكلمزه ایشله‌مش وعدتا برفطرت ثانیه ، بر لازم ماهیته تشكیل
ایتمش بولندیغی جهتله علوم عربیه‌یی دیمزدن كندیلكمزدن
آیریجه اوله‌رق نظر اعتباره آلمامقده معذور گوریله‌جكمزه
شبهه ایتمم .

علوم عربیه دیمك اسلامیتمز دیمك اولدیغی و بناءً علیه

بو علوملك حیات سیاسیه و مدنیه‌مزه فرط امتزاجنك درجه‌سنی
شوراسی ده تعیین ایدر که بو کونه قدر کلامیه ، اصولیه ، ادبیاتیه
هپ قربان اولدیغی اقتیه بو علوم . بو خزائن مشحونه‌یه قارشو
بر کسه طرفندن کفران نعمتده بولونامش و متجاسرینی تزییف
و تذلیل ایچون دلیانه . دعواسنه بیهاقبلغه تنزل ایدیلمه‌رك
بو یولده بر استخفافك همان یالکز کندیسندن صدوری ، کلامندن
آکلاشلماسی کافی کورلمشدر . سنی ایسه بو استخفافك کندیلکمزده
تا قلبلکامزه راجع اولماسندن باشقه برشی دکلدر .

ایشته جاهدلك تبری ایتدیکی . یاخیسی اولدیغنی اعتراف
ایلدیکی علوم عربیه‌نك « معرفة النفس »ی . توغلیله (!) اعلایه
انتخاب ایلدکلری علوم آوروپائیه‌نك‌ده « معرفة الغیر »ی تشکیل
ایتمکده بولندیغنی کورسون و آکلاسون ده کندیسنی بیلمه‌دن
اوبله « بز کندیمزه باقه‌مز » آهنکی معناسندن ده اورمسون .
بنده کز علوم آوروپائیه‌نك‌ده لزومنی انکار ایتمیورم . نقطه‌نه‌قدر
لازم اولسه ینه اولزوم اوزرنده بولندیغمز شو منظرهٔ فنیه‌دن
چکنجه‌یه قدر استمتاع ایتمك درجه‌سنده قلوب علوم اسلامیه کبی
بر حلیهٔ ذاتیه ، بر غدای روحی اولمماز ... امین اولسونلرکه
کندیلرینك قناعت ایتدکلری وجهله یالکز « زمانمز ایچون آدم
اولمق » دکل استقبالمز ، هانی اوبیوك استقبالمز . استقبال نامتناهیمز
ایچون آدم ، انسان کامل اولمقلغمزی کافل بولنان علوم اسلامیه
الندە بولندیغندن ناولایی بیزار اولان بکنده قلملریله صاحدقلری

بو کبی مظلم لکه‌لری انوار علم آراسیله بر آنده سیلاب محو ایده آتارق
آلمانیاده اولدیردکلری تاریخ ایله برابر — علی رغم انف الجاحدین —
یاشایه‌جقدر .

برده آجنه هیچ اولمازسه « آوروپالیلاشمق » زاده‌سنی بولونجه‌یه
قدر لازمکلن مساعیده دوچار فتور اولمامق ایچون اولسون اولدن
بر مزیت اصلیه‌یی حائز بولنمق تسلی عصبیتکارانه‌سنه احتیاج آلتنده
بولندیغی درك ایدمین بکمز کندیسنی چامدن چیقاراجق بر عقله
حسن جریانه قاپیله‌جق بر تامه مالك اولان ده‌ده‌لرندنده
اولدیغی کوزبلوب طوروزکن محشر مطبوعات عثمانیه‌یه همان هرکون
آتیله‌رق ینه همان هرکون ایتیلوب قاتلماسنه‌ده باقمایه‌رق برطرز
مسکینانه ایله او ساحهٔ خطرناکده فاملریه سیقتمنکی بر شیمی ظن
ایدییورلر ... علوم عربیه ، اربابنه مبارك اولسون اولیه‌می ؟
سزده آوروپالیلاشمق ، مبارك اولسون دیه‌جکدم آما مبارك
کلمه‌سنه آجیدم .

فاتح درسعاملرندن

مصطفی صبری

معلومات — نومرو ١٦٢ — ٣ کانون اول ٣١٤

*
* *

مباحثه‌نك شکلی بوطرزده افراغ ایدلدکدن صوکره اوزمان
بوکا جواب ویرمك امکانی نجه یوقدی . چونکه اوئقو مدافعه

بیله غرضکارانه بر افترا ایچون وسیله اتخاذ اولنه‌رق دینمزك
صورتنده تفسیر اولنه‌جقدی . آوروپالیلاشمق لزومندن
بحث ایدنلرك کلاملرینی قولتوغنه آلمقلرینه دائر وقوع بولان
ایماده پك معنیدار بر تهدید ایدی . اونك ایچون بونوزان
تعصب وجدانه قارشی اك موافق حرکت سکوت ایدی . اینته
ینه ده بونك ایچون صوصدم .

دده‌قادانلق کورولتوسی

دقادانلق کورولتوسی

دقادانلق کورولتولرینی خلاصه ایتمکسزن دورهٔ ادبیه‌مزڭ بوتون تاریخنی یازمق اولور . چونکه « دقادانلق » دینیلن شی ایشته او چوق حرکت ادبیه ایله رونما اولان اثر ترقی ایدی .

« مکتب » رساله‌سنڭ بدایت انتشاری زمانلرنده جناب شهاب‌الدینڭ شعرلری دورلو تزییفات وسنتومی دعوت ایتدیکی صیراده « خزینهٔ فنون » محررلری اورته‌یه بر « سنبولیزم » لاقیردیسی ده چیقارمشلردی: فقط بو کلمه‌تأمین اشتهار ایده‌مه‌مش بر آز صوکره اونوتولوب کیتمشدی . نهایت ، صباح غزته‌سنڭ کرید محتاجیننه بر معاونت مقصدیله نشر ایتدیکی بر نسخهٔ مخصوصه‌ده احمد مدحت امضاسیله « دقادانلر » سرلوحه‌لی بر مقاله کورلدی . دقادانلق کورولتوسی ده بو صورتله باشلادی . غزته‌نڭ بر امر خیر ایچین نشر ایدلمش نسخهٔ مخصوصه اولمق اعتباریله هر الده کزمه‌سی ، احمد مدحت امضاسنڭ معروفیتی « دقادانلق » کلمه‌سنڭ پیدای اولمسنه سببیت ویردی . بالخصوص ثروت فنونده‌کی مجددین ادبه قارشی تعرضدن کری قالمیانلر

ایچون بو کلهٔ مزیفانه پك مناسب ایدی . مملکتمزده جدی ،
صحیح وسالم بر ادبیاتك مقدمه‌سنی تشکیل ایدن حرکت ادبیهٔ اخیره‌یی
«دەقەدانلق» واربابنی «دەقەدان» نام عمومیسی آلتنده طوپلایورلر ،
بر کلمه ایله هپسنه بردن تجاوز ایتمش اولیورلردی .

بو تجاوزلرك هپسنی بر آرایه طوپلامق ایجاب ایتسه ایدی
شبهه‌سز قوجه قوجه بر قاچ جلد وجوده گلیردی . بونلردن
چوق چوق نمونه‌لر کوسترمك ایسترده . فقط غزته ورساله‌لردن
کسوب صاقلادیغم فقره‌لر آراسنده بوشتوم وتعریضاتدن پك آز
وار . بالضروره موجودی درج ایله اکتفا ایده‌جکم . چونکه
قوله‌کسیونلره مراجعتله اوسیلابهٔ چرکن وغرضی قاریشدیرمق
ایچون وقت غائب ایدمم . بو نمونه‌لر بالنسبه پك خفیف اولمغله
برابر ینه ادبای جدیده‌نك اوغرادیغی تجاوزات حقنده بر فکر
کافی ویره بیله‌رك علی العموم مباحثات ومناقشاتده‌کی شدت
لسانی ایضاح ایدر .

رسملی غزته‌دن :

ادبیات جدیده

سن نرده‌سین ای دبدبه‌لی ، شانلی فضولی
قالدیر باشکی . آچ یوزیکی باق نلر اولدی
شعرك ـ نه تحف ! ـ قالمدی بر ذوقی ، اصولی
خلقك کیمی ورلن . کیمی عاشق عمر اولدی .
سن نرده‌سین . ای حضرت روحیٔ سخنور

آثار غريبانهٔ روحك اونودلدى ؛
واردر سببى : هپ دەقادان اولدى اديبان
ژان ژاق روسونك طرزى بزه منكشف اولدى ؛
سن نردەسين ، الله ايچون ، اى حضرت باقى
مرثيەكى ، شيرين غزليانكى آتدق :
ويقتور هوغونك ذوقنه اولدقده ملاقى
صوكره اورايه بر دەقادان پارچەسى (!) قاتدق .
سن نردەسين ، اى غالب محزون ومكدر .
كوش ايتدى بونى، عرض جمال ايلەدى ژيلبەر ! ! ؟
بر شاشبه قوندورمق ايچون مهر منيره
سن نردەسين ، اى شعشعهٔ حضرت ناجى ،
آفاق ادبدن بزه بخش ايلديكك نور
ضيا ايديور راه فضيلتده سراجى
هيهات ! . . او ايشيق ، ابر جهالت ايله (مستور ! . .)
سز كتديكمز اى شانلى هنرورلرى دهرك
بزلر هذيانلر ، دەقادانلردن اوصاندق ،
كوچدى ادبيات ذكا پرورى دهرك
« زيرا كه زبان اورتەده بيلمم نه قازاندق »
باشلر ادبيات جديده . . . متحير
حتى كوزى بايغين ويوزى خيلى مشمس
بر خستە تيزك وجهنه بكزر . . . متأثر

موز نغمه‌لی ، آل جلوه‌لی ، هم تیرشه‌لی بر حس
قومرال باشنك اوستنه چیقمش وقولاقلر
مائی صاچنك لرزشنه منجذب اولمش ؛
آل بوسه‌یی کورمش نه‌تحف تیرشه دوداقلر
باق فندیقی کیرپیکلری کورمش‌ده طوتولمش !..
ساعات سمنفامی چالار خوف سیاهك
بر لرزهٔ ابیضله اولور روحه مقارن
بر قعقعه‌نك ، غمغه‌نك لرزشی آهك
وارمی بوراده فائده‌ی آه نه ممکن
باشلار ادبیات جدیده ... متورم !..
البت اکا بر چاره بولورلر ده‌قادانلر
الك صوکره کوروورلرده آجیرلر .. متبسم ،
بر حس صمیمی ایله دیرلر طوپ آتانلر :
مائی املاك مورسسی کاسونمی وجوده ؟
« دیوانه‌جه سوزلرمی دیمکدر ادبیات ؟ .. »
فکر هذیان منجذب اولدقجه صعوده
« آثار ترقی دییورز بز بوکا ، هیهات !.. »

محمد جلال

معلوماتدن :

محترم ثروت‌فنونك کچن نسخه‌لرندن برنده « ده‌قادان » لغتنك
عموماً ظن ایدلدیکی کبی فرانسزجه اولمیوب خالص قرەقولاق

صوڭ كى تركجه اولديغى روايت ايدلمكده اولديغندن ومراجعت
اولنان لغات كتابلرنده ده بويله بر لغته تصادف اولنمديغندن
بو بابده بسط بساط مقال ايدن شهزاده باشى مكتوبجيسى حل
مشكل ايچون بتون ادبا ومحررينى وقارئلرينى دعوت ايديوردى .

خيلى زماندنبرى اذهان وافكارى اشغال ايدهكلان وموسيقى
وانسان واملا مسئلهلرى قدر وبلكه دها زياده اكتساب شهرت
وعموميت ايتمش اولان « دهقدان - لغتنك تحليلى » زماننك
آرتق حلول ايتديكنى اخطاره مسارعت ايدن مكتوبجى دوهجى
اينيه دهقادانلر طرفندن بر بيوك تشكر اهدا اولونسه لايقدر .

اوكيسهده ديه دوشونمسين . ابوبكر بن شهر مكتوبجيسى
وقتيله دهقادانلرى « تك آتان » ديه تلطيف وحتى بر دفعهده
: « سزده تك آتان ديورلر ، بر جفت آتيكزده مارش اولسونلر »
ديه تشجيع ايدرك هركسى ده اويله « تك آتان » ديمكه آليشديرمشدى
صوكرهلرى بو تعبير تنوع ايتمكله . كيمى طوپ آتان كيمى ده
لازمهٔ نزاكته رعايتله دقيقه دان ديمكه باشلادى .

كاهلم بزم طفيلئ نكتهدانه . مسئلهنك حائز اولديغى اهميته
بناءً چوقدنبرى كورهمديكم طفيلمزى شو وسيله ايله هم زيارت
وهم ده بو مباحثهدهكى رأى ومطالعهٔ دقيقه دانلريني استفسار
ايتمك املايله دون وقت عصردن صكره سمت عاليلرينه كيتمشدم .
مع التأسف بولهمدم . صوردم ، ديديلركه :

بو جهتدهكى كثرت مزخرفاتدن و آحيالان متعدد خفرهلرنده

متراكم كولجكلرك بر منبع تضا تشكيل ايتمسندن وقالديرملرك بوزوقلغندن جابجا شكايت ايتديكي حالده برنجى دائرهٔ بلديه‌يه بر دورلو اسماع مرام ايتديره‌ميان قوم قپو مخابرى ارقداشمزله برابر هوانڭ مساعد اولديغى شو ايكى اوچ كوندن برى يكيدن جولانه واو محللرى تكرار كشف و معاينه‌يه چيقديلر . نتيجه مشهوداتنى يازه‌جقلردر .

آرتق اقشامه قدر بكلنمزيا ! ناچار عودت ايده‌رك مؤخراً مقصد زيارتى با تذكره عرض واشعار ايتدم . ارسال بيوردقلرى جوابنامه‌يى عيناً درج ايدييورم :

عزيزم . ثروت وصباحك بومسئله‌نك محتوى اولديغى نسخه‌لرينى اوقودم . « ده‌ق‌ادان » لفظنك اصلاً تركجه اولديغى حقنده شهزاده باشى مكتوبجيسنك ادعاسى طوغريدر .

كيفيت اشتقاقنه كلنجه بكا قالورسه « ده‌ق‌ادان » لفظاً ومعناً وماهيةً « دك آتان » ياخود « دك ايدن » ك محرفى اولسه كركدر .

معلومدر كه « دك » آتمق ويا ايتمك اصل تركجه ، الداتمق ، حيله‌ايتمك معنالرينه‌كلير وبزم بكلرك سويلدكلرى : آتمه ، آفى . بوم ، كوم ، پونيم ، ناتى ، قيتى پيوس ، قوفتى ، تيتر ، كوملهمه . كتويه بوغمق . ما كنه . ماديك ايتمك ، منطار آتمق الفاظنك مقابليدر .

ذاتاً ده‌قادانلرك مسالك ادبيلرى « دك آتمق » قبيلندن باشقه نه اولابيلير ؟ خيلى وتتدبيرى بوملرى ، كوملرى ، توفتيلرى

آته آته حاق دكه كتيرمكه جاليشان بكى ادباى جديده نك شو
كونلرده طوپ آتمق اوزره بولندقلرى كورنيليور .

ايشته دەقەدان لفظنك خلاصى . مخلص تركجه ده آكلانه
ديمك اولديغى مكتوبجى حضرتلرينه خبر ويرز . فقط سويليكزده
اوده بو مسئله‌نك مدقق و متحررلرينه ده ايشتسونلر . ايلروسنه
صوكره دكه كيرز ها !

طفيلى
(معلومات نومرو ١٧٢ : ١١ شباط : ٣١ . قابده مندرجدر)

ينه معلوماتدن :

آژانس هوا

باب عالى جاده‌سى ــ دەقادانلق كلمه‌سى بر طاقم مناسبتسز
معنالرده استعمال ايدلمكه باشلاندى . « سن آزلق سوز آكلادەدفه
باشلادك ! ــ مناسبتسزلك ايديورسك ! ــ وقحسزلق ايليورسك ! »
مقاملرنده : « دەقەدانلق ايديورسك ! » تعبيرى قوللانلمقده اولديغى
كبى مثلا بر تياتروده « بو پرده لى اوينانمادى . شو آقتور
رولنده تصور ايتدى . . . ــ الخ » يرينه « بو پرده دەقادانجه
اولدى . شو آقتور پك دەقادانلق ايتدى . . . الخ » ديليور .
(معلومات ، نومرو ١٧٢ : ١١ شباط ، ٣١ قابده مندرجدر .)

صباح غزته‌سنده فكاهى نادەستعارى آلتنده لطيفه پردازلق
ايدن محمد خالد بك ايسه « دەقدان » كلمه‌سنك اون عددينه
دلالت ايدن « دەقد » لفظ روميسيله « اشك » ديمك اولان

« آن » لفظ فرانسویسندن مرکب وبناءً علیه معناسنکده اون کوناك اشـك یاوروسی دیمك اولدیغنی سویلەیەجك درجەده ایلری یه وارمشدر .

مطبوعاتمزی بوقدر آلت اوست ایدن . ارباب قلمی عادتا بوغاز بوغازه کتیرن شو مباحثەنك صـورت تکونی و اسـاسی حقیله آکلاشـلمق ایچین احمد مدحت افندینك مقالەسـنی عیناً آلاجغز :

دەقادانلر [*]

احبادن بر ذات واردرکه مطبوعاتی پك سور . دستکده طبع و تمثیلدن نەچیقارسه اوقور .

اوقودیغنی همده آکلارمی ؟

اوت آکلار . آکلاشیلەبیلەجك اولان شیلری پك اعلی آکلار . واقعا عربیده . فارسیده ید طولی صـاحبی دکلدر . فرانسزجه هیچ بیلمز . شعردن ذلاندنده نصیبی یوق کبیدر . فقط اوقودیغنی آکلار . فکری تیز . فهمی درست بر آدمدر . باخصوص که یازیلان شـیلری یازانلر ذاتاً مراملرینی قارئلرینه آکلاتمق ایچون یازمش اولەجقلری کبی اوقویانلر دخی آکلامق ایچون اوقورلرده مراملر دخی آکلاشیلور دکلمی ؟ ایشته بزم

[*] صباح غزتەسنك ، ١ مارت ٣١٣ تاریخلی نسخەسندن

دوست دخى بويله مرامنى آكلاتمق ايچون يازى يازانلرك آثارينى اوقوديغى زمان اومراملرينى پك اعلا آكلار .

فقط صيغهٔ مضارعله « آكلار » ديديشمز پك دوغرى كورنسه يا كانش دكلدر . سوزلرده فرنسزجه ايستر ايسه كز « آكلادر ايدى » ديهبيلير . كنديسى اختيار بر آدم اولوبده شيمدىيەقدر پك چوق آثار اوقومش . پك چوق شيلر آكلامش . بالهمش ايكن بوقيش اندە بر غزتە اولدينى حالدە :

— ياهو ! بنى اوقوديغمى آكلايامز اولدم . يوقسه يازانلرمى يازدقلرينى آكلاتەماز اولديلر ؟

ديه اوچ دفعه اوقوديغى برفقرەدن آكلايەمديغندن طولايى شكايته باشلادى . اوتوزده ، اوتوز بش سنەدن برى اوقوديغنى آكلامقدە بولنديغى حالدە يالكز برقاچ ماهدن برى اذعانى قپانمش اولمسنه احتمال ويرەمزيا ؛ شوفقرەدن كورملك مراقنەدوشدم . بردە بن اوقودم .

اى ! آكلايەبيلدكمى ؟

درحال آكلايەبيلدم ديرايسەم يلان سويلەمش اولورم . عيبلامەيكز . افندم ! ادباى جديدەمز حضراتنك هر كون هر هفته غزته و رسالەلردە كوريلن آثارينى ايلك قرائتكزدە دفعةً آكلايەبيليورميسكز ؟ بردە كنديكزە مراجعت ايديكز .

بزيمى يتمەدن ديكرينه باشلامق قبيلندن عد اولنور ديه قورقيور ايسەمدە هپ بسط و تمهيد دعوى صورتندە اولديغى ايچون شونىدە حكايه ايدەيم كه :

دها کچن هفته بعض قارئلر اقدامك پارس خبابری ضرتندن یازلمش بر مقاله‌یی اوقیورلردی . هپ او بیتمز توکنمز آغرد دوموسه وژورژ سان مسئله‌سنه دائر بر مقاله‌یی ! مخبر موسی الیهك فضل وعرفانی بیك دفعه تسلیم ایتمشمدر . بیك برنجی دفعه اوله‌رق بر دفعه دها اعتراف ایدرم . فقط اوده یازدیغی شیلری بعضاً ـ آشاغیده کوریلوب آکلاشیله‌جغی وجهله ـ طرز خواصه صاپدیری ویردیکندن تحف تحف ترابتلره یول آچیور . اوجمله‌دن اوله‌رق مقاله‌سنده « هووهی ، هی وهو » جمله‌سی کورلمش ایدی . مقاله‌نك قارئی بونی نصل اوقوسه بکنور . یاخود کوزسکز ؛ نصل اوقودیغنی بشقه‌درلو یازه‌یم . مکرفرانسز حروفیله یازدیم . شویله : (hov. hi. hi. vé. ho) دیه اوقومش ایدی . فقط بویله اوقودیغی ایچون کیمسه کولمه‌مش ایدی . خلق بر برینه باقیشوب علائم حیرت ابراز ایتمکدن کولمك وقت بولامیورکه : هم کنهی ، حقیقتی آکلاشیله‌میان شیئه کولنورمی ؟ باشلادق دوشونمکه . نهایت بنم عقلمه کلدی که بو هو وهی . هی وهو فرانسزجه Elle et Lui و Lui et Elle ترجمه‌سیدر . بونلر مفرد غائب ضمیرلرینك مذکر ومؤنثلریدر . عثمانلی لسانمزده تأنیث وتذکیر اولمدیغندن بو فرانسزجه جمله‌یی عثمانلیجه‌یه ترجمه ایده‌جك اولسه‌ق « او و او ، او و او » دیمك لازم کلوب بوندن هیچ برشی آکلاشیله‌میه‌جغندن « آکلاشیلمیه‌جق اولدقدن صکره باری بتون آکلاشلمز برصورتده اولسون‌ده

آكلایه‌میانلرك جهلارینه حمل ایده‌بیله دیه كویا عربجه اوله‌جق.
او صورتله ترجمه و نقل ایدیورمش. شمدی سزه صورارم‌ای قارئلر!
سز او جملهٔ غریبه‌یی كوردیككز آنده وهلةً آكلایه‌بیلدیككزمی
ایدی؛ یاخود شمدی ویردیكم ایضاحات اوزرینه اولا وهله
آكلاشیله‌بیله‌جك شیلردن اولدیغنه احتمال ویره‌بیلیرمیسكز؟

ایشته بونك كبی سالف البیان دوستمك نظمندن آلدیغم فقره‌یی
وهلةً اوقویوب آكلایه‌مدم. فقره حرفیاً خاطرمده قالمدی كه
سزه ارائه ایده‌یم‌ده رأیكزی صوره‌یم. معهذا اونی‌ده تقلیداً
بر جمله یاپه‌یم. بونلرك نشریات یومیه‌سنده كوریلن جمله‌لردن دها
غریب اولدیغنه البته شهادت ایدرسكز ... ایشته جملهٔ مقلّده:

« خرخرهٔ معاقردن برخوف ازرق ایله مستخف اولانلر
پروبالی كشاده بر مركب رانده‌باده مادیت بشریه‌لری بازیچهٔ احتمالدن
استجناب ایتملیدرلر. »

نصل؟ دفعةً آكلایه‌بیلدیكزمی؟ بر دها می اوقومق
ایستیورسكز: نافله یورولمیكز. بر قاچ دفعه دها اوقوسه‌كزده
قولایجه آكلایه‌مزسكز. تفهیمی تسهیل قصدیله یازمامشدر كه
قولایجه آكلایه‌بیله‌سكز. بونك ساده‌جه ترجمه‌سی:

« مقاره خرلتیسندن پك قورقانلر یالكنلی كمی‌یه بینمكدن
اجتناب ایتملیدرلر »

دیمكدن عبارتدر.

بویله شیمی اولور؟ بز لسانی ساده‌لشدیره‌لم دیرایكن بونلر

بر قات دها بربت ایتدیلر . بونه لسان ؟ بونه تعبیر ؟ ویلی به ترکسی یه رحمت اوقوتیورلر ! شو حریفلره ؟...

عجله ایتمیکز افندم ! بو حدت نه یا ؟ ویسیلر ، ترکسیلر ذاتاً مستحق رحمتدرلر . بونلری آنلره قیاس قابلیدر ! فقط سزك بویولده کی اعتراضاتکزك کافه سنه انلر جوابلر حاضرلامشلردر . بویولده کی عباره لرك هیچ برینده مغایر فصاحت ، مخالف بلاغت هیچ برشی اولمدیغنی سزه صحیفه لر طولوسی انتقاداتله اثبات ایدرلر . « خرخره » عربجه خراتی دیمکدر . عربجه بزم خزینهٔ لغتمز دکلی ؟ هرکس او خزینه دن ایستدیکی کبی استقراض واستدانه ایلدیکی حالده انلر ایچون ممنوع اولسونلر ؟ اما ولدجلبی افندی حضرتلری فلسفهٔ لغتده کی مهارت مسلمه لریله میدانه آتیله رق :

— افندم ! بونلر تصوتات طبیعیه دندرلر . بونلرك عربجه سی ترجمه سی اولمز . هرلسانده تقلید طبیعته مستعد کلمه لر ادا اولنور . طپاق بیان بر آدم عربجه ده ده « آی » دیه باغیرر . عجمجه ده ترجمه ده ده فرانسزجه ده ده !

دیه بار بار باغیره جق ایمش . قولاقلرین اولمدقدن صکره وارسون قیامته قدر باغیرسون . « تأوه » کبی « تخنخ » کبی « صونور » « شانسونو » کلمات عربیه ترکك قبا و لسان ادبه غیر ملایم کلمه لرینه فدا اولنورمی ؟ اعتراضات بیهوده ایله سوزی کسدیرمیکز افندم . شرحده دوام اولنسون : بزم « ماقاره »

دیه یازدیغمز شیئك عربجه‌سی دخی « معقّر » و جمعی « معقّر »
« مستخیف » ایسه « خوف » جوهرینك استفعال بابنه نقلیله
[illegible] . استفعال ماهوسی [illegible] قولاقلره تعجب و غرابت
کلور ایسه‌ده استعمال ایده ایده قولاقلر دخی آلشی ویررلر .

« پر و بالی گشاده » یی آڭلامامق قابل اولەمازیا : « مرکب »
ایسه وهلهً خاطره گله‌جکی اوزره « اشك » معناسنه دکل
عربجه‌ده گمی معناسنه قوللانیلان کلمه‌در . « راندباد » سوزینه
گلنجه « رانده باد » دن مخففدر . « روزگار » سوزندکی « [illegible] »
بلکه [illegible] دیمکدر . [illegible] استعمالده [illegible]
بونلر « تعبیرات نوگزیده » دندرلر . « مادیت بشریه » دیمك
انسانك وجودی دیمکدر . فقط « وجود » کلمه‌سی « بولمق »
اصلندن مأخوذ اولدیغی ایچون جسم انسانی [illegible] ایله تعبیره
مطابق دوشمز ... انسانك ماهیتی وار .. بریسی « مادیت » که
جسم دیمکدر ... دیکری « روحیت » که جسمیتك خارجی
دیمکدر . ادبیات جدیده‌نك اساسی فنونه مبنی اولمق لازم
گله‌جکندن « ماته‌ریه‌ل » و « سپیریتوئل » قسملرینی تفریق
لازمدر . « احوال » معلوم آحاللر : واقعا بونی شمدی‌یه قدر
« تحصیل » دیه قوللانورلر ایسه‌ده آرتق اسکیمشدر . بر آزده
افعال بابنه نقل ایله استعمال ایده‌م دیدك . « استجناب » دخی
مجانبت معناسنه . لکن مفاعله بابنده‌کی مشارکت حکمنی قاچیرمق .
صاقنمق کبی معنالر تطبیق ایتمکی ذوق دیمزده موافق بوله‌میور

استعمال بناسنده‌کی طلب فعلی دها موافق بولدیغمزدن شونی ترجیح ایلدك . ادبیات جدیده‌ده اندیشه‌لر یکی اولدیغی کبی تعبیرلر دخی یکی اولمق مطلوبدر . « نصل بوتازه معنالره اسکیلر آلایم » دعواسنده بولنانلرك تصورات ادبیه‌لری « نواندیشیده » اوله‌جغی کبی لسانلری‌ده « نوگوینده » قلملری‌ده « نونویسنده » اولورلر . کوریلیوریا افندم بوتعبیرلر عربی وفارسی اوزرینه مستنددرلر . یاالکز « خوف ازرق » که فرانسز ادبیاتنده پك شدتلی تورتویه « مائی‌قورقو » تعبیر ایلدکلرندن بونی‌ده لسان ادبه توفیقاً « خوف ازرق » دیه تعبیر ایدی‌ویردك .

ایشته اوقودیغی حالده آکلامدیغندن طولایی دوستمك بکا صوردیغی مقاله‌یی نه‌دخی وهلهٔ آکلامدیغمه‌سبب هپ « بوستان نوآراسته » ایله یازیلی اوکسی قضیه‌سی ایدی . نه‌ایلرك جمله‌لرینی نه‌ده صورت‌شرح وانتقادلرینی تقلیدده ذره‌قدر مبالغه‌اولمدیغنی آکلامق ایسترایسه‌کز جناب شهاب‌الدین بك برادرمزك بوسنه‌کی « نوسال ثروت فنون » ده مندرج « سال ادبی » سرنامه‌لی مقاله‌سنی اوقورسکزکه سرنامه بیله فرانسزجه Année littéraire ترجمه‌سی اولوب یوقسه تعبیرات عثمانیه‌مز میاننده بویله برتعبیر مشاهد ومأنوس دکلدر .

کلهٔ دوستمز ایله اولان ماجرامزه : مقاله‌یی برقاچ دفعه اوقودقدن صکره دیدم‌که :

— برادر ! بومقاله‌یی آکلامق ایچون انی ترجمه اوقومالی فرانسزجه دوشونملی !

دوستمز یرندن فرلایەرق :

— ترجمه اوقویوب فرانسزجه‌سی دوشونملی ؛ بونه رذالت ؛
دیه حایقرمغه باشلادی . حدتنی تسکین ایدەرك دیدم‌که :

— حتی بوقدرده کافی دکل . عربیده عربك فارسیده
عجمك لسان فصاحت و بلاغت ایچون خصوصی ایتدکلری صیغه‌لری
تعبیرلری‌ده ترتیب و تشکیل ایلدکلرندن اللرله بونی کافی
تعبیرلری اوقودیغکز زمان طوغریدن طوغری‌یه ذهنکزدن بونلری
اوقومالی .

— ای بوقدر کلفتلردن صکره آکلایەجغمز نه‌دن
عبارت اولەجق ؛

— نه‌دنمی عبارت اولەجق ؛ مثلا کنجلره ویریله‌جك تربیه
خصوصنده بر فیلسوفك سوزلری دها موافق یاخود بر قسه
سینجرك سوزلری ؛ یاخود مثلا ونوس دەمیلونك قیریق
قوللرینك وضعیت اصلیه‌سی النده بر آیینه طوتمق وضعیتی
یوقسه دیزلرینی قاشیمق وضعیتی ؛ ویاخود مثلا امیل زولانك
رذائل احوال بشریه‌یی اولانجه نفرت لسانیه ایله اورته‌یه
قویمسی ادبیات حقیقیه‌دن معدود بر قسمه قونولمه سنده هنوز ذبات
سروزی‌نی اونوتدیره‌جق آثار ادبیه ... سیمی ! بونلر آز مهم
مسائلمیدرلر ؟

دوستم اوکوزل وجه وجبینی اطوار جدیتله دها کوزل بر
صورته تحویل ایدرك دوشوندی‌ده دیدی‌که :

— فرض ایدهلم که بونلر دخی چوق مهم مسئلهلردر. سن نه بیلیورسڭ یا: بن ترقیات غربیهیه خصومت ایدن قیصه فکرلی آدملردن دکلم. حالبوکه کوردیکجه اوقویوب اوتودقلریمی ده ای آکلامشمدر. بیلیورم که بش آلتی عصر اوڭکی طرز ترقیٔ معیشتمزه عودت ایدهمیز. شرقڭ انوار مدنیتی الیوم غربده منشرق اولدیغندن غربڭ اسباب ترقیسنی اوکرنمکه مجبورز. بو مجبوریتی بزه ایلك آکلاتمغه باشلایانلرڭ بریسی ده سنسڭ. غربه دائر بزه آزشیلرمی اوکرتدڭ. لکن آنلری هپمزڭ آکلایه بیلهجکمز بر لسان ایله یازدڭ. شو بکلره، افندیلره دخی ندیمڭ ایستهدکلرینی آکلاشیلاجق بر لسان ایله یازسهلرده آکلاسهق. بکنوب بکنهمیهجکمزی صکره دوشونورایدڭ.

— کوزل اما آنلر دییورلرکه: «بزم لساننمز عوام لسانی دکلدر. خواص لسانیدر. ادبا لسانیدر. هرقومڭ لسان ادبی بشقه لسان عوامیده بشقهدر. لسان واحد صاحبی بر ملت وار ایسه کوسترسون» (نوسالدهکی سال ادبی مقالهسنه مراجعت اولنه)

— چوق شی. بزم اوکرندیکمزه وعملت دخی بیلدیکنه کوره لسان ادبی بشقه لسان عوامی بشقه بزدن ماعدا هیچ بر ملت یوقدر. عربده امرؤالقیسلری قس بن ساعدهلری فلانلری دوه چوبانلری دخی آکلار ایدیلر. ایرانده حالا حافظلری، سعدیلری اشکچی تجملر دخی آکلارلر. یونان قدیمده

اوصره سـلرى ، انبودرى ، تنزاد ، دنين ديمش حتى آدملر كويدن كويه كزدرك اوقورلر وكوبيلر دخى آكلارلر ايمش . روميلر دخى بويله . ايوه شكسپيرى آكلايه‌جق انكليز . ويقتور هوغويى آكلايه‌جق فرانسز . كوته‌يى آكلايه‌جق آلمان تصور اولنه‌بيلورمى ؟ هيله‌وه لانك آلتى يوز سكسان بيكه قدر صاتيلمش ديورلر . بونلرك هپسى انسان ادبه واقف خواصدن اولوب ، فرانسه‌ده اولسا بشقه لسان و آنى اوقويانلردن آكلايانلردن بشقه خلق وارميدر ؟ سويه الهى سوزايسه‌لكزمى ياكاش اوكرنمشلرمى يالان سويه‌يورلر !

— آنلره يالان سويليورلر ديمكدن حذر ايدرم . فقط تسليم ايدرم كه سز بك اعلا پك خوشلرى اوكرنمشكز .

— اى بونلرك خواص ديدكارى آدملر كيملر اوله‌جقلر ؟

— عربى فارسى‌يى آوروپا السنه‌سنى وبو لسانلرك ادبياتى . حكمياتى كتبيله بيلن اعاظم !

— اى بو اعاظم بونلرك قوله‌دقلرى شيلرى اوقومغه محتاجميدرلر ؟ حتى آنلرى شو لسان خصوصيله يازميورسه‌ده آچيق عثمانليجه ايله يازسه‌لر بيله اواعاظم بونلردن نه اوكرنه‌جكلر كه يازدقلرينى اوقوسونلر . بزم بيلديكمزده كوره فصيح ، بليغ ، اديب . حكيم ديه اوذوات نادرده ديرلركه آنلر مقصدلرينى هركسه آكلاته‌بيله‌جك بر طرز مخصوصده تقرير ايده‌بيلورلر . هركس سويلر اما هركس مرامنى آكلاته‌بيلورمى ؟ مرامنى آكلاته بيلن هر آدم آنى هركسه آكلاته‌بيلورمى ؟

بر آدمك مرامى هركس طرفندن آكلاشلميه جق اولورايسه او آدمه هركس « بيوك آدم » ديه بيليرمى ؟ هرملتدن بوقدر بيوك آدملر كلمش . هانكيسنك مرامى آكلاشلميوب قالمش ؟

بالطبع دوستمك حقنى تسليمه مجبور اولدم . ديدى كه :

— سويله اللهى سور ايسه ك سويله ، بونلر بو هنرلرى !.. بو معرفتلرى !... كنديلريمى ايجاد ايتديلر يوقسه بو ده مى بر تقليد ؟ سويله قرنداشم سويله ، زيرا بن بو صورت كتابته ترهاتدن مرهاتدن باشلايه رق ايراد ايتمدك صفت براقميه جغم . حتى يوزلرجه بيكلرجه عثمانليلر دها بكا پيرو اوله جقلردر .

دوستمك ايراد ايلديكى سؤال وويرديكى آند اوزرينه بو تقليدك منشئنى خبر ويرمكه مجبور اولدم . ديدم كه :

— بر قاچ سنه دن برى پارسده بش اون كنج توره ديلر . كنديلرينه « دەقادان » نامنى ويرديلر . واقعا پك مناسبتسز بر نام . لكن مسلكلرى دها مناسبتسز اولديغندنناملرنده كى مناسبتسزلكى دخى اورتيور . بو آچيق ساده وهركس ايچون آكلاشلمسى قابل اولان ادبياتده برضاعهٔ صحيحه ايله اثبات اهليت ايده ميه جكلرينى كوردكلرندن اويله ادكى ادبياتى محو ايده بيلمك زعمنه دوشديلر . اى بو كا نصل موفق اوله لى ؟ آنى بر كهنه متاع عد ايده رك بات بازارينه كوندرمك ايله . دكمى ؟ واقعا اويله ياپمغه طوزانديلر . لكن اسكيلرك يرينه بر متاع تازه چيقارمق لازم كلدى . آنى ده چيقارمغه چاليشديلر ايسه ده آكلاشيله جق صورتده اولمه ماهيتلرى

كوريلەرك بش پارە ايتمەمكلكندن دەها طوغرىسى اوستلەرە ويرەجك ماهيت بولەمدقلرندن آكلاشلەمزنى آكا ماهيت تعيين ايتديلر. شعرلرندن وزنى قافيەيى ، اسكى شيلر ، ديە چيقاروب آتديلر. يكى فكر ايچون بو وزن وقافيە اسارتى تجويز ايتمديلر. آنلرك يرينە معناسى عالى سوزلر قويەبيلسەلر! اويلە سوزلر يەنە اقتدارە محتاجدر. آنلر ايسە :

طرۀ شرارە پاش انغرامى

خرخرۀ صرصر انكيز هر دحرعدر

ساقىٔ نقتار نعف محبتدن قاقچميز

تصاويرنو كويندۀ ياسمن نامندن

طرزندە شيلر يازمغە باشلاديلر. اما بونلر آكلاشلميورلر. آكلاشلەمجقدر؛ چونكە هيچ دە معنالرى يوق. يوق اولەجق ظاهر! آ كوزم صرف هذيان. يو ... ق! ايشتە بونى ديەميەجكسكز. شو اون طقوزنجى عصر مدنيتك اواخرندە وحلولى تقرب ايدن يكرمنجى عصر مدنيتك مباديسندە بونلرە « هذيان » ديمك جنتلمنلكە صيغمز. شيقلغە موافق دوشمز. بو حكم غوستوسزلقدن ايلرى كلور. سيويلزاسيونلرى زافينە اولانلر لسان خواص وادبيات عاليەديە بعدما بونلرە ديەجكلردر. بونلرى بيلميانلر كينە پرست ارباب بلااقتدارلر. ايشتە بارسك بو دەقادانلرى استانبولدە دخى ادباى جديدەيى پيدا ايتمكە سبب اولمشدر.

دوستم شو ایضاحاتی دیكله‌دكدن صكره یوزیمه باقدی باقدی ده باشجغزینی ایكی طرفه صاللایه‌رق دوداقلری آره‌سندن برشیلر مرلداندی . اما لاحول‌می چكدی یوقسه . . . . نه‌دیدی ؟ آنی ایشیته‌یوب آكلایه‌مدم .

احمد مدحت

مدحت افندینك بو مقاله‌سنه ثروت فنونده سلیمان نسیب بك طرفندن مقابله ایدیلدی . نقد مباحثه‌لك بو ایلك دورهٔ غلیانده جواب فلان دیكلنمیوردی . معلومات وامثالی برطاقم آلوده دامن اوراق نشریه مدحت افندی كبی معروف بر معارضك دها كندیلرینه اشتراكندن متولد برشوق جدید ایله تشدید مهاجمات وتعریضات ایتدیلر . ثروت فنون بالطبع بونلره مقابله ایتمدی . ثروت فنون ادباسی كندی كوشهٔ مساعیلرنده تولید آثاره چالیشدیلر . « دقدقانلق » اسنادینه لاف ایله دكل « اثر » له جواب ویردیلر ، مقابله‌نك اك مثمر ومقنع طرزی ده ذاتاً بو ایدی .

بو كورولتولی زمان برخیلی امتداد ایتدی . نهایت صباح غزته‌سنده مرحوم شمس الدین سامی بكك « شعر وادبیاتده‌كی تجدد اخیرمز » مقاله‌سی دقدقانلق بحثنك صوك دفعه اولهرق تازه‌لنمه‌سنه ونهایتلندیرلمسنه سبب اولدی .

شمس الدین سامی بكك بو مقاله‌سنه « طریق » غزته‌سنده

بنده « ترقیات ادبیه‌مز » عنوانیله مقابله‌ده بولندم . بو مقابله‌مك
بتون مندرجاتنی شایان دقت اولان قطعه‌لرینی اقتباس ایتمش اولدیغم
ایچون او مقاله‌یی شیمدی شورایه درجه لزوم کورمیورم . ایشته
« ترقیات ادبیه‌مز » مقاله‌سی :

ترقیات ادبیه‌مز

کچن بازار ایرته‌سی کونی حکیم محترم شمس الدین سامی بك
افندی حضرتلرینك صباحمزه تعقیباً کوندردکلری « شعر و ادبیاتده‌کی
تجددات اخیره‌مز » عنوانلی مقاله‌ء عالیه‌لری اوچ سنه‌دن بری یکی بر
رسمی ایله دوام ایتمکده اولان مباحثات ادبیه‌مزده مهم بر تاریخ
تشکیل ایده‌جکدر .

شو اوچ سنه اولیسنه ارجاع نظر ایده‌جك اولورسه‌ق
مطبوعاتمزده اساسلی بر حرکت ادبیه‌نك باشلادیغی کوروروز .
بر خیلی وقتدن بری نظر دقتی جالب ایده‌جك آثار ادبیه‌دن محروم
دوران ساحه‌ء ادب برطاقم یکی یکی اشعار و آثار منثوره ایله تزیین
ایتمکه باشلایور . برطرفدن بو آثاره قارشی اعتراضلر یاغیور . حتی
بو اعتراضلر بعضاً ده حد معروفی تجاوزله تحقیره قدر واریور . حتی
او آنه قدر صامت و ساکت بولونان مطبوعات عالمی بر کورولتو ،
بر اثر حیات ، بر اثر فیض و تعالی ابراز ایدییوردی . چونکه نه
دیرسه دیسونلر ، بو اعتراضلر ، بو مقابله‌لر ، بو مناقشه‌لر هر حالده
اورته‌ده بر سببك وجودینه دلالت ایدر . ایشته یالکز بو احوال

بيله مطبوعاتمزك . دها دوغروسى ادبياتمزك باشقه بر جيغيره
سالك اولديغنى . ادبياتمزه برشيلر اولديغنى كوسترمكه كافى ايدى .
نقط نه اولميوردى : ادبياتمز تدنيمى ، ترقيمى ايديوردى :
او صيراده بونلرينى آكلامق قابل دكلدى . بو مباحثاتى ، مناقشاتى
توليد ايدن آثار منثوره وبالخاصه منظومه صاحبلرينك وطرفدار-
لرينك نادراً كوستردكلرى مقابله ومدافعه لره باقيليرسه ادبياتمز
اصل ترقى طريقنى يكى طوتيور . بر آن ايچين بر دورهٔ وقوف
كچيرن ادبيات جديده مز يكى بر صفحهٔ تكامل عرض ايديوردى .
آثار جديده خلافكيرانك ادعالرى . اعتراضلرى ابتدا
بر آز مشوش ايدى . نقط چوق كچمه دن بونلر بر نقطهٔ اتحاد ،
بر هدف بولدى : آثار جديده سنبوليك ايدى . سنبوليزم ،
سنبوليك ، سنبوليست نه در ؟ آثار جديده نه مناسبتله فرانسز
سنبوليستلرينك آثارينى تقليددن عبارتدر ؟ بونلرى هيچ
سويلنمه دى ، ايضاح واثبات اولونمادى . يالكز بر آرالق سنبوليزم
لاقيرديسى معناسى . حكمى ، شمولى آكلاشلمه دن حتى دوغروجه
تلفظ بيله اولونه مادن « سنبل » چيچكندن آزمه بر لفظايه
آغيزلرده دولاشدى دوردى : هر نه دن ايسه تعمم ايده مدى .
طاوسادى . ايشته بو آرالق ايلك دفعه اوله رق « دقادانلر ! آوازه سى ،
آمان بو دقادانلر ! فريادى ايشيدلدى .
آزنق بزده نه لسان قالمشدى ، نه ادبيات . نه يازيلان شيلردن
بر معنا آكلاشيليوردى ، نه يازان آكلايوردى . ادبياتمزده بر

تذبذب . بر انحطاط باشلايورمش . ايشته هر كس بو ادبيات خير
مقبوله‌نك شرندن تخليص ايتمك ايچون رفع آواز نصيحت
ايديليوردی. بو ادبياتك درجهٔ معانی بيلمديكنه قدر برچوق
دفعه اثبات ايدلدی . واقعيمكه بو كون كنديني بيلن بر آغيزدن
بو اسناد ظهور ايتمز . بونك ايچون بوراده اوندن بحثی لزومسز
كورويورم. مع مافيه بو دهقادان كلمه‌سی هيچ بر ادبی مسلكدن
زياده بر حياته مالك اولدی : بيان بيلمينه و ياخود بيلمينلره
ياپيلدی. او درجه‌ده كه لسانمزده يرلشدی. دهقادانلق ايديورسك
كبی خطابلر بعض عادی محاوره‌لرده ايشيدلمكه باشلادی. بو حال
فرانسه‌ده « پارناسيه‌ن » نامنی آلان شعرانك هدف اولدقلری
اعتراضات و تحقيراتی عقلمزه كتيريور . پارناس مسلك ادبيسی
يكی ظهوره باشلاديغی زمان بو مسلك منسوبينه ويريلن
« پارناسيه‌ن » عنوانی عادتا بر خطاب تحقير اولمشدی . بر سينه
غوغا ايدن بر آرابه‌جينك قارشيسنده كنه :

— هايدی اورادن ، پارناسيه‌ن !

ديديكی ايشيدلمشدر. بزده ايش بو مرتبه‌يه كلديسه‌ده جهلا
نزدنده كلمه‌سنه‌ده چوق قالدی . هر حالده بو دهقادان اسنادی
مباحثات ادبيه‌مزی بر خيلی زمانلر طريق خلوص و حقيقتدن
اوزاقلاشديرديغی . شايان تأسف بر چوق قيل و قاللره ميدان
ويرديكی ايچين اخلاف طرفندن خوش كورولميه‌جكدر.

ايشته بو دهقادان ! اسناديله آچيلان مباحثات بر مدت

تزييد شدت ايتدكدن صوكره نهايت ياواش ياواش سكونت بولمغه باشلادى. ايلك حرص زائل اولدقجه. ايلك تهيج وانفعال سكونت كسب ايتدكجه حقيقتده سويملى چهرهسنى متردانه كوسترمكدن اجتناب ايتمدى. ياواش ياواش مقصدلر آكلاشيليور. هر ايكى طرفدن اعتراض ومقابلهلر اوكى شدت خصومتكارانهسنى غائب ايدييور، دها زياده جديت، دها زياده استعداد مقارنت حس اولونيوردى.

فقط بو، هپ بو حركت ادبيهده علاقهدار اولان شبان ادب بيننده وقوع بولونيوردى. علم وفضلى. وقوف وقدرتى. صفوت وجدانى ايله هر كسك حرمت وتوجهنى قزانمش بر ذات عالينك بو مسئلهيه حكم اولهرق بر فكر درميان ايتمسى. بر قرار ويرمهسى لازم كليردى كه ايشته شمس الدين سامى بك افندى حضرتلرينك «شعر وادبياتدهكى تجدد اخيرمز» مقالهلرى بو مقصدى تأمين ايتديكى ايچين شايان تشكر وتأمل كورونمشدر.

سامى بك افندى حضرتلرى تكامل ادبيزده بر نظر اجمالى عطفندن صوكره ادبيات جديدهيه نقل كلام ايله دييورلر كه:

بويكى اصول خلق نهصورتله تلقى ايتدى؛ بوكا نه نظرله باقيور؛ قبول ومهيه مظهر اولديمى؛ طرز قديمى بوس بوتون ابطال ايدوب يرينى طوتهجق صورتده تعمم ايدهجكميدر؛ اصل ايش بونده در.

دنياده الفت وانسيت پك غريب شيدر. انسان آلشمديغى شيئه بردن بره ايصنهمز. كنديسنه پك نظرده تخف كورينور. حتى چوق دفعه اطرافيجه دوشونمزدن. جدى صورتده محاكمه ايتمزدن. عين رد

وانكاره مسارعت ايدر . بوقبيلدن اولدرق شعر وادبياتمزك بوطرز اخيرى اعتراضاته اوغراميور دكلدر . لكن سنه‌دن سنه‌يه اوطرزده يازانلرك تكثريله اثرلرينه رغبت عموميه مشتريسى ازلمش هرقسمده بوكاده الفت اولنمدق [illegible] اولدى [illegible] كوزلمامكه باشلادى [illegible] كافيدر. يكى يتيشن شعرا ميانده طرز قديمه سالوك ايدن هيچ كيمسه كورلمسى آرتق اوطرزك دائره‌سى [illegible] تاريخ ذكرده داخل اولديغنى كوستريور . فقط حيات شعريه طرز قديم طرفدارلرى [illegible] سالخورده‌لرك ثباتلرى ايسه بالطبع چوق وقت دها دوام ايده‌مز .

شمس الدين سامى بك افندينك بومقاله‌لرى اسكى ادبيات جديده‌يه عائد كبى تلقى ايديله بيلير سه‌ده :

... كلياً تبدل وتجدد شرقى اون دردنجى قرن هجرى‌يه محفوظ ايدى : بوقرنك بدئيله برابر ظهور ايتمشدر ...

و :

... مثلا ثروت فنونك بوهفته‌كى نسخه‌سنده مندرج بولنان بنى آنى قطعه‌نك شعريتى اوقوديغم زمان كنديمى بك رقيق برطاقم حسيات قلبيه ايله بك عالى برطاقم افكار ايله محاط كوردم . اوقوديغم [illegible] ايدى . حسيات رقيقه‌سى اويانير . افكار عاليه‌سى [illegible] . بونلر بوزمانده بوعصرده شيمديكى حال واحتياجه كوره‌در . [illegible] بوكا منسيدر .

عبارەلرينه باقيلنجه فضل مشاراليه حضرتلرى عندنده اسكى ويكى ادبيات جديده اولمايوب ادبيات صحيحه واردر . وبوده بوتون كائناته حكمران اولان قانون تكامله تبعيتله كوندن كونه تحول ايدر .

بوقارى‌يه نقل اولنان فقره‌لر ادبيات حاضره‌نك كوزلكى

تعریض و ممانعتلرك اسبابنی ایضاحه کافیدر . اوت . انسان آلیشمدیغی برشیئه بردن بره ایصینه‌ماز . ایشته ادبیات حاضره علیهنده‌کی ایلك حرکت بوندن ایلری کلیوردی . فقط اولدرق ایلك زمانلرده بسبلی یا کاش تلقی ایدیلن برحال نتیجه‌سنده « بزدن باشقه کیمسه یوقدر » ادعاسی‌ده ادبای جدیده‌یه عطف ایدلمش اولمایدرکه ایشك ایچنه عزت نفس مجادله‌لری‌ده کیرییوردی . برکره حقیقت بوصورتله تغیر ایدیویرنجه مباحثاتك ده رنکی دکیشدی . ادبیات حاضره طرفدارلری آوروپایه تقلیدی التزام ایدییورلرمش کبی تقلیدك مضرتندن بحث ایتمکله اونلره تعریض ایتمك عینی شی کبی تلقی اولوندی . حالبوکه کورولدی که ادبای جدیدده تقلیدك علیهنده‌در . اونلر . مستقل برتورلك . برعثمانلی ادبیاتی وجوده کتیرمك فکرنده‌در . کیمسه کیمسه‌یی کندی استعدادی دائره‌سنده یازمقدن . چالیشمقدن منع ایتمیور . یالکز هرکسك کندی بیلدیکی کبی چالیشماسنه ممانعت ایدلمه‌مسی طلب اولونیور .

ایشته اوچ سنه‌دن بری بوقدر کوروتولر حتی شتملر آراسنده دوام ایدن حرکت ادبیه‌نك بوکونکی نتایج حسنه‌سنه باقیلەجق اولورسه هرحالده برطریق صحیحك تعقیب ایدلمکه باشلاندیغی کورولور . شو اوچ سنه، بوایلك دورهٔ غلیانی حقنده بر حکم ویرمك ایچین شمدیلك کافیدر . بوکبی آثاره باقه‌رق ترقیات آتیه‌یه کمال اعتماد ایله انتظار ایده‌بیلیرز . کرك نثر کرك

نظم ایچین آزاق بر لسان ، صمیمی بر لسان تأسس ایتملیدر ، اسم ذکر ایتمکدن اجتناب ایده‌جکم ، چونکه اوفاق و معصوم بر نسیانك موجب اولدیغی اغبراری صوکره تعمیر ایتمك پك بیوك بر ایش اولیور . هرحالده بوکون انکار اولنامازکه بزده رومان واردر ، شعر واردر . نثر جهتنده بو همت بالخاصه بو صوك حرکت ادبیه‌یه عائددر .

آزاق آکلایه‌مزکه تجدد ادبی ضروری الوقوع ایدی . ادبیات جدیده‌نك منشأ و اساسلرینه دائر بر مقالهٔ ناچیزانه‌مده بوبابده بعض مطالعات سرد ایدلمشیده‌ده شمس الدین سامی بك افندی حضرتلری کبی اقوالیله استشهاد اولونان بر استاد طرفندن‌ده عینی فکرك درمیان ایدیلیشی حائز اهمیت اولدیغندن اوفقره‌لری نقل ایدییورز :

انچمزدن امم غربیه‌نك السنه و احوالنه واقف اولمیان بعض آدملر اونلرك واپورلرینی ، دمیریوللرینی ، تلغرافلرینی ، معمولات و مصنوعاتلرینی وسائر مادی وظاهری اثرلرینی گوزدرك یالکز صنایعده کمالرینی تسلیم ایدرلرسه‌ده علوم و معارفده وهله شعرده ، ادبیاتده ، تاریخده ، منطقده ، صرف ونحو ومعانیده بزم کبمزه وارمقدن چوق گری ودون مرتبه‌ده بولندقلرینه معتقددرلر .

... حالبوکه علوم و معارفت کافهٔ انواع و اقسامی بربرلرینه مربوط و معلقدر ، مدنیت آنجق علوم و معارفله وجوده گله‌بیلیر ، ادبیات فروعندن اولان علومده گوردیکی بیلمسه‌لر اوقومامسه‌لر ایدی فنونی نصل تحصیل ایدر و بولندقلری درجهٔ مرتبه‌یه نصل واصل اولورلردی ...

... اونلرك لسانلرینه واقف اولانلر بیلیرلر و گوررلرکه اونلرك

اشعار وادبياتنه نسبةً بزم اشعار وادبياتمز پك نقصان وپك قبادر آوروپا لسانه آشنا اولوب ده غرب شعراسنك اشعارندهکی تصویر حسياته آليشان برترك شاعری آرتق كندی لساننده شعرسويليهجكی وقت مغ بچهدن پیر مغاندن خراباتدن ، الخ ... باحث اشعار سويليهمز ...

... بزم دخی امم متمدنه کبی حسيات رقيقهٔ قلبيهيی واحوال عاليهٔ روحيهيی مصور اشعارمز ، معقول وطبيعی يه شبيه منظومهلرمز ، مؤثر حکايهلرمز ، کوزل تياترو کتابلرمز اولديغنی آرزو ايدن ، طبيعت شعريهسندن بالاستفاده ادبياتمزك بو نقصانتی اکماله کنديسنی طبيعت وحميت سوق ايدن ، بو سائقهٔ ممدوحه ايله لسانمزده غرب آثارينه مماثل وذوق سليم وحسن طبيعت اصحابی طرفندن کمال تلذذ ايلهاوقونور آثار وجوده کتيرن کنجلر تقليد ايله اتهامهمی يوقسه اقتدار وحسن طبيعت وحميتله تقدير وتحسينهمی مستحقدرلر ؟ انصاف بيورلسون !

و :

... قرن سابقده ادبياتمزك تجددی طريقنی حاضرليان استادلرك سبب صيت واشتهاری ، استاد نامنه مستحق اولملری فضائل مسروده ايله برابر غرب ادبيات ومعارفنه واقف اولملری واونلره باقهرق ادبيات ومعارف مليهمزیده اويولده اصلاح ايتمکه چاليشملری سايهسنده اولمشدر . اونلر غرب افکار منورهسنی شرق کسوهسنه بورومکله اثرلری عمومك فوق العاده حسن قبولنه مظهر اولمشدر . قرن حاضر شعرا وادباسی ايسه غربه دوغرو بر، بلکه بر قاچ آديم دها آتمش، عالم مدنيته چوق دها زياده تقرب ايتمشلردر .

أوت ، ايشته برقاچ آديم دها آتيلدی . بوندن صوکره ادبياتايله اشتغال ايدنلره عائداولهجق وظيفه بوخطوات ترقيی منعه چاليشمق دکل ، تعقيب اوانان طريقی تنويره خادماولمقدر .

بوده خلوص نیت ایله اولور . ایکی ، اوچ سنه‌لك مناقشه‌لرده تعریضلرك اغبرارینی الی الابد محافظه‌ده معنا یوق . بونلرك ذاتاً ای برشی اولمدیغنی قائللرینك‌ده تقدیر ایده‌جکلری شو صوڭ زمانلرده تکرر ایتمه‌لرندن ، افده‌لرده بر آز دها مخالفت کیمه‌سندن آکلاشیلیور . بر بریمزك اثرلرینی تنقید ایده‌لم . فقط بر برمزه تجاوز ایتمیه‌لم . چونکه بونلر صوکره یینه کندیمزی محجوب ایتمکدن باشقه نه‌یه یارار ؛ حقیقتی تزییف واستهزا کسوه‌سنه صوقمغه نه حاجت وار ؛ قناعت وجدانیه‌مزی آچیقدن آچیغه سویله‌یه‌لم .

ختامنه برقاچ آی قالان شو بیك اوچ یوز اون درت سنه‌سیله برابر ادبیات حاضره‌مزك آن مناقشاتی دفن ایله هپ چالیشالم . میدانه تعریض دکل ، بزدن صوکره بقایاب اوله‌جق اثر چیقارالم . ایشته شمس الدین سامی بك افندی حضرتلرینك مقالهٔ علیه‌لری بویله بر دورهٔ مسعوده‌نك افتتاحنی امید ایتدیردیکی جهتله ادبیات حاضره‌مزده مهم بر تاریخ تشکیل ایده‌جکلر فکرنده بولوندق . انشاالله آلدانمامشزدر . [*]

بو بندك انتشارندن ایکی کون صوکره یینه طریق غزته‌سنده احمد مدحت افندی طرفندن « تسلیم حقیقت » عنوانلی شو مقاله کورولدی :

---

[*] طریق غزته‌سنك ١٩ تشرین ثانی ٣١٤ تاریخلی نسخه‌سنده مندرجدر .

تسلیم حقیقت

سعادتلو برادرمز شمس الدین سامی بك افندی حضرتلرینك « شعر وادبیاتده کی تجدد اخیرمز » سرنامه‌سیله صباح غزته‌سنه درج ایتدیردکلری مقالهٔ‌یی تقدیراً حسین جاهد بك افندینك « ترقیات ادبیه‌مز » سرنامه‌سیله طریق غزته‌سنه درج ایتدیردکلری مقالهٔ نفیسه‌یی اوقودق . اوچ صوك سنه ظرفنده « دهقادانلق » زمیننده دوام ایدن مجادلات قلمیه‌نك بوکون تقرب ایلدیکی یاخود واصل اولدیغی نتیجه حقنده ایکی رفیقمزك سویلدکلری سوزلری تمامیله بالقبول فقط برقاچ سوز دخی طرفمزدن علاوه ایتمکی وظیفه‌دن صایدق . زیرا بومهاجمهٔ قلمیه‌نك ایالك دفعنده بولنان بزایدك . ایکی رفیقمزك شوصوك مقاله‌لرنده‌ده او میدان مجاهده‌ده‌کی موقعمزه اشارتلر ، ایمالر کوردك .

وقتیله الزیاده اهتمام ایلدیکمز شی بو دهقادانلغك آوروپاجه سائر یرلردن قطع نظر حتی فرانسه‌ده ، پارسده بیله مقبول اولمدیغنی اثبات ایتمك ایدی . ایکی محترم رفیقلرمزك شو صوك مقاله‌لرنده ایشك بوجهتی تصدیق بیورلدقدن صوکره اوبحث لاابد بیتمش اولدی .

اما کرك پارسده وکرك بوراده دهقادانلق محاربه‌سنك زوال شدتی خلق دهقادانلغه آلیشدیغندنمیدر ؟ یوقسه دهقادانلق خلقه رجوع ایلدیکندنمیدر ؟ بحثك حل اولنه‌جق یالکز بوراسی

قالدی . غرض و عوضدن سالم اولەرق انسانلغمزه قونوشەجق
اولورسەق بونی‌ده قولایجه حل ایدەبیلیرز .

ایشته بوندن صوکره‌سی ایچون فرانسەیه نه‌مزه لازم :
اوراده ایستر دقادانلق غالب اولسون ایستر مغلوب. خوش اوراده
یالکز انسان دکل آدها پك چوق شیلر « دقادانس » دەدر .
آنلری کندی حالنه براقەلم‌ده بز کندی حالمزی دوشونەلم .

توفیق فکرت بك افندینك بکن هفته طریق‌ده انسان مناظرەلری
حقنده بر نقطهٔ استفهامه دائر اولان مقالەسنی اوقودیغمز زمان
سلامتنه بایلمش ایدك . « فکرینه » دکل . او شیفه مسئله .
یازیشنده‌کی سادەلکه بایلمش ایدك . حسین جاهد بك افندینك
بو مقالەسنی‌ده عینیله آنك کبی بولدیغمزی اعتراف ایتمك بزجه
دائما مقدس کوریلن بر سلیم حقیقتدر . شو ایکی مقالەیی ایکی
شاهد عادل اولەرق هر حاکم ادبك حضورنده اشهاد ایدرده
« خلق دقادانلغه صناشمش دکل » . دقادانلق خلقه رجوع
ایتمشدر » دعوامزی تأیید ایلرسه‌ك قطعیاً اومارز که حق قزانیرز .
هایدی دقادانلغك آنه بیوك خصلەسنه باش اورالم . شو ایکی
مقالەده طرناق طاقەبیلەجك بر سوز ، اوزکه‌جك بر فکر بولەسونلرده
کوسترسونلر . اکر دقادانلق نمونەسی بو مقالەلرده کوریلن شی
ایسه اعلان ایدیلسون که اول باول احمد مدحت دقاداندر .
یکی نثرلك بو صویدن اولانلرینی بو قدر کوزل بولدیغمزی یورك
خشنودلغیله اعتراف و تسلیم ایده‌جکمز کبی یکی نظملرك ینه بویله

دەقادانلقدن بعید اولانلرینی دخی ایمزنه ایمزنه سوه سوه اوقویەجغمزیدە اعتراف ایلرز .

بزم دەقاداتلقدن خوفمز یالکز خوف ازرقلردن فلانلردن دولایی‌دە دکلدی . تعبیردن نەچیقار ؟ فقط شمس الدین سامی و حسین جاهد بك افندیلرە البتەمعلوم اولدیغندن بورادەتصریحاتنە کیرشمکە لزوم اولمدیغی وجهلە بز دەقادانلغك ضمننده‌کی آمال ومقاصد دیکر کوندن قورقیور ایدك . آوروپالیمی یوقسە آسیالیمی ؟ اولدیغمزە دائر یازدیغمز بر قاچ مقالەدە دخی کوستردیکمز وجهلە بز بزلکمزی محافظە ایدەرك ترقی آرزوسندە بولنمقلە برابر طریق ترقیدە دلالتلری خدمتنە قاملرمزی حصر ایدەجکمز ملل ونحل اسلامیەوترکیەیی‌دە کندیمزدن اورکوتمەمکە مجبورز . والا آوروپا عالم ادبیاتندە نەلر اولدیغنی بزدە بیلمیورمی‌یز ؟ بزدە بومقصدە خدمتکاردکلمی‌یز اونوتولدیمی‌کە اون . اون بش سنە مقدم پیرمغانلرە ، مغبچەلرە اعلان حرب ایدرك ادبیات طویغولرینی عالم طبیعتە سوق غیرتی الك اول بزدە کورولمشدی ؟ اونوتولدیمی‌کە تیوردن ایلیی‌یە تشبیەاونان اسارت لسانیە حقندە « بو تیوردن ایلیی‌یی چیکنەیەمیز » سوزینی ایلك سویلەین بز ایدك ؛ اونوتولدیمی‌کە اسکی دەقادانلرمزك « حقارت کوردك » دیمەلرندن اون اون بش سنەاول « ارباب تفرنج » دیەیە تحقیراولنان بزایدك ؛ حسین جاهد بك افندی بالنسبە کنج اولدقلری وبو مباحث غزتەلرك بر کون صوکرە فنایە محکوم اولان صحیفەلری اوزرندە

قوب بر كتابه چكمديكندن كنج رفيقمزك بلكده نظر اطلاعلرينه واصل اولهمدقلرى ايچون بونلرى بيلمامكده معذور كورينيورلرسه شمس الدين سامى بك افندى برادرمز بو معارك مدهشەدە سلاح آرقداشمز اولديغندن بودەلرى البته اونوتمامشلردر. نه حقارتلر كوردك نه حقارتلر كه اعتقاديمزه تعرض مرتبەلرينه قدر وارلدى. ثبات ايتدك. ثباتمزله ثابت اولدق.

اوچ صوك سنه ظرفندەكى ترقيات لسانيه وادبيەمزدن بحث اولونيور. بيوك ترقيدر. بيوكلكنه متناسباً بيوك تشكرلر ايدەرز. فقط بو ترقى دەقادانلق سايەسندەمى حاصل اولمشدر؟ دەقادانلق اورتەيه چيقمسەايدى بو ترقى حاصل اولميەجقميدى؟ اوتوز سنەدنبرى خيزلاندقجه خيزلانان وهله يكرمى سنەيى مسعوددن برى كيتدكجه سرعتنى آرتيران ترقى صوك اوچ سنه ظرفنده «شارپ!» ديه طوريمى ويرەجكدى؟ كنجلرمزدن دەقادانلق قسمنه طوپى طوپى قاچ كشى آيرلدى؟ بر چوقلرى انك عليهنده اعلاى صوت ايتمديلرمى؟ آنك عليهنده بولندقلرى ايچون ترقيات اخيرەدن نصيبسزمى قالديلر؟ بو زالريى غايت اعتدال دە ايله نقير وقطمير تحرى وتدقيق ايتمليدر.

بز قوياً ظن ايديورز كه دەقادانلق مسئلەسنك اورتەيه چيقمسى ترقيمزى خيزلانديرمدى. ياواشلانديردى. زيرا كنج چاليشقانلريمزى ايكيه بولدى. بونلر مجتمعاً ظلمت جهالته قارشو صرف ايدەجكلرى قوتى بر برى عليهنه صرف

ایتدیلر . هپسی بر مقصد مسعودك خادمی اوله‌جقلرینه هادمی اولدیلر . بوندن بیوك زیانمی اولور ؟

اما بوکون دەقادانلق سوریدن آیریلان قوچلر کبی ینه سوزی‌یه عودت ایدییورمش . دست اخوتی تقدیمه مسارعت جمله‌مز ایچون وظیفه‌در . معانده ایتمیه‌لم . حقی تسلیم ایده‌لم . حق تعالی ایدر . کیمسه حق علیهنه تعالی ایده‌مز .

احمد مدحت [*]

مدحت افندینك « تسلیم حقیقت » ندن ایکی کون صوکره توفیق فکرت بك « طریق » ده یازدیغی « هفتهٔ ادبی » ده شو مطالعه‌یی سرد ایدییوردی :

... ش . سامی بك افندینك کچن پازار ایرته‌سی کونی صباح ستونلرنده کوروان شعر و ادبیاتده‌کی تجدد اخیرمز سرلوحه‌لی مصاحبهٔ استادانه‌لرینی وبوکا بر ذیل متمم اولمق اوزره جاهدك « ترقیات ادبیه‌مز » عنوانیله طریقه درج اولنان مقالهٔ مخصوصه‌سنی اوقودیغم زمان شو ایکی بند مهمك یا‌لکز باشلرینه اورته‌ده‌قالمیه‌جقلرینی ، یقینده بر بند مخصوصلکده‌کلوب کندیلرینه التحاق‌ایده‌جکنی دوشونمشدم . ظن ایدرم‌که بویله بر کشفده بولنمق ایچون فوق‌العاده بر نفوذ نظر ادعاسنه محل

[*] طریق غزته‌سنك ٢١ تشرین‌ثانی ٣١٤ تاریخلی نسخه‌سنده مندرجدر .

یوقدر . وقوعات ادبیه‌مزك سلسلهٔ جریانی بر آز یقیندن
تعقیب ایدنلرجه بو پك طبیعی بر شیدر . سامی بك افندی
ادبیاتمزك طرز اخیر تشکل و تکملی حقنده ستایشکارانه بر لسان
تدقیق استعمال بیوریوور . حسین جاهد بو حرکت ادبیه‌نك
ایلك خطوه‌لرندن اعتباراً دوچار ایدلدیکی تعرضاتدن‌ده بحث
ایدرك «سنبولیك» «دقادان» مسئله‌لرینی‌ده میدانه آتیوردی .
آرتق . تحفهٔ نشریات عثمانیه‌ده شو « دقادانلق » مضحکه‌سنك
یکانه موجدی . والدی اولان ذاتك . عطوفتلو احمد مدحت
افندی حضرتلرینك بحثه قارشیمالری ممکن اولامازدی . خصوصیله
بحث دقادانلرك ایچنده . اونلرده مساعد بر نتیجه‌یه گتیریلیوور :
یعنی شو ایکی اوچ سنه‌دن بری بر صنف غیرتوران ادبه
قارشی یکانه واسطهٔ مؤاخذه اولمق اوزره بیلیر بیلمز هرکسك
لسانه دولاشان دقادانلق ، بو مسئلهٔ غریبه آرتق مسائل
مغلقه صره‌سندن چیقه‌رق حل اولنیوردی . شیمدی‌یه
قدر ادبی ، فنی هردرلو عقدهٔ نشریه‌نك دست حلال همتنده
انحلالپذیر اولدیغنی کورمش ، بوکا اقلی اوتوز سنه‌لك بر اعتیاد
ایله آلیشمش اولان افندی حضرتلری محضا کندی اثر ایجاد
ظرافتلری اولان بو مسئله‌نك بالنتیجه‌لری طرفندن — هم‌ده
نصل ! — تسویه ایدلمسنی کورمکه بالطبع تحمل ایده‌مزلردی .
مناقشه‌یه قاریشه‌جقلردی ، وقاریشدیلر . فقط قلملرینه احتمالکه
قناده ایتمدیلر .

فكر حقيرمجه دەدەدانلق بحثی اساساً اهمیت کوتورر برشی دکلدی ؛ یالکز سیکیره دوقونیوردی ! اهمیت کوتورمزدی . چونکه دەدەدان صنفنك اضافه ایدلمك ایستەنیلدیکی ارباب قلم صورتی . معنوی هیچ برحالریله بویله برحقارته اثبات لیاقت ایتمیورلردی . اونلر مقدس بیلدکلری ناموس قلمی ثباتکارانه محافظه ایتمکه ، علی ظانیدقلری وجدان صنعتی مفتونانه ، مسحورانه ، اولانجه قدرت وغیرتلریله پروردە ایتمکه چالیشەرق اورتەیه آزچوق اثر قوییورلردی . ایشته بوکون :

« ... شوایکی مقالەیی ایکی شاهد عادل اولدرق هرحاکم ادبك حضورنده اشهاد ایدرده ... الخ . »

دیه اوقوتمغه لیاقتلری لطفاً تصدیق بیوریلان یازیلر ، بتون اوثروت فنون صحیفەلری . بتون اوحکایەلر ، شعرلر. مصاحبەلر اوغیرت وثباتك ناچیز محصوللرندن باشقه شیلر دکلدر.

عطوفتلو مدحت افندی حضرتلرینك بودفعه کی «تسلیم حقیقت» لری وقتیله « دەدەدانلر» عنوانلی مقالەلرینی برتلقی جدی ایلەمطالعه ایتمش اولانلرجه حائزاهمیت اولمق لازمکلیر . حقیقتی دوشوندیکم کبی سویلمکه جرأت ایدەبیلسەم دیرمکه : دەدەدانلر مقالەسی آثار جدیدۀ ادبیەدن برشی آکلایەمیان بررفیق وجیهی ، برکهنه واپور آرقداشنی محظوظ ایتمك ایچون اولو اورته سویلنیویرمش بر فقره ، بر لطیفه اولدیغی کبی « تسلیم حقیقت » بندی ده :

« آدم اواویله برشاقەایدی کچدی ، کیتدی ؛ شیمدی بز ایشمزه باقەلم ... ویرالکی آرقداش ! » نوعندن برخاطرنوازلقدر .

افندی حضرتلری امین اوله بیلیرلر که ، دهقادان مسئله‌سنك
اورته‌یه چیقمسی ترقیمزی خیرلاندیرمدی، یاواشلاندیردی ... ؛
ایسه بونك وبالی اومسئله‌یی اورته‌یه چیقارانلره ، اوشاقه‌یی ایدنلره
عائددر . و بن ظن ایتمم که ـ اوشاقه‌نك بتون آجیلقلرینی طاتانلر
یعنی شو زواللی بیگناه دقادانلر ایچنده ـ بوگون کندیلرینك
تنزلاً اطاله بیوردقلری دست اتفاقی اینه‌جك قدر آداب احترامدن
بی‌خبر برشخص موجود اولسون ؛ فقط اومادکه ـ ینه بونلرك
آراسنده ـ او اله بوسهٔ قبول وضع ایده‌جك کیمسه‌ده
بولنسون ! [*] ...

توفیق فکرت بکك بومقاله‌سندن صوکره ، مفخری ، نام
مستعاریله یازی یازان عطا بك مباحثاتده بر نقطهٔ ائتلاف بولمق
املیله ادوار ادبیهٔ عثمانیه‌یی ینه طریقده برمقاله ایله تشریح ایلدی :
دهقادانلر اعتراضاتی وسیلهٔ تجاوز ایتمش اولان طرفك مباحثه‌یه
قاریشماسی تصور اولنه‌مازدی . اقدامده ابن الرفعت سامح
بك هم ادبای جدیده هم شمس الدین سامی بك افندی‌یه
قارشی تجدید اعتراضات ایلدی . نهایت بن‌ده بحثه شو مقاله ایله
ختام ویرمك ایسته‌دم :

براز دها حقیقت

شمس الدین سامی بك افندی حضرتلرینك ، شعر وادبیاتده‌کی

[*] طریق غزته‌سنك ۲۳ تشرین ثانی ۳۱۱ تاریخلی نسخه‌سندن.

تجدد اخیرمز » مقالەلری اوزرینه « طریق » ده نشر اولونان « ترقیات ادبیه » بند ناچیزندن صوکره عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك « تسلیم حقیقت » لری وقوعه کلدی .

شو دەقادانلق مناقشەلری آزلق بیتمك اوزره بولوندیغی برصیراده تاریخ ادبیاتمزده اولدقجه‌مهم برموقع احراز ایده‌جك بوحادثەنك مشکولك . مظلم برجهتی قالمامسی لازمدر . بونك ایچون، بومسئله‌اوزرنده آزاجق اصرارایده‌رك برازدها حقیقتك تعالیسنه خدمت ایتمك نیتنده‌یم . بوجرأتیده عطوفتلو مدحت افندی حضرتلرینك شوسوزلری ویردی :

[اوچ صوك سنه ظرفنده‌کی ترقیات لسانیه وادبیه‌مزدن بحث اولونیور . بیوك ترقیدر . بیوکلکنه‌متناسباً بیوك‌تشکرلرایدرز . فقط بوترقی دەقادانلق سایەسندەمی حاصل اولمشدر ؟ دەقادانلق اورتەیه چیقمسه ایدی بوترقی حاصل اولمیه‌جقمی ایدی ؟ . . .

. . . کنجلرمزدن دەقادانلق قسمنه طوپی‌طوپی قچ کشی آیرلدی ؟ برچوقلری آنك‌علیهنده اعلای‌صوت‌ایتمدیلرمی ؟ آنك علیهنده بولندقلری ایچون ترقیات اخیره‌دن نصیبسزمی قالدیلر ؟ بونلرینی غایت اعتدال ایله تقریر وقضمیر تحری‌وتدقیق ایتملیدر .

بز قوياً ظن ایدییورزکه دەقادانلق مسئله‌سنك اورتەیه چیقمسی ترقیمزی حیزلاندرمدی . یاواشلاندیردی . زیرا کنج چالشقانلرمزی ایکیه بولدی . بونلر مجتمعاً ظلمت جهالته قارشو صرف ایده‌جکلری قوتی بربری علیهنه صرف ایتدیلر .

هیچ بر مقصد مسعودك خدمی اوله‌جقلرینه هادمی اولدیلر
بوندن بیوك زیانمی اولور ؟

اما بوكون دوقادانلق سوزیدن آیریلان قوجالر كی ینه
سوزی‌یه عودت ایدیورمش . دست اخوتی تقدیمه مسارعت
جمله‌مز ایچون وظیفه‌در . . .]

عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری تحری وتدقیق
ایدیله‌جك نقطه‌لری یالكز اشارت ایله اكتفا ایدرك بو آنه‌قدر
تفصیلاته كیریشمدكاری جهتله ایشته بوكون اوقردده‌كی اسئله‌یه
غایت اعتدال ایله ـ برجواب ویرمك ایستیورم . .

اولا ، اوچ صولك سنه ظرفنده ترقیات انسانیه‌نه‌در؛ بوترقی
دوقادانلق سایه‌سنده‌می حاصل اولمشدر، تعبیر دیكرله دوقادانلق
اورته‌یه چیقماسه ایدی بوترقی حاصل اولمایه‌جقمیدی ؛

فقط بونلردن اول اصلی حلی لازم كلن برنقطه واركه
اوده دوقادانلغك صورت ظهوریدر . بوراسی عطوفتلو احمد
مدحت افندی حضرتلرینك كوستردكاری كبی قبول اولوناجق
اولورسه اشاغی‌یه دوغرو تدقیقاتمزده بزی یا كیلته بیلمك
احتمالی واردر. بناءً علیه عرض مطالعاته باشلامه‌دن اول باخاصه
بوجهتی حل ایتمك الزمدر .

عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری : « دوقادانلق
سوزیدن آیریلان قوجلر كبی ینه سوزی‌یه عودت ایدیور »
بیوریورلر . حالبوكه اعتقاد حقیرمجه دوقادانلق سوزیدن

آیرلنامشدرکه ینه سوزی‌یه عودت ایتسون . یالکز ، هرنه‌دن ایسه ، بر آرالق بونلری سوزیدن آییرمق ، آیری عد ایتمك ایسته‌مشلردی . بو آیریلق حسابیله کندیلری حقوق نزاکتك خارجنده طوتیله‌رق تحقیر اولنمشدی ؛ فقط ایلك تهیج زائل اولوب ده اعتدال کلنجه آکلاشیلمغه باشلادی که آرایرده آیریلق غیریلق توهمی بی‌معنادر ؛ اونلرده عینی بدنك برر مختلف عضویدر ، اونلره قارشی تجویز ایدیلن شایان تأسف اقوال بوتون اعضای بدنه شامل اولویور . ایشته بوحقیقتك تفهمی آرایرده ذاتاً موهوم اولان آیریلغی بیتردی .

شمدی شو سوزی تشبیهی براقه‌لم ده حقیقته ، وقعه‌نك ناصل جریان ایتدیکنه باقه‌لم . صباح غزته‌سنده « ده‌قادانلر » مقاله‌سی انتشار ایدنجه‌یه قدر اورته یرده ده‌قادانلق سوزی یوقدی . ده‌قادانلق سوزی اوندیغی کبی کیمسه چیقوب ده کندی نامنه اصالةً ، رفقاسی نامنه وکالةً : بز شویله بر مسلك ادبی اتخاذ ایتدك . بوندن صکره شویله یازه‌جغز ، ادبیاتی شویولده ترقی ایتدیره‌جکز ، الخ . . . کبی برادعاده بولونمامشدی .

بووقعه‌لر اوقدر اسکی برشی اولمادیغندن تدقیقات اجراسی مشکل دکلدر . بویله بر ادعا ، بویله بر مسلك وارسه کوستریلسون . حالبوکه ادبیاتمزده بویله برمسلك وار ظن ایتدیرن شی ایشته او « ده‌قادانلق » مقاله‌سیدر . فقط دقت ایده‌لم . بومسلکك نصل ایجاد اولوندیغنی ایجه آکلایه‌لم . «ده‌قادانلر»

مقالەسنی یازان ذات : بن دەقادانم . رفقای ادبیەمدن فلان و فلان دە دەقاداندر . ادبیاتدە تعقیب ایلەجکمز مسلك شودر ، دییورردی . بزدە برطاقم کنج ادیبلر وار . بونلر لسانی برباد ایلییورلر . یازدقلرندن برشی آکلاشلمیور . بونلرە دەقادان دنیلیر . چونکە فرانسەدە بویلە بر مسلك ادبی مروجلری واردر کە یازدقلری آکلاشیلماز . واونلرە دەقادان دیرلر : ایشتە بزدە یکی پیدا اولان بوادیبلردە دەقاداندر . مسلکلری دەقادانلقدر دنیلیوردی . یعنی بزدە دەقادانلق مسلکنك موجودیتی بر اسناد صورتیلە میدانە چیقمش اولویوردی .

عجبا کندیلرینە بویلە دەقادانلق اسناد ایدیلن ذاتلر بونی قبول و تصدیق ایتدیلرمی ؟ بوراسنی آرایەلم .

فرض ایدەلم کە بویلە بر مسلك وار ایدی دە هر نەدن ایسە اونك طرفدارلری خط حرکت ادبیلرینی اعلان ایتمەمشلردی . یاخود اعلانە وقت بولەمامشلردی . شیمدی کندیلرینە بر اسناد وقوع بولونجە نە یاپەلری لازم کلیردی ؟ فی الحقیقە بویلە بر مسلکلری وارسە اوت دیملری عقلاً ضروری دکیلدی ؟ حالبوکە بونلر آرەسندە عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك سوزلرینی تصدیق ایدن اولمادی . بالعکس سلیمان نسیب بك طرفندن بو اسناد رد ایدیلدی . دیمك کە دەقادان دنیلن ذاتلر بونی قبول ایتمدیلر . نیچون ؟ عجبا حقیقةً دەقادان ایدیلردە کتم می ایتدیلر ؟ یوقسە دەقادان اولمادقلری ایچون قبولە محل می کورمدیلر ؟

اكر حقيقةً بو مسلكده ايسه‌لر كتمه نه مجبوريتلري واردي؛
بو مجبوريت اولسه اولسه كندي مسلكلرينك فنا اولمسني بيلمكدن،
بوني اقراردن اوتانمقدن ايلري كله بيلير . شو احتماله كوره
بزده ده‌قادانلق وار ايدي و ده‌قادانلر بونك فنا برشي اولديغني
بيليورلردي حكمني ويرمك اقتضا ايدر . دنياده عقلي باشنده
اولان بر آدم وارميدر كه برشيئك فنا اولديغني بيله بيله اوني قبول
ايتسون؛ واقعا عشرت وسائره مبتلالري كبي بعض آدملر كوستريله
بيلير كه بونلر ياپدقلري شيئك فنا اولديغني بيلدكلري حالده اعتيادك
جبرينه منقاد اوله‌رق ينه اوني اجرا ايدرلر . حالبوكه ادبياتده ايش
بويله ميدر؟ بر آدم بر مسلك ادبينك فنا اولديغني بيله بيله اوكا
سلوك ايدرمي؟ اييسني انتخاب ايدر . بوني بر چوجوق بيله تسليم
ايدر كه بر محرر فنا اولديغني بيلديكي بر مسلك ادبي‌يه كوره تحرير
آثار ايله اوني توركجه‌يه تطبيق ايچون جبر نفس ايتمز . ديمك
اوليوركه بزده «ده‌قادانلر» مقاله‌سنك خبر ويرديكي ده‌قادانلق
في الحقيقه موجود اولمش اولسه ايدي بيله ده‌قادانلرك بو مسلكك
فنالغندن خبرلري اولماديغني عقلاً منطقاً تسليمه مجبورز. مكركه
ده‌قادانلره فنالغني بيلدكلري بر مسلكي ترويج ايچون بر اكراه
واقع اولا بيلمك احتمالني تسليم ايده‌لم. بوني تسليمه‌ده امكان عقلي
يوقدر . بناءً عليه بو اديبلرك او «ده‌قادانلر» مقاله‌سي نشر
اولونديغي زمان مسلكلرينك فنالغندن خبرلري اولماديغنه حكم
ايدرز .

بر محررك ايى وحقيقت ظن ايتديكى مسلكنه اعتراض وقوع بولسه اوذات نه ياپار؟ جواب ويرر . مسلكمه اعتراض ايتمشلر اما بو اعتراض شو و شو نقطه‌لردن مجروحدر دير . حاصلى عقلى ايرديكى قدر مسلكى مدافعه ايدر . حالبوكه عضو فتلو احمد مدحت افندى حضرتلرينك « دەقادانلر » اسناديننه بو يولده مقابله‌ده بولونان اولديمى؟ دەقادانلق ايدر . مدحت افندى شو نقطه‌لرده ياكيلمشدر ، كبى جوابلر ويرن بولنديمى : خير . بالعكس هيچ كيمسه دەقادانلغى اوزرينه آلمادى . رد ايتدى . بو اثبات ايديوركه وهم اونلر دەقادانلق بزده يوقدى . چونكه ـ تكرار ايديورم ، ـ حقيقةً بزده دەقادانلق اولسه ايدى بو دەقادانلر كنديلرينه دەقادان ديمسنى يعنى قبول ايتمش اولدقلرى بر مسلك اسميله خطاب اولونماسنى ياقبول ايده‌جكلردى . يا ايتميه‌جكلردى . قبول ايتمه‌ملرى او مسلكك فنالغنى بيلمه‌لرندن نشأت ايده‌بيلير ؛ باشقه سبب تصور اولوناماز . حالبوكه انسانك بيله بيله فنا بر مسلكى قبول ايتمسى‌ده محالدر . ديمك كه يكى ادبيلرمز دەقادان اسنادينى قبول ايتمه‌ملرى قابل دكلدى . بو اسنادى قبول ايتدكلرى تقديرده دەقادانلغى مدافعه ايتملرى‌ده عقلاً ضرورى ايدى . حالبوكه دەقادانلغى مدافعه ايتمديلر ، يعنى دەقادانلق ايدر ديمديلر ، دەقادانلق فنادر ، بز دەقادان دكلز ديديلر ، بو يولده مقابله ، مدافعه ايتديلر .

ايشته بو محاكمات ايله ثابت اوليوركه دەقادانلق اسنادى

صرف عطوفتلو مدحت افندی حضرتلرینك قوللرنده قالیوردی.
سوریده بر آیریلق تصوری « دهقادانلغك » لك اسنادندن نشئت
ایدییوردی. دهقادانلق، عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك
ظنلرنده موجود اولمش اولونجه سوریده آیریلق تصوریده بر
وهمك تولید ایتدیکی دیکر بر وهم عد ایدیلك ضروری اولور.
عطوفتلو مدحت افندی حضرتلرینك بو ظنلری آثار جدیدهٔ ادبیه‌یی
بکنمه‌ین ذاتلرده ـ وسیلهٔ اعتراض اوله‌جغی ایچون ـ سرایت
ایتمشدی. فقط ایکی اوچ سنه‌لك بر زمانده میدانه چیقان آثار
نفیسه‌نك شهادت بلیغه‌سیله نهایت منصف شبان ادبا بیننده بو وهم
زائل اولدی، بو سوء تفسیر اورته‌دن قالقدی. شیمدی‌ده
عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری بو نتیجه ایله کندیلرینك
اولکی ادعالرینی توفیق، ناحق بر اسنادده بولونملرینك عذاب
وجدانیسنی ستر ایچون دهقادانلق ینه سوری‌یه عودت ایتدی
دییه هر ایکی طرفی اوقشایه‌جق بر معاملهٔ نازکانه ایله تأمینه
ینه مجبور قالیورلر. فقط یوقاریده‌ده دیدیکم کبی سوریدن آیریلان
یوقدی که ینه سوری‌یه عودت ایتسون.

حتی امینم که عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری بیله
چوق کچمه‌دن بو دهقادانلق اسنادیله پك ناقله یره بر تشتت ادبی‌یه
سبب اولدقلرینی آکلامشلر و بونك تأثیرینی ازاله ایچون بعض
تعمیرلرده بولنمغه باشلامشلردی. قلاسیك مباحثه‌سی معلومدر.
بو مباحثه‌لر اثناسنده عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك
شو مآلده بر فقره‌لری کورولمشدی :

« بنم جناب شهاب الدین وخالد ضیا بکلره سوزم یوق . اصل سوزم تیزم سکا سویلرم ، کلیم سن آکلا ! قبیلندن اولمق اوزره دەقادانلره عائددر »

ایشته دەقادانلق مناقشەسی تا اوزمان حال ارتونیویرمش ، بیتمش صاییلەبیلیردی . چونکه « دەقادانلر » مقالەسی انتشار ایتدیکی زمان بوتحقیره هدف اولانلرك بالخاصه جناب شهاب الدین ایله خالد ضیا اولدقلرنده شبهه یوقدی . بوکبی مسائل ایله اشتغال ایدن قارئین عثمانیه نظرنده بو ایکی ادیب ذی قدرت دەقادانلغك عادتا ایکی پیری عد اولونمقده ایدی . حالبوکه عطوفتلو مدحت افندی حضرتلری قلاسیك بحثلری اثناسنده جناب شهاب الدین ایله خالد ضیایی استثنا ایدیویرنجه اورتەده دەقادان قلمیوردی . هم دەقادان ، دەقادان دیە آغزده دولاشدقچه بویوك بر اهمیت کسب بو غیرتوران ادب قاچ کشی ایدی ، کیملردی : شیمدی یه قدر ثروت فنونده نظر دقتی جلب ایدن امضالر اون بشی تجاوز ایتمز . « دەقادانلر » مقالەسنك حین انتشارنده بو امضالر دها آز ایدی : ع . نادر وتوفیق فکرت بکلره دەقادان دیمکه اعتراضده الك ایلری واران ذاتلرك بیله دیلی وارمامشدی . بو حالده « دەقادانلر » مقالەسنك حین انتشارنده کیملر دەقادان اولیوردی : عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك خالد ضیا وجناب شهاب الدین بکلره سوزی یوقمش . سائر معترضلرلنده توفیق فکرت و ع . نادر بکلره سوزلری یوقدی .

اعتراضلری ده‌قادانلره ایدی . بو حالده ده‌قادانلر کیملردی ؟ موهوم . . .

ایشته شـو مطالعاتده تأیید ایدییورزکه بزده ده‌قادانلق عطوفتلو مدحت افندی حضرتلرینک بر آن اغبرار وانفعالنده ـ یاخود باشقه بر سببله ـ کندی ظنلرنده تولدایدیویرمش برسوء تفسیردن باشقه برشی دکلدر .

آرتق شـو بی معنا قالان ده‌قادان سوزینی براقه‌لده دها موافق بر تعبیر ایله « ثروت فنون ادبیاتی » ندن بحث ایده‌لم . چونکه بو یا کایش ده‌قادان سوزیله ثروت فنونه یازی یازانلر ویازدقلری شیلر قصد اولونیوردی .

ثروت فنون ادبیاتنه نه قصورلر بولونیوردی ؟

بوندن اول بر نقطه‌یه نظر دقتی جلبه لزوم کوروروم . ثروت فنونه یازی یازانلر بر کفالت متسلسلهٔ ادبیه‌ایله بربرلرینه باغلی دکلدرلر . برینک اثرنده کوروله‌جك برخطادن دیکر بری یاخود هپسی مسئول طوتولاماز . کیمك اثرنده بر یا کایش وارسه ـ بوندن اکر برمسئولیت ترتب ایده‌جکسه ـ او اثرك صاحبنه عائد اولمق لازم کلیر . حالبوکه شـو کچن اعتراضلره باقیلیرسه بو جهته اوقدر اهمیت ویرلمه‌دیکی آکلاشیلیر .

بوراسنی تقدیر ایتدکدن صوکره ثروت فنون ادبیاتنه نه قصورلر بولوندیغنی آراشدیرمغه باشلایه‌لم . ایلك اعتراض بو اثرلرك آکلاشیلماماسی‌ایدی . دقت اولونجه بو« آکلاشیلمامق»

تعبيرينك ايكى موقعدە استعمال اولوندیغى كوزوليوردى : يا بر معنا استخراج ايديلەمەمك يا بر ذوق آلماماق قصد اولونيوردى .

أوت بو اعتراضك ايكى جهتى دە حقليدر . ثروت فنون ادبياتى آكلاميان واوندن بر ذوق آلمايان واردر . فقط بوناويله برقضيه كه عكسى دە ثابتدر : آكلايان وذوق آلان دە واردر .

شو تسليم حقايق زماننده عطوفتلو احمد مدحت افندى حضرتلرينك بر دوغرو سوزى دها كورولدى . اوده شومآلدە ايدى :

« بن پوپولر برمحررم . الك برنجى مدار افتخارم بودر . صنعتكارلق ايستەينلر استاداكرم خالد ضيابك افنديلر حضراتنه مراجعت ايتسونلر . »

ايشتە بو جملە ثروت فنون ادبياتنه وارد اولان ايلك اعتراضى ايضاحه كافيدر . ثروت فنون ادبياتى عمومه . عوامه مخصوص دكلدى . اورايه يازى يازان محررلر عجزلريله برابر يوكسك براملە توجه ايتمشلردى : صنعت ايچون چاليشيورلر . صنعتكار اولمق ايستەيورلردى ؛ بالطبع پوپولر اولاميورلردى . عطوفتلو احمد مدحت افندى حضرتلرنجه طبيعى شبهەدن آزادە در كه زمانمزك هر دورلو فعاليت ماديه ومعنويەسنده تقسيم اعمال شدتله جاريدر . بوتقسيم اعمال ايشتە بزدە ادبياتدە كنديسنى كوستريوردى . بناءً عليه سير ترقينك آشاغى حلزونلرنده

بولونان برصنف قارئين ثروت فنون ادبياتندن ذوق آلميورلردى. وبونده‌ده معذور ايلر.

فرانسه بزه قات قات فائق اولديغى حالده اوراده غونقور برادرلر كبى صنعتكارلر - بر تفرقه‌لريله غزته‌لره قرق اللى بيك قارىء قازاندران - پونسون دوتراى، ژيشبور، دومونته‌پنلر قدر قارىء، رغبت بوليورلرمى؟ بو نامقابله قيمت صنعتكارانه‌لرينه بر خلل كليورمى؟

شوافاده‌دن پوپولر محررلرى استخفاف ايتمكده اولديغمى هيچ بر وقت استدلال ايتمه‌ملیدر. بالعكس اونلرى‌ده شايان تقدير و حرمت عد ايده‌رم، هله بزم بويله پوپولر محررلره هرملتدن زياده احتياجمز واردر. فقط بورا‌ده‌ده انصاف ايدوب هرمحرره سن مطلقا هم صنعتكار، هم شويله بويله اوله‌جقسك ديمه‌ملى‌يز. هر كس كندى استعدادى دائره‌سنده مملكته عرض خدمتده سربست براقمالى‌يز.

باقكز، عطوفتلو احمد مدحت افندى حضرتلرينك، كنديلرى پوپولر بر محرر اولدقلرينى اعلان ايتمه‌لرى آثار عليه‌لرينك تنقيدى بحثنده‌ده مسئله‌يى نه‌قدر تنوير ايتدى. آرتق بوندن صوكره، بر چوق خلقه اوقوتمق وبو وسيله ايله بر طاقم معلومات ويرمك ايچون يازلمش اولان اواثرلرى حكمت بدايع قواعدينه مغايرتله رد ايده‌مه‌يز. چونكه اواثرلر صنعتدن خارجدر، خارج اولديغى بيلنه‌رك يازلمشدر. آرتق اواثرلرى، طبيعى،

اوکرتمك ایستەدکلری فلان ویافلان شیئك یاکلش اولوب اولماسی نقطۀ نظرندن تنقید ایتمکە حتمز اولور .

ایشتە هرمسئلەدە اصل انتخابی لازمکلن نقطۀنظرك مجهولیتی بزی بالطبع یاکلش مطالعەلرە سوق ایدر. نتەکیم آکلاشیلامامق اسنادیلە ثروت فنون ادبیاتنە قارشی بویلە یاکلش مطالعەلر سردی «نقطۀ نظر» لك حسن انتخاب ایدیلەمەمسندن ایلری کلمشدر . واقعا شیمدی ایش اکلاشلدی اما ایشتە کورویورکە نەقدر زحمتدن، نەقدر زماندن صوکرە !

ثروت فنون ادبیاتنە وارد اولان ایکنجی اعتراض بونلرك آثار غربیە تقلیدی اولمالرندن عبارت ایدی . «تقلید» کلمەسنك دورلو دورلو تفسیرە مساعد اولماسی بو اعتراضلردە زوالنی براز تأخیر ایتدی . آخرد دوموسە مشهور بربیتندە دیدیکی کبی خنە دیکسنك بیلە بریسنی تقلید ایتمك دیمکدر . تقلید دنیادە عمومیدر . شیمدیکی فرانسز مشاهیر حکماسندن «تارد» مؤثرات اجتماعیەدە تقلیدك اهمیتنی پك امعانە آلەرق بونك اوزرینە برفلسفۀ اجتماعیە بیلە بنا ایتمشدر . اکر آوروپایە تقلید تعبیریلە مثلا علی الاطلاق رومان یازمق ، صونە یازمق ، تیاترو یازمق قصداولنورسە ثروت فنون ادبیاتنە قارشی ایدیلن بو اعتراض حقلی اولور ، لکن اهمیتلی اولماز . حاصلکە اعتراض واقعدە بو جهتە مصروف دکلدی؛ تقلیددن اصل آکلاشیلان معنا قصد اولونیور وتقلیدك فنا اولدیغی ادعا ایدیلیوردی .

تقلیدك فنالغنی تسلیمده هیچ اختلاف ظهور ایتمیوردی . ادبای حاضره یه قارشی تقلیدك فنالغندن بحث ایتمك حتی بر پارچه غریب ایدی بیله . اونلر ، تتبع ایتدكلری حكمت بدایع كتابلرنده بونی پك چوق زمان اول اوكرنمشلر . آكلامشلردی . مع مافیه بزه بوراسی لازم دكل . تقلیدك فنالغنی تسلیمده اختلاف افكار بولنمامسی مطلوب كه بوده ذاتاً حاصل .

بواساس متفق علیه اولنقله برابر ادبای جدیده‌نك اثرلری محصول تقلیددر ادعاسی ینه درمیان اولونیوردی. فقط بواویله بر ادعا ایدی كه هیچ بردلیله اقتران ایدهمه‌مشدی . ایشته بر طرفدن ادبای جدیده‌نك‌ده تقلید علیهنده بولوندقلرینك تحققی. دیكرطرفدن آثار جدیدهٔ ادبیه‌نك هب مقلد پارچه‌لردن عبارت اولدیغنك كوستریله‌مه‌مسی بواعتراضك‌ده حكمنی یاواش یاواش اسقاط ایتدی . چونكه ادبای جدیده‌دن برینك آثاری ایچنده برپارچه‌نك اثر تقلید اولدیغی تحقق ایتسه بیله ــ یوقاریده اخطار اولوندیغی وجهله ــ ادبای جدیده بیننده بر كیفیات متسلسلهٔ ادبیه منعقد اولمادیغندن دیكرلرینی وبالخاصه مسلك جدید ادبی بوندن طولانی معاتب طوتامایز . كیم تقلید ایتمشسه بوعیب اوكا عائد اولمق لازم كلیر .

ثروت فنون ادبیاتنه قارشی وارد اولان اوچنجی اعتراض غریب اولدقلری ادعا ایدن بعض تراكیبدن تولد ایدییوردی .

اسلوبه دائر برقاچ مصاحبهٔ ناچیزده بو غریب فن اوغونان ترکیبلرك هیچ مقصدی بحق حسن افاده ایچون. یالکز بو آرزو ایچون آرانوب بولونمش اولدقلرینی کوسترەرك بو ترکیبلرك غرابتنه ، فنالغنه حکم اولونمق ایسته‌نیلیرسه او نقطهٔ نظردن تدقیق لازم کله‌جکنی عرض ایتمشدم . اکر بو ترکیبلر ایچنده عطوفتلو احمد افندی حضرتلرینك ادبای جدیده‌یی اثر مقصدیله ایجاد ایتدکلری «خوف ازرق» کبی مترجملرینه تصادف ایدرسه‌ك بلاتردد تقبیح ایدەرز . فقط ظن ایدەرزکه بویله‌لری یوقدر . ذاتاً اعتراضه اوغرایان ترکیبلر نهایت اون . اون بش دانه‌یی کچمز . بو اعتراضلرك حقلی اولدیغنی تسلیم ایتسه‌ك بیله اون ، اون بش ترکیب ایچون بوتون بر ادبیات محکوم ایدیله‌بیلیرمی؟ توجه‌برروم‌ندە‌مثلا‌درت ترکیب کوروبده غرابتنه حکم ایدەرك بوتون رومانی بکنمه‌مزلك ایتماك ادبیات بحثلرنده دهشتلی بر قصر بصره مثال اولمق دیمکدر. عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك « ذاتاً تعبیردن نه‌چیقار؟» دیمه‌لری امید ایدەرزکه بو حقیقتی تصدیق واعلان مقصدیله‌در .

ادبیات حاضره علیهنده‌کی اعتراضلرك اك مهملری بونلردن عبارت ایدی . فقط ایشته کوریلیورکه بونلر یاکش بر نقطهٔ نظردن باقیله‌رق. طرفینك مقصدی ایی ا کلاشیلمایه‌رق افراط وتفریط وادیلرینه دوکولمش مباحثه‌لردن عبارت ایدی . مقصد برازا کلاشیلیر کبی اولونجه طبیعی مناقشاتده‌کی شدت قالمادی. اختلافده آزالدی .

مسئله بو جهتدن دخی تدقیق ایدیلنجه سوریده حقیقةً بر آیریلق تحدث ایتمه مش اولدیغی، آیریلق غیریلق وجودینه احتمال ویردیرن سوء تفسیراتك زوالیله ظاهری افتراقلرده محو اولدیغنی تبین ایدر .

شمس الدین سامی بك افندی حضرتلرینك پك محق اوله رق بیان بیوردقلری وجهله قید حیات شرطیله غزلسرالق طرفداری اولانلر استثنا ایدیلیرسه بوکون شبان منورهٔ عثمانیه یالکز بر مسلك ادبی تعقیب ایده بیلیر: آوروپانك ترقیات علمیه وفنیه سی ایله تنویر ذهن ایتدکدن ، ادبیاتی کوردکدن ، آکلادقدن صوکره بزده ده جدی ، صمیمی بر ادبیات تأسیس ایتمك وبو یولده ذاتاً باشلامش اولان ادبیاتمزی دوام ایتدیرمك .

فرانسه نك ره آلیزمنی، یاخود ایده آلیزمنی بزه تطبیق ایتمك بزده ده ره آلیزم وجود بولمق ایچون فرانسه ده صوك عصرده اوندن اول رومانتیزم کلدیکنی دوشونه رك بزده ده اولا بر رومانتیزم وجودینه لزوم کورمك فلان کبی فکرلر بر طاقم عجله محاکمه لر نتیجه سنده وجود بولمش ظنلردر که ترقیات علمیه وفنیه ایله، حکمت بدایع بحثلرینك تعمیمی ایله زائل اولور . ادبیاتی بویله اتیکتلر آلتنده صره لامق عطارلغك باشقه دورلوسیدر .. عطار دکاننده قوطولرك اوزرینه بوسنامکی، بوجکر اوتی، بودارفلفل دیه لوحه جقلر یاپیشدیروب رافلره دیزمك مناسب دوشر اما بشریتك بوتون معنویاتنه شامل اولان، اونلاسی لازمکلن ادبیاتی بویله دارد ستورلر ایچنده حبسه قالقیشمق پك عبث اولور .

ادبیات جدیدەمز ایچون لایق كوردیكم پروغرام ایشتە بو قدر واسعدر. ذاتاً ثروت فنون ادبیاتندەدخی باقیلەجق اولورسە هر محررڭ كندی شخصیتنی محافظەیە چالیشەرق مختلف واديلردە اثر وجودە كتیردكی اوغراشدیغی كورولور.

دەقادانلغڭ سوزیدن آیریلوب آیرلامش اولدیغی تدقیق ایدرکن اوزایان شو بحث عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینڭ «تسلیم حقیقت» مقالەلرندەكی سؤاللرڭ جوابنی آرتق تسهیل ایتمشدر. بناءً علیه اصل بحثە كلەلم :

شیمدی، اوچ صوڭ سنە ظرفندەكی ترقیات ادبیەمز دەقادانلق سایەسندەمی حاصل اولمشدر ؟ سؤالنە آچیقدن آچیغە :

— اوت! جوابنی ویریرز. چونكە دەقادانلق دیە اووقت تزییف ایدلمك ایستەنیلن نی ایشتە بو ترقیات ادبیە ایدی. ادبیاتمزدە كورولمكە باشلایان ترقینڭ آدینە دەقادانلق دنیلمشدی.

دەقادانلق اورتەیە چیقماسەایدی بو ترقی حاصل اولمایەجقمیدی؟ ظرزندەكی ایكنجی سؤالە یینە دوغرودن دوغرویە :

— خایر! دیرز. چونكە «ترقی» ایلە «دەقادانلق» بو بحثدە مترادفدر. ادبیاتمزدە بو ترقی باشلامسە ایدی «دەقادانلر» مقالەسی و بناءً علیه دەقادانلق اورتەیە چیقمایەجق ایدی.

بو كون، عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینڭ انصافلرینە مراجعت ایدرك صورارم: اوچ صوڭ سنە ظرفندەكی ترقیات

ادبیه‌دن بر نمونه‌در دییه میدانه براثر چیقارا بیلیرلرمی که اواثر « اسکی دەقه‌دانلر » عنوانیله یاد ایتدکلری غیرتوران ادبدن بریسنك اولماسین ؛ یاخود اوغیرتوران ادبك آثاری آراسنده بوندن دها ایسی بولونماسین ؟

ایشته بورایه جواب ویرملی. چونکه مسئله‌نك اصل روحی بونقطه‌ده‌در .

« تسلیم حقیقت » مقاله‌سنده محتاج تدقیق اولمق اوزره کوستریلن ایکی نقطه دها وار :

« کنجلرمزدن دەقه‌دانلق قسمنه طوقونی قاچ کیشی آیرلدی ، برچوقلری آنك علیهنده اعلای صوت ایتمدیلرمی ؟ »

دینیلیور. فقط مقابلاً صورولسه که ذاتاً بوکون عالم ادبیاتده قاچ کیشی وار ؛ براثر ادبی وجوده کتیره‌بیلن محررلر تفریق ایدلمك ایجاب ایدنجه ثروت فنونه یازی یازانلرك اکثریت تشکیل ایده‌جکلری شبهه‌سزدر .

واقعا دەقه‌دانلر دنیلن غیرتوران ادب علیهنده برچوقلری اعلای صوت ایتدیلر . فقط بونلر یالکز تعرض ایدی . آره‌لرنده احمد راسم بکدن باشقه دواملی و شایان حکم ونظر اثریازان کیمسه یوقدی . بواثرلرك برطاقمنده‌ده ـ شبهه‌سزبومی غزته‌جیلیکك ایجاب ایتدیکی کثرت مشغولیت نتیجه‌سی اوله‌جق ـ صنعت جهتنه اوقدر خدمت ایدیله‌میوردی .

دەقه‌دانلق علیهنده بولونانلرك بویله بر خط حرکت تعقیب

ايتدكلرى ايچون ترقيات اخيرەدن نصيبسز دوغوب قالدقلرينه كلنجه بورادده تفريق مسئله ايتمك لازمدر .

دەقادانلق عليهندە بولونانلرك برقسمى – آكلاشيلەنظراً – بو اعتقادلرندە صميمى ايديلر . ايشته بونلر سامى بك افندى حضرتلرينك قيد حيات شرطيله ادبيات عتيقه طرفدارانى اولمق اوزرە تفريق ايتدكلرى ذواتدر . دەقادانلر ديه ترقيات ادبيه عليهندە بولوندقلرى جهتله بالطبع اوندن نصيبسز قالمشلردر . نصيب آلانلردە ظاهراً دەقادانلق عليهندە بولوندقلرى حالده حقيقتده فرقنه وارمقسزين اويولدە تحرير آثارە دوكنلردر؛ بونلردەكى ترقينك منشائى دە اودەقادانلق دنيلن ترقيات ادبيەدر .

ترقيات اخيرۀ ادبيەدن اصل نصيب آلانلر ايسه هنوز يازى يازمغه باشلايان بعض نورسيدەكاندركه بونلرك محرراتى اوزرندە ثروت فنون ادبياتنك مهم بر تأثيرى كورولور .

ظن ايدرمكه شو ايضاحات ادبياتمزدە هنوز معلق دوران بعض مسئلەلرى آزاق ازاله ايتمشدر [*]

دەقادانلق مسئلەسنه دائر جريان ايدن مباحثۀ جديه بوصورتله بيتدى . احمد مدحت افندى كرك توفيق فكرت بكك كرك نم مقالەلرمزە آچيقدن آچيقه جواب ويرمدى . فقط كوردبكى مقابله بكلەديكى يولدە اولمامش اولەجق كه ايچندە درين بر اغبرار

[*] طريق غزتەسنك ۲ كانون اول . ۳۱۰ تاريخلى نسخەسندن .

دها دوغروسی كین پایدار قالدی . بونك اثرینی پشته‌ده چیقان « رەووەدوریان » مجموعه‌سنه حاجی احمد نام مستعاریله یازیلان بر مقاله‌دن ــ كه اغلب احتماله كوره بونك محرری كندیسیدر ــ طریق غزته‌سنده بحث ایدركن ینه ادبای جدیده‌یه تعریض صورتیله اظهار ایتدیكی كبی تورلجه شعرلر مناسبتیله احمد راسم بكله آرالرنده جریان ایدن مباحثه اثناسنده طریق غزته‌سنك ١٥ مارت ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سنده احمد راسم بكه خطاباً یازدیغی مكتوبه‌ده شو تعریضلری علاوه ایتمشدر :

« ترك شعری » دنیلن اویاقیشقسز بیچمسز شیلرله « قلوب صافیهٔ امتده جولان ایدن حس محترم شاعریتی لكه‌دار ایتمك روا دكلدر » دییورسكز . امان ای راسم افندی بونه طرفه سوز ؛ هانكی امتك قلوب صافیه‌سنده ؟ بعضلری ده‌قادان . بعضلری انلردن اشنع اولمق اوزره « فرازییولوغ » و « پەدان » اولان بش اون شیقلردن ، اسكی ادبای جدیده یكی ادبای جدیده‌دن فلاندن عبارت اولان زمره‌نك مشوش قلوبنده‌كی عجم آرتنی ، فرنك بوزونتیسی حس شاعریتمی ؟ قرداشم ! « امت » صالح زماننده الی یطاغانده اولان خالص تركلر مبارك مسلمانلردر . بو حنزك قارئلری ، بو رژه‌نك تابعلری دكل !

احمد مدحت افندینك دوغرودن دوغرویه جواب ویره‌میه‌رك بویله بالمناسبه تعریضلره ، حالا ده‌قادان توهمنه قالقماسی شایان اسف ایدی .

شو دقادانلق مباحثه‌سنك بر صربيتيسى‌ده رفعت ساحت بكله اولان كورولتومزدر . چونكه اوده اقدامده « وقايع ادبيه » و « دقادانلر وتأكيدمؤاخذات » صرغوحه‌لريله ايكى مقاله يازه‌رق تزييف وتجاوزدن كرى قالامشدى . بونك اوزرينه ثروت فنونده شو سطرلرى يازدم:

قيصه برقاچ سوز

فاضل محترم شمس الدين سامى بك افنديك « شعر وادبياتده‌كى تجدد اخيرمز » مقاله‌لرى اوزرينه ادبيات حاضره آثار بديعه‌سنك دوغرودن دوغرويه آوروپا آهنك ادبيسنى (؟) تقليد يولنده وجوده كتيرلديكنه دائر ابن الرفعت ساحت امضاسيله تقريباً بر بچق آى اول اقدام غزته‌سنده بر مقالهٔ تعريضيه كورولمشدى .

بوذاته ويريله‌جك جواب :

— آوروپا آهنك ادبيسى نه‌در ؟ سز بونى نه‌بيليورسكز ؟ سؤالندن عبارت ايدى . فقط بوقدر دوغرو بر سوزله بيچاره‌يى علناً تجهيل والزام ايتمك نزاكته ياقيشديريلماديغندن امثالى بوش لافلره ياپيلديغى كبى اووقت سادهجه سكوت ايديلمشدى .

كچن هفته چهارشنبه كونى چيقان اقدامده ينه بوامضانك فاضل محترم شمس الدين سامى بك افندى حضرتلرينه قارشى

قوللاندیغی اوموجب نفرت لسان متجاوزانه آرتق کندیسنك نزاکت کوسترمکه دکه‌یه‌جکنی اثبات ایتدیکندن شو بر قاچ سوزی یازمغه لزوم کورلمشدر .

فی الحقیقه . آوروپا آهنك ادبیسندن بحث ایده‌بیلمك و آثار ادبیهٔ حاضره‌نك آوروپا محصول تقلیدی اولدیغی ادعایه قیام ایده‌مك ایچون هیچ اولمازسه آوروپا لسانلرندن برینی اوکرنمش اولمق ، آوروپا آثارینك نه اولدیغندن آکاه بولنمق اقتضا ایتمزمی ؟ بر آدم بویله ذره قدر واقف اولمدیغی اثرلردن نه صلاحیتله بحث ایدر ؟ آثار ادبیهٔ عثمانیه‌نك اوبیلمدیکی اثرلرك محصول تقلیدی اولدیغنی نه‌جسارتله ادعا ایده‌بیلیر ؟ واو آدمه قارشی : « پك اعلا اما . سز بونی نره‌دن بیلیورسکز ؟ » دینیلنجه ــ انصافی وارسه ــ سکوت ایتمزده نه یاپار ؟

شیمدی‌یه قدر درت بش دفعه تکرار اولوندی ، « محصول تقلید دیدیککز اثرلر هانکیسیدر ؟ کوستریکز . آرتق بوبی‌اساس تکرارلردن هرکس اوصاندی . بردلیلکز وارسه سویله‌یکز » دینلدی . اکر جواب ویریله‌بیله‌جکسه بوسؤاله ویریلملی دکلمیدر ؟ بوراسی مسکوت عنه براقیله‌رق ینه « تقلیددر ! تقلیددر ! » دییه تقلید نه‌دن ، آوروپا آثار ادبیه‌سی نه‌دن ، بونلرینك فرقنده بیله اولمیان بر طاقم محررلرك چوجوق کبی اصرارلری کولونج اولمق مرتبه‌سنی کچیور . . .

محرر مقاله یالکز شمس الدین سامی بك افندی حضرتلری ایچون

دکل کیمك ایچون اوقوبده اوقسوق استعمالندن حیا ایدیله جك بر لسان متجاوزانه ایله مشارالیهی شعر و ادبیات حقنده بیان مطالعه‌دن محروم براقق ایستیورز . سامی بك افندی محررنده بر بیت سویله‌مه‌مش اولدیغی ایچون شعر مباحثه قاریشه مازمش . سبحان الله . آوروپا لسانلرندن هیچ برینه واقف اولمادیغی حالده آوروپا آهنك ادبیسندن بحثه کندیسنده صلاحیت بولان بر محررك شمس الدین سامی بك افندی‌نك عثمانلی شعر و ادبیاتی حقنده بیان مطالعه‌دن محرومیتنه قالقشماسنده نه حق تصور ایدیله بیلیر ؟ بالخصوص که آوروپا لسانی بیلنمه‌جه آوروپا لسانلرنده‌کی اثرلردن بحث ایتمك . آوروپا آهنك ادبیسنی آکلامق بالطبع محالدر : فقط شعر و ادبیات بویله میدر ؟ شعردن آکلامق ایچون مطلقا شعر یازمق ، نظم ایله اوغراشمش اولمق لازممیدر ؟ بوکون رشدیه مکتبلرنده‌کی چوجوقلر بیله میدانه منظومه‌لر قویویورلر . اوزانه کیتمکه نه حاجت . ایشته ابن رفعت بکك بیله آثار منظومه‌لری وارمش . شعر یازمق بوقدر اوجوزلادقدن صکره شمس الدین سامی بك افندی‌یه « سز یازمدیکز ، صوصیکز ! » دیمك ایچون انسان نه قدر جرأتکار اولمالیدر ! اکر ابن رفعت بکك اوته‌دن بریدن کوروب ایشیدوب ده یازیورمالق آکلادیغی شیلردن باشقه کندیسنك . — اما بالذات کندیسنك ! — بیلدیکی برشی وارسه اونی میدانه قویسون ؛ اوزمان لاقیردیلرینه جواب ویریله بیلیر .

سوزه نهایت ویرمه‌دن بر نقطه‌نك دها ایضاحی فائده‌دن خالی اولماسه کرکدر .

بحث ایتدیکمز مقاله‌ٔ تعرضیه‌ده: صالون کوشه‌لری عنوانیله ثروت فنونه درج ایدیلن رومانده دانس ایتمه‌نك تورکلرجه عادتا فضائلدن وعلوم ومعارفك اك بویوکلرندن عد اولوندیغنه ، دانس بیلمه‌ینلرك عادتا حماقتله ودها دوغریسی تربیهٔ مدنیه‌دن محرومیتله اتهام ایدلدیکنه دائر بر فقره واردی . بونك سائقهٔ غرضله ایلری‌یه سورولمش بر افترا اولدیغنی اثبات ایچون ثروت فنونك ۳۸۵ نجی نسخه‌سندن بو بحثه متعلق فقره‌لری ایشته عیناً نقل ایدییورم :

برانکلیز قیزی شکیب بك نامنده بر تورك ایله دانس ایدوب اویون بیتدکدن صوکره دییور که :

— فقط سز نه‌ایی دانس ایدییورسکز .. بر تورك ایچون بو خارق العاده بر شی !

بو طرز تحسینه جانم صیقیلیوردی . منکسر بر صدا ایله دیدم که :

— مادموازل . بو سوزکزی بر التفات اولرق اوزره قبول ایده‌میه‌جکم .

تعجبله یوزمه باقدی :

— فکرکزی آکلایه‌میورم ، افندم ..

— مع مافیه پك ساده بر شی : نه‌دن بر آوروپالی ایچون طبیعی

اولان برشى بر تورنا ايچون فوق العاده اولسون ؛ امين اولڭزكه مادموازل مملكتمزده آوروپاليلر قدر ، بلكه‌ده دها حسى ، دها اخلاقى تربيه وتحصيل كورمش بك چوق كنجلر واردر .

بردن‌بره قيزاردى ، صداسى دكيشدى :

— امين اولڭز ، ديدى ؛ هيچ او مقصدله سويلمدم . سزى كوجندردمسه كنديمى بردرلو عفو ايدەمم .

سسمى چيقارمادم ، منفعل طوريوردم .

منديلنى دوداقلرينڭ كنارينه سوقوردى . صاچلرينى دوزلتدى . توقف ايتدى :

— ايشته بونى سورم . ديدى ؛ برازكاڭ مملكتنى ، ماتى سوملى .

ايشته تورنكرى حالتله . تربيه‌سزلكله اتهام ايديور ديلين فقرات بونلر . فقط نه غريبدركه بر انكليز قيزى شكيب بكڭ مدافعه‌سنى حميتپرورانه بوليورده مخاطبنڭ مملكتنى ، ماتى سوديكنى كوردكجه بيان ممنونيت ايديور . بيچاره متعرض ايسه - اوقوديغنى آكلاماق سيئه‌ٔ بدبختيسى اولارق - نەلره ذاهب اولويور !

انكليزميسى : « سزده‌كى والس ايديورسكز ؛ بو بر تورنا ايچون خارق العاده ! » ديديكى زمان بوصولڭ جمله‌ٔ استبعاديه نجى والس بيلوب بيلمه‌دكدن كيسا چيقارمشدر . آوروپاجه رقص تربيه‌نڭ زينتندن معدوددر . ايشته انكليز قيزى كندى

نقطهٔ نظرینه کوره بویله مزین، مکمل بر تربیه قصد ایدییور ؛ شناطیده اوکا کوره ادارهٔ کلام ایدهرك قومیتنی مدافعه ایلیور؛ وتورکلرده‌ده آوروپالیلر قدر تربیه کورمش کنجلر بولندیغنی سویلیور . صوکره انکلیزمیسنك :« هیچ اومقصدله سویلهمدم» تأویل نادمانه‌سیده واضحاً اثبات ایدییورکه تورکلر ایچون استبعاد ایدیلن شی والس بیلمك فلان دکلدر. بلکه آوروپالیلرك بزی پك یا کلیش طانیمالری نتیجه‌سی اولهرق اونلرجه حقمزده حاصل اولان برسوءظن باطل ذهابلره مقابل شکیب بکده کورولن نزاکت . حسن معامله وتربیه‌در . بر انکلیز قیزینه قارشی شکیب بکك مقابله‌سیده تا مقتضای حال وموقعه رعایت ودقتنی اثبات ایدر ؛ بناءً علیه شایان تشکردر . ثحیا رومانده‌کی ذات انکلیز قیزینه :

— خیر مادموازل، تورکلر والس بیلمزلر. هم‌محررلرندن محافظ اخلاق‌وخادم ادبیات چکینلری میخانه‌لرده بولوطلانه‌رق یرلرینه اوحال ایله عودت ایدرلر . اونلرك والسی بودر، بالولری ایسه بربر دکانلریدر !

دیسه ایدی ابن رفعت بك اووقتمی ممنون اولوردی ؟

حیات مطبوعات ـ تنقیدات

حیات مطبوعات تنقیدلری

طریق غزته‌سندن صوکره صباح جریده‌سی هیئت تحریریه‌سی آراسنه داخل اولدم . اوراده هر بازار ایرته‌سی کونی « حیات مطبوعات » نامیله بر هفته ظرفنده‌کی شؤون ادبیه و نشریات حقنده بر مصاحبه یازمغه باشلادم .

برنجی مقاله‌ده‌کی شو سطرلر « حیات مطبوعات » مصاحبه‌لرنده تعقیب ایتدیکم مسلکی ایضاحه کافیدر :

« ... هر کس فکرینی ، مطالعه‌سنی بیانده سربستدر . حیات مطبوعات سرلوحه‌سی آلتنده تعاقب ایده‌جك یازیلرك هر شیدن اول صمیمیته خواهشکر بر فکرك پروا دوشونجه‌لرینه ترجمان اولمقدن باشقه بر قباحتی بولونمایه‌جقدر [*] »

« حیات مطبوعات » لرك کافه‌سنی شو « غوغالر » نامیله طوپلادیغم جلده ادخال ایتمیه‌جکم . چونکه بو جلدی آنجق مباحثات و مناقشاتی جمع یازیلره تخصیص ایدیورم . اونك ایچین « حیات مطبوعات » سلسله‌سندن ایجاب ایدن پارچه‌لری آلەرق سائرلرینی باشقه بر جلده صاقلایه‌جغم .

[*] ۱۹ نیسان ، ۳۲۵ تاریخلی صباح غزته‌سندن .

١ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

« مصور فن » « ادب » و « کلشن ادب » مجموعه‌لرینك ایلك نسخه‌لرنده مشهود اولان اوفاق بر اثر تلاش . تجربه‌سزلك یاواش یاواش زائل اولیور . بوده کوستریبورکه بو ایکی یکی رفیقمز ترقی‌یه خواهشکر ذوات مقتدره طرفندن اداره ایدلمکده‌در . بوکا باقه‌رق کله‌جك نسخه‌لرك دها مکمل چیقه‌جغنه شیمدیدن استدلال ایده‌بیلیورز .

شیمدی مصور فن وادبك صحیفه‌لرینی بردها قاریشدیررکن رسملر حقنده اوته‌دن بری جانمی صیقان بر شی عقلمه کلدی . ساده مصورفن وادبده دکل . سائر رسملی غزته‌لردده رسملرك انتخاب وترتیبنه پك دقت ایدلمیور . آکلاشیلیورکه بونلردن برچوغی راست کلدالکچه‌رك راست کله حك ایتدیرلمش صوکره راست کله بر نسخه‌یه قونمشدر . مثلا کچن هفته «ثروت فنون»ده فرانسه‌نك مشهور شاعرلرندن سوللی پرودومك رسمی واردی . نیچون ؟ نه‌مناسبتله ؟ آلتنده‌کی اوفاق برنوطه‌ده بوبیوك شاعر حقنده اون نسخه اول بر مصاحبهٔ ادبیه مندرج اولدیغی کوستریلیور . اوحالده بورسمده او نسخه‌یه یتشدیرلمك اقتضا ایتمزمیدی ؟ مع مافیه بومناسبت نقطه‌سنه اك زیاده دقت ایدن غزته‌نك ثروت فنون اولدیغنی‌ده تسلیم ایتملیدر .

بوهفته مصور فن و ادبك رسملرندن آنیبالك قبرینه تماثل

اولان وارکه آتنده کی مقاله‌یه نظراً پك مناسبدر . « کالچین »
نامنده کی ظریف لوحه‌یده برشی دیه‌مز . بوندن صوکره ازمیر
ریختمنده پساپورط دائره‌سی کلیور . ایشته بونك لزومی وار :
نیچون ازمیرك پساپورط دائره‌سیده سلانیکك یاخود بیروتك
یاخود باشقه بریرك دکل ؛ بو پساپورط دائره‌سی یکیمی یاپلمش ،
یوقسه صنایع نفیسه نقطهٔ نظرندن بویوك بر قیمتمی وارمش :
بونلره دائر هیچ بحث یوق . بوکی رسملرده بر سیرا ، بر مناسبت
کوزه‌دیلسه ظن ایدرمکه پك ای اولور . مثلا ممالك شاهانه‌نك
مشهور شهرلری دیه بر سلسلهٔ تصاویر آچیلابیلیر ، ابتدا
ولایت مرکزلری باصیلابیلیر . بو رسملرك مصادف اولدیغی
نسخه‌لرده‌ده یالکز « فلان یرك رسمیدر » قیدیله اکتفا ایدلمیه‌رك
او محل حقنده موجود معلومات جمع اولونورسه هم معقول ،
هم استفاده‌لی برشی یاپلمش ، هم‌ده غزته‌یه هرهفته رسم نقطهٔ
نظرندن برسرمایه بولونمش اولور . برطرفدن بو سلسله‌یه دوام
ایدلدکجه برابر یکی یاپیلان ، رسم کشادی اجرا ایدیلن بنالر ،
شمندوفرلر وسائره کبی وقوعات جاریه‌یه متعلق رسملرده درجی
رسملی غزته‌جیلکدن مقصود اولان معنایی افاده ایتمش
اولور .

آوروپا مشاهیر اساتذه‌سنك لوحه‌لری درج ایدلدیکی زمانده
بویله بر ترتیبه رعایت ایدلسه البته اعلا اولور . فقط بونلر حقنده‌ده
یالکز « فلانك تابلوسیدر » دیمکدن برقدم چیقماز . بو هفته

مصور فن ادبده رفقئلك « آوجيلر موعد تلاقيسی » نامنده‌كی لوحه‌سی مندرجدر. بونك كنارنده‌كی معلومات برازدها تفصيل ايدلمك اقتضـا ايدر . هله بونفيس تابلو هيچ بر وقت ازمير ريختمنده‌پساپورط دائره‌سنك آلتنه درج ايدلمه‌مليدر . رسملرك حسن ترتيبی‌ده آيريجه دوشـونوله‌جك بر جهتدر . هرمقاله‌يه عائدرسمی اومقاله‌نك بولونديغی صحيفه‌يه‌درج ايتمك ظن ايدرم‌كه بزم رسـملی غزته‌لرمزه برخيلی سـنه دها نصيب اولمـايه‌جق مكمليتلردندر. بعضاً حالدضيا بكك نزيه، ظريف برحكايه‌سنده ايكی ظريف ، نزيه ، كنج قيزك محـاوره‌سی آراسـنه بر بريله بوغوشان ايكی چيپلاق‌پهلوان رسمی كيرييور ! هله حكايه‌سنك آراسنه دولان حيوان رسملری آره‌سنده ، اسنه‌ين بربالقجيل قوشی كورمك صاحب اثرك‌هيچ خوشنه كيتمه‌يه‌جكنده شبهه يوقدر . مصـور غزته‌لرمزدن شيمديكی حالده بونقطه‌يه قطيـاً رعايتی طلب ايده‌مزسـه‌كده هيچ اولمازسه براز دقتلرينی رجا ايتمكه حقمز واردر .

٢ نومرولی حيات مطبوعات دن :

بعض تصلفپروران ايچون فن ايله شـعر وادبيات بربرينه بارشماز ايكی دشمندر . « بی‌فائده ادبيات » ، « شـعر وروماں هذيانلری » كبی اعتراضلر بيلن‌بيلمه‌ين‌برچوق آغيزده‌دولاشير ،

دورور . حالبوكه برملتك بوتون هويتى جامع اولان ادبياتك حقيقتنه پيداى وقوف ايدبلسه بودرجه غفلانه بر مطالعه ايله انسان ارباب فكر واذعانى كنديسنه كولدورمه مش اولور .

معمافيه شعر وادبياتك اكثريا اونلر اديغى سوء استعمالره باقوب ده فن ايله شعر بيننده كى تضاد تصورينك ضرورى اولديغنه حكم ايتمه مك الدن كلمز . فقط بوراده تفريق مسئله ايتمك لازمدر . ادبيات ناميله ميدانه ادبيات ايله هيچ مناسبتى اولميان برطاقم شيلر اظهار ايديليرسه قباحت ادبياتك دكلدر . حالبوكه بز بوراسنى دوشونميورز . آثار صنعت ايله صنعتدن بى نصيب اولان برطاقم آثارى بربرينه قاريشديرارق هپسنه بردن بى فائده ادبيات ، — وعادت اولديغى اوزره ، بر آز ده تربيه ‌ى اونوته رق . — « شعر ورومان هذيانلرى » ديوب چيقيورز .

مثلا ارتقاده كى شو قطعه ‌يى اوقويه لم :

بوله تنهاده ايچر مانجه سيله زاهد
قطره سندن مى تابك متخاشى كورينور
بابيلير خنده دن ارباب هنر باقدقجه
« هوس جاه ايله جاهل متلاشى كورينور » [*]

شيمدى هپ بردن صورالم كه شو قطعه ‌نك شعر وادبيات ايله نه مناسبتى واردر ؟ بر شاعر ايچين ابتدا غايت رقيق بر حساسيت لازمدر . شاعرك حسياتى اويله بر ربابه بكمزكه بزى لاقيد

[*] معلم ناجى زمننده استناد عد ايديلن شيخ وصفى افنديككدر .

براقان ، بزه خبریمز اولمیان انجخیف برنسیم شعر بیله اوراده خصوصی . دلفریب نغمه‌لر احیا ایدر . بونك اصل قیمتی‌ده ایشته او « خصوصیت » در . بوصفوت وخصوصیت بزه مزاج وحسیات شاعری تماماً کوسترر . بومزاج وحسیات ایسه هیئت اجتماعیه‌نك برمحصول طبیعیسی اولدیغندن آثار ادبیه‌دن وقوع بولاجق استدلالات روحیه‌نك قیمت ووسعتی پك زیاده اولور . شعرده ، ادبیاتده علی‌العموم « فکر » نامیله آرادیغمز خصیصه « حس وخیال » دن عبارتدر . صنعتکارلك حقایق اشیادن صورت تأثری وبو تأثراتی تبلیغده‌کی درجهٔ موفقیتی بزجه اك زیاده آرانیله‌جق شیلردندر .

حالبوکه ارتقادن نقل اولونان شو قطعه‌ده بو کبی شرائط اساسیه‌دن نه‌وار : اولا برنجی بیت ایله ایکنجی بیت بیننده معنالرجه برارتباط منطقی بیله مشکوك بولونیور :

« زاهد می نابك قطره‌سندن متحاشی کورونديکی حالده تنهاده بولسه مانجنه‌سیله ایچرمش . هوس جاه‌ایله جاهل متلاشی کورینور وبوکا باقدقجه ارباب هنر خنده‌دن بایيلیرایمش . »

پك اعلا آرایرده مناسبت : ارتباط منطقینك بوفقدانی طرز قدیمه حرمتنه باغیشلایه‌لم . یالکز شوراسنی آکلامق ایسته‌یه‌لم که بونی بویله منظوم سویله‌مك ایچون ابراز تکلفه نه‌لزوم وارایدی : اکر بوفکر کمش کچمش بوقدر شاعردن بری بیك برنجی دفعه اوله‌رق سویلنمیورسه نثراً افاده ایدیلدیکی زمان ... هاه ،

ايشته اووقت هيچ برشی اولمازدی . هر كون هرمنظره ايچنده تصادف اولونان برچوق جمله‌لركی الی ايده‌بيردی . فقط ظن اولونمش كه « متجانس » و « متلاشی » قافيه‌لری ويرددن بونا شعريت ويره‌بيلير . ايشته بوراده ذهول ايدلمش . وزن وقافيه بر فكره شعريت ويرمز . وزن ، تاليف آثارالحيين بر آهنگك طبيعی اولورسه مقبولدر . چونكه صوكرده :

ايدروژنله اوقزيژندر ، اوقزيژنله ايدر وژن

لطيفه‌لرينه قدر ايلريله‌مك اقتضا ايدر .

ادبياتی بوصورتله تلقی ايدرسه‌ك ادبيات دشمنلرينه حق ويرمش اولورز . مع مافيه قباحت ينه ادبيات اولماز ، بزم اولور [*]

٣ نومرولی حيات مطبوعات دن :

... رسملی غزته ، قابنده « بوهميا عالمی » ناميله برتياترو كتابی نشرينه باشلايور . كيمك اثرندن ترجمه ايدلديكی تصريح ايدلمه‌سه نه ديمك اولديغی آكلاشيله‌ميه‌جق . فقط مؤلفك « آنری مورژه » اولماسی دلالتيله آكلاشيليور كه La vie de bohème ترجمه‌سيدر . حالبوكه « لاوی ده بوهم » ی بوهميا عالمی ديه ترجمه ايتمك بويوك برياكلشدر . فرانسزلر چنكانه‌يه

[*] صباح غزته‌سنك ٢٦ نيسان ٣١٥ سنه تاريخلی نسخه‌سنده مندرجدر .

« بوهه‌میه‌ن » یعنی بوهه‌میالی – که بزده بوهمیا دیيور – تعبیر ایدرلر. صوکره بو تعبیر. چنگانه‌لرك حیات سربازانه و سرسریانه‌لرینه مشابهتی اولدیغی ایچین پارسده محصول ذکا وهنرلری اولارق کونی کونه قازاندقلری پاره‌یی کونی کونه ییوب بتیرن لاقید بر سوزو کنج صنعتکارلرك، آدملرك سوردیكی حیاته اطلاق اولونمشدر. بوکا لسانمزده مقابل اولسه اولسه بوکون بزده منفهم اولان معناسنه کوره « حیات قلندرانه » تعبیری اولابیلیر. بوهمیا عالمی دیمك قطعیاً اولاماز. چونکه فرانسزلر چنگانه‌لری بوهمیا قطعه‌سندن سورولوب چیقارلمش برقوم ظن ایتدکلری ایچین اونلره بوهمیالی دیمشلردر. حالبوکه او قطعه‌یه بوهمیا دنیلسنه سبب وقتیله اوراده غول اقوامندن « بوییه‌ن » لرك ساكن اولمالریدر. بوقومك نه عرق نه لساناً چنگانه‌لرله مناسبتی یوقدر. بناءً علیه چنگانه‌لره بوهمیالی دیمك اثر خطا اولونجه چنگانه‌لرك حیات قلندرانه‌سیله مشابهتی اولدیغی ایچین پارس صنعتکارلرندن بعضیلرینك تارتیه‌لاتنده امرار ایتدکلری حیاته‌ده بوهمیا عالمی دیمه‌نك خطا اولماسی طبیعیدر. بالخصوص تورکجه‌ده « بوهمیالی » هیچ بر زمان چنگانه معناسنی افاده ایتمز. « بوهمیا عالمی » تعبیرندن بز بوهمیا قطعه‌ٔ معلومه‌سنده‌کی حیاتی آکلارزکه بوراده‌کی استعماله نظراً پك بی‌معنادر [*]

[*] صباح غزته‌سنك ٣ مایس ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سندن

ینه ۳ نومرولی حیات مطبوعات دن :

مجموعهٔ ابوالضیا بو هفته کوندیکمز نسخه‌سنده ساده‌لکی لسان مسئله‌سنی ینه تازه‌لیوردی . ملاحظات مخصوصه‌سنده یکی بر فکر یوق . یالکز شیمدی‌یه قدر بو یولده سویله‌نیلنلری بر شکل دیکرده تکراردن عبارت :

ساده‌لکی کیرویه عطف نظرله حکمی کچمش وحشی قوم عثمانی آراسنده هیچ بر وقت حکم و تأثیری کچمه‌مش اولان الفاظی احیاده آرار ایسه‌ك لسانمزی اوزبك ترکجه‌سنه چویرمش اولورز . بزم بیلدیکمزه کوره ترقی کیرویه دونمك دکل ایلری‌یه کیتمکدر . ظنمزه قالورسه هر لسانده کلمه‌لر افهام ایدیله‌جك معنالر ایچون انتخاب اولنور .

§ . . . یازدیغمز یازولردن خلق برشی آکلامیورمی دنیله‌جك ؟ اکر مقصد یازدیغمزی آکلاتمق ایسه انك چاره‌سنی کلمات و اسلوبی تحویلده دکل ، خلقی اوقوتمقده . خلقه سوال فهمی آکلاتمقده آرامالی‌در .

§ . . . بوکون هر کلمهٔ عربیه یرینه بر کلمهٔ ترکیه اقامه ایتمك ایستیانلر دوشونیورلرمی که بویله بر لغات بزه ایچون دین ، مذهب ، ایمان ، ناموس ، حمیت ، غیرت ، عفت ، عصمت کبی صفاتك جمله‌سندن تجرد ایتدکجه ممکن دکلدر . چونکه شو صفاتك یرینه قونه‌جق کلمه‌لر او مدح و اطرا سیله عیوقه چیقاردقلری اسکی ترجمه‌ده بولنمق احتمالی وارمیدر ؟

مجموعهٔ ابوالضیادن لسانك ساده‌لکی بحثنده نقل اولونان شو اوچ فقره بو بابده‌کی « ملاحظهٔ مخصوصه » نك نه اولدیغنی ایضاحه کافیدر . بو فکرلر شیمدی‌یه قدر برقاچ دفعه تکرار ایدیلدی . فقط تکرار ایدلدکجه مقصد غائب اوله‌رق کیمك نه

دیدیکی. کیمك نه ایستدیکی اونوتولیور. برقاچ کیشینك لاقیردیسی بربرینه مزج ایدیلەرك قرارلامەدن بر جواب ویریلیور.

بو ذاتاً بزم اوتەدن بری عادتمزدر.. بعضیلری لسانی بوزییور، شویله دییور، بویله دییور دیه تعریض ایدەرز. فقط بونك. بو «بعضیلر» ك کیم اولدیغنی تصریح ایتمەیز. ایشته بوندن مباحثەلرمزده بر قاریشیقلق اولیور. نه دیلمك ایستەنیلدیکی، هانکی فکره. کیمك فکرینه اعتراض ایدلدیکی آکلاشلمیور. بوراسنی آکلامقده ذاتاً پك ایشمزه کلز. چونکه صوکره مباحثەده قاچەماق یولی قاپانمش اولور، ایکی لاقیردی ایله کندیمزی حق قزانمش کوسترەمیز. حالبوکه برینك لاقیردیسی ایله دیکر برینی الزام ایدیویرمك ظاهری بر موفقیت تأمین ایچین پك اویریشایدر. اکر مباحثەلریمزدن. مطالعەلریمزدن بر شی آکلاشلماسنی. بر فائده چیقماسنی ایستدیور ایسەك ترددە، تشوشه میدان قالمایەجق صورتده. «فلان ذات شویله دییور. اظهار ایتدیکی افکارك شووشوجهتلری شووشوسببلردن دولانی یاکلشدر. دوغروسی شوسببدن دولانی بویلەاولمالیدر» طرزنده ادارۀ لسان ایتملی‌یز. طبیعیدرکه شخصیات و آغیر، قابا کلمەلر بوبحثلردن خارج طوتولمالیدر. مثلا مجموعۀ ابوالضیاده اسانك سادەلشمسی حقندەکی ملاحظۀ مخصوصەده شویله ایکی عباره وار:

عربی ایچون قریش نه ایسه بو کونکی ترکجه ایچونده استانبول

اویله‌در . حال بویله ایکن « اوتانمه‌دن » بزه قریمده چیقان ترجمان غزته‌سنك لسانی ... الخ :

و :

... بز المده اولسه بویله برتکایفده بولنان « سرسمك » عظمت قومیهٔ عثمانیه نامنه خدانك برلکی حقیچون « دیلنی کسردم . »

شو عباره‌لرده معترضه ایچنده نقل اولونان اوتانمه‌دن ، سرسم ، دیلنی کسمك لاقردیلری نزاکت وظرافته و آداب مباحثه یه یاقیشیرمی ؟ لسانمزك ساده‌لکنی تکلیف آدم یچین اوتانلیون ؟ یاکاش بر فکر بیان ایتمشسه بز بوکا جواب ویره‌جکمز زمان بو یاکاشی کوسترملی یز . یوقسه بویله کندیسنی اوتانماز ، سرسم دییه تحقیره نه حقمز وار ؟ اصلا اوتانمق بویله بر تجاوزده بولندیغمز ایچین بزه دوشر .

هله دیل کسمك خصوصنه کلنجه تشکر ایتملی که صاحب مقاله‌ده [*] بویله بر اقتدار یوق . شریعت اسلامیه اك مهم ، اك عالی خصوصاتده بیله اعتراض ومباحثه‌یی سربست براقمشدر . عقل بشر دخی سربستیٔ وجدانی انسانك اك بیوك بر حقی اولمق اوزره تعیین ایدر . مباحثك دیلی کسمك ایسه انکیزیسیون متعصبلرینه یاقیشیر . نزاکت وظرافت وبالخاصه احرارانه بر محاکمه صاحبی اولمق اوزره تلقی ایدیلن صاحب مقاله‌دن بوقبیل تجاوزلرك ، بوقدر محدود مطالعه‌لرك صدوری باعث حیرتدر .

بوندن باشقه یوقاری یه نقل ایتدیکم ایکنجی عباره‌ده

[*] مقاله‌یی یازان ابوالضیا توفیق بکدر .

جالب دقت برنقطه دها وار. لسانك ساده‌لشدیرلمسی تکلیفنده بولونان بیچاره‌نك دیلی « عظمت قوم عثمانیه » نامنه و « خدانك برلکی حقیچون » کسیله‌جکدر. مباحثه‌ده دلیل منطقی کتیرمکدن عاجز قالدیغمز ، درحال عوام خلقك توجهنی . تصویبنی قازانمق ایسته‌دیکمز زمان مراجعت ایتدیکمز غیر مشروع وسائط ماهرانه‌نك الك برنجیسی بویله معزز، عالی برطاقم حسیاتی میدانه سوردرك ، کویا بونلره تجاوز وقوع بولمش کبی مدافعلری کورونه‌رك قارشیمزده کی نظردن دوشورمك.افاداتنی چوروتمك طریقیدر . ایشته لسانك ساده‌لشمه‌سنی ادعا ایدنلری « قومیت عثمانیه‌مزی تاتار شیوهٔ بیاننه مفتقر» کوسترمکله اتهام وصوکره « عظمت عثمانیه نامنه » بونلرك دیلنی کسمکه قیام بویله برمهارت اثریدر . هپمز مملکتمزی سودرز . هپمز عظمت عثمانیه نامنه فدای جان ایده‌رز. بومعزز حسیاتی مباحثه‌لرده اویونجاق ایتمك کناهدر ، بوکا انسانك قلمی وارماملیدر . لسانك ساده‌لشمسی تکلیفنده بولونانلردن شمس الدین سامی بك افندی دکمیدر که بو سادهٔ لسانی بالعکس عظمت قومیهٔ عثمانیه‌نك تعالیسی ، بوتون تورکلرك بر برلرینی بیلمسی ، آکلاماسی کبی معزز بر مقصد ایچین تمنی ایتمشدر ؟ بوفکر نرده ، صاحب مقاله‌نك ادعا ایتدیکی کبی « قومیت عثمانیه‌یی تاتار شیوهٔ بیاننه مفتقر » کوسترمك نرده !

مجموعهٔ ابوالضیانك بومقاله‌سنده جالب اعتراض برشی دها وار :

... ملتك ناطقيتنى توسيع وتزيين ايله لساننه عذوبت وبيانته اوزكه برحلاوت ويرمش و آتى يوز سنه‌دن برى انسيت حاصل اولمش اولان كلماتى واسلوب افاداتى بشقه كتورلر . بونه اسلوبلره تبادل ترقى دكل ، تدنيدر .

آتى يوز سنه‌دن برى انسيت حاصل اولمش وبيانه اوزكه برحلاوت ويرمش اولان كلماتك ، اسلوب افاداتك تبادلنى تدنى عداتمك حكمت لسانيه ايله تأليف قبول ايده‌مز . لسانلرك عادتا برحياتى واردر . لسانلر هيچ بروقت ، آتى يوز سنه‌دن برى ، على حاله قاله‌ماز . بيانه « اوزكه برحلاوت » ويرمش اولان كلمات واساليب مرور زمان ايله ـ ايشته بو « اوزكه » كلمه‌سى كبى ـ حلاوت ويره‌مز اولور . دكيشير ؛ يا بوتون بوتون استعمالدن ساقط اولور ؛ يامعناسى شمول كسب ايدر . ياخود دارالير ، حاصلى عينى صورتده قالماز . لسانك قرار وثباتى حياتدن محروميتنه وابسته‌در . بزلسانى بولونديغى نقطه‌ده تثبيت ايچين نه‌قدر چاليشسه‌ق لسان ايله ذكاى بشر برىرينه مربوط اولديغندن قابل دكل موفق اولامايز . لسانك تكامل طبيعيسى خارجنده بزم سعى شخصيمز ايله ميدانه كله‌جك تعديلاتى لسان قبول ايده‌مز . اونلر كنديلكلرندن بيتر كيدر ؛ لسان بوتون مقدرات بشر كبى مجراى ضروريسنى تعقيب ايدر . [*]

[*] صباح غزته‌سنك ۳ مايس ۳۱۵ تاريخلى نسخه‌سندن .

٥ نومرولی حیات مطبوعات دن :

غرائب مطبوعاته مراق ایدنلرجه بو هفته‌ٔ ادبی هیچ
اونوتولمایه‌جق برخاطره براقیور . ظن ایدرم که هفته‌لق مجموعه‌مده
محمد جلال بکك « عشوه‌کار » نامنده‌کی حکایه‌سندن بحث ایتمك
ایسته‌دیکم آکلاشلمشدر . محمد جلال امضاسنی اون سنه‌دن بری
طانیرم . اووقت اعدادینك برنجی صنفنده‌ایدك . هوس مطالعه ایله
اوراق مطبوعه‌یی قاریشدیردیغمز زمان ، ادبیات حقنده برفکر
صحیحدن محرومیتمز بزی محمد جلال امضالی اثرلره سوق
ایدردی . بز اوزمان شیمدیکی بطالك کنجلری قدر مسعود
دکلدك . اوقونه‌جق پك آز آثار ادبیه بولوردق . یاخود اوارسه
بیله بز آکلامیور . اوزمانکی سویه‌ٔ ادراك واحساسمزه کوره
اکثریتله محمد جلال امضالی اثرلری ترجیح ایدییوردق . فقط
یاواش یاواش صنفلرده یوکسلدکجه . فرانسزجه تحصیلمز ایلریلدکجه
بو اثرلر بزی ممنون ایده‌مه‌مکه باشلامشدی .

فی الحقیقه بوتون او مختلف نامله میدانه چیقان اثرلرده مآل
هپ بردی . حتی بعضاً جمله‌لر بیله عیناً تکرر ایدردی . بونلرك
بردانه‌سنی اوقومق دقتلی برقارئی دیکرلرینی اوقومق کلفتندن
آزاده براقه‌بیلیردی . بوحال کیت کیده موجب خنده اولمقدن
کری قالمیوردی . حتی برآرالق ، غزته‌لرده لکه چیقارمق ایچین ،
معدن قاشیقلری پارلاتمق ایچین والخ . کبی یازیلان رچته‌لره قیاساً

« محمد جلال اصولنجه ادبيات رچته‌سی » دیه بر لطیفه بیله ترتیب اولونمشدی :

کتابلی مقدارده اسامیٔ زرچی .
بر خیلی حیحك دکمك .
بتن اون دانه الفی هووق .
بر ایکی عدد مهتاب وطلوع آفتاب .
بر چوق صاری صاچ ، مدوی کوز

آنوت سحر وقتی هپسی بر یرده کلمات عشق ومحبت ایله بول بول قریشدیرلدقدنصکره بونلره آغلایان چوجقلری آلتنه سرپیلیر وایجابی تقدیرنده بر آز آز صو . بر مقدار چین وبلبل علاوه ایدیلیرسه دزد مطالعه‌دن انسانی شفایاب ایده‌جك صورتده مؤثر بر ترتیب وجوده کلیوردی .

محمد جلال امضاسنك بو خصوصیتی بیلدیکم ایچین آرهده صیراده اثرلرینه تصادف ایندجکه بر کوز کزدیریر . ینه ابدی چیچکلری . کبکلری . صاری صاچلری . ودنوسلری . شفق بولوتلرینی . ژاله‌لری کوردکجه اسکی بر آرقداشه تصادف ایتمش کبی کوکلمده کندی کندیمه : « حالا بو مکتوب ! » دیر . تحیه‌سنی چویرر ایدم .

فقط بو هفته معلوماتده‌کی حکایه خلاف معتاد بر صورتده باشلادیغندن آرتق بر یکیلك تصادف ایده‌جکمه حکم ایتمشدم . فی الحقیقه بو « عشق وکدر » حکایه‌سی وانتی غربت ابتداده او قدر یکیلکلرده تجلیگاه

اولیورکه حیرتده قالمامق قابل دکلدر. فقط کاشکه بونلر اولماسه ایدی!
کاشکه ینه شفق بولوتلری، اساطیر پریلری، بویوك آطه مصالری
صحیفه‌لری دولدورسه‌ایدی! هیچ اولمازسه بونلر اوقونمادن
چکیلیردی. فقط بو حکایه‌ده دها ایلك فقره‌لردن باشلایان بر حس
وله وحیرت اوقدر شدتلیدرکه بونك نتیجه‌سنده پیدا اولان
تجسسه قاپیلارق قرائتده دوام ایتمه‌مك الدن کلیور.

دنیاده، بحث ایدیلان موضوعك ماهیتندن بی‌خبر قالمه‌رق
بوعشوه‌کار حکایه‌سندن معناسز، بوندن فنا، منطقاً ارتباطسز بر
اثر یازیلاماز. بو جهتدن عشوه‌کار حکایه‌سی‌الك یوکسك موقعی
احراز ایدییور.

کلکز، شو حکایه‌یی بر لکده اوقویالم، تحلیل ایدهلم.
صبرکزی سوء استعمال ایدییورسه‌م عفوکزی رجا ایدرم:

اوچ آرقداش یان قامارالردن برینه کیردکلری وقت واپور حرکت
ایتمش، کذرکاهنی بیاض کوپوکلر ایچنده براقشدی. عالی، خیری
ایله جمیله بافه‌رق معنیدار بر تبسم ایتدی. ایکی رفیق فرق ایتدی:
قامارانك بر کوشه‌سنده یوزینه سیاه، اینجه بر تول قویمش، کوزل
بر قادین اوتورییوردی. اوچ دلیقانلینك ناصیه‌سندن برهوای سودا
اوچدی.

خیری جسارت ایتدی، قادینه ایشیتدیره‌بیله‌جك بر سسله،
فرانسزجه:

— نه کوزل کوزلر! دیدی.

ایشته حکایه باشلادی. شیمدی دقت ایدیکز. بوندن صوکره
نه‌قدر تفصیلات کله‌جکسه هپ بی‌معنادر، هپ مناسبتدن عاریدر،

بحث ایدیلان موضوعدن هپ غفلت اوزره بولوندیغی کوستره جك یولده در .

خیرینك نه کوزل کوزلر ! تقدیرینه آرقداشلرندن بریسی جواب ویره جکی زمان بونی نه یه نسبة ایده جکی یوقاریده کی ترجمه بالمقایسه درحال کشف ایدیلیر : مطلقا اساطیر پریلرینه عائد اوله جق . فی الحقیقه اوچ آرقداشدن عالی :

— حقیقت! ایشته وه‌نوس ایچین برچیفت کوز !

دییور . شیمدی یان قماراسنده اوچ آرقداش آراسنده بو محاوره جریان ایدرکن قمارانك کوشه سنده کی قادین نه یاپه جقدر ؟ هیچ آلدیرمایوب کمال وقار ایله سکوت ایده جکدر . دکلمی ؟ خایر ! بوینه یاپسه طبیعی . معقول بر حرکتده بولونمش اولور . حالبوکه بو حکایه نك روحنی آکلامق ایچین بوتون حرکاتك بی معنا . بی مناسبت اولمق اوزره تلقیسی یوقاریده سویلنمشدی . شیمدی بو نقطهٔ نظردن دوشونکز : بویله بر موقعده بولونان برقادین ایچین الزم مستبعد . الزغیرقابل اجرا . الڭ غریب حرکت نه در ؟ لاقیردی‌یی آکلادیغنی کوسترمك . دکلمی ؟ اوت . ایشته اوده بویله یاپیور :

قادین دقتله باقدی . عدم تنزلی ایما ایدر برتبسمله دوداقلری قیوریلدی . آکلاشیلیوردی که فرانسزجه بیلیور .

فقط :

خیری دوروپورمی یا ! بوکره ده جمیله ینه فرانسزجه دیدی که :

— یالکز کوزلرمی ؟ بوتون هیئت مجموعه کوزل !

کنجلرك کیتدکجه آرتان بو تجاوزی اوزرینه قادین طرفندن
ینه اك مناسبتسز بر حرکت تصور ایدیکز . فقط حکایه‌یی
اوقومامشسه‌کز بوراسنی قابل دکل تصور ایده‌مزسکز . بو
مظفریت یالکز حکایه‌نك محررنده کورولیور :

قادین برآز دوندی ؛ طرب‌فزا بر سس عکس ایتدی :

— اوقدر کوزلی‌یم ؟

اوچ باش تصدیق مقامنده آکیلارك بو کوزل قادینی سلاملادی .

شو حاللرینه باقیلیرسه بو کنج قادین الك عادی آلفته‌لردن
بری اولمق لازم کلیر . حالبوکه هیچده بویله دکلدر . بویله اولسه
وقعه‌ده بر درجه‌یه قدر امکان ومناسبت بولونور . بالعکس قادین
ناموسلی بر وازه‌ یرده موسیو آلبر نامنده بر دوقتورك زوجه‌سیدر .
« کنجلرك خطیئاتنك مظهر عفو اولماسی بیوکلکت شاننددن »
اولدیغنی سویله‌یه‌رك بر قادینه قارشی ایرادنده ذره قدر مناسبت
بولونمیان شو سوزلرله کندیسندن طلب عفو ایدن عاقله :

— خایر ، بأس یوق ! انسانك کوزللکی سویله‌نیرسه بوندن
اعلا برشی اولورمی ؟ چرکینلکی یوزینه اورولماسین یوقسه !

دییور . ایشته بو جوابده محمد جلال بکك حکایه‌لرنده‌کی
تدقیقات روحیه‌نك درجه‌سنه بر نمونه‌در . اونلرده بو مبتذل .
بو عادی . بو خلاف حقیقت افکار صحیفه‌دن ایریسنه
کچیله‌مز .

« شو حکایه‌نك آداب معاشرتدن خبردار اولمیان کنجلر
ایچین نه‌فنا بر درس تشکیل ایده‌جکنه‌ده دقت ایتملی . بونلر

بیلمه‌یین بر قادین ایله معارفه بو صورتله پیدا ایدیلمه‌مش دییه
راست کلدکلری قادینلرله تورلرکاردن بحث ایدرلر حرف اندازلق
ایتمه‌لر بو تربیه‌سزلکلردن کیمسه‌لر اولمق لازم کلیر؛ کنجلریمی،
یوقسه اولرده بویله یول کوسترن محمد جلال بکمی؟ [*]

فقط بونلرله مشغول اولمغه وقت یوق. محرر بزی غرابتدن
غرابته کوتورمکه نیت ایتمش.. هیچ میدان براقمدن همان معارفه‌لرك
دها زیاده ابلهجه‌دیکنه دقت ایدییورمیسکز؟ دییه صوریور.
فی الحقیقه معارفه ابلهجه‌یور. شیمدی ینه بر مناسبتسزلك
دوشونکز. بز بونی دوشونمکه وقت قالمادن محرر امدادیمزه
یتیشیور: دلیقانلیلردن بری کنج قادینه نرده اوتوردیغنی
صوریور! صوکره واپور ایله عودت ایدیلیرکن اوچ آرقداش
مادام آلبری نه‌وقت ایسترلرسه زیارت ایتمك صلاحیتنی قزانیورلر!

او کیجه اوچ آرقداشدن خیری مادام آلبرك قاره‌کوزلرینی
دوشونیور؛ اوکا بر هدیه، بر کتاب ویرمك ایستیور.
محررك فرانسزجه‌یه و آلافرانقه معیشته نه‌درجه‌لر واقف اولمادیغنی
یوقاریکی تفصیلاتدن آکلایانلر بو ویره‌جك فرانسزجه کتابك
نه اولابیله‌جکنی تخمین ایدرلر. کتاب مطلقا تورکجه‌یه ترجمه
اولونمش اولملیدرکه محرر اونك موجودیتندن خبردار اولمش
اولسون. بناءً علیه «آطالا» دن ایییسی بولونماز. «آطالا»
همان تجلید ایدیلیور. مادام آلبره کوتورولیور.

[*] بو پارچه‌یی سانسور طی ایتمشدی.

محررلك آلافرانقه معيشـتە ذره‌قدر وقوفى اولماديغنى. بناءً عليه بوتون تفصيلاتك . وقايعك بى‌معنـا بولوناجغنى خاطردن چيقارمايكـز . بوحالده‌زيارت ايچين بر وقت معين بولونابيله‌جكـندن بى خبر اولان خيرى النده بيچاره آطالا اولديغى حالده مادام آلبرى هانكى ساعتده زيارته كيدر ظن ايدرسكـز ؟ صباحلين! مادام آلبر بلكه صـباحلين ايركنجه قليسه‌يه كيتمشـدر . ياخود بازاره زرزدوات آلمغه چيقمشـدر ! نه‌اولور نه‌اولماز ، ايركن داورانمالى. فقط بوقدر تلاشه‌ده حاجت يوق ايمش. باقسه‌كز آه، دها مادام آلبر أوده . حقيقتاً « دەقولته » بر قيافتله خيرى‌يى قارشيلايور. ياكلش كوروليور ظن ايدلمسين، مادام آلبر دەقولته، أوت : « ده ـ قول ـ ته » بر قيافتله خيرى‌يى قارشيلايور .

دنياده بوقدر صـاچمه ، بوقدر جهل اوزرينـه بر شى يازيلاماز ديـوب غزته‌يى الكـزدن فيرلاتمغه قالقمايكـز . سزه بوندن بى معنا ، بوندن مناسبتسز براثر بولونامیه‌جغنى اولجه‌خبر ويرمشدم . اوكونكى ملاقات ينه بويله بى‌معنا واديلرده محاوره ايله نهايت بولويور ، صوكره آيرلمق زمانى كليور :

اثناى وداعده مادام آلبر صميمانه الى اوزاتمش ، خيرى بوكى آثيركن تربيه ايله‌قابل توفيق اولميان بر حركتده‌بولونمش، صوكره مادام آلبر بر قراليچه‌يه لايق اولان عظمتله كرى كرى چكيله‌رك بويله ديمشدى :

عفو ايدرسـكز ؛ . . بويله حاللر دوام ايتدكجه سزى بورايه قبول ايده‌مم . ياخود عقلكـزى باشكـزه طوپلايك !

انسان حکایه‌یی اوقومقده دوام ایتدکجه شاشیریور. نه عالمده‌یز: بونلر ناصل معامله‌لر، ناصل لاقیردیلر، ناصل آدملر؛ بوقدر اولمایه‌جق شیلر، صاچمه حاللر ناصل دوشونوله‌بیلیر: حیرت! انسانک بحث ایده‌جکی شیلرک بوقدر غفلی اولورسه انصاف ایدوب صوصمالیدر. بحثی دها زیاده اوزاتمق ایچین صبره قالمیور. حیرت! حیرت! دییوب باشقه بحثه کیره‌جکم: چونکه بوغولیورم [*]

۹ نومرولی حیات مطبوعات‌دن:

بو هفته محمد جلال بکک مصور معلوماتده بر ... تردد ایدیورم، «حکایه» دییه‌میه‌جکم. فقط هرحالده براسم ویرمک لازم کلیرسه غزته اداره‌سنک مناسب کوردیکی نامی قوللانه‌رق بر «حکایهٔ منتخبه» لری وار. ظن ایدرم که اسکدن‌اردن یازلمش. بو نقطهٔ نظرجه حقیقةً منتخب اولدیغی تسلیم ایدیله‌بیلیر. هله حکایهٔ منتخبه‌نک شو فقره‌لرینی اوقویالم:

کابکار ... وای شوبی قرار کابکار ینه دیلک اوجنه کلدی ... کابکار . چیچکارک ... امان چیچکارده فکرمدن کچدی ... اوت ... کابکار چیچکارک سینهٔ معطرندن برردانه ژاله ... آمان صوصه‌یم ... بو ژاله کلمه‌سی حسین جاهد بک طرفندن آفارورلیدر ... جلال! آرتق لطیفه یتر!.. سن مصالکی سویله! باقه‌لم؛ نه دیه‌جکسین؟

---

[*] صباح غزته‌سنک ۱۷ مایس ، ۳۱۵ تاریخلی نسخه‌سندن.

نه‌دیه‌جکی شو پریشانی فکره نظراً پك قولای تخمین اولونابیلیر . بو سطرلری اوقوینجه حیرتدن توتقه مجبور قالدم . بر حکایه‌نك ، « ادبی » اولمق اوزره میدانه چیقاریلان بر اثرك ایچنده بو قبیل لافلر . . . زواللی ادبیات ، سنك قدرك بوقدر تنزیل ایدیله‌جکمیدی ؟ فقط شکر ایده‌مکه قلب مسکوکاتك موجودیتندن آلتونك ماهیتنه برخلل کلدیکی کبی ادبیات نامی آلتنده‌کی هردورلو یازیلردنده آثار نجیبهٔ ادبیه‌نك قیمتنه بر ضرر عارض اولامیور . [*]

محمد جلال بك ادبای جدیده‌یه قارشی ناحق تعریضات غیر ادبیه‌سنك دعوت ایتدیکی بو تنقیدات شدیده‌یه بردورلو تحمل ایده‌مدیکندن « تدقیقات ادبیه » سرلوحه‌سی آلتنده برقات دها تشدید تزییفات وتجاوزاته باشلادی . یازدی . یازدی . بونلرده نمونه کوسترمك ذوقندن کندیمی محروم ایده‌میه‌جکم . ارتقا غزته‌سنده تدقیقات ادبیه سرلوحه‌سیله یازدیغی یازیلردن :

... بوندن برشی آکلامادق ، باشقه‌سنه کچه‌لم ، آلدی « ثروت فنون ادبیاتی (!) » باقه‌ڭ نه‌دیور . بوشعرلری جان قولاغیله دیکله‌یکز :

کوکبلی برکیجه‌یدی . اومحزون وملتفت
بردن دیمشدی : کل

---

[*] صباح غزته‌سنك ١٤ حزیران ، ٣١٤ تاریخلی نسخه‌سندن .

فانق . بماه سنده برابر عبادت ایت .
درحال اجابت ایتدم [١] انقلر ، دکز ، جبل
برصمت پرضیا ایله ، برصمت روح ایله [٢]
وارمشدی برسجود مدید ومسلسله .

اجرام پر ملکوت .
سیلابلر صعود .

آ کلامیورم ، الله عشقنه اولسون بکا آ کلاتیکز :

« آ کلادم اما موفق اولمادم آ کلاتمغه
آ کلامق عالمده آ کلاتمق قدر مشکلمیدر »

دیمیکز . . . آ کلاتیکز . . . بونلر « ثروت فنون ادبیات » ی نك الك کزیده محصولاتندندر :

شیمدی بر آز دوره‌لم . دیکله‌یه‌لم ، آه شو دکیتمدی ، سعر دیرکین نره چکدلر . آلدی حسین جاهد بك باقعا تسویه‌دی :

« بو کول وسعتون کوزلرکزه . بنیم سعادت حیاتمك برمژده‌سنی بولورم [٣] .... بومسعود معاشقه‌لردن بن سکا دها منجذب ، دها منتداز ، سن دها مستریح ، دها مسعود چیقارز . [٤] »

برزمان بونلر قائلك دیدیکی کبی بنده بوغوله‌جغم . بونلر

[١] پك اعلا ایتدیکز .
[٢] ناصل ناصل ؟..
[٣] نره‌ده ؟ کوزلرینك ایچنده‌می ؟
[٤] نره‌یه ؟ آطه واپوردن اسکله‌یه اورادن دیاسکینوسه‌نی ؟ . بوقسه صباح مطبعه‌سندن باب عالی جاده‌سنه‌می ؟..

ناصل عبارەلر ! ناصل کلمەلر ؟.. نی معنا یازی یازمغی بوقدر التزام ایتمك !..

زواللی قلم !.. اویریر !.. آرتق دور ! یالکز تأسف ایت که بزی تزییفه فنا آلیشدیردیلر ، یوقسه بوسطرلر صحائف پاك مطبوعاتده انتشار ایتمزدی ، کورونمزدی ...

محمد جلال

بونلرده ارتقاده ینه محمد جلال بکك تدقیقات ادبیه‌سی :

تدقیقات ادبیه

٧

« ... سیاه ، ماوی کوزلرله ، لطیف یاناقلرله لب بر لب غرام بولنیور ، سرسری بر نوازش کبی .... »

نوازش !.. حسین جاهد بك اوغلمزك بیله بیلمه‌سی لازم کلیر . که « نوازش » لطف ایله معامله ، یاخود اوقشامق (!) دیمکدر . بونك مدنیسی ، بدویسی ، وحشیسی ، سرسریسی اولماز ! . . اوقشامق (!) دائما اوقشامقدر ! . . بناءً علیه « سرسری بر نوازش !!! » کلمه‌لرندن « نوازش » ی انتخاب ایده‌جکز !.. جاهد بکك خاطری قالماسون !..

« ... علناً آزجق چیك بر کلمه سویلنسه ... »

دقت بیوریلیورمی ؟.. « چیك » لرهم پك چوق اولیور

هم محلنده صرف اولونمیور !.. بونلر هپ حسین جاهد بگك نقائصندندر . ادبی بر اثرده « حیات » کلمه‌سی بیله بولونمامالی !.. بویله تحفالقلره تصادف ایتدکجه « او قدیمی » کتابی محررنده « الله عشقنه اولسون ، بکا اوکردیکنز ، « ضیا » می حیات اولور ، « کلمه » می حیات اولور . یوقسه لایقیله قینامامش طاوق سوکوشومی ؟.. » دیه‌جکم ...

هیمزی پیشیرن شو عالم مطبوعاتك جاهد بکی بویله حیات براقاسنه — کرك دوقدانلر ، کرك طوب آتانلر طرفندن — هزار تأسف !..

« بیوکلرك یاننده دوزمه‌لری موافق آداب عد ایدلمین قیصه البسه‌لی چیچکلر ایکیشر اوچر قول قوله دولاشیورلر . اون اوچر ، اون درت یاشلرنده‌کی شو کوچوك آغیزلر اوزاك طوتولدقلری عالت کبرلی کوزوتولرینه طنت افزا بر عکس صدا ویریورلردی . »

بو عباره ایچون تعمیق فکر ایدرسه‌ڭ ، اوزوله اوزوله ، یوروله یوروله « قیصه البسه‌لی چیچکلر » ك انتاریلی چوجقلر اولدیغنی آكلارز !.. دوشونه دوشونه ترله‌یه ترله‌یه !.. لکن « اون اوچر ، اون درت یاشلرنده‌کی شو کوچوك آغیزلر (!!!) کلمه‌لری او قدر بی معنا که ...

حسین جاهد بك ، النده بر کاغد دمتی اولارق ، خرام موزونیله ، اویله قیریق دوکوك جناب یاخود فکرت بك افندیلری کوردك « لانته‌نیس » دیه بر حکایه یازدی . امان تصحیح بیورك : « استرحامنده بولندیغی و شبهه‌دن وارسته اولدیغی اوزره « لانته‌نیس »

عنوانلی بواعجوبهٔ مطبوعات بونلر طرفندن تصحیح اولوندیغی حالده ناصل اولمشده ، « اون اوچر . اون دردر یاشـنرنده‌کی شو کوچوك آغیزلر . . . » کمه‌لری چیزلمه‌مش !.. بز اونلرك یرنده اولسه‌یدق ، عباره‌یی چیزمك دکل . اونك اوستنه برشیشه مرکب دوکردك !.. جاهد بکك لکه‌سی کوروٚلمه‌سین . بی معنا یازدیغی اکلاشیلماسین دیه !.. فقط اونلرده معذور !.. هپمزك باشنده !.. آراصیرا بویله اثر ذهول اولور !.. هله پازارایرتـسی صباحلری « اوخ !.. و بیك کره اوخ !.. نه اعلا ویریشدیرمشسك !..داندینی بکم ، حوپپالا پاشام !.. » دینلدکجه بو « ذهول » اثرلری دمادم وقوع بولور !..

بعضاً انسان اعتدال دمنی غیب ایدییور . نابجا اولارق ، بزه سـلام ویرمه‌دکلرینی ادعا ایتدیککز بویوك آدملرك عجبا شونلری اوقومغه تنزل ایدوب ایتمدکلرینی بنده سزه صورارم !..

« ... بیاض قورساژی آراسندن چیقاردیغی صحیفه‌لرده‌کی رسمی کوسترمك ایچون کیزلی بر آیدینلق آرارکن ... »

آکلاشیلماز ای قارء! آکلاشلماز !.. بو « کیزلی آیدینلق آرارکن . . . » « بورنه تندیل طاقارکن . . . » اولاجق !.. حسین جاهد بك بو !.. تعبیرمی ، مضمونمی بولماز !.. بکمز فرانسزجه بیلیر ، فرانسزجه !.. چوجق اویونجاغی دکل !..

« والانتین ، آه بو ییلان طبیعتلی ، ریاکار قیز !.. »

غزته‌لرك اوضاع و اطوارندن شکایت ایتدیکی مناق افندی‌یه

ایشته بر مترمیه دها ! . . مناق افندی ، ـ حسین جاهد بکك اسلوب بلیغ افادهسنجه ـ بر آرتیسته لزم اولان صورت افادهیی حیات مطبوعات صاحبندن اوکرنملی !.. سوینلر بو طرز تبلیغی ، سوسینلر !..

« چیپلاق بر خنجر دمیری کبی ... »

بوده بر بیلمجه !.. « خنجر » چیپلاقمیدر ، دکلمیدر ؟ « خنجر » دیندکدن صوکره بو آلت جارحهنك دمیری اولورمی اولمازمی ؟.. معما !.. بو معمایی حل ایدن دهقادان یاورولرینه بر قوطی [بیسکوی] بر چووالده ...

:

« ژولیا خسته وجودنده یکی اویانان پك زنده بر مرام ایله آیاغه قالقدی . »

— ترجمه —

ژولیا ، یعنی ژولیا تسمیه اولنان قیز بیتمش ، ازیلمش ، یعنی خسته اولمش وجودنده یکی اویانان ، هنوز مخمور مخمور کوزلرینی قیرپیشدیران پك صاغلام بر ایستهیش ، بر آرزو ، بر مقصد ایله آیاغه قالقدی . احتمال ، « فینولر » لر کبی صالنه دوردی !..

بندهکز فرانسزجهیه واقف اولمادیغم ... یاخود واقف اولمادیغی ایچون ، حسین جاهد بکك مطرا وملون ومشمس عبارهلرینی بویولده ترجمه ایدیبور ، یاخود ایدیبورم !...

« ریشار ، تهبت ! اون پوره نووواز . دیبوردی . »

حسین جاهد بكك بیلدیكی فرانسزجه بوقدرمیدر ؟ . . آرقه‌سی (!) كلزمی ؟

« رونه‌قا » حكایه‌سنده برچوجق حقنده ؛ حسین جاهدبك، فتح دهان بلاغت بیان ایده‌رك ، بیورورکه :

« ... ویزلدامغه باشلایه‌رق .. »

آریمی ، سیوری سینكمی ؟.. هرحالده آغستوس بوجكی اولمامق كرك ...

« آرتق‌كه وره‌ك دادیسی ، دوداقلرنده تبسم، ایلریله‌یه‌من... »

كورویورسكز یا ؟ . . « چیك » لر یاواش یاواش كوره‌ك اولویور !.. همان پیشه‌جك !.. بر از صبر ایدك ! . . امان یاربی!... سیمیتلره، اكمكلره عطف اولونماسی لازمكلن « كوره‌ك » صفتی دادیلر ایچونده « علم » اولویور !...

صوكره :

آل سكا برداق شكری ... ننی
كوره‌ك دادی اللری ... ننی
قویارم آغریكه بیبری ... ننی
اویوسونده بیوسون ... جاهد بك

دینلدكجه قیزیلیور ، « اونلره قارشی سكوت تحقیردر ! » دینلیور !... بو روامیدر ؟..

یارك بزه برجوابی یوقمی ؟

« هر اقشام النده دیكیشی ، یالكز باشنه بر ماصه‌ده وقتی اولدورن ... »

ایله عشقنه اولسون . سویله یک : شو عبارهده ترکجه یه سیوه جک شی وارمی ؟ « وقتنی اولدورن !.. » نه دیمك ؟

« ... خفت مزاجلرینه قارشی اعتراض ایدرجه سنه . ایری . بوغوق تکدیرلر باغیرمقده ایدی . »

— ترجمه —

قیزلرك شماریقلقلرینه قارشی اعتراض ایدرجه سنه قوجامان (طوزامان وزننده) بوغولمش تکدیرلر باغیرمقده ایدی .

« دهقولته کوملکك تقید مهملی آلتنده . »

آلك سزه مهمل بر سوز دها !.. حل ایدنه بر عدد « حیات مخیل » اهدا اولونه جقدر .

« غلیظ ، چیك کلمه لره سربست بر جریان ویرمشدی . »

باقه لم شو صحیفه لر ایچنده دها قاچ دانه حیك کلمه یه تصادف ایده جکسز !..

غریب بر نمونهٔ تقلید :

« ابتدای لیالك اشباح آفاقه یایدیغی اسرار انکیز پرده لرك ظلام مبهمیتلری آراسنه براق ماوی کوزلی بر مرکوزیت متفکرانه ایله منعطف ایدی . »

حسین جاهد بك — کوروپیورزکه — طرز افاده ده خالد ضیا بك افندی یی تقلیده چالیشیور . حالبوکه خالد ضیا بك افندینك — کندیلرینه خاص بر طرز افاده ایله — یازدقلری تعمیق . تدقیق ایدیله جك اولورسه « انسانك — ولو مبهم اولسون — دائما بر تشبیهی ، دائما بر کوزللکی سزجه بیلدیکی تسلیم اولنور .

حسین جاهد بكك بو تقلیدده دخی موفق اولامادیغی . یعنی بونده‌ده عجمیلك كوستردیكی یوقاریكی دوسطر بی‌معنادن‌ده آكلاشیلامیورمی ؟ كاشكه عباره‌لری عیناً آلسه‌ده ــ ضرر یوق ، بز عفو ایدرز ــ بویله قارمه قاریشیق یازماسه !..

« فنرك فراری ضیاسی ... »

« فراری نظر »ك نظیره‌سی !..

«كچركن ، بو لوحه‌یه تنبل بر نظر عطف ایتمكدن كری قالمازدم.»

« نظر » لك تنبلی ، چالیشقانی اولماز اما . حسین جاهد بك بو ؟.. نه دیرده اولماز ، نه یازارده قبول ایدیلمز !..

جاهد بك ، رسم یاپان بر قیزه وجوده كتیردیكی بر لوحه‌دن دولایی بر كلمهٔ تقدیر صاورمش ، « میس هه‌ری » تسمیه اولونان بو نازنین (!) ــ جاهد بكك قوانجه ــ كوزل بر تركجه‌ایله بویله دیمش :

« اویله‌می بولیورسكز ، افندم ؟ »

بو سؤالك ، یاخود بو افاده‌نك كوزل بر تركجه اولدیغنی تسلیم ایدرمیسكز ؟ « میس هه‌ری » نك یرنده دها كوزل تركجه بیلیر بر قادین اولایدی ، بویله دیردی : « استغفرالله افندم ! سزه اویله كلیور !.. »

محمد جلال

شونلرده تدقیقات ادبیه ایمش :

تدقیقات ادبیه

۹

« ... بردن بره چیقیویرن اوحشری ترنلری ...

بو حشری ترنلرك آیاقـلرینی فاقه‌یه قویمـالیده بر آز اوصلانسینلر !

« ... بر اهمال مفتونانه ایله ... »

دقت بیوریلیورمی : « اهمال » لرده حوغمغه باشلادی .

بو طفلانه حیرتلرده . بو بکلنه‌مه‌مش مسرتلرده تهلکه‌لی بر نشئه. صانکه بر قاپلان آوینی ویره‌بیله‌جکی لرزش مغرورانه‌ده واردی . »

ینه غرب شیوه‌سی ، ینه ترجمه قیریتیلری ! . . . قاپلان آوینك ویره‌جکی لرزش مغرورانه نه‌در ؟ . . بونلرده‌می آثار ادبیه‌یه داخل اولاجق ؟ .. آیاستافنوسده طاوشانك آوی اولسه کرکدر ! قاپلان نه کزر ؟

« کورولتولی بر بوسه‌دن صوکره ... »

بوسه‌نك کورولتوسنی‌ده شیمدی ایشیدییورز .

« ... دها اوکون آیاستافانوسه ... »

امان بیقدق ! باری منظره‌سی لطیف ، آغاجلری بول ، غازینولری مکمل بریر اولسه یورکه یاتماز ! آیاستفانوس ، آیاستفانوس !.. بش ، اون آو ، چیپلاق ترلالر ، استاسیونده، برقاچ قیریق آرابا! بومی آیاستفانوس ؟ باری آدایه بکزه‌سه !..

انسان بر چام اورمانلك ظلالنه صیغنوبده داللرك آراسندن مد انظار ایتسه، هیچ اولمازسه، بر طرفده، اذمید کورفزینك کیریتیلی جیقینتیلی ساحلنی، برطرفده مرمره‌نك کوپوکلی دالغه‌لرینی کورورده - معنیدار اولمق شرطیله - بر حیات تخیل یازار !..

جاهد بك آیاستفانوسدن قطع نظر رغبت بیوروب برازده صاری‌یره کیتسه. نه‌قدر بدایع طبیعیه‌یه تصادف ایدر. خصوصیله یازین چیر چیر صویونده بولونسه خوانندەلرك :

« آقدی کوکلم صاری یرده صولره »

شرقیسنی تغنی ایتدکلرینی ایشتسه، کیم بیلیر، نه‌قدر منبسط اولور، نه‌حیات مخیللر یازار !..

« کابکاری طوتمق ایچون دیکنلره اتکلرینی ایلیشدیره‌رك ... »

یوو !... کابکلره دوقونمغه کلمز، اونلر بنمدر، اونلر بکا منحصردر، اونلردن بحث ایتمك‌حقی یالکز بکا عائددر! حسین جاهد بك اوغلمز بیله تسلیم ایدرکه، عشوه‌کار حکایه‌سنه یازیلان انتقادنامهٔ ادبیده (!) بنم کابکلردن، چیچکلردن باشقه هیچ بر شیله‌اشتغال ایتمدیکم اوزون اوزادی‌یه اکلاتیلمشدر!..

« ... بلکه باشقه دلیلکار یاپه‌جقدی . اوقدر طاشیوردی . »

جزوه‌می، چایدانلقمی ؟..

« افقك بو سربست منظره‌لری ... »

بورادەکی « سربست » « آچیق » دیمك اولاجق !..

« بهار ایله برابر قلبلرنده نغمه بر قوزو دال چیچکلنیوردی . »

شو عبارەنك سیوۀ لسانمزه موافق اولدیغنی کیم اثبات ایدرسه کندینه — حیات مطبوعاتی حاوی — بر صباح غزته‌سی اهدا اولونه‌جقدر .

« ... اوصولغون ماضیلرنده .. »

صولغون ماضی !.. منکشه‌دنمی بحث ایدیورسڭ . بو عبارەك !..

« ... بر حرارت لرزەدار ... »

ترجمه

تیترك بر صیجاقلق !..

« شیمدی بوتون حیاتلرینی یاشیورلردی . »

ترجمه

شیمدی بوتون یاشایشلرینی یاشیورلردی .

« ... لباس مهمل ایله ... »

معمادر معمادر معما !..

« ... یان یانه یوروشلرنده شب دوقوز بر احتیاج تمدد کندیسنی کوستریردی . »

معمادر معمادر معما !..

« ... اوکوچوك آیاقلردن بر بوسۀ فراری آلمقدن ... »

معمادر معمادر معما !..

« مفرط تووالتلری . کسکین قوقولی لوانطه‌لریله بو کوچوك آشیانه‌یه براز بك اوغلی خیاتی سرپدیلر . »

معمادر معمادر معما !..

« قامچیلر انصافسز بر قهقهه کبی چاتلادی . »

— ترجمه —

قاچیلر مرحمتسز . انصافسز بر قهقهه کبی اورته یرندن یاریلیویردی !..

« صوکره بو شمس قیریوللرنده ...»

مشمسدر مشمسدر مشمس

معمادر معمادر معما

« ... خزانك شو کیرلی بولوتلرندن ... »

سمواتده تحته سیلسه‌لرده شو کیرلی بولوطلر براز تمیزلنسه !...

« ... کونشلی مملکتلره اوچوب کیتمشدر .»

کونشسز مملکتده وارمی ؟

نهایت ۳۲ نومرولی حیات مطبوعاتده شو جوابی آلدی :

ذاتاً بزم شو مطبوعات ، ادبیات عالمنه کیروب‌ده بر مدت صوکره ایکرنمه‌مك قابلمی ؟ مثلا مصور مجموعه‌لردن بری « تدقیقات ادبیه » دیه بر قسم آچار ؛ چوق کچمه‌دن بونی باشقه برنده دها کورورسکز . فقط بونده‌کی مقاله‌نك یالکز اسمی دیکرینه بکزر . وبو بیچاره اسم صاچه صپان برطاقم شیلرده‌ده سرنامه اولدیغندن اوقدر عادیلشیر که آرتق دیکر طرفده اوکا دوام ایچون آرزو قالماز .

ایشته بو جمعه کونکی ارتقاده تصادف اولونان « تدقیقات ادبیه » مقاله‌سی‌ده ثروت فنوندن اوزه‌نیله‌رك تقلید ایدلمش بر عجیبه‌در. باقکز محمد جلال بکك ایکی کوچوك ستون بیله ایتمه‌ین تدقیقات ادبیه‌سنك اساسی نه‌دن عبارتدر :

بر زمان کلمش که ویسیلرك ، نرکسیلرك مجرد سجع وقافیه ایچون میدانه قویدقلری اثرلرله ادە ستدیرلمی لزومی اکلاشلمش. بونك اوزرینه بعض ادبای کرام بونی اصلاح ایتمش . عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلریله فاضل شهیر شمس الدین سامی بك افندیده بر لسان فن میدانه کتیرمشلر . بر طرفدن‌ده فلان بك وبك آز اولان امثالی کبی ادبیاتمزه رونق بخش ادبا یتشمش .

ایشته بوقدری محمد جلال بکه کافی ایمش . دها نه ایسترمش : هیچ . فقط کیم بیلیر نیچون عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری «دقائق» عنوانلی بر خنده یازه‌رق ، «مملکتمزده وجودندن خبردار اولمدیغمز بر قسم یازیجیلری» هرکسه بیلدیرمش : کندی اوزاقدن سیرجی قالمش : صوکره برایی حیقمش . «ثروت فنون ادبیاتی» کلمه‌لرینی «نفوذ ایتمکه بیله متجاسر» اولمش . باق هله شونك ایتدیکی جسارته ! اوته طرفده . محمد جلال بك وبك آز امثالی کبی ادبیاتمزه رونق بخش اولان ادبا دوروب دورورکن بونه جرأت ! ایشته بونك اوزرینه محمد جلال بك «شو ثروت فنون ادبیاتنی دقتله تدقیق» ایتمش . باقکز نه‌لر بولمش :

صعود ایدر متفکر وحسلی بردکزه !

بونك اوزرینه محمد جلال بك شاشمش قالمش . هیچ شبهه‌سز بودهشتلی شاشقینلق دها بك چوق زمان کندیلرندن

زائل اولاماز. اویله‌یا، دکزده تفکر! دکزده حس! آمان یاربی...

ایشته ارتقاده‌کی تدقیقات ادبیه‌نك خلاصه‌سی بو. ادبیاتمزك وقتیله ناصل محتاج اصلاح بر حالده بولندیغی. بونك اوزرینه شایان تبجیل استادلریمزك نه‌عالی همتلرله ادبیات جدیده‌یی وجوده کتیردکلرینی بز شمدی‌یه قدر پك چوق دفعه لسان حرمت وتقدیر ایله یازدق، باشقه‌لری‌ده یازدی. بناءً علیه محمد جلال بکك بولاقیردیلرنده تدقیقه بکزر برشی کوروله‌میور. بونلرده دها کندی بولوشلری یوق، بوتون معلوماتلری کبی اوته‌دن بریدن ایشیده‌رك یان یانه کتیردکلری فکرلر...

فی الحقیقه انصاف ایله دوشونولسه محمد جلال بکده فکر نردن اولور؟ بونی نه‌تجاوز ایچون سویلیورم؛ نه‌تحقیر ایچون. فقط بویله مجبور ایدیلنجه دوشوندیکمی، حقیقتی، آچیقدن آچیغه سویله‌مکدن‌ده کندیمی منع ایده‌میورم. أوت، جلال بکده فکر نردن اولور؟ نه‌بیلیر؟ بیلدیکنی نردن اوقومش؟ ادبیات نامنه شیمدی‌یه قدر حامد بکلردن. سزائی بکلردن اوقودقلرینی آزاجق تعدیل ایله‌تکراردن وهریازدیغنی علی الدوام تکراردن باشقه برشی یاپه‌بیلمه‌سنك احتمالی، امکانی وارمیدر؟ نظریات ادبیه نامنه اوقویه‌بیلمه‌سنه مادةً امکان بولونان شیلر ایسه استاد اکرمك بعض اثرلریله ثروت فنون نشریاتیدر. بونلردن استفاده ایده‌رك صوکره ینه بونلرك علیهنده بولنمق، نه‌تحف شیدر!

بر ایکی سنه اول صورت بلوری . صدای بلوری ترکیبلرینه ادبای حاضره نك آثاری آراسنده تصادف اولونجه حسب الجهاله هر بکی سینه خصم اولانلر ایتمه دکلری اعتراض براقمشلر دی : حتی عقللرنجه ظرافتلر بیله کوستره رك بونك بلور بارداق سسی اولاجغنی بیله سویله مشلر دی . حالبوکه بر ایکی سنه اول بوقدر تزییفه دوچار اولان بو بی کناه ترکیب بوکون محمد جلال بکك الباشلی سرمایهٔ شاعرانه سنی تشکیل ایدییور . ایشته کچن جمعه کونکی ارقدامده « یالکز بر تبسم . یالکز بر غمزه » سرلوحه‌لی مقاله سندن بر ایکی سطر :

[قه پینك چنغراغی . بیانم ناصل طنین انداز اولدی . بن بوطنینده اونك بر « صدای بلوریسنی » دویار کبی اولدم ...]

بوترکیبه ابتدا اعتراض ایدوب صوکره آرادن وقت کچنجه آشیریویرمك غریب کورولمزمی ؟

برده محمد جلال بك تقدیر ایتدیکی ادبانك حامدلرك . اکرملرك آچدیغی طریقهٔ تجدد ادبی اوزرنده یورودکلرینی . « دقادانلر » دیه بر وقتلر تزییف ایدنلك ایستهنیلن ادبای حاضره نك ادبیات ملیه نك مجرای طبیعیسندن خارج بولندقلرینی اکلاتمق ایستیور . صورارم که عجبا حامدلر . اکرملر کندیلرینه ویك آز اولان امثالی ادبایه بر سلام بیله ویریرلرمی ؟ اونلرك غزته لرینه تك بر سطر بیله یازی یوللارلرمی ؟ حامد . اکرم یازی یازدقلری وقت بونلری هانکی رساله یه کوندردکلری

معلومدر . آرتق بوقدر بداهته قارشی غیرحقیقته چالیشوب ده انسانی بویله آجی سویلهمکه مجبور ایتمکده معنا وارمیدر ؟

فقط قباحت محمد جلال بکده دکل . چولوق چوجوغك، اوفق برائر انتحالی اوزرینه سویجلرندن شاشیران ارباب تنقیدك کولونج ستایشلری کندیسنی شیمارتیور . حقیقةً برشی اولدیغه ظنی ویرییور . اوندن صوکره اوده سائر ارباب اقتدارك مقالهلرینه اوزهنرك تدقیقات ادبیهیه قالقیور . ثروت فنون ادبیاتی « دقتله » تدقیق ایله بولا بولا :

« صعود ایدر متفکر وحسلی بردکزه »

سوزلرینی بولارق دکزه فکر وحس اسناد اولونماسنه شاشیور .

اعدادی مکتبلرینك اوچنجی ودردنجی صنفلرنده تدریس اولونمق اوزره برادبیات عثمانیه کتابی واردر . مؤلفی منملی زاده طاهر بك افندیدر . محمد جلال بك بونی هر کتابجیده بولابیلیر . ایشته کندیلرینه پك لازم اولدیغی کورولن بوکتابی آچوب ده اوقویهجق واستفاده ایدهجك اولورلرسه اوراده « تشخیص وانطاق » دیه برصنعتدن بحث اولوندیغنیده کورورلر واکلارلرکه شاعرلر بعضاً جماداته بیله برشخصیت اسنادایدرك اونلره سوز بیله سویلهتیرلر . بناءً علیه بوبحثی ازبرلهینجه آرتق دکیزه یالکز فکر وحس اسناد اولونمقله اکتفانی غریب بولمازلر وایکی ستون عجیبهیی ده تدقیقات ادبیه دییه میدانه چیقارمازلر .

ينه تازه‌لمك ايسته‌نيلن دوقادان نحته كلنجه : محمد جلال بكك بونحنه‌ده عقل ايرديره‌بيلمه‌سنه امكان يوقدر . تعريض واستهزا دكل . غايت اعتدال دم ايله سويليورم‌كه محمد جلال بك بو دوقادان نحتنى آكلايه‌ماز . بركره فرانسزجه دوقادان لفظنك نه‌ديمك اولديغنى بيلمز . بونى مطلقا كنديسنه باشقه برينك آكلاتمه‌جقدر . فقط ساده بو لفظك معناى لغويسنى اوكرتمك‌ده كفايت ايتمز . فرانسه‌ده دوقادان ديه يوصوك زمانلرده هانكى ادبايه ونه‌دورلو اثرلره اسم ويريلدكنى‌ده بيلمك ايستر . بونى بيلمك ايچون اويله يازيم يامالاق برتعريف ايسه هيچ يتيشمز ، فرانسز حركات اخيرهٔ ادبيه‌سنك كنهنى تدقيق ايجاب ايدر . حتى ايشك بودرجه‌سنى بعض مشاهير انتخاب قرجيله بيلمز . چونكه بيلسه‌ايدى بزم يكى بر شعشعه ايله جالانان ادبياتمزايله فرانسزلرك دوقادان ديدكلرى اثرلر بيننده هيچ بر مناسبت بولونماديغنى آكلارلردى . نته‌كيم بونلرى صوكرده‌دن آكلامشلردر .

بوندن باشقه محمد جلال بك فرانسه‌ده دوقادان دنيلن حركت ادبيه‌نك نه‌كبى تحولات اجتماعيه اثرى اولارق حاصل اولديغنه ، فرانسه تاريخ ادبياتنك جريان طبيعيسى نه‌جهتده بولونديغنه دخى واقف اولمغه محتاجدركه بو بحث حقنده نظر اعتباره آلنه‌بيله‌جك ، مناظره‌يه‌شايان كوروله‌جك برفكر درميان ايده‌بيلسين . كوروليوركه محمد جلال بكى ادبيات عثمانيه‌يه‌واقف

فرض ایدییورم . بوندکی وقوفی‌ده مشکوك عدایدرسه‌ك آرتق سویله‌دیکی سوزلرك نه‌قدر اهمیتی اولاجغی کندی کندیلکندن آشکار اولور . فقط دیدیکم کبی ، هایدی ادبیات عثمانیه‌یه‌حقیله واقف فرض‌ایده‌لم، فرانسه‌نك تاریخ ادبیسنك،صوك زمانلرینك حرکات ادبیه‌سنك کلیاً جاهلی اولدیغی ایچون البته ده‌قادان بحثنه عقل‌ایردیره‌مز ؛ ادبیات‌حاضره‌نك‌بوکابکنز دیوب بکنزه‌مه‌دیکنی تعیین‌ایلیه‌مز. بناءً علیه بوبابده‌کی لاقیردیلری هیچ حکمنده‌در .

بو هیچلکی سترایچون محمدجلال بك تدقیقات ادبیه‌عنوان مشعشعی آلتنده یازدیغی هیچلکده بعض ظرافتلرده کوسترمك ایسته‌مش . کویا عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری خبر ویرنجه‌یه قدر ده‌قادانلر دنیلن بر قسم یازیجیلردن بی‌خبر ایمش. بر انسان دنیادن بی‌خبر اولورسه‌مطبوعاتك‌احوالندن‌ده بوقدر بی‌خبر قالابیلیر . عطوفتلو مدحت افندی حضرتلری« ده‌قادانلر » کورو-لتوسنی اورته‌یه چیقارمه‌دن اول معلومات ، خزینهٔ فنون ستونلرنده دورلو اعتراضلر ، تنقیدلر، تعریضلر کورولیوردی . محمدجلال بك بو وقتلر نرده ایدی ؟ ینـه مطبوعاتك ایچنده ایدی ؛ بونلری‌ده پك اعلا بیلیور ، آثار جدیدهٔ ادبیه‌یی کمال استفاده ایله اوقویور ، ازبرلیوردی . ایشته « صدای بلوری » ترکیبی، کچن هفتـه‌کی « قار دوشرکن ...» منظومـه‌سی هپ بو دقتلی مطالعه‌لرك نتیجه‌سیدر . فقط بر اساس علمی اولمایجه بونفیس اثرلرك محمدجلال‌بکه الهام‌ایتدیکی منظومه‌لرده پك بایاغی‌اولیور.

محمد جلال بكك كچن هفته‌كى « قاردوشركن » منظومه‌سى ايله جناب شهاب الدينك الحان شتاسنى قارشيلاشديرالم . جنابك بر نفيس اثرينك صولوق ، صوغوق بر تقليدى اولان « قاردوشركن »ك باپاغيانى اووقت دها ايى آكلاشيلير .

محمد جلال بكك قاردوشركن منظومه‌سندن :

[دوشيور قار ... ياواش ياواش دوشيور .
مضطرب ، كريه‌بار ، آواره
ياورومك پنبه اللرى اوشيور .]

جناب شهاب الدينك الحان شتاسندن :

[كوكاردن امللر كبى ريزان اوليور قار ،
فرسوده خيالم كبى پويان اوليور قار .
برباد خموشك پرصافنده اويوقلار
طرزنده طورور بر آره‌لق ، صوكره اوچارلر .
صولدن صاغه ، صاغدن صوله لرزان و كريزان .
كاه اوچه‌ده تويلر كبى ، كاه اوله‌ده ريزان ؛
قارلر ... بتون الحانى مزامير سكوتك ؛
قارلر ... بتون ازهارى رياض ملكوتك ...]

محمد جلال بكك قار دوشركن منظومه‌سندن :

[قار دوشركن ياواش ياواش صانيرم
كلبكلرده‌كى قانادلر اوچار
كلبكلر ! ... ديرمده آلدانيرم .]
[بر سماوى بهاردن خاكه
صانيرم كه پاپاطيه‌لر ياغيور
باقارم والهانه افلاكه]

[دوشیور قار ، بوخوش ، بیاض ازهار
قره‌قیشده بهاری آکدیرییور
دورویور صوکره باشلیور تکرار .]
[شویله دوردم اوکنده پنجره‌نك
داغلره ، صوکره قیرلره باقدم
کورونوردی خزانی مشجره‌نك]
جناب شهاب‌الدینك الحان شتاسندن :
[بر بیاض لرزه ، بر دومانلی اوچوش :
اشنی غائب ایله‌ین بر قوش
کبی قار
کچن ایام نوبهاری آرار ...]
[ای اوچارکن دوشوب اولن کلبك
بر بیاض ریشهٔ جناح ملك
کبی قار
سنی صولغون حدیقه‌لرده آرار ؛
سن آچارکن چیچکلر اوستنده
اوفاجق بر چیچکلی یلپازه
نعشك اوستنده شیمدی ای مرده
باشلادی پارچه پارچه پروازه
قارلر
که سمادن دوشر دوشر آغلار !]
[دستکده ای سمای شتا توده توده‌در
برك سمن ، جناح کبوتر ، سحاب تر ...
دوك ای سما ، ــ روان طبیعت غنوده‌در !ــ
خاك سیاهك اوستنه صافی شکوفه‌لر !
عرشاخسار شیمدی ــ نه‌یاپراق ، بر چیچك ؛ ــ
بر تودهٔ ظلال سیهرنك ونا امید ...

ای دست آسمان شتا ، طورمه ، طورمه چاك
شرشاخسارك اوستنه بر سترهٔ سفید !]

شو مقایسه بزم ایچون فضله بر سوز علاوه سنه حاجت براقیور .
قار دوشرکن منظومه سنك بر ده شو پارچه سنی اوقویالم :

[سوزه‌رك قارلری چالار پیانو
بر کوزل قیز صیجاقجه بر اوداده
ایشته عالمده ساده سودیکی بو]

بو پارچه‌نك منظومه‌ده هیچ بر ارتباط منطقیسی بولونما-
دیغنی سویله‌مکدن ، قارلری سوزه‌رك پیانو چالمه‌نك نه دیمك
اولاجغنی تحری ایتمکدن صرف نظر ایتسه‌ك بیله « پیانو » ایله
« بو » قافیه‌سنك دها دوغروسی قافیه‌سزلکنك غرابتنه‌ده برشی
سویله‌مه‌ملیمیدر ؟ بونده‌ده محمد جلال بك فرانسزجه بیلمه‌ده‌نك
انسانی بعضاً سوق ایتدیکی خطالره قربان اوله‌رق شبهه‌سزکه
« پیانو » یی (piano) صورتنده تلفظ ایدیلیر ظن ایتمش .
بونك اوزرینه « بو » ایله قافیه یاپمشدر .

بحثی بیترمه‌دن بر کلمه دها :

محمد جلال بکك بو تدقیقات ادبیه غریبه‌سنده شو عباره‌ده وار :

[ده‌ققدانلر دیه بر بیوك ادیبمز ، بر بیوك حکیممز طرفندن
کندیلرینه اهمیت ویرلدیکندن دولایی موجودیتلرینه اعتماد ایدن
بو کنج افندیلرك یازیلرینك آلتنده تحف تحف امضالرده
کورولمکه باشلادی .]

علی العاده امضالرده تخفلق تصوری آنجق محمد جلال بکده

تصادف اوله‌جق غرابتلردندر . محمد جلال امضاسیله محمدرؤف ، صفوتی ضیا ، فائق عالی ، جناب شهاب‌الدین امضالری بیننده تحفلقجه نه‌فرق وار؟ بونلرك تحفلق نره‌سنده؟ هرحالده‌بر تحفلق وارسه امضالرده دکل « تدقیقات ادبیه » کبی سرلوحه‌لرك آلتنده بو زمان معرفتده حالا محمد جلال امضاسنه تصادف اولونماسندهدر.

۷ نومرولی «حیات مطبوعات» دن :

حیات مطبوعاتی یازمق ایچون هفته‌لق غزته و رساله‌لری‌ده شیمدی قاریشدیردیغم زمان شو صوك زمانلردن بری دقتی جلب ایدن برحال نظرمده بوتون بوتون تأیید ایتدی . ایکی اوچ سنه اولکی غزته‌لری درخاطر ایدنلر یکی بر فیض متین ایله جانلانان ادبیات صحیحهٔ عثمانیه‌یه قارشی کوستریلن شدتلی تعرضلری ، تجاوزلری ، افترالری ، تزییفلری‌ده البته تخطر ایدرلر . بوبر غلیان زمانی ایدی که کیمسه کیمسه‌نك دیدیکنی آکلامیور ، آکلامق ایسته‌میوردی . ضروری الوقوع اولان بر ترقی کبر شوق ایله منع ایدلمك ایچون کویا ادبیات عتیقه مدافعلری طرفندن هردورلو حرکت مباح عد اولونیوردی .

بو کورولتولر آراسنده ادبیات صحیحهٔ عثمانیه طریق تکاملی تعقیب ایده‌رك ایلریلیوب دوزیلیور ، و تجددنده یوکسلملك ایسته‌ین مانعه‌لری ازوب کچیوردی . فی الحقیقه آرالردن هنوز اوچ سنه‌لك

برزمان قليل مرور ايتمش ايكن ادبيات جديده نك احراز ايتديكى موفقيت ومظفريت قطعى عد اولنه بيلير . مع ما فيه آمين غلبه ايچون اقتحام ايديلن مشكلاتى پك مهم ظن ايتمه مليدر . چونكه ادبيات عتيقه حاضرده من جدى بر رقيبه تصادف ايتمه مشدى . الا اساسلى مشكلاتى اينك تجددين ادب ازاله ايتمشلردى . بوصولك زمانلرده تصادف اولونانلر ايسه بقية السيوف قبيلندن عد ايديله بيليردى . حتى دوغرودن دوغرويه بيلهميدانه چيقمغه جسارت اولونميور . ياپيلان حركتك مذموميتندن حجاب ايديليور كبى مستعار نامار آلتنه صاقلانيليوردى . وميداندهده ادبيات جديده يه قارشى قونولاجق هيچ بر اثر يوقدى . يالكز تعريض . تزييف . افترا ايسه پايدار قالمق لياقتندن محرومدر . آزاجق زمان چكوبده قارئين حقيقت مسئله يى آكلايه جق قدر بر اعتدال ده كسب ايدرسه بوناه بى اساس . بى دليل مدعيات معترضانه نك ذره قدر اهميتى اولماز .

ايشته بو حقيقتى اونوتمايه رق سعيلرينه خلل كتيرمه دن كندى استعداد وشخصيتلرى دائره سنده نشر آثارده ثبات ايدن محرر لرمز شايسته تبريك كورولمليدر . چونكه ايشته بوكون حقيقت ميدانده : هانى اواسكى معترضلر ؟ اثرلرى نرده ؟ ايشته هفته لق معلوماتك تخفيفه لرينى چويريورم . نام ونشانلرندن اثر يوق . تا بونك آلتنه يازيلان شعر بيله باشقه بر غزته دن — بلا تصريح مأخذ — نقل ايديلمش . ارتقاك بوتون شعرلرى ثروت فنوندن . منثور شى

وادبدن ، رسملی غزته‌دن مغصوب . « اساتذهٔ اسلافك مقابر اشتهاری اوزرینه قونولمش بر مصباح سیاه ماتمفرما شكلنده او قبرستان فنا كزینی بتون انقاض متروكهٔ روحانیتپرا اسیله تنویر و تشهیره چالیشه‌رق اوراده ، كنار تربهٔ نائلیده تأسسه محتاج اولان ریاض كلفام ادبی كوستریور » دیه اظرا ایدیلن « عندلیب رنكین صفیرك ارتقاسی » بویله‌می اولاجقدی ؟ وجود ایله عدمی مساوی بولونان « مصور ترقی » ایسه مظهر اولدیغی رغبتك درجه‌سنی اشراب ایده‌جك بر انتشار لنكانه ایله بر هفته چیقوب بر هفته چیقامامقده . « سراچهٔ قدیم ادبیاتمزی اساسندن تخریبه چالیشان كنجلره ، بر صنف غیرتوران ادبه قارشی قوتلی بر استحكام ، متین بر نقطهٔ تدافع » دیه افتخار ایدیلن بیچاره « مصور ترقی » نك متانتی ، قوتی بوقدرمیدی ؟

حالبوكه بری طرفده ایشته ثروت فنون اوثبات وقورانه‌سیله دوام ایدییور : ایشته مقتدر ، غیور ، ترقیپرور ذوات النده كیتدكجه مندرجاتی كوزلله‌شن مصور فن وادب .

خالد ضیابك بو هفته ثروت فنونده قارئلرینه یازدیغی ایكنجی مكتوبده‌شو یوقاریكی ملاحظاتی افهام ایتمك ایسته‌یه‌رك ، ادبیات حاضره‌یه قارشی سویله‌یه‌جك معقول بر اعتراض بولامیوب ، فقط هر حالده بر اعتراض درمیان ایتمش اولمق ایچون بونلری غربدن انتحال ایدلمش دیه تشفئ صدر ایتمك ایسته‌ین بی‌خبران غربك احوال روحیه‌لرینی كمال موفقیتله تحلیل ایتدكدن صوكره دییوركه :

« آه بو عجز مسكيننك انسانلرى صوق ايتديكى حقسزلقلر .
انصافسزلقلر !... بو وطنك . بو مبارك طوپراغك فيض ايله
يتشمش محتاج كشايش دلرى بويله اغراض قاصرانه‌لريله نيره‌ده
جاليشمقدن ايسه اونلرك انكشافنى سوه سوه . سوينه
سوينه سير ايتمكدن ، بتون ايشته بر قاچ سنه‌دنبرى شو
بر آووچ ارباب قلمه دورلو تشنيعات وتحقيراتى سزا كورمك
ايسته‌ينلرى منع ايدن نه‌در ؟ كوزلرينك اوكنده يتشمش او
برقاچ سنه‌لك محصولات رقيقهٔ ادبى اوقشامق ، اونلردن نشوه
آلمق ايچون اصغاكار اللر اوزاته‌جقلرينه ، بو وطنك تراب
زرينده يتشمش ، بو ملتك نفس صافيله فيض بولمش بو چيچكلردن
ياقه‌لرينك ايليكلرينه بر نشان افتخار طاقه‌جقلرينه ، اونلرى ،
اوزوالييرى پارچه‌لامق ، قوپارمق ، ازمك ايچون حرص
حسد وغرضله طيرناق بيله‌ينلر اوغوق بر عذاب وجدان اوسون
طويمازلرمى ؟ بو صوك محصولات ادبيه‌يى آلقيشلايانلرك مهاجاتى
نسبةً شايان عفو كورمك ايجاب ايدر . فقط آلقيشلايوب ،
بكنوب ، حتى تقليد ايتمك ايسته‌يوب ده انكار ايدنلرى ، بو
بدايع ادبيه‌نك سحر تأثيرندن قورتيله‌ميوب ده كوكسلرندن بر
صيحهٔ تقدير قوپمق لازم كلير كن اونى منع ايتمك ايچون انكار
ايده‌مدكلرى كوزللكلرده انتحال فريادلريله غيرتلرى تسلى تاتمق ايتمى ؟ »
« ... انتحال ! انتحال ! نه وقته قدر بو فساله ؟ نه ايچون بر
فرنك غزته‌ده ، بر سونلى پروده‌مده وجودينه تحمل ايديلن

بدیعه‌لر بر جناب شهاب‌الدینده . بر حسین سیرتده کورونجه
قلبلرنده برشی عصیان ایدییور ؟ نه ایچون برغربلی دماغنده
دوغه بیلمه‌سنه احتمال ویریلن کوزللکلر بر شرقلی دماغنده
دوغمش بولونجه فرض سرقته قدر مجبوریت حس ایدییورلر ؛
ایشته بو سؤاللر اویانجه خاطره‌مك مینی مینی حجره‌لرینك برینك
اوزرنده بر که معنیدار بر تبسمله صیریتیور ؛ و ، بو حجره‌نك
ایلك اجرای رسم کشادینه سببیت ویرن اواسکی رفیقمك
جمله‌سنی ایشیدییورم ؛ اونك ، عیب حسیاتندن بولانان
کوزلریله ، قیزاران چهره‌سیله ، اریمك ایسته‌ین بتون هویتیله
نقش اضطرابنی کوره‌رك بو پریشانلقدن ، بو مغلوبیت قابدن
اویله درین بر مرحمت حس ایدییورم‌که بوکون بتون ادبیات
جدیده‌نك شعشعهٔ ظفری اطرافنده بر خرخرهٔ مذبوحانه ایله
« انتحال !... » دییه باغیران مضطربلرك قولاقلرینه اکیلمك
و : « اوت هپ چالیورلر ، بتون بو شعشعه افق عثمانیدن
دوغمش بربدرادب دکل ، غربدن عکس ایتمش برزنك شفقدر ؛
چالییورلر ، هپ چالییورلر ، تك سز راحت ایدیکز ، مطمئن
اولکز و آرتق بوتسلیتله اضطرابکزی اویوته‌رق سکوت ایدیکز ! »
دیمك ایستیورم .

آثار جدیدهٔ ادبیه معترضلرندن بری ده بونلرده تدقیقات
روحیه‌دن ، اجتماعیه‌دن ، وسائره‌دن اثر کوره‌مه‌دیکنی
سویله‌مشدی . خالد ضیا بکك مکتوبنی اوقورکن ادبیات حاضره‌نك

کچیردیکی ایکی بیت دوبروننک خاطره‌لری ذهنمده اویانمش . بو اعتراضی ده تخطئه ایتمشدم . چونکه بو عفته‌کی دیکر اثرلری ده اوقوینجه « زواللی معترض ! » دییه کولمکدن کندیمی منع ایده‌مدم . فی الحقیقه ، ایشته حسین سیرتک . توفیق فکرتک . محمد رؤفک اثرلری که سراپا حس وفکر ایله مشحون .

سیرت بکک « بیلیرمیسک ؟ » خطابیله باشلایان منظومه‌سی کندیسنک ، حتی آثار جدیدهٔ ادبیه‌نک الک کوزل شعرلرندن بریدر . اوقدر رقیق ، اوقدر صمیمی حسیات افاده ایدییور و بونی اوقدر کوزل تبلیغ ایدییور که بو کلمات سایه‌سنده الی الابد پایدار اوله‌جقدر . فقط حیات روحیه و حسیه‌نک بو اینجه‌لکلرینه ، عادتا بو خسته‌لقلرینه بیکانه ایسه‌کز . شعرده تخیلات روحیه‌دن ذوق آلمازسه‌کز نافله اوقومایکز . چونکه خوشلانمایه‌جقسکز .

شاعر ایله هم حال وهم حسیات اولانلر ایسه بو منظومه‌یی اوقودقجه بر دست سحرکارک موفقیت اعجازکارانه‌سیله کندی قلبلری ، کندی حسلری تحلیل ایدییور ظن ایدرلر . دییه بیلیرم که بو منظومه حیات معاشقه‌نک بوتون بر صفحهٔ مریضنی اون بیت ایچنده کافهٔ دقیقه‌له . نکته‌لریله احتوا ایتمشدر . نظمک ایشته بو مظهریتی واردر که بزم نثرجه یازی ایله اذادیه ، تبلیغه اوغراشوبده نهایت موفق اولامادیغمز حسیاتی بوتون اینجه‌لکلریله بویله ایکی بیتده ادایه قادر اولور .

اکثر معاشقات متنوعه‌ده عاشق و عشقه ایچون جزا اولمق

اوزره دهشتلی بر اشکنجه واردرکه اوده قیصقانجلقدر. سودیکمزك ماضیسنی دوشونمك، بزدن بالضروره آیریلدقدن صوکره باشقه بر آغوشه دوشمکه، باشقه بر وجود ایله یاشامغه مجبور اولدیغنی بیلمك و بوکا قارشی برشی یاپامامق بومدهش، بوخائن تفکراتك آلتنده ازیلوب قهر اولمق ایچون کافیدر. سودیکمزك یالکز بزم اولماسنی، او تقدیس ایتدیکمز نظرلرك، دوداقلرك، تبسملرك او وجود معززك یالکز بزم اولماسنی چیلغنجه بر آرزو ایله ایستهین محبتمز قارشیسنده حیات حقیقیه استهزای قاهرانه‌سیله بزه عذاب بخش تفکرلر ویریر. او مدید ساعات تنهاییده اوندن اوزاق اولدیغمز ایچون متأثر اولورکن بونك سببنیده دوشونورز. شیمدی اونك باشقه بریرده، باشقه برچهره‌یه باقدیغنی‌ده تخطر ایدرز. یاره‌سنی قورجالامقدن حظ ایدن بعض خسته‌لر کبی بو نقطه‌ده ثبات ایدرك کندیمزه آجیلر ایجاد ایدر، کدرلرمزی بویولتور. کندی کندیمزی داغدار ایدرز و نهایت بو آجیده یاقیجی بر لذت بولورز. ایشته، سیرت بك:

بیلیرمیسك نه ایچون بن کدرلی‌یم اکثر
سنك یاننده برابر بولوندیغم کیجه‌لر؟
بیلیرمیسك سنی بیزار ایدر نیچون کدرم؟
سؤالندن صوکره:

ملال روحمی ـ بیلسه‌ك ـ سنك قدر سورم!

مصراعیله، شو بش آلتی کلمه ایله، بوتون شو حالات روحیه‌یی ایضاح و افاده ایدیویریور. بو یالکز تفکر زمانلرنده قلبه هجوم

ایدن خشنانه آجیلر ، سیهلر . قصفا خلقلر بزی ابدی تلاقیلرده ،
بر سعادت نامتناهی بولمق ایچون آرتق هیچ بر نقصان قالمایان
اوزون ساعتلرده بر هیچ ایچون متألم ایدر ، ینه مضطرب
ومکدر اولورز . شو اوچ بیت ایله بو حقیقتده نه دوشکافانه
تحلیل وتصویر ایدلمشدر :

بیلهمیسك او صیجاق اللرکله دستمی سن
صیقنجه آیریلیرم بر دقیقهجق سندن .
او پارمغکده دوران کیزلی خلقهیی طانیرم .
الك المده ایکن باشقهسندهدر صانیرم .
باقنجه کوزلرکه کورمك ایستهمم اصلا
یابانجی بر یوزه عائد بقیهٔ خولیا !

هیهات زوالی خسته . زوالی قربن تحلیل ! قلبنك بوتون
بوتون برفراموش تام ایله تسلیمیت کاملهسندن عبارت اولان
اومحبت مسعوده سکا الیالابد بیگانه قالمشدر :

سنك حضور جمالکده بیحضور اولورم !

ایشته بوتون معاشقهلرده بولهبیلهجك لذت بهشتی بویله المر ،
عذابلرله توأمدر . بویله سودیکمز بر قدینك حضور جمالنده
بزی بیحضور ایدن فکر تخییل وتردیدی توفیق فکرت بك
ده تفلسف ه سرنامهٔ تحویرورانسی آتنده ده واسع بر نقطهٔ
نظر حکیمانهدن پیش تدقیقه آلهرق :

اوت ؛ نصل وبریورسهم بو نظمه شیمدی امك ؛
شو جملهلرده ؛ شو نسج رقیق صنعتده

نصل بو جهدمی قابلسه اکلامق ، کورمك ،
نصیب عمرم اولان نکبت وسعادتده
کلیر وجوده بتون کد اختیارمله .
ایچمدن اکلنیرم بعض اغبرارمله :
نه یاپان بو حیات ملول و مسعودی ،
نه ویرن اورخام حقیره کیفمجه
شو وضع دلبری ، یاخود بوشکل مردودی ،
نه انده نه بنلکمده بازیچه !

صوڭنده بوتون بر فلسفهٔ حیاتی افاده وتلخیص ایده جك بوڭده تشمیل و تعمیق ایدییور . فقط بونلرك هپسنده . بکن هفته ادبیات حاضره نك لدنیات روحیه سنی شایان حیرت بر نفوذ نظرله تدقیق وتشریح ایدن فکرت بکك دیدیکی کبی ، « برچوق شعره بر چوق صنعت ، بر چوق مزیت ، فقط هپسنده عینی رخاوت، عینی فتور ، عینی اعراض مرضیه ، عینی مرض ، هپسنده او، هپسنده اوطاقتسزلك ، او جانسزلق !. هپسی کوکسنی صیقه - رق ، آلننك حمالی دوشونجه لری ، قلبنك سکته لی ضربانی ایله ، وقتندن اول اختیارلامش وجودینی زورله سوروکلیه رك ، میدان انتشاره اویله مجروح ومضطرب ، صانکه بر خسته خانه دن کلیر کبی چیقیور . آره لرنده سزی تسلیه ایده جك ، سزه قوت ویره جك ، سزی جانلاندیره جق ، اکزدن طوتوب قالدیره جق کیمسه یوق ؛ هپسی بری برندن بتر ، هپسی علیل ، هپسی بی درمان . »

ادبیاتمزك « نقصاندن زیاده بر خسته لغه بکزه ین » بو حالی

تدقیق ایدرکن توفیق فکرت بك: « بونكده البت بر معنی وار، فقط کیم بولوب ده خبر ویره‌جك: بونی بولمق اوقدر کوچ که... » دیيوردی. آثار صنعتك مرادنی بولمه‌سی بیلنلرجه بو سبب او قدر مشكل الاستخراج دكلدر ظن ایدرم.

اشیای خارجیه‌یه وقوف حواسمز واسطه‌سیله اولیور. حواس بزه نه تبلیغ ایده‌بیلیور، نه صورتله تبلیغ ایدیيورسه بز بونلری، یالكز بونلری بیلیورز. حقیقت اشیا بزم ادراكمزك خارجنده قالیور. بو حالده برچوق فیلسوفلرك دیدكلری كبی حیز، زمان، حقیقت، حسن، خیر كبی فكرلرمز بزم كندیلكمزدن حاصل اولمش اولوب بونلرك حد ذاتنده بر معناسی، بر وجودی یوقدر. بزم اونلره عطف ایتدیكمز معنایه كوره بر وجود كسب ایدرلر. ارائهٔ حسن مقصدینی تعقیب ایدن صنعت ایسه عالم حقیقیده كوزللك نامنه بر وجود بولونمادیغی ایچون صنعتكارك ذهننده كوزللكه ویردیكی معنایی ارائه و تصویره چالیشیر. صنعتكارك روحنده حاصل اولان بو معنایی ایسه عالم خارجی، صنعتكارك یاشادیغی عالم و زمان پیدا ایدر. بناءً علیه آثار صنعت ایله هیئت اجتماعیه بیننده بر مناسبت ضروریه واردر. بر زمانك ادبیاتی، صنعتی او زمانك احوال روحیه‌سنك، حسیه‌سنك، فكریه‌سنك مرآت صادقیدر. بو شرط اساسیی جامع اولمیان اثر صنعت قارئلرده قارشی یابانجی قالارق بر تأثیر حاصل ایده‌میه‌جكی جهتله پایدار اولاماز، نظر دقت و رغبتی جلب ایده‌مز. بو حقیقته

مصور فن وادیده‌یز. ناجی بکك تمثیل حیاتدن سرلوحه‌سیله یازدیغی شو شعری سرمست نشاط حیات اولان بر ذاته اوقوته‌بیلیرمیسکز:

برافق نا امید که بر لیل سرمدی
حاکم جوار تازینه . روح تیره‌ سینه:
رنك عدمله ممتزج رنك سحر بکی .
بکلرز اونك محشرینه دود سیه‌سنه !

مبهم ترانه‌لر کلیر بر غور تازدن
دوشمزلکی جریبه‌ بر نوره برادل:
یالکز اولورشهابلر فوقنده منطفی .

یوق فرق، برخرابهٔ پر اغبرازدن
طاری نجوم زارینه‌ بیرنکیٔ کسل ..
ایشته زواللی عمرمك غورمصیبتی !

حالبوکه عینی تفکرات سیاه آلتنده ازیلن بر فرد حسیات قابلیه‌سنه بوشعرده برمعکس بولنه‌رق اونی حرز جان ایدر . بر اثر صنعتی آکلامق ایچون قارئلرینه باقیکز . [*]

(۱)

٨ نومرولی « حیات مطبوعات » دن

هفته‌لق جرائد ورسائله یکی بر رفیق دها انضمام ایتدی : مجموعهٔ ادبیه . امور اداره‌ و تحریریه‌سنه سلانیکلی توفیق افندینك

---

[*] بومقاله‌نك نشرینه سانسور طرفندن مساعده ایدلمه‌مشدی .

نظارت ایتمکده اولماسی مکملیتی . ناموس و حیثیتی حقنده قوتلی بر دلیلدر .

سلانیکلی توفیق نامی مطبوعات عثمانیه‌ده شایان حرمت بر قدم قازانمشدر . بالخصوص ماه مطبوعاتده بوقدر سنه‌لک غیرت و کوشش ایله برابر ناموس قلمیسنه باعث سیئ اوله‌بیله‌جک بر لکه‌دن معرا اولماسی بوتون بوتون شایان تقدیر بر موفقیتدر .

مجموعهٔ ادبیه‌نک ایلک نسخه‌سی مندرجاتنده الا مهم بولدیغمز مقاله‌ نظمده تمایلات متجددانه‌یه دائر اولان مصاحبه‌در . اسماعیل صفا بکک کچنده ثروت فنونده نشر اولونان « برخاطره » عنوانلی منظومه‌سنده « بالک » و « اسکی » کلمه‌لری تقفیه ایدلمشدی . ایشته مصاحبه‌نک زمینی بو قافیه مناسبتیله : « نظم عثمانیده طریقهٔ تجدد اختیار اولونمالیمی ؟ » مسئله‌سی تشکیل ایدییور .

طریقهٔ تجدد اختیارینه ممانعت ایتمک ایسته‌ینلر اوچ درت عصردن بری قرارکیر اولمش بولونان اصول تقفیه‌نک محافظه‌سی لازم کله‌جکی فکرینی درمیان ایتمکده ایمشلر .

بوراده دلیل بکمز بر لاقیردی اولمق اوزره « شعر عثمانینک لطافتنه خلل کله‌جکی » جوابی وار . بو جواب معقول اولابیلمک ایچون « لطافتنه خلل کله‌جکی » طرزنده مبهمیتدن . بر مثاله عدم مقارنتدن قورتولمالیدر . چونکه دلیل اولمق اوزره کتیریلن « لطافتنه خلل کلمک » مسئله‌سی‌ده بر ادعادر . باقه‌لم فی الحقیقه

لطافتنه خلل کلیورمی ، کلیورمی : اکر حقیقت وتجربه بویله بر نقیصه‌نك عدم وقوعنی اثبات ایدییورسه، آرتق ایسته‌نیلدیکی قدر : « چونکه خلل کله‌بیلیر » دییه عقلی قضایایه ، قیاساته قیام ایدیلسون . حقیقت وتجربه قارشیسنده قورو منطق سکوت ایدر .

تجربه ایسه ظن ایتمم که بو ادعایی اثبات ایده‌بیلسین . ازجمله ایشته موضوع بحث اولان صفا بکك « بر خاطره » منظومه‌سی . بوراده « بلکه » ایله « اسکی » کلمه‌لری تقفیه ایدیلمش دییه لطافتنه خلل می کلمش ؟ لطافت تعبیری افهام ایدیلن ایله « کوزللك » ایکی کلمه‌نك بر برینه باغلانماسنده تجلی ایده‌جك دکلدر . « بلکه » کلمه‌سنك آخرنده «ی» حرفی برینه «ه» حرفی اولماسنك حسن تبلیغ حسیات واشکارده ذره قدر مناسبتی یوقدر ، بونك شرائط اساسیه‌سندن دکلدر. بوراده مسئله نظمده قافیه‌نك سبب وحکمتنه تماس ایدییور . فقط بونی تحریدن اول طریقهٔ تجددی اختیار ایتمك طرفدارانك ادله‌سنه باقه‌لم :

بو ذوات: «شعرده مسالك جدیده التزامی هر عصرده اولا کلمش بر کیفیت اولدیغنی، شعرك کندیسنه مخصوص بر طوری بولندیغنی، حتی بو طورك ایجاباتندن اوله‌رق نثرده وجودینه ، وقوعنه مساغ ادبی اولمیان بر طاقم امالاتك محذوفاتك شعرده موجودیتنه جواز ویرلدیکنی ، شعر عثمانینك اصول تقفیه‌سی اوچ درت عصردن بری همان کاملاً تقرر ایتمش ایسه‌ده بعض معاصرین

شعرانك قاعدهٔ مقرره زنجیرینی قوپاردقلری وصف اولنان شعرده
میدان آچیق اوزره وقوع بولان شیلری كستاخانه بر معامله
عداولنه‌میه‌جغنی . ذاتاً «بلكه . «ملكی تعطیلرینی قافیه‌لندیرمك
استاتزلك بتون یاباغیسی بر كیفیت اولیوب شعرانك بونی
عصرلردن بری اجرا ایتمكده اولدیغی وعلی الستهٔ سائره اشعارینه
عطف نظر دقت ایدیله‌جك اولسه بو قاعدهٔ تقیه‌نك تمامیله
جریان ایتدیكنه دائر بر چوق مثالر كوریله‌جكنی « دریمیان
ایدییورلر .

بو جوابده بر قاچ جهت وار . اولاً شعرده مسالك جدیده
التزامی هر عصرده كوروله كلمش بر كیفیت اولماسی مسئله‌سی كه
بونك بزم شیمدیكی قافیه مسئله‌سنه پك تعلقی یوق . چونكه
قافیه‌نك مسالك شعر ایله مناسبتی شال مفقود دینه‌جك قدر
محدوددر . مقیدقافیه‌یی یاخود قافیهٔ عادیه‌یی قبول ایتمكله‌ویا قافیه‌یی
پك توسیع ایلمكله مسالك شعر دكیشمش صایلامز . ثانیاً
نثرده وجودینه مساغ ادبی اولمیان املاآك . محذوفاتك شعرده
موجودیتنه جواز ویرلمسی بیلم نه درجه‌یه قدر دوغرودر .
قافیه‌نك توسیعی بو قبیل ضرورتلر میانه ادخال ایتمك قافیه‌نك
سلب وجودی ایله ائتلاف قبول ایدمز . شعرده ضرورت
نه‌دیمكدر ؟

امانه‌سز . محذوفسز سویله‌یه‌مه‌ین آدم سكوت ایتسون .
یاخود شعر سویله‌یه‌جك ایسه دوغرو سویله‌مه‌نك یولنه باقسین .

چاره‌سنی بولسون . اشعار جدیده‌مزك اك برنجی مزیت وفضیلتلرندن بری ده بویله عجزه سبب دنیلمکه شایان اولان ضرورتلرده . اباحه‌لره تنزل ایتمه‌مسیدر . قافیه ایسه ـ تکرار ایده‌یم ـ بو قبیل ضرورتلردن دکلدر .

ثالثاً . بعض شعرانك قواعد مقرره زنجیرینی کوشه‌ده‌رك لسان شعره وسعت ویرمه‌لرینك کستاخانه بر معامله عد اولونامیه‌جغی حقنده‌کی افاده دخی پك متواضعانه‌در . کستاخانه عد اولونمامق شویله دورسون بویله حرکت کمال تقدیر وتبجیل ایله یاد اولونور . چونکه بو قواعد مقرره شعرك طبیعتی اخلالدن باشقه برشیئه یارامز. شعری هنر درکه‌سنه دوشورور. حالبوکه شعر وصنعت.جانبازلق، پرنده‌بازلق دکلدر . ژیمناستیك عد اولونامز . قواعد مقرره دنیلن بر طاقم زنجیرلر آلتنده صنایع لفظیه ومعنویه کبی اویونجاقلر ابرازینه قالقیشمق ، بونلری ممکن اولدیغی قدر چوق یاپمغه چالیشمق ایسه بر طاقم موانعی اقتحام ایتمش اولمق موفقیتندن باشقه بر شی دکلدر . حالبوکه شعر حقیقی، صنعت حقیقیه‌ایسه بوندن نه‌قدراوزاقدر. او ، ساده‌لکده ، صمیمیتده ، طبیعتده تجلی ایدر .

رابعاً . السنهٔ سائره اشعارینه عطف نظر دقت ایدیلمك نقطه‌سنه کلنجه : ایشته مسئله‌نك روحی بوراده‌در . چونکه هر شیئی بز بیلیورز اعتقادیله عنادجیلق ایتمك جهلمزی قائم اشدیرمکدن باشقه بر نتیجه حاصل ایتمز . براز کوزمزی آچه‌رق

اقوام سائره‌نك اثرلرى . بو معنى تطبيق ايتمليدر . هله مدقق ،
مصنف اولانلر انجق بربرده بولنه‌جقلر . حكمت بدايع الوان
حقيقتيله بوكى مسئله‌ده بر مطرب تحريرى تنوير ايدر و او وقت
كورورز كه قافيه‌نك حكمتى « مفيد » قافيه‌سيله كه صاپدرق فضاى
بر كلفت احتياريله قيمتدار بر اوبوغه اخليغه يول آچقدر . «
« عكسى لطافته خلل كتيره‌جكى » كبى مبهم بر سوزدن عبارتدر .

قافيه سمع ايچوندر . منظومه‌لر اوقوندیغی زمان معين بر
طاقم مخارجدن صوكره « صورت موقوته‌ده عينى اصواتك تكررى
صدا وحكمت طبيعيه قوانينى مقتضاسنجه دماغ اوزرنده خوش
بر تأثير حاصل ايدر . بو اولمايه‌جق اولورسه عموميتله پيدا
اولان تشوش حسبيله شعرك ذوقى قاچار . ايشته قافيه‌نك حكمت
لزومى بوكا مستند اولوغجه سمع ايچون اولديغى ده قطعياً تحقق
ايدر . سمع ايچون اولوغجه « اسكى » و « بلكه » كلمه‌لرينك تقفيه
ايديله بيله‌جكى ده تحقق ايلر .

ايشته بو قاعده‌يى رهبر حركت اتخاذ ايدرسه‌لر مجموعهٔ
ادبيه‌نك مصاحبه‌سنده توسيع قافيه‌يه آزاجق مساعده ايتمكله بر
طاقم سوء استعماللره ميدان ويريله بيله‌جكى يولنده اظهار اولونان
انديشه‌يه ده حاجت قالماز . مصاحبه‌ده :

« سمعاً قافيه‌دار اولان كلماتى اثناى نظمده محض قافيه عد
ايتمك صورتى قبول ايدلديكى تقديرده نه كبى كلماته منحصر قالمسى
لازم كله‌جكنى تعيين ايتمك اقتضا ايديور . »

دنیلیور. فقط نیچون؛ شعرده برطاقم قیوداتك موجودیتندن شکایت ایدرکن شمدی یکیدن برطاقم قیوداتی ایجاد ایدهلم؛ مادام که قافیه‌نك لطفی سمعه عائددر، قافیه صرف سمع اوزرنده برتأثیر حاصل ایتمك حکمتنه مبنیدر. بو حالده سمعاً قافیه‌دار اولان یاالجمله کلماتی نظمده هم قافیه عد ایدرز. بونلری آیری آیری صاییغه‌ده لزوم کورمیز. برشعر اوقودیغمز زمان قافیه‌لر شرط لازمی حائز ایسه قبول ایده‌رز، دکل ایسه‌رد ایله‌رز. یوقسه، مصاحبه‌نك خاتمه‌سنی تشکیل ایدن شودوغرو سوزلر کبی:

«برادیمز قافیهٔ سمعیه‌یی قبول واجرا، دیکر بریسی آنی استعمالدن ابا ایتمکله برابر استعمال ایدنلرله استهزا ایده‌جك اولورسه بوحال عالم ادبیاتده دوام اختلافدن باشقه برشیٔ انتاج ایدهمز.» مع مافیه مقتضای علم وحکمتی تعقیب ایدنلرله استهزایه قالقان کیمسه‌لرك بو استهزالری حقیقت حالده کندی نفسلرینه عائد اولور.

٩ نومرولی حیات مطبوعاتدن:

خدمت غزته‌سنك کچن پنجشنبه کونکی نسخه‌سنده ثروت فنونده نشر ایدیلن «معلم» سرلوحه‌لی حکایه‌م حقنده بعض مطالعات کورولیوردی. صفوت قلب ایله یازلدیغنه ایناتمق ایسترم. فقط معلومات ومصور ترقی جریده‌لری طرفندن همان نقانه

مسارعت کوسترلیشی سوء تفسیره مساعد اولدیغی اثبات ایتدی. بناءً علیه مدافعهٔ نفس وحقیقتی ضروری کوردم.

خدمت غزته سنک تنقیدی مناسبتیله بیان افکاره باشلامه دن اول ادبیاتی ناصل تلقی ایتمکده اولدیغمدن براز بحث ایتمک لازمدر. بنده ادبیاتی هیچ بر مقصده آلت ایتمه مک طرفدارا‌ نندن بولنیورم. بجه ده ادبیاتک غایه سی ینه ادبیاتدر. کوزللکلره ادبیات واسطه دکلدر. بونی تا ثروت فنونده ایلک مقاله لرمله اعلان ایتدیکم کبی مؤخراً نشر ایدیلن حکمت بدایع مقاله لریله ده عینی فکر ومسلکده ثابت قدم قالدیغمی آکلاشیله بیلیر. بر اثر ادبی ایله بر قاعدهٔ اخلاقیه نک. بر اساس اجتماعینک. بر فکر سیاسینک لزوم وعدم لزومی اکلاشیلاماز. اثبات اولوناماز. چونکه بویولده بر فکریکزی اثبات ایچون ایراد ایده جککز دلائلی یعنی وقایعی سز ترتیب ایدهرک میدانه چیقاراجقسکز. حالبوکه خلاف فکیرانکز ترتیب ایده بیله جکلری بر طاقم وقایع نتیجه سنده سزک تمامیله یاکلش افکاره صاپدیغکزی اثبات ایده بیلیرلر. دها دوغروسی. حقیقتده هیچ بری ثابت اولماز. بونلرک موضوع بحث اولابیله جکی وادی باشقه. ادبیاتک دائرهٔ شمولی باشقه‌در. شیمدی یه قدر نشر ایدیلن آثار ناچیزانه‌مدن ادبیاتی هیچ بر وقت بر مقصد ایچون واسطه عد ایتمدیکم صراحةً آکلاشیلابیلیر سه ده خدمت غزته سنک اسنادی اوزرینه بو ایضاحاتی ویرمکه مجبوریت حس ایتدم.

شیمدی «خدمت»لڭ تنقیداتنه كله‌لم. خدمت محرری حكایه‌ده‌كی معلمك درسه كیدركن ، آیاغنی آلیركن متألم اولدیغندن بحث ایله :

« ... بوزواللینك حیاتنه مسلكك ایجابندن اونق اوزره باقلسه دنیاده معلملك بدبختلق اولدیغنه قناعت ایدیلیر . »

و « حسین جاهد بكك شو حكایه‌سندن منفعت یرینه مضرت كورولور . بیلمه‌ینلر معلملك مسلكنك شایان نفرت اولدیغنی ظن ایدرلر . حالبوكه حقیقت تماماً بونك ضدینه‌در . »

دییور . برمنقد ایچون وجداناً الك برنجی وظیفه ، بیان مطالعه ایده‌جكی اثرك معناسنی ، روحنی تحریف وتأویل ایتمه‌مكدر . چونكه نقل وخلاصه‌ده اوفاق برتغیر اڭده ایله اثرك شمولی بوتون بوتون ده‌كیشدیریلمش وآكلاتیشه كوره حق قازانیلمش اولور . ایشته شو مطالعه‌ده‌ده بوشائبه‌یی كورییورم . چونكه حكایه‌مدن معلملك بدبختلق اولدیغی معناسی هیچ بر وقت چیقماز . بوكا خدمت محرری طرفندن : بن « بیلمه‌ینلر » قیدینی علاوه ایتدم‌صورتیله مدافعه ایدیله‌مز . چونكه‌بویله‌تنقید اولماز . بیلمه‌ینلر هردرلو ظنه قاپیلابیلیرلر . اصل بزه بیلنلر وآكلایانلر لازمدر . بیلنلر وآكلایانلر ـ حتی تنقیده دخی قالقه‌جق اولسه‌لر ـ بویله یاكلش برمطالعه‌یه صاپمازلر . ایشته بونی اثبات ایچون حكایه‌مدن برقاچ پارچه نقل ایده‌جكم :

« ... اعدادی درسلرینی بیتروب‌ده صنوف عالیه‌یه كچدیكی زمان چوجوقلغندن بری پدرینك دوش اعاشه‌سنده كیتدكچه

متزاید بر یوك حالنده دوام ایدن حیاتی هیچ اولمازسه قسم
قازانمغه بر مجبوریت حس ایتمشدی . مغلوب ایتدیکی درسلرك
اوقودیغی کتابلرك قلبنه . محاکمه‌سنه ویردیکی ترییه اونی .
ونو یدزینك یاره‌سی ایله اولسون . کندیسی چالیشمایه‌رق میدانه
کلن بر اکلکی یرکن روحنده آچن بر ندال حسی دویاجق قدر
نجابت حسیاته مالك ایتمشدی . »

« ... بوراده . بو یابانجی اوطه‌ده نه بکله‌دیکنی . بورایه
نیچون کلدیکنی دوشونمك کندیسنه پك متذللانه . پك حیثیت
شکنانه بر ایش قبول ایتمش اولمق آجیسنی احساس ایلیوردی .
حالبوکه او بونده هیچ صیقیلمایه‌جق . اوتانمایه‌جق بر شی کورمه‌مش ،
بو وظیفه‌یی کمال افتخار ایله قبول ایده‌بیله‌جکنی . سعینك مقابلنده
پاره آله‌جغنی و دنیاده بو پاره‌دن دها زیاده استراحت وجدان ایله
هیچ بر پاره‌یی صرف ایده‌میه‌جکنی دوشونمشدی . حقیقت حال
بوندن عبارت ایکن شیمدی بودالاجه . مرائیجه بر عظمت نفس
تلقیناتنه قاپیلمق کندیسی کبی حیاتی هیچ کیمسه‌یه . هیچ بر
مذلته بورجلی اولمادن ناموسیله قزانمق املنده بولنان بر کنجه
یاقیشیرمیدی ؟ ایشته بونلری دوشونیرك . بو محاکمه‌لری تکرار
ایده ایده حیاتی مغلوب ایتمك . کندیسنه جسارت ویرمك
ایسته‌یه‌رك اوزرنده‌کی آغیر یوکی بر درجه‌یه قدر آتیلمش ،
اطرافنه باقمشدی . »

شیمدی شو فکرلر بر آدمی چالیشمقدن . معامله‌کیدن تنفیر

ایده‌جك فكرلرمیدر ، یوقسه چالیشمق ایچون قابلرده بر آرزو اویاندیراجق فكرلرمیدر ؟ بونلره دقت اولونسون . معلم ، خلقت بشریه‌ده فطری اولان بر حس عظمت وغروره قاپیله‌رق باشقه بر آدمك خدمتنه كیرمكدن متألم اولمغه باشلایجه آرقه‌سندن درحال آنجق سعی مقابلنده آنه‌جق پاره‌نك استراحت وجدانی موجب اولابیله‌جكنی و « حقیقت حالك بوندن عبارت اولدیغنی » دوشونه‌رك « حسیاتی مغلوب » ایدییور. دیمك كه معلمك بواستكراهلری ، املری محاكمه وحقیقت حال نتیجه‌سی دكل ، صرف حسیاتك تأثیریله بلا اختیار وقوعه كلن حالاتدر كه دوشونجه بی‌اساس اولدیغنی كندی‌ده آكلایور. اكر بونده بر قباحت وارسه اوده كندیسنك بویله حساس اولماسی وخدمت منتقدینك بونكته‌لری ، بوصنعت اینجه‌لكلرینی تقدیر ایده‌مه‌مسیدر. شخص حكایه‌نك حساس اولارق انتخاب ایدیلیشنه كیمسه اعتراض ایده‌مز. چونكه بومحرره عائد بر حقدر. فقط بر منتقدك قواعد دقیقهٔ صنعته آكاه اولمامسندن هركس مشتكی قالیر . چونكه خلوص قلب ایله یازیلسه بیله بر تنقید سوء تفسیره اوغرایجه مضرت ایراث ایدر . انسان بر شی یازه‌جغی وقت بوراسنی‌ده دوشونمه‌لیدر . منقدلك مسلكی ، اصحاب آثارك باشنه بلادعوت ایتمك صنعتندن آیری طوتولمالیدر .

خدمت منتقدی بوندن صوكره فقر وثروت جهتلرینه نقل كلام ایده‌رك دون كیشوتك خیالی بر طاقم محاربلر قیاسیله یلل

دکرمنلریله بوغوشماسی کبی حکایه‌نك حدودندن . شمولندن خارج شیلری بکا ایسته‌دیکی کبی اسناد ایده‌رك بونلری ایسته‌دیکی کبی رد وجرح ایدییور . بو حرکت منقدلکك اك قولای بر طرزی اولسه بیله شبهه‌سزکه اك صرف آوری دکلدر .

بر محرر هر دورلو اشخاص وقعه تصویر ایده‌بیلیر . بر خیرسز ایله خیرسز ، بر قاتل ایله قاتل . بر بالاخره ایله یا لاخی اولامیه‌جغی ایچون اشخاص وقایعك حسیات ومحاکماتندن . یا کایش فکرلرندن ذره قدر مسؤل اولاماز . چونکه دنیاده یا کایش حس ومحاکمه‌لی . یا کایش فکرلی آدملر یوقمیدر ؟ بونلر تصویر ایدلمز حکایه . رومانه کیرمز . آثار ادبیه‌ده‌کی اشخاص هپ بر حشیدمی اولور ؟ یالکز بوراده دقت ایدیله‌جك شی محرر . تصویر ایتدیکی اشخاصی یالکز حقیقتده اولدیغی کبی تصویر ایله اکتفا ایدییورمی . دها دوغرو تعبیر ایله محرر بیطرف قالیورمی ، یوقسه شخص وقعه‌یی سپر ایده‌رك کندیسنك افکار ومحاکماتی ایله اونك افکارینی قاریشدیرییورمی ؟ نقطه‌سیدر . حالبوکه حکایه‌مده هیچ بر عبارده کوستریله‌مزکه اوراده‌کی حسیاتك بکا عائدیتی اثبات ایتسون . نه تصویر اولونمشسه هپ معلمك احساساتی اولهرق کوسترلمکله اکتفا ایدلمشدر . والبته بوسایه‌ده ادبیات بر فکری مدافعه ایچون آلت اولمق درکمسنه دوشمکدن قورتارلمشدر . بویله اولماسه ایدی معلم حکایه‌سی فرانسزلرك « ده‌قلاماتوار » دیدکلری طرزده عادی بر مقاله‌دن عبارت قالیردی . بر اثر ادبینك

ذوقنه وارمق ، حقیقتنی آ کلامق ایچون بو ایچه‌لکلری بیلمك قارئلره نه‌قدر لازمسه منقدلره اونلردن قات قات لازمدر .

خدمت محرری « معلم » حکایه‌سنده وهم ایتدیکی خصوصاتی رد وجرح ایتمك ایسترکن بیله برطاقم ضعیف . چوروك دلائله استناد ایدییور . بحثك خارجنده اولدیغی ایچون بونلری قید آلمیورم . « ادبیات عتیقه‌یه اعلان حرب ایدرك نمونهٔ کمال کوسترملك ایچون تأسیس ایدیلن وحقیقةً مادی . معنوی جاذبه‌لریله طرفدارانی چوغالتمقده‌اولان ادبیات جدیده اولسون بوکبی فنه ، حقیقته مخالف مطالعاتدن ، اخطاردن مصون قالسه ایدی ! . . » تمنیسنه کلنجه : ـ چوجوقلرك قرشیلقلی ادعالرینه بکزه‌مسون دیه سویلرکن چکینیورم ـ فنه ، حقیقته بزده البته کندیلری قدر آشنایز . ادبیات جدیده‌نك تأسیس ایدیلمسی نقطه‌سنده دخی شوراسنی اخطار ایتمك ایسترم : ادبیات تأسیس ایدلمز ، تأسس ایدر . [*]

ینه ۹ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

هفته‌لق معلوماتك بونسخه‌سی دیکر برغریبه‌یه دها جلوه‌کاه اولیور . توفیق نادر نامه مستعاری آلتنه صاقلانان بر ذات « حیات تخیل » ه اعتراض ایدییور . دها بوراده غرابت یوق .

[*] صباح غزته‌سنك ١٤ حزیران ، ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سندن .

« حيات خيال » ده قارئي معلومات فنيه‌سنده طبيعي باشقه دوزلو
برمقاله بولوناماز .

« حيات خيال » ده هركونكي مشاغلك يورغونلقلري ،
يأسلري ، فتورلري آراسنده بر احتياج حضور و آسودكي ايله
جريان بر قلبك تخيلات سعادتجويانه‌سني كوسترن بر حكايه‌دن
عبارت اولديغي ، بويله بر حياتك خيالده وجود بولديغي ،
حقيقته هيچ بر وقت اقتران ايده‌ميه‌جكي مكرراً تصريح ايدلديكي
حالده بوني حقيقي بر حياتك بروغرامي كبي نظر اعتباره آلارق
حكايه‌يي يالكز بو نقطه‌دن تدقيق ايله فكرلر آراسنده تناقض
آرامغه قالقيشمق روح اثره نوس بوتون بيكانه قالمق ديمكدر كه
ذوق ادبيدن بو درجه محروميته برابر ينه بيان افكاره قالقيشمق ...
ايشته اصل غرابت بونده‌در . معمافيه كوستريلن تناقضلرده
معترضك وهمنده وجود بولمش شيلردر :

« ... هيجاي مدنيتدن پك اوزاقده ڤجستدق . اورالرده‌كي
مجادلات حريصانه‌نك طراقه‌لرني بزه قدر عكس ايده‌مزدي .
لكن مدنيتك روحي اسيه‌جك بوتون لذائذ معنويه‌سي ،
كشفيات مفيده‌سي بزه پوسته ايله دائما كليردي . »

عباره‌سيله :

« ... كوزلرمزي بر غشاوه حرص ومنفعت بوروميه‌جكي
ايچون بوتون بوتون بي طرف نظرلرله كورديكمز بوشعشعه
مدنيه دوداقلرمزده ناصل بر تبسم محقر پيدا ايدردي ؟ »

جمله‌سی آراسنده تناقض وار ایمش . شئون مدنیه عالم مدنیته منسوب وقایع واحوال دیمکدر . بونلرك شایان نفرت اولانلری یوقمیدر ؛ بوکا مقابل مدنیتك روحی بسایه‌جك لذائذمعنویه‌سی بولونمازمی ؛ برینه واقف اولوردق ، دیکرندن نفرت ایدردك دیمك تناقضمیدر ؟

هله یتك صالونه بوتون عائله‌لرك صیغه بیلمه‌سندن عددجه قوتی استنتاج ایده‌رك آیری کوشکلره نه‌لزوم اولدیغنی ، بونلرك ناصل انشا ایدیله‌بیلدیکنی صورمق بوتون بوتون غرائبدندر . انسان طاتلی بر خیاله ترك نفس ایده‌رك بو سایه‌ده حیات یومیه‌سنه بر تسلی بولمق ایسته‌دیکی زمان بوتون مشکلاتی قولایجه اقتحام ایدر . بو بر خیـال حالنده قالدیغی ، خیـالده اولمق اوزره کوسـتردیکی ایچون اعتراضه لزوم کورولمز . مع‌مافیه بونده‌ده تناقض یوقدر . کویمزی انشـایه باشـلادق دیمك بز کندیمز معمارلق ایتدك دیمك دکلدر . فلان آدم بر مکتب ، بر جامع انشا ایتدی دینلدیکی زمان بوندن او آدمك بالذات انشاایتدیکی اکلاشیلمز . بو قاعده‌لری مکتب کتابلری ایضاح ایتمشدر ، مکتب چوجوقلری بیله بللـه‌مشدر . نا‌ء مستعار آلتنه صیغینه‌رق مزیفانه ، محقرانه افاده‌لرله تعریضاته قالقیشـیله‌جغی یرده مجاز قاعده‌لری براز اوقونسه . کورولسه دها فائده‌لی اولورصانیرم . چونکه هیـچ اولمازسه بویله اعتراضلرله جلب خندهٔ استخفاف ایدیلمز .

١٠ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

حسیات قلبیه‌نڭ بر تشریح و تحلیل صمیمیسندن عبارت اولنمیان، صفوتدن، حسیاتن بر ذره‌یه مس بولونمیان آثار دها اوقونمه‌دن اونوتولورلر. عجبا بر مثال اولمق اوزره عشقه‌لق معلوماتده‌کی شو قطعه‌یه بر کوز کزدیرهلم :

ویردی جامی بزم عشقڭ ساقی گلچهره‌سی
اویله دفع درد هجران ایلدم میخانه‌ده
جوش میله نغمهٔ هی‌هی‌له اولدق نعره‌زن
کوکلمی بن شاد و خندان ایلدم میخانه‌ده .

بونڭ حقیقی بر وقعه اوزرینه سویلنمش اولماسنه قائلك حیثیتنه تجاوز ایتمش اولمامق ایچون احتمال ویرمك ایسته‌میورم. شاعرڭ درد هجرانی وارایمش؛ میخانه‌یه کیتمش؛ بزم عشقڭ گلچهره‌لی ساقیسی زاده ویرمش؛ بونلری ایچمشلر، هی‌هی دیه نعره آتمشلر، کوکلده شاد و خندان اولمش! شو معنا بر آز دوشونوله‌جك اولورسه انسان یوزی قیزارمه‌دن نفسنه بویله بر حالی اسناد ایده‌مز. بونلر «جام، بزم، عشق، ساقی، میخانه، می، نعره» کلمه‌لرینڭ یان یانه دیزلمسی، بر قطعه‌یه طوپلانمسی شعر اولور ظن باطلی نتیجه‌سنده سویلنمه‌مشسه هرحالده شایان استکراه بر عیش شغبه دلالت ایدر که هر ایکی احتماله کوره دخی بونکبی لافلری ادبیاتدن خارج براقیرز.

بو اعتراضلر و علی العموم حیات مطبوعاتده سرد ایدیلن

ناچیز مطالعه‌لر نه انتخاب آثاره تعرض ایچوندر . نه اونلری اصلاح ایچوندر . بی تزویر . بی فائده تعرضدن آنجق محجوبیت حاصل اولور . اصلاحه نیت ایسه بندن اوزاق بر بالاپرواز قدر ؛ بونلر یکی یازی یازمغه باشلایان رفقای تحریره عاجزانه بر تبلیغ تجاربدن عبارتدر . [*]

۱۱ نومرولی حیات مطبوعات دن :

ترقی رساله‌سنك بو هفته‌کی نسخه‌سنده بر مصاحبه وار . مباحثات جاریه حقنده بیان مطالعه ایدیلیور . بو مطالعه‌لری تدقیقدن اول مقاله‌ده بر یالان اولدیغنی سویلمك لازمدر . صاحب مقاله‌نك ذوقداران دیدیکی غیرتوران ادب مدافعهٔ مسلك یولنده بر مقاله یازه‌جقلری زمان ادبیات جدیده سرآمدانندن برینك خانه‌سنده طوپلانه‌رق مذاکره ایدیورلر ایمش . بو مذاکره‌لر ضبط و تصحیح اولندقدن صکره متفقاً نشرینه قرار ویریلیور ایمش . بونی ده آراسیرا بو مجلسه فرصتیاب دخول اولانلردن بریسی صاحب مقاله‌یه حکایه ایتمش .

ادبیات جدیده‌نك گویا تنزیل قدری زعمیله شیمدی‌یه قدر برچوق تزییفلرده بولوندیلر . شو نقل اولونان فقره کبی یالانلر سویله‌دیلر ، بناءً علیه شیمدی بونك بر مثلنه تصادف اولونماسی شایان حیرت برشی دکلدر . یالکز شوراسنه شاشیلیرکه بو آدملر

[*] صباح غزته‌سندن ۲۱ حزیران، ۳۲۵ تاریخلی نسخه‌سندن

یالان اولدقلرینی بیلدکلری حالده برشیلر سویله‌مکله ناصل ممنون اولیورلر؟ انجیلرندن برصدای حقیقت ناصل کندیلرینی غوغا ایتمیور؟

شیمدی مطالعه‌لره کله‌لم:

« سز فنا یازیورسکز. بزده یازیورزاده‌ی ضمنیسنی آرتق دیکله‌مکدن اوصاندق. حقیقةً سز فوق العاده کوزل یازیورسکز. فقط رجا ایده‌رم، بزی براقکز. افراد امت ایچنده افکار منوره اصحابندن طاییق ایستدیکم سز ادبای کرام حضراتی هیچ اولمازسه هرکسک سربستی فکریسنه تعرض ایدرجه‌سنه — هیچ برزمانده ارباب فضل وکمالی یاقیشمیه‌جق — حرکاتدن توق بیورکز. یازیلان شیلر سزك ایچون یازلیور. سز بزم یازیلرمزی بکنمیورسه‌کز اوقومه‌یابیلیرسکز. سزده اجبار ایدن می وار؟ فقط تزییف وتحقیره صلاحیتکز یوقدر. زور ایله اثر بکنلمز، بکندیرلمز، مادامکه سز کندیکزجه باشقه یولده ذوقیاب اولیورسکز. اوکا باقکز » دنیلیور.

لکن بونلر بوتون بزم کندیلرینه قارشی سویله‌دیکمز سوزلردر. صاحب مقاله ادبیات حاضره‌مزك اوچ سنه اولکی ایالت تجددینی البته درخاطر ایدر. درخاطر ایدنجه تزییفلره، تحقیرلره کیملك باشلادیغنی ده بیلمسی لازم کلیر. « مادامکه سز کندیکزجه باشقه یولده ذوقیاب اولیورسکز، اوکا باقکز » توصیه‌سی اووقت کندیلرنجه خطء حرکت اتخاذ ایدیله‌یدی شیمدی مطبوعات

لكه‌لری بالنسبه آز بولونوردی . بز دیا زیلر مزی بکنسیورسه کز اوقومایکز ، بز سزك ایچون یازمیورز دیه بر چوق کره مقابله‌ده بولونلدی . فقط بو یولده نشریات ایله تأمین رواج ایدیلك ایستنلدیکی ایچوندر که بو تزییقات کسیلمدی ، حالا کسیلمیور . بناءً علیه کیمك کیمه انصاف توصیه ایتمسی لازم کله‌جکی پك آشکار بر کیفیتدر .

« عالم مطبوعاتده هر محررك کندینه مخصوص قارئینی واردر . بر محرر حقنده او یولده تزییلاتده بولنمق اونلری مطالعه‌دن منع ایتمك دیمکدر . . . »

§ « . . . بویله سوزلرك خواصه قارشی تأثیر واهمیتی اولامازسه‌ده هر کسك ادراك وعرفانی بر اولمدیغندن بشقه‌لرینه سوء تأثیری کوریلور . »

دینلیور . بونلر وقتیله درخاطر بویورلسه ایدی اولمازمیدی؟ ده‌قادان اسناد بی‌معناسنی ترویج واشاعه ایدنلر کیملردر؟ بونلرك صانکه نه مقصدله اختیار ایدیلدیکی مجهولیدر ؟ شمدی‌یه قدر مباح کورولن تجاوزات پك خفیف بر صورتده اعاده ایدیلدیکی زمانمی بوجهتلر دوشونولیور ؟

حیات مطبوعاتك یالکز بو سوزلرك صدورینه سبب اولمش اولمسی بیله بر فائده‌سی کورلدیکنه دلیلدر . مادام‌که هر کسك ذوقنه تجاوز ایتمه‌نك عبث بر حرکت اولدیغی ، شخصیاتك ، تزییلاتك ضرری عینی آکلاشیلیور ، بعدما بونلردن توقی ایدیلسین .

مع مافیه امین اولمالیدر که حیات مطبوعات هیچ کیمسه‌یی ترذیل ایچون یازلمیور. اوراده دلیله اقتران ایتمه‌ین بر ادعا، بر اسناد یوقدر. حیات مطبوعاتک کیمسه‌یی ایچون یازلدیغی‌ده شمدی‌یه قدر بر قاچ کره ایضاح اولونمشدر. بونلرک بر قباحتی وارسه اوده محررینک دوشوندیکنی آچیقدن آچیغه سویلمکدن چکینمه‌مسیدر. [*]

بوکا ارتقا غزته‌سنده اعتراض ایدلمه‌سی اوزرینه ١٢ نومرولو حیات مطبوعاتده شو جوابی ویردم :

کچن هفته‌کی حیات مطبوعاته ارتقا غزته‌سنده‌ده بر مقابله وار. ثروت فنون ادبیاتنه قارشی وقوعه کلن تعریضاته بیلمم نره‌ده مذاکره ایدلدکدن صوکره جواب یازلدیغنه دائر ترقیده کورولن بر فقره‌نک یالان اولدیغندن بحث ایتمه‌مه قارشی یالان بزه عائد دکل، بزه خبر ویرنه عائد دنیور. دوغروسی معقول بر مدافعه. کندیلرینه بو خبری ویرن ذاتک هویتی معلوم اولسه ایدی بو مدافعه‌ده حقلری بولونوردی. فقط بویله اصلی اساسی اولمازده او فقره اثر تصنیع اولورسه بو یالان کیمه عائد اولور؟

ادبیات حاضره‌یه قارشی کوستریلن تزییفلر، صاحب مقاله‌نک اشتراکی یوقایمش. پک اعلا تبریک اولونور. وقتیله بو تزییف آمیز یازیلر مدار افتخار عد ایدیلیرکن شمدی اونلرک باعث خجالت اولدیغنی تصدیق ایدیلمرک رد و انکار اولونمسی‌ده بر ترقیدر.

---

[*] صباح غزته‌سنک ٢٨ حزیران، ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سندن.

ذاتاً معلوماتده احمد راسم بك هيچ تزيينده بولونمادی دیيوردی. ديمك كه اسكی ادبلر ، اعتراضلر هپ مردود ايمش . مقدوح ايمش كه شيمدی كيمسه اوزرينه آلمق ايسته‌ميور . بو ندامت فنا دكلدر .

ارتقاده‌كی مقاله‌نك الك شايان نظر اولان جهتی ادبيات حاضره‌يه بر نام بولمق توصيه‌سيدر . ده‌قادان نامنی صاحب مقاله ويرمديكی جهتله بوندن مسئول اولامازلرمش . البته . بو طرز بی‌معنای تسميه‌نك كيمدن نشأت ايتديكی شمدی‌يه قدر ظن ايده‌رم كه اوزون اوزادی‌يه تشريح ايديلدی . آرتق بو بحثی تكراره لزوم يوقدر . بو بابده نه حكم ويريله‌جك ايسه شمدی‌يه قدر ويريلوب بيتمش اولماسی لازم كلير .

ادبيات حاضره‌يه بر نام بولنمسی توصيه‌سنه كلنجه : اوله بر مناسبتله دها سويلشدم . بويله يافته‌لرله ترتيب وتنسيق اشيا عطار دكاننه ياقيشير . بر شيئك اوزرينه اسمنی مبين بر كاغد ياپيشديروب رافه قويمق عادتی ادبياتده بی معناقالير . ايشته مسالك ادبيه اسملری‌ده بحجه بو قبيلدندر . بزم اسممز شودر ، سزك اسمكز شودر كبی تفريقلر ماهيتی تغيير ايتمز . ماهيت ايسه ، ادبيات ايسه بردر . عصردن عصره ، مكاندن مكانه دكيشمز . بر اثر يا ادبياته داخلدر . ياخارجدر . شرائط اساسيهٔ صنعتی جامع اولمق اوزره يازيلان اثرلر هانكی وقتده ، هانكی مملكتده يازيلرسه‌يازلسين ادبياتدن معدوداولنور . عتيق ، جديد صفتلری

ایستخاره‌یی برفرق کوسترمکده عرض تمایلات ایلدیکی ایچون
قبول اولونمش تلقی ایدلمیدر .

بناءً علیه ادبیاتده و بالخاصه ادبیات حاضرهٔ عثمانیه‌ده تعیین
نامه زور یوقدر . هر کتابك بر اسمی واردر . بر اثردن مسئول
اولانده صاحب اثردر . بر محررك خطاسندن دیگر محرری
مسئول طوتمامق ایچون عمومی بر نامه اعتراض ایدوب بحثی هزاله
دوشورمکدن ایسه صاحب اثره دوغرودن دوغرویه توجیه مؤاخذه
ایتمك ایجاب ایدر [*]

بو بحث ۱٤ نومرولی حیات مطبوعاتده ویردیکمز جواب قپاندی :

۱٤ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

استعداد و تمایلات فطریه اوزرینه تربیه‌نك درجهٔ تأثیری
حکما آراسنده اوزون اوزادی‌یه موضوع بحث اولمشدر .
تدقیقات اخیره ایله ثابت اولدیغنه نظراً آفریقالی بر زنجی
آوروپا دارالفنونلرینه کوتورولوبده مکمل صورتده تعلیم و تربیه
ایدیلسه بیله استعداد و تمایلات فطریه‌سنك تأثیرندن آزاده
قالمیور . مکتسباتی خلقت اصلیه‌سی اوزرنده بر جلادن
عبارت بولونیورکه بو جلا اوفق بر عارضه ایله زائل اولیویردی
ینه اسکی زنجی میدانه چیقیور .

[*] صباح غزته‌سنك ٦ تموز ، ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سندن

ایشته حکمانك شو تدقیقاتنی تأیید ایدر یولده بر مثالده
مباحثات اخیره اثناسنده کورولدی. ادبای حاضرەنك، کندیلرینه
وقوع بولان تعریضاته برذاتك خانەسنده اجتماع ومذاکرەدن
صوکره متفقاً جواب ویردیکلرینه دائر ترقی رسالەسنده بر
یالان کورولمشدی . بونك یالان اولدیغی ایچون حیات مطبوعات
مقالەلرنده اخطار ایدلمشدی . بونك اوزرینه صاحب مقاله
تأویلاته قالقیشمشدی ایسەده قابل اولەمیەجغنی کوردیکندن
دوغرودن دوغرویه جوابدن اظهار عجز ایدەرك ایکی صالی
کونکی طریق غزتەسنده مندرج بر مقالەده شتوم غلیظه ایله
تشفیٔ صدری ترجیح ایلدی .

ادبای حاضرەیه قارشی شو صوڭ سنەلرده بعض کندینی
بیلمەینلرك افتراء ایتدکلری تجاوزاته اشتراك ایتمدیکنی ، او
تربیەسزلکلرده مدخلی بولونمادیغنی سویلیەرك کندیسنی برجلای
نزاهت وظرافت آلتنده طانتدیرمق ایستەین مقالهٔ مبحوثه
صاحبنك آرادن بر هفته کچمەدن بویله تفوهاته باشلامسی
جبر طبیعتله نەقدر تأدب ایدیلیرسه ایدیلسین اوفاق بر وسیله
اوزرینه ینه جبلت اصلیەنك همان میدانه چیقیویرەجکنی مثبت
احوالدن دکلمیدر ؟

طریقدەکی سوزلره جواب ویرەلم . چونکه بوکا قارشی
نەدنیلەبیلیر که اتخاذ ایتدیکی اسان سویلەنەجك تعبیرلری الك
شدیدینی کندی حالیله قائلنه اسناد ایتمکدەدر . نیچه یاپیلەبیلەجك

برینی وارسه اوده لاقیردیلرینی عیناً نقل ایله کندیسنی تسجیل ایتمکدن وبویله بر آدمه قارشی سویلهجك هیچ بر سوزه بولونمادیغنی اعلاندن عبارتدر :

ایشته طریقتك سوزلری :

«... بوکی مباحثاتده ، خوان ادبدن حصه یکانهسی بولنان بر صیجاق چوربا ایله آلوده دهان هذیان وانتفاخ بطن غرور ایله مبتلای علت غثیان اولارق یازدیغی مقالاتده ــ بسیط قواعد لسانیه خطالرندن کچیلمهین ودها ادبیاتجه فصاحت ایله تزیین بتمه بشقه شیلر اولدیغنی اوکرنمهدن کندی کندینه استاد کل ونقد ادب صفتلرینی طاقینان هرزهوکیلان ونصفت بروران روزکاره توجیه خطاب ایتمکی نفس کبرانهمجه بر تنزل عد ایتمکده ...» .

هله ذوق ملیدن بحث ایدن بر آدمك آغزنده غثیاندن و هذیاندن باشقه برشی کورولمهسی نه آجی بر تضاد تشکیل ایدییور !

ذوق ملی وعرفان امتك محصلهسی مسئلهسی

١١ نومرولو حیات مطبوعاتده ترقی غزتهسنه قارشی یازدیغم سوزلر احمد راسم بك ایله آرامزده « ذوق ملی وعرفان

امتك محصله‌سی » نامیله بر قاچ هفته دوام ایدن بر مباحثه‌یه میدان آچمشدر . بو بابده یازدیغم مقاله‌لرله یان یانه کتیریله‌سی مسئله‌یی ایضاحه کافیته حاجت براقماز ، کندیلکندن آکلاشیلیر

١٢ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

« ذوق ملی وعرفان امتك محصله‌سی نه ایسه اکا تبعیت ایتمك هر صاحب قلم ایچون مجبوری » اولدیغی ادعاسی مباحثات ومحاورات ادبیه آراسنده برقاچ کره کورولمشدی . کچن هفته‌کی حیات مطبوعاته قارئی معلومات غزته‌سنده اوقونان اعتراضلر بوادعایی تجدید ایدییوردی . ظاهراً درین بر مطالعه‌یی حاوی کبی کورونن بو فکرك باقه‌لم اساسی نه‌دن عبارتدر ؟

انتخاب قلم ایچون ادعا ایدیلن بو مجبوریت بالطبع معنویدر . بن بویله بر مجبوریتی شمدی‌یه قدر احمد راسم بکدن ایشیدییورم . عجبا بو مجبوریتی کیم تأسیس ایتمش ؟ بو قاعدهٔ مطلقه‌یی کیم وضع ایتمش ؟ بویله بر قاعده‌نك مقبولیتی مطلقا فلان ویا فلان طرفندن موضوع اولمسنه وابسته دکلدر . اونك حد ذاتنده معقول ومناسب بولنمسنه تابعدر ، بناءً علیه مؤسسنی تحری‌یه لزوم یوقدر دنیلیرسه اوحالده بونك ناصل قابل اولاجغنی ، بو قاعده‌یه نه صورتله تبعیت ایدیله‌جکنی صورارم .

چونکه ، احمد راسم بکك قولنجه هر صاحب قلم نه‌یه

تبعيته مجبوردر ؛ ذوق ملى و عرفان امتك محصله سنه . دكلمى ؟ ماكنه فنى بزه محصله نك نه اولديغنى تعريف ايديور : قوانده معينه سنه تبعاً قواى مختلفه نك محصله سنى بولوب چيقاريورز . بونده اختلاف تصور ايده مز . شرائط تبدل ايتمه دن قيمته آمريقاده كى بر رياضيه مأسونى ده درسعادتده كى . چينده كى بر رياضيه مأسونى ده بو محصله لرى عينى صورتله بولورلر و نتيجه ده اختلاف ايتمزلر . بناءً عليه بوراده ماكنه فننده غير قابل تغير ، قطعى بر اساس ، بر قاعده واردر . بونده شخصيتك ، تأثيرات ذاتيه نك دخل و تأثيرى يوقدر . نتيجه و صورت استحصالى هپ بردر .

حالبوكه ذوق ملى و عرفان امتك محصله سنى بو نقطه ده ايش بويله ميدر ؟ بركره ذوق ملى و عرفان امت معنوى شيلردر . بونلرده محصله تعبيرنى استحصال ايتمك مجازى اولوغجه بو تعبيرده عطف اولوغمق ايسته نيلن قطعيتده اوته دن قالقار : « بو محصله يه تبعيت مجبوريدر » لاقيردى سيله ده قطعى بر دستور افاده ايدلمكدن زياده مبهم ، غير معين بر فكر سرد ايدلمش اولور .

هايدى محصله تعبيرنى معناى مجازيسيله قبول ايده لم : ذوق ملى و عرفان امتك محصله سنى ناصل بولاجغز ؟ نه در اوشى كه اوكا : تمام ، ايشته بو ذوق ملى و عرفان امتك محصله سيدر ! ديه جكسز ؟ بونك ايچون بو ادعانى ايشيدديكدن برى دوشونديم دوشونديم . يالكز بر چاره بولدم : شر اثرى احمد راسم بك

کوستریرز ، هانکیسنی ذوق ملی وعرفان امتك قوۀ محصله‌سنه مطابق بولورسه اواثرك زیرینی تصدیق ایدرلر ، اوندن صوکره اواثر بازار مطبوعاتده هیچ بر اعتراضه، هیچ بر تزییفه‌دوچار اولمایه‌جغنه امین بولوندیغی حالده تداول ایدر دورور . آرتق بری چیقوب‌ده او بیچاره اثرك ذوق ملی وعرفان امتك قوۀ محصله‌سنه مطابق بولونمادیغنی ادعا ایده‌جك اولورسه اونلری احمد راسم بك ایله حل مسئله ایتمکه براقیرز . آرتق بینه‌میز بربرلرینه قارشی نه‌دلیللر ، نه مدافعه‌لر بولورلر .

احمد راسم بکك بو ادعاسی، هپ : هرکسك کندیسنه کوره بر ذوقی واردر ، انسان هانکی اثردن ذوقیاب اولورسه اونی اوقور ، هر محررده کندی ذوق وحسنه کوره یازار ویازمقده‌حقلیدر؛فکری بیان‌اولوندیغی وقت‌ایلری‌یه‌سورولمشدر. ایشته او وقت احمد راسم بکك سسی متعظمانه ، حاکمانه ، جدیتپرورانه ایشیدیلیور : اولماز ، دییور ، ذوق ملی وعرفان امتك قوۀ محصله‌سی واردر ، بوکا تبعیت ایده‌جکسکز . ذوق ملینك ثابت وقابل ارائه برشی اولمامسی ، عرفان امتك هرآن دکیشه‌بیلمه‌سی احتمالی بو توصیه‌یی‌بوتون بوتون مشوش برحاله کتیردرك اهمیتنی ازاله‌ایلدیکی کبی‌دیکر طرفدن فطرت‌بشریه‌نك مقتضیات اساسیه‌سی دخی آثار ادبیه‌نك بر قالبدن دوکولمش کبی بربرینه بکنزدمسنه مانع‌اوله‌رق تنوع بدایعه امکان‌براقیور.

آثار ادبیه، محررك شخصیتنه تابع اولدیغی.محررك‌عرفی،

ادراكى . مكتسبات علميه‌سى . تحسسى . تأثرى . خيصنك احوالى . تأثيراتى هرنه‌ايسه اوكا كوره بر شكل آلديغى ايچوندركه بونلرى دار وثابت دستورلر ايچنه حبس ايتمك قابل اولماز . يوقاريده بر جسمه تأثير ايدن قواى مختلفه‌نك محصله‌سى ماكنه فنى متسبارنجه جهانك هر نقطه‌سنده شب بردورلو اولارق تعيين ايديله‌جكى سويلنمشدى . چونكه بونلرده او مسئله‌يى حل ايدن عاملك تأثراتى . حسياتى . حاصلى عمومى تعبير ايله شخصيتى هيچ موضوع بحث دكلدر . معين بر قاعده واردر . اوكا كوره نتيجه چيقاريلير . حالبوكه آثار ادبيه‌ده بويله مطلق بر قاعده يوقدر . قاعده هر كسك ذوقى . فطرتى . روحى . شخصيتيدر . فطرت بشريه ايسه مختلف اولديغندن ذوقلر بيننده تخالف وقوعى ضروريدر . بناءً عليه فطرى وضرورى اولان بر تخالفدن طولايى هيچ كيمسه مسئول اولاماز . هيچ كيمسه احمد راسم بكك نقطهٔ نظرينه كوره ذوق ملى وعرفان امتك قوهٔ محصله‌سنه تبعيت ايتميه‌جك يولده اثر وجوده كتيرمش ديه معاتب طوتولاماز . احمد راسم بكك اثرلرى بويله تقدير ايتمه‌سنه‌قدر حق وارسه سزك . بنم . اونلرده اوقدر حقمز واردر . كيمسه كيمسه‌يه سن بنم ذوقمه . حسمه . بنم فكرمه تبعيت ايده‌جكسك ديه اجبار ايده‌مز .

مع مافيه بوتون بوتون كيفى كبى كورونن بو شخصيت مسئله‌سى دخى يكنظرده ظن اولونه‌جغى كبى هر دورلو تأثيراتدن آزاده

وسربست دكلدر . شخصيتى دخى تعيين وتشكيل ايدن بر تأثير واردركه اوده محيطدر . يعنى الڭ عمومى تعبيريله محررڭ ياشاديغى زماندر . اجدادڭ استعداد وقابليت ارثيه‌سنه زمانڭ تأثير مخصوصى دخى انضمام ايده‌رك هركسڭ ذاتنه مخصوص بر مايهٔ اصلى ايله امتزاج ايدر ، صنعتكارڭ شخصيتنى تشكيل ايلر .

اكر احمد راسم بك ذوق ملى وعرفان امتڭ قوهٔ محصله‌سى تعريف عجيبى ايله بونى قصد ايتمك ايستيورسه بونڭده ثابت بر دستور حركت وجوده كتيرميه‌جكنى بيلملى وهرصنعتكارڭ، هر قارئڭ ذوق مخصوصنه تجاوز ايله : بويله اولمايه‌جق ، سز شو قاعده‌يه يعنى بنم ذوقمه كوره يازى يازاجق . اثر يكنه‌جكسكز ديمه‌مليدر . ذوق ملى‌يى ايسته‌ديكى كبى تفسير ايتمك حقى كيمسه‌يه ويريلمه‌يه‌جكى كبى احمد راسم بكده ويرلمه‌مشدر .

كچن هفته‌كى ترقينڭ مصاحبه‌سى اوزرينه بو ملاحظات حيات مطبوعاتده تكرار اولونديغى صرده كيمسه كيمسه‌نڭ ذوق ادبيسنه تجاوز ايتسه‌ايدى مطبوعاتڭ اكه‌لرى آز بولونوردى دييلمسنه‌ده احمد راسم بك اعتراض ايدييور : « مسلك منازعاتى آره‌سنده وقوعه كلن تعريضات وتزييفات صحيفهٔ پاكِ مطبوعاته لكه قوندورمز » ايمش . حقلرى وار . ذاتاً لكه قونه‌جق بر يرده قالمامشدر .

احمد راسم بك : « طرز جديد ناميله عندى وتقليدى بر بر شعبهٔ تحريره اعتراض ايتمك وحقنده كلمات شديده قوللانمق

مطبوعاته یکز سوزه‌کمیه‌دز . بو سوءِ ظنی کورمیورز . اعتراض هیچ بر وقت تعییب اولونمز . فقط ادب و تربیه‌یی تجاوز ایدن کلمات شدیده قوللانمق ، اوت عیبدر . چونکه بو کبی کلمات انسانک تربیه‌سی مانع اولدیغی کبی لزومده یوقدر . فی الحقیقه ، اعتراضلرکزده طرز جدیدک عندی و تقلیدی اولدیغی اثبات ایده‌میه‌جکسه‌کز سوبلیه بیله‌جککز انضدالی کیمه‌نی سویلش اولورسکز . زیرا سوزکزی اثبات خلافکیز انککزک اساس مسلککنی رخنه‌دار ایدر . حالبوکه ستونلرجه کلمات صرفیه‌کز . کلمات شدیده‌کز حقکزده جالب شبهه ایتمکدن باشقه بر شیئه یارامز . بونک ایچون بر سوز ایده‌جککز وارسه آچیقدن آچیغه سویله‌یکز ، ایشته شو یا کاشدر ، شویله‌در دییکز . بر کفایت ایتمزمی ؟ تزییف و تحقیر معقول بر سوز ، بر اعتراض بولونمادیغی وقت آرقه‌سنده صاقلانیله‌جق بر سپردر که اخذ ایدنلر بالضروره بوراده قبالی یوزله قالیرلر .

۱۳۰ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

« ذوق ملی و عرفان امتک مخصوصی نه ایسه اکا تبعیت ایتمک هر صاحب قلم ایچون مجبوریدر » ادعاسنی ایستدیکی آثار ایچون رهبر اعتراض اتخاذ ایدن احمد راسم بکک شو سوزلری آثار ادبیه حقنده بر قاعده تشکیل ایده‌میه‌جکی کچن هفته‌کی حیات

مطبوعاتده ایضاح اولنمشدی . معلوماتك اوكوزكی وایرته‌سی
كوزكی نسخه‌لرنده احمد راسم بك طرفندن بوكا مقابله ایدیلدی .

« میخانهٔ اخوانده بر چاقیتی قدرا ثرپایدار كوسترمه‌مك »
یولنده‌كی طرافتلری صاحب مقاله‌یه براقه‌رق بز مسئله‌نك
خارجنه چیقمامغه چالیشه‌لم . چونكه امثالی مباحثه‌لرده اولدیغی
كبی بو بحثده‌ده صددن خارج جهتلره دوغرو سوق كلام
ایدیلیور .

اولا ، مسئله نه‌دن عبارت ؟ احمد راسم بك دیورکه :
« ذوق می و عرفان امتك مخصه‌سی نه ایسه اكا تبعیت ایتمك
هر صاحب قلم ایچون مجبوریدر . » ایشته مباحثه‌مزك اساسنی
بو ادعا تشكیل ایدییور . احمد راسم بكك بو ادعاسنه مقابل
بن دیورمكه : بر انسان بر قاعده‌یه تبعیته مجبور اولمق ایچون
او قاعده‌نك نه‌دن عبارت اولدیغی معلوم بولنمالیدر . معلوم
اولمایان بر قاعده‌یه تبعیت ایتمه‌دیكی ایچون هیچ كیمسه معاتب
طوتولامز . بوراسی بدیهی بر شی اولمقله برابر احمد راسم
بكك اصرارینه قارشی دها زیاده ایضاح مسئله ایچون بر مثال
كتیره‌یم : مواد قانونیه‌نك مرعیت احكامی عمومه اعلان
اولوندقدن صوكره تأسس ایدر . حتی مملكتك هر طرفنده
دویولمق ایچون وقت براقیلیر . تاریخ اعلاندن شوقدر كون
صوكره بو یكی نظامنامه‌نك حكمی جاری اولمغه باشلایه‌جقدر
دنیر . بر قانونك ماقبلنه حكمی شامل اولمامسنك حكمتی دخی

بونلر . چونكه موجود اولمايان بر قاعده‌يه رعايته كيمسه‌يه اجبار ايده‌مز . فرض ايديلسه كه كيجه‌نك ساعت بشندن صوكره سوقاقده قالانلر كزمك منع اولونمشدر . فقط بو ممنوعيت هيچ بر صورتله تبليغ ايديلمه‌مشدر . بويله بر قاعده‌نك وضع اولونديغندن خبرلرى اولمايانلر اوكى كبى قورقوسز كزمكدن خالى قالمازلر . چونكه حركتلرينك موجب عتاب اولديغنى بيلمزلر .

بو حالده ، مادامكه احمد راسم بك هر صاحب قلمى، يازى يازاجغى وقت ذوق ملى و عرفان امتك محصله‌سنه تبعيت ايدرك اوندن انحراف ايتمه‌مكه مجبور بولونديرييور ، بو اجبارنده بر حق قازانمق ايچون بزه ابتدا « ذوق ملى » نك نه اولديغنى شبهه‌يه ، تردده امكان قالميه‌جق بر صورتده قطعيه‌ده تعريف ايتمليدر ، صوكره « عرفان امتى » ده بويله ايضاح ايتمليدر . بونده ايضاح اولونجه بو ايكى قوتك محصله‌سى ناصل چيقاريله بيله‌جكنى ده سويله‌مليدر .

احمد راسم بك بو ايضاحاتى ويرمكله وظيفه‌سنى بيتيرمش اولماز . چونكه بويله عمومى صورتده موضوع اولان قاعده‌نى بزم ذوق مليمزك ، بزم عرفانمزك نه‌دن عبارت اولديغنى ده صورت خصوصيه‌ده ارائه ايتملى ، صوكره بونلرك محصله‌سنى چيقارماليدر .

بوندن اظهار عجز ايدرسه وضع ايتمك ، هر كسى مجبور

بولوندورمق ایستەدیکی قاعدەنك ذرە قدر اهمیتی قالماز. چونکە اورتە یردە قاعدە بولونماز . قاعدەنك وجودی بو شرطلرە تابعدر .

ایشتە کچن هفتەکی مقالەدە بوزالرینی سویلەیەرك ماکنە فننده‌کی محصلە تعبیرینك عینی قطعیت ایلە ادبیاتدە استعمالی جائز اولامایەجغنی علاوە ایتمشدم . حالبوکە احمد راسم بك اومفصل مقابلەسندە بونلرە نەجواب ویرییور :

« مادی اولسون ، معنوی اولسون هر اثر کندی ساحۀ تأثیرندە کوریلان قوتك محصلەسیدر » دییور . شبهە یوق . فقط بوسوزك بزم بحثمزە نەمناسبتی وار؟ احمد راسم بك قوای مادیە ومعنویەیی بربرینە مزج ایدرکن شو نقطەدە یاکیلیور : ماکنە فننده ایکی اوچ قوتك محصلەسی نەاولەجغی ماکنە فنی متسبرنجە برصورت قطعیەدە تعیین ایدیلمك قابلدر . حالبوکە ادبیاتدە قابل دکلدر . ذوق ملی وعرفان امت کبی ایکی قوت کوستروب بونلرك محصلەسی نەاولور ؟ دییە ادبایە صورسەکز آلاجغکز جوابلر هپ مختلفدر . بناءً علیە بورادە ماکنە فننده اولدیغی کبی برقطعیت ریاضیە یوقدر .

مثلا اورتەیردە براثر ادبی وار. سز دییورسکز کە بوذوق ملی وعرفان امتك محصلەسنە مطابق دکلدر ؛ بن دییورم کە بالعکس مطابقدر . بربرمزە قارشی حقمزی ناصل اثبات ایدەجکز ؟ هانکی معیار بزە حقیقتی کوسترەجك ؛ بومعیارلر — تکرار

ایدییورم — ذوق ملینك وعرفان امتك معلومیتی وجوقلرك صورت ترکیبی ایله محصله‌سنك اختلافنه میدان ویرمه‌یه‌جك صورتده استخراجی سایه‌سنده قابل اولور. ایشته بحث دوغروب دولاشوب بو نقطه‌یه کلییور. باقه‌لم احمد راسم بك مقابله‌سنده بو زوحلی نقطه‌لره دائر نه دییور؟

ذوق‌ملی ایچون احمد راسم بك شو تعریفی کوسترییور:

ذوق ملی « بتون حسیات واحتراسات وتهییجات ملیه‌نك محصله‌سیدر »

عرفان امتی‌ده شو یولده تعریف ایدییورلر: عرفان امت « معارف حاضرهٔ بشریه‌نك ذهنی تنویر، فکرلری تشحیذ، روح وحسی تهذیب، نظر وذوقی تمدید ایچون متعدد قوای مرکبه استعمالیله بولدیغی نتیجهٔ محصله‌در. »

محصله! محصله! ایواه، بر محصله‌یی بولابیلمك ایچون نه‌یاپه‌جغمزی شاشیرد‌ق شیمدی بر چوق محصله‌لرك قارشیسنده بوتون بوتون لال وحیران قالاجغز.

احمد راسم بك ادعاسنی ایضاح ایده‌رك کندیسنی شو مشکل موقعدن قورتارمق ایسته‌دکجه دها زیاده مشکلاته کیرییور. ذوق ملی ایچون حسیات واحتراسات و تهییجات ملیه‌مزی کوسترمك مجبوریتنده قالیور. پك اعلا. حسیات ملیهٔ عثمانیه‌در؛ بونلر معلوم اولورسه محصله‌لری ناصل حیقاریلاجقدر؟

هله عرفان امت بحثی بوتون بوتون مشوش. بو قدر مشوشك ایچندن قطعی بر حکم ناصل چیقاریلابیلیر. بیلهم.

فقط مدامکه احمد راسم بك بویله بر ادعاده بولونیور . اکر ظاهراً معنیدار کورونه‌جك بر طاقم الفاظ مشعشعه ایله بز عاجز قارئلرینی حیران اقتدارلری براقمقدن باشقه بر مقصدلری وارسه ، اکر وضع ایتدکلری بو دستورك جدیتنه کندیلری قانع ایسه‌لر ادعالرینی اثباته . قناعتلرینی ایضاحه مجبوردرلر .

احمد راسم بك بو اثبات مدعادن عاجز قالدقلرینی اکلامش اولمالیدرکه مقابله‌لرینك بریرنده :

« بر ذوق ملی ثابت وقابل ارائه‌دیمدن » تأویلیله قوتولمق ایسته‌یورلر . پك اعلا . ذوق ملی ثابت وقابل ارائه دکل ایسه بونك محصله‌سی ناصل اولور ؟ نه حق ایله هر صاحب قلم بونك دیکر برقوتله امتزاجندن حصوله کلن محصله‌یه تبعیته مجبور طوتیلیور ؟ احمد راسم بکك اوقودیغی ماکنه فنی عجبا غیرثابت وغیر قابل ارائه قوتلردن محصله چیقاریبیورمیدی ؟

شیمدی تضاد فکر وعکس مدعا هانکیمزدددر احمدراسم بك ؟ بر طرفدن ذوق ملینك ثابت وقابل ارائه اولمادیغی سویلیورسکز ، صکره ذوق ملینك ثبات ایتدیکی یری بیلیور وکوستریلن نمونه‌لرینی طانیورسکز ! دیکر طرفدن ذوق ملی ایله عرفن امتدن بر محصله چیقارارق هر صاحب قلمی بوکا تبعیته مجبور ایدییورسکز !

ایشه احمد راسم بکك بو اقراریله شو بحث اساساً ختام بولمش صاییله‌بیلیر . فقط بزدیکر برنقطهٔ نظردن دها دوشونه‌لم :

واپورلرده معلوم اولمایان اوزره بعضاً واردر . واپورك تعقیب ایده‌جكی یول بر كره تعیین ایدیلیر . دومنجیه ویریلیر . دومنجی او خطدن خارجه چیقمامق اوزره كوزلرینی آییرمق واپوری مطلوب اولان محله ایصال ایلر . احمد راسم بكك ذوق ملی وعرفان امتدن بر محصله چیقارمق ایسته‌ینلر هر صاحب قلمی بوكا تبعیته مجبور ایتمه‌سی بویله بر حركت دیمك اولاجقدر .

حالبوكه بوتون جهانك اصحاب قلمنه صورولسون . یازی یازاجقلری وقت قارشیلرینه بویله بر محصله قویوب آثارینی . بورالی محصله‌نك كوستردیكی استقامتدن خارجه چیقمامق دیه تصحیح وتعدیل ایله‌می یازارلر :

صنعتك ادبایه توصیه ایتدیكی ایلك قاعدهٔ اساسیه ذوق ملی وعرفان امتك محصله‌سنی چیقاروب بوندن باشقه بر طریق تعقیب ایتمه‌مكمیدر . بوقسه صمیمیتی محافظه ایدوب یالكز كندی حسیاتنی . افكارینی . ملاحظاتنی یازمغه چالیشمقمیدر : صنعتكار صمیمی اولاجق اولورسه‌میدانه كتیره‌جكی اثر طبیعتیله . حالیله . كندی كندیلكیله ذاتاً ملتك ذوقنده‌ده موافق ظهور ایدر . عرفاننده‌ده . ادوار آتیهٔ ادبیه‌نك بعض نابهنكام‌بشرلرنده كورولن عدم توافق ایسه موقتدر . اوده وقتی كلنجه تقدیر اولنور .

بوكا نه‌قدر مثال ایسته‌نیلیر ؟ ایشته الك معلومی :

فرانسه‌نك الك درین رومانجیلرندن استاندال . ایلك آثاری نشر اولوندیغی زمان قارئلرده بر تأثیر حاصل ایتمه‌مشدی . حتی

استدلال بیله : بنی ۱۸۸٥ تاریخنده دوغرو آ کلایه‌جقلر ، تقدیر ایده‌جکلر دیمشدی . فی الحقیقه دیدیکی کبی اولدی . نشر اولوندیغی زمان نابموسم تلقی ایدیلن اثرلری صوکره‌دن انجق بیوك تقدیرلره ، ستایشلره ، محبتلره مظهر اولدی .

ایشته شو ایضاحاتدن اکلاشیلیور که هیچ بر صنعتکار یازی یازاجغی وقت فلان وفلان شیلرك محصله‌سی نه‌ایمش دییه‌دوشونمز ، بوتون روحنی اثرینه‌ویرمکه چالیشه‌رق صمیمیتی محافظه‌یه حصر غیرت ایدر . بویله اولان اثرلرده تمام زماننك مرآت احساسات ومعیشتی اولور .

ناصل که المزده طوتدیغمز بر طاشی یره آتدیغمز زمان او طاش بالضروره مرکز ارضه‌دوغروسقوط ایدرسه براثرادبی‌ده ـ آثار نادرهٔ مبشرین مستثنا اولمق اوزره ـ حقیقی بر صنعتکار الندن چیقمش اولمق شرطیله ، زمانك احتیاجنه‌مطلقا موافق ظهور ایدر . طاش یره‌دوشه‌جکی زمان : بر سقوط قانونی واردر . بوکا تبعیت ایتمك لازمدر ، هایدی بوکاتبعیت ایده‌یم دییه یره‌دوشمز ؛ تبعیت ایتمه‌مك طاشك الندن کلمز . صنعتك شرائط لازمه‌سنی حائز اولان اثرلرده بویله‌در .

احمد راسم بك :

« بنم فکر ومقصدم دها عمومی ، دها شمولی . یعنی سزك محیط دیدیککز (میلیو) ایله آنك ایجاب ایتدیکی تأثیر وتأثر نه‌یی آمر ایسه اکا مطاوعت ایلمك دییه سویلندم . »

دیمکه تأثیر محیطك ایشته بو ماهیتندن اظهار غفلت ایتمش اولیور . محیطك تأثیرینه تحت وضع ایتمه‌مك کیسه‌نك النده کلمز . حادثات کائنات برطاقم قوانین ازلیه‌یه تابعدر . بوتون مخلوقات بوقوانین ازلیه‌نك تحت تأثیرنده ضروری اولوق اولاذرق وجوده کلیر . بناء علیه احمد راسم بکك بویله توصیه‌لرده قالقه‌رق نفس توکتمه‌سنه هیچ لزوم یوقدر .

بوحالده ، نتیجه‌یی سبب کبی کوستره‌رك : اثر یازیلاجغی وقت ذوق ملی وعرفان امتك خصائصنه تبعیت ایتملیدر . دنیله‌جك یرده : شرائط صنعتی اونوتمامکز ! توصیه‌سندن کری قالمامالیدر . شرائط صنعت ایچنده ایسه ذوق ملی وعرفان امتك خصائصنی چیقاره‌جق کبی اسکی سحرباز ترتیبلرینی آکدیران عجیبه‌لر یوقدر .

احمد راسم بکك بکا اسناد ایتمك ایسته‌دیکی کبی ذوق ملی وعرفان امتی بن انکار ایتمیورم . یالکز بو مبهم ، بو متحول شیلردن بر قطعیت ریاضیه کبی قوت ایله بحث ایتمکله ، ذوق ملی نامنه برطاقم آثار ادبیه‌یی رد وقیام ایتمکه اعتراض ایدییورم . بن بویله افکارده بولونمشسه‌م احمد راسم بك کندی سوزلریله بونی اثبات ایتمه‌لیدر . سزك افاده کزدن شو معنا چیقیور کبی مبهم اسنادلرله حق قازانمق . یاخود تأمین غلبه ایتمك کبی مهارتلرك آرتق پك مبتذل اولدیغی البته معلوملریدر .

هله بنم :

« هر شاعر ، هر ادیب بولوندیغی محیطك تأثیراتنه تابعدر . بر محیط داخلنده آ کلاشیلمیان یعنی ذوق ملی و عرفان امته قابل توفیق اولمیان آثار صاحبی اومحیطك آدمی دکلدر » نظریهٔ معتبره سنی کویاردایتمش اولمقلغ بوتون بوتون موجب استغرابدر . بو نظریه‌یی اکلامق ایچون اوزون‌وه‌رونك استه‌تیکنی اوقومه‌مه هیچ حاجت یوقدر . ثروت فنونده‌کی حکمت بدایع مقالات ناچیزه‌سی احمد راسم بکك نظرلرینه ایلیشمسه ایپولیت تەنك « فلسفهٔ صنعت » اسمنده‌کی اثرندن اقتباس ایده‌رك بو قاعده‌یی ایضاح ایچون برقاچ مقاله تخصیص ایلدیکمی البته کورمشدر . شیمدی‌یه قدر بش اون پرده‌بونی اعلاندن کری قالمادم . حکمت بدایعك بویله براساسلی قاعده‌سنی قبولدن مجتنب بولوندیغمه احمد راسم بك ذوق ملی وعرفان امت قوای مرکبه‌سنه غیرموجود نظریله باقمقده اولدیغمدن استدلال ایدییورلرمش !

فقدان تتبع ونقصان مطالعه بنی بو محصله‌یی بولمقدن منع ایدییورمش . پك اعلا ، بن عجزمی اعتراف ایده‌رم . مطالعه‌نك صوك درجه‌سنی بولدم اعتقاد باطلیله کندیمی آلداتمیورم . ابتدائیه مکتبنه باشلاتدیرلدیغم کوندن بری چالیشیورم ، ینه ده چالیشمقدن کری قالمیورم . فقط برمباحثه‌ده مخاطبه‌سنك نقدان تتبعك ، نقصان مطالعه‌ك واردینلمز . چونکه بونی سویله‌مکله هیچ بر شی قازانیلامیه‌جغی کبی هیچ برشی ده اثبات ایدیلمش اولماز . اونسی اولان فقدان تتبع ونقصان مطالعه‌نك کیمده

اولدیغی مباحثه‌نك نتیجه‌سنده تحقق ایدر . نقصان مطالعه‌دن
طولایی بو محصله‌یی بولامیورز ایمشم . اویله ایسه تبعلرینك
موجودیتی ، مطالعه‌لرینك تمامیتی بوافاده‌لرندن اكلاشیلان
احمد راسم بك بو محصله‌یی بولوب چیقارسونلر [*]

١٤ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

ذوق ملی مسئله‌سی اوزرینه آچیلان مباحثه بو هفته ینه
دوام ایدرك معلوماتك اوچ كونكی نسخه‌لرینی اشغال ایتمشدر .
« آ كلاشیلامامق كریوه‌سنه دوشه‌رك پامال اولوب كیدن
بونجه مباحثاتدن » بو بحثده بویله اوزایه‌جغنی حس ایله
جكیمن احمد راسم بك بحثك خارجنده جهتلره دوغرو سوق
كلام ایده‌رك مقصد اصلی‌یی كوزدن نهان براقمق ایسترسه بالطبع
بو بحثده بویله عقیم قالیر . فقط ذاتاً شمدی یه قدر ویریلن جوابلر
ایدیلن مقابله‌لرله بحث اساساً نتیجه‌لنمش اولدیغندن بونلری خلاصه
ایلدكدن صوكره بحثی كسه‌جكم .
كچن مقاله‌ده نه سویلدك ، ینه تكرار ایده‌لم : مسئله نه ؟
« ذوق ملی و عرفان امتك قوهٔ محصله‌سنه هر صاحب قلم تبعیته مجبور »
ایمش . ایشته احمد راسم بك بو جمله‌یه بر « دستور » رنكی ویره‌رك
خوشلانمادیغی اثرلری بو دستوره تبعاً ردوجرح ایتمك ایستیور .
بوكا قارشی بو سوزلرك تدقیق آثار ایچون محك تمییز

[*] صباح غزته‌سنك ١٢ تموز ، ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سندن

اولامایەجغنی . قطعی بر قاعدە تشکیل ایدەمیەجکنی سویلەدم . محتسبە
کمەسی ما کنە فنە مخصوص بر اصطلاح اولدیغندن بونك ادبیاتدە
و بالخاصە بو موقعدە استعمالی مجازی بولوندیغی . مجازی اولونجە
ریاضیەدەکی کبی قطعیت افادە ایدەمیەجکنی آکلاتمق ایستەدم .
احمد راسم بك بونی قبول ایتمدی . « مادی اولسون . معنوی
اولسون هر اثر کندی ساحۀ تأثیرندە کورولن قوتك محصلەسیدر . »
تعبیریلە کشف ایلدیکی دستورك قطعیتنی محافظەیە چالیشدی .

فقط ، بویلە قطعی بر دستور درمیان ایدەبیلمك ایچون هر جهتی
بر قطعیت ریاضیە ایلە ایضاح ایتمك ایجاب ایدییوردی . احمد راسم
بك بو یولدە وقوع بولان تکلیفە جواب ویرەمیەجکنی حس ایدنجە :

« ذوق ملی پورتقال دکل کە صویوب آغزکزە ویرەیم دە
سز ده بر شاپیر بزکن : باق . شیمدی بر طات آلیورسك آ .
ایشتە اوطات ذوق ملیدر دییەیم » یولندە بر جواب ویردی . ذاتاً
کچن هفتەکی جوابندە دخی « ذوق ملی ثابت و قابل ارائە دکلدر »
دیمشدی . بن ایستەدیکمدە کندیلرینك بو اقراریدر . چونکە
بو اعتراف ایلە دستور دیدکدە بأس کورمدکاری سانحەلرك بر
جهتنك احمیتدن عاری اولدیغی تسلیم ایتمشلر دیمکدر . نهایت احمد
راسم بك بوندە ده سویلدی : محصلە تعبیری « ادب ملی » دن
کنایە ایمش .

ایشتە مباحثەنك برنجی صفحەسی احمد راسم بکك بو
سوزریە ختام بولیور . بر قطعیت ریاضیە صورتندە ایلری یە

سوروان محك تمیز، تبعیتی شخصه کوره دکیشه‌بیله‌جك بر طرز ملاحظاته ابتنا ایدییور دیمکدر.

شوراسنی‌ده علاوه ایتمه‌دن کچه‌مم که:

« ذوق ملی و عرفان امتك محصله‌سنه تبعیت هر صاحب قلم ایچون مجبوریدر » قول معهودنده هیچ بر معنا یوقدر. ظاهراً عمیق و معنیدار کورونديکی حالده حقیقتده هیچ برشی افاده ایتمه‌ین سوزه مثال آرانیرسه بونی کوسترمك ایجاب ایدر. چونکه اوجهه‌ده سویلندیکی اوزره تأثیر محیطه قارشی حرکت هیچ بر کیمسه‌نك، هیچ بر شیئك الندن کلیه‌جکی جهتله هر صاحب قلمك یازیسی — بحق صاحب قلم اولمق شرطیله — بالضروره ذوق ملی و عرفان امتك محصله‌سیدر. فقط بو محصله اوله کوستریورز. [illegible] دیه‌جکسکز [illegible] دوغری. دوغری — احمد راسم بکك ده اعتراف ایتدیکی وجهله [illegible] بوتون شیلردن [illegible] محصولاتی یعنی آثار [illegible] تحول [illegible] ایدر.

« ذوق ملی و عرفان امتك محصله‌سنه تبعیت مجبوریدر » دیمکله « آثار ادبا بونلرك محصله‌سیدر » دیمك بیننده طاغلر قدر فرق واردر. احمد راسم بك بو نقطه‌ده تتبعاتی تعمیق ایدرسه اطبع خطاسنده دها زیاده اصرار ایتمز.

شیمدی کلهلم مسئله‌نك دیکر جهتنه:

بعض اثرلر ذوق ملی‌یه مغایر دییه اتهام اولونمق ایسته‌نیلیور. بو حقده [illegible] جرئت [illegible] ایچون [illegible]

معلوم اولماسی ضروری بولوندیغندن اول امرده بو مغایراتلرك هانکیلری اولدیغنی صورمق واوکا کوره سرد مطالعه ایتمك ایجاب ایدرسه‌ده دها اول بر نقطه‌یی پیش دقته آلمالی‌یز .

احمد راسم بك ذوق ملی‌ یی « حسیات واحتراصات ملیه‌نك محصله‌سیدر . » دیه تعریف ایتمشدی . برشی تعریف ایدیله‌جکی زمان بو تعریفك مقبول اولماسی ایچون نه کبی شرائطی حائز اوله‌جغی تعیین ایدلمشدر . حالبوکه راسم بکك بو تعریفی بو شرائطی حائز دکلدر . چونکه حسیات واحتراصات ملیه‌نك نه اولدیغنی‌ده تعریفه احتیاج براقیور . بنم بو طبیعی سؤاله قارشی احمد راسم بك « سؤال ایچنده سؤال ترتیبنه مجبور اولیورسکز » دییور . نه‌یاپه‌یم، قانون مناظره‌یه‌رعایت‌ایدلدکجه بالطبع بحث بویله اوزار ، تا نهایته قدر سؤاللرك آرقه‌سی کسیلمز . فقط احمدراسم‌بك‌بوکاده حاجت براقمیور . مسئله‌نك حلنی مخاطبه تودیع‌ایده‌رك :

« منسوب اولدیغکز ملتك حسیاتنه ، احتراصاتنه ، تهیجاتنه‌واقف اولامازسه‌ك بن‌سزه کتبخانه‌لر طولوسی یازی یازسه‌م ینه آکلامازسکز . »

صورتنده ایشك ایچندن قورتولمق ایسته‌یور . فقط بو سوزلری کندیلرینك بتون مدعیات تنقیدکارانه‌لرینی نی حکم براقه‌جق بر دلیل تشکیل ایدییور . دیمك اولیورکه‌منسوب اولدیغمز هیئت اجتماعیهٔ عثمانیه‌نك حسیات واحتراصات

وتهیجاتی وبناءً علیه ذوق ملیسنی بز کندیمز تعیین ایده‌جکمز .

بز ده تفکرات واحساسات صمیمیه‌مز بوبابده بز ده نه احساس ایدییورسه ایشته ذوق ملی بودر دیه‌جکمز . بو حالده نه حق ایله احمد راسم بك چیقابیلیرده بر صاحب قلمه:

— یازدیغك ذوق ملی‌یه مغایردر !

دیه‌بیلیر : ذوق ملی عثمانی احمد راسم بکك ذوق خصوصیسندمی . اك پارلاق تجلیسنی کوسترمشدر ؟ مادامکه ذوق ملی ثابت وقابل ارائه دکلدر . مادامکه هیئت مدنیهٔ عثمانیه‌یه منسوب هر ذات بونك نه اولدیغنی کندیلکندن حس ایده‌جك . تقدیر ایلیه‌جکدر . اوحالده بر محررك کندنجه بولدیغی ذوقه باشقه‌سنك مداخلهٔ فضولانه‌سی عبث کورولمزمی ؟

بویله ذوق مسئله‌سی کبی خارجده وجودی اولمیوب هر کسك ذاتنه ، حسنه کوره تحول ایده‌بیلن خصوصاتده فلسفه‌نك «هرشی نسبیدر» حکمنی اك زیاده کوز اوکنده طوتمق ایجاب ایدرکن احمد راسم بکك کندی ذوقی مطلق ولایخطی کبی تلقی ایلیه‌رك هر اوقودیغی اثرده اوکا تطبیق ایله حکم ویرمسی شاشیله‌جق شیدر .

ذوق ملی مسئله‌سی حقنده شیمدیلك سویلیه‌جکم بوندن عبارتدر . احمد راسم بك « ذوق ملی » نامیله بر اثرجك تحریرینه تشبث ایلدیکنی یازییور . بوراده یکی بر مطالعه‌یه تصادف ایده‌جك اولورسه‌ق آیریجه بیان فکر ایده‌رز .

شمدی بحثك اوچنجی صفحه‌سنه کله‌لم :

ذوق ملی وعرفان امتك محصله‌سی اولمق اوزره بزده ادب عثمانی واردر ، دنیلیور . فقط احمد راسم بك دستور میدانه تویه‌جغم دیه شو صاله تعبیرلرینی . فلانی بخته قاریشدیرمامش اولوبده یالکز « ادب عثمانی » دن بحث آچمش اولسه ایدی مسئله بوقدر اوزامازدی . فقط هر کس کندی ذوقنه تابع اولمقده . کندیسنه خوش کلن اثرلری بکنوب خوش کلمه‌ینلری بکنمه‌مکده مختار اولدیغنی رد ایچون بوبی معنا محصله‌لی ادعانی میدانه چیقارمشلردر .

ادب عثمانینك اعلان ایدیلدیکی تاریخ پك قدیم ایمش ، مؤسس ایمش . اعتراف ایتدکاری وجهله پك چوق جهتله اصلاح وتجدید ایدلمشدر . دیمك که ادب عثمانینك بولندیغی نقطه‌ده ثابت قالمیوب اصلاح وتجدید ایدیله‌بیله‌جکنی اساساً سایم ایدنلر بو حقیقتیده انکار ایتمیورلر . بوراسنی — بحث ایتدیسی ایچون — اونوتمایز .

احمد راسم بك بحثی ادب عثمانی جهتنه انتقال ایتدیردرك آثار ادبیهٔ حاضره‌نك کافه‌سی دکل ایسه‌ده بعضیلری علیهنده برطاقم اعتراضات ضمنیه‌ده بولونیورلر .

بو بزم دائرهٔ مناظره‌مزدن بوتون بوتون خارج برجهتدر . هم هانکی اثردن بحث ایتمك ایسته‌دکلرینی بیلمدیکم ایچون ضمنی برشی سویله‌یه‌مم . موافق کورمدکلری اثرلری آیریجه ، دوغرودن دوغرویه ، برصورت جدیه‌ده تنقیدن کندیلرینی

منع ایدن یوقدر . بویله معین براثر حقنده جدی بر مطالعه‌لری
گوروله‌جگی وقت بو بحث حقنده‌ده آیریجه مباحثه اوله‌بیلیر .

بوگونکی بحثی بتیرمك ایچون اوفاق بر استطراد یاپه‌جغم :

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ترکیبه دلالت ایتدیگنك فرقنده‌دگل .

ایشته معلوماتده‌کی فرانسزجه‌لره ترجمه‌سنی نقل ایدیورم .

Ce ne sont pas des formes que nous ont apportées Wagner, Ibsen, Tolstoï, Nietzsche, Emerson et Carlyle : ce sont des modes de pensée, qui ne nous seront en rien nuisibles, et que notre langage admirable, à qui tout le monde rend honneur, fera nôtres sans démériter d'aucune de ses traditions. C'est en cela que notre littérature peut ... s'élargir en beauté. Elle est assez armée en ses moyens pour pouvoir permettre à notre génie de faire siennes, en des réalisations plus achevées encore des inventions nouvelles qui seront demain la nourriture de l'Europe pensante. Et il n'y a pas de plus beau rôle pour une langue.

«یعنی واغنر ، ایبسن ، طولستوی ، نیه‌چ ، امرسون
ویاخود قارلیل ، بزه نقل ایتدکلری اشکال دکلدر . آنلرك بزه
نقل ایتدکلری بر وجهله بزه منسر اوله‌میان اصول فکردر .
* عالمك نظر اعزاز واحترام ایله کوردیکی کوزل لسانمزده اسکیدن
قالمه منقولات ادبیه‌سنك هیچ برندن محروم قالمقسزین کندیسنه
خاص اوله‌رق اصول فکر ومطالعه‌سنی یتیشدیرر. ایشته ادبیاتمز
بونکله ساحهٔ حسن‌ده کسب اتساع ایده‌بیلیر. ادبیاتمز دها مکمل
دها زیاده متقارن کمال تشبثاتی حیز فعله کتیرمك خصوصنده‌کی
مظهریاتی ایله دهای ذاتیزك یارین بتون آوروپا ارباب فکرینه
غدا اوله‌جق اختراعات عقلیه‌یی ، کندیسنه یاراشان مزیات
فکریه‌یی وجوده کتیره بیلمك ایچون ایجاب ایدن وسائط ایله
مجهز ومطرزدر دیمك ایستیور . »

بو ترجمه دوغرو اولابیلمك وآکلاشیلمق ایچون ظن
ایده‌رم شویولده بولونمالیدر :

«واغنرك ، ایبسه‌نك ، تولستویك ، نیه‌چك ، امرسونك
یاخود قارلایلك بزم لسان وادبیاتمزه ویردکلری ، کتیردکلری
شی بر طاقم اشکال دکلدر ، اصول تفکردر . بونلر بزه هیچ
بر وجهله مضر اوله‌میه‌جقدر ؛ هرکسك نظر احترام ایله تلقی
ایلدیکی کوزل لسانمز منقولات وعنعنات ادبیه‌سندن هیچ برندن
محروم قالمقسزین بونلری کندیسنه مال ایده‌جکدر. ایشته ادبیاتمزك
« حسن » جه توسعی بو صورتله اوله‌جقدر . ادبیاتمز یارین

آوروپا متفکرینه غدا اوله‌جق اختراعات عقلیه‌یی دها مکمل طرزلرله خیر وجوده کتیروب کندینه مال ایده‌بیلمکده‌کی دهای ملیمزی موفق قیلمق ایچون لازم کلن وسائطی حائزدر و بر لسان ایچون‌ده بوندن کوزل بر وظیفه یوقدر.

شو ایکی ترجمه تطبیق ایدیلسین. « اجنبی اعظمنک فرانسز لسانه بخش ایتدکلری طرز تفکر فرانسزلاشه‌جقدر. فرانسز مالی اوله‌جقدر. اوزرلرنده اجنبیلک حالی قالمایه‌جقدر » دیمک باشقه، احمد راسم بکک ترجمه ایتدیکی کبی « کندیسنه خاص اوله‌رق اصول فکر و مطالعه‌سنی یتیشدیرر » تعبیه‌سی باشقه‌در. هله: « ادبیاتمز دها مکمل دها زیاده مقارن کمال تشبثاتی خیر فعله کتیرمک خصوصنده‌کی مظهریتی ایله دهای ذاتیمزک یارین بتون آوروپا ارباب فکرینه غدا اوله‌جق اختراعات عقلیه‌یی، کندیسنه یاراشان مزیات فکریه‌یی وجوده کتیره‌بیلمک ایچون ایجاب ایدن وسائط ایله مجهزدر » طرزنده بتون بتون اویدورمه اوله‌رق میدانه قونولان ترجمه پک غریبدر. احمد راسم بک فرانسزجه‌یی بویله آکلایورسه دیه‌جک یوق. انسان فرانسزجه‌یی بوقدر آز بیلیرسه یاپیورم ظن ایتدیکی ترجمه‌لرک ماهیتنی آکلایامامق ایچون هیچ اولمازسه فرانسزجه‌لریمی کیزلی طوتمالیدر. فقط فرانسزجه‌یی بیلمدیکنی ده بیلمیه‌جک اولورسه، نه‌یاپیلیر، دکلمی؟

۱۵ نومرولو حيات مطبوعاتدن :

« ذوق ملى وعرفان امتك قوهٔ محتمله‌سنه تبعيت ايتمكه هر صاحب قلم مجبوردر » يولنده احمد راسم بك طرفندن كشف ايديلمش دستور ادبى صورتنده سرد ايديلن ادعا اوزرينه دوام ايدن وحقيقت حالده دقتلى قارئلر نزدنده چوقدن حل ايديلوب بيتن مباحثه‌يه احمد راسم بكك بو هفته‌كى جوابيله غريب بر صفحه‌يه كيريور . بر قطعيت رياضيه صورتنده قبول ايتديرمك ايسته‌دكلرى شو سوزلرك تأثير محيطك ماهيتى آكلاشيلمامقدن نشئت ايتمش بى معنا بر كلمه كوروالتوسندن عبارت بولونديغى كوسترلمشدى . احمد راسم بك بونلره جواب ويره‌جكى ، مسئله‌يى ايضاح ايله حل ايده‌جكى يرده احتمالكه ادعالرينك واهيلكنى كنديلرى ده آكلامش اولدقلرندن بى لزوم تفصيلات ايله اصل مقصدى نظردن غائب ايتديرمكه ، بشقه ديكر جهتلرده نقطه‌جى يشيور ، سوزكرده نويه قيامى بحث ايتمك ايستيور ، ايكى سؤال ترتيب ايديور ، سؤاللر شوندن عبارت :

۱ — ذوق ملى وارميدر ، يوقميدر ؟

۲ حكمت بدايع قواعدندن هانكيسى قطعيت رياضيه ايله مبرهن ومدللدر ؟

بو سؤاللره جواب ويرمكه قاعدهٔ مناظره‌جه هيچ بر مجبوريتم يوقدر . مع مافيه آرزولرينى يرينه كتيره‌جكم . يوقه شو چيقماز يولك ايچندن ناصل صيريله‌جقلر .

برنجی جواب — تحول ایتمیه‌جك وتعیین اولونامیه‌جك برصورتده برذوق ملی یوقدر. انسان قولاغیله ناصل ایشیدیر، کوزیله ناصل کورورایسه ذوق ایله‌ده کوزلکی اویوقله حس ایدر. ذوق انسانلرده عادتا آلتنجی بر حسدر. ملی بر قولاق، ملی بر کوز واردر دیمك نه قدرصحیح ایسه ملی برذوق واردر دیمك‌ده اوقدر دوغرودر. باخصوص غایت وسیع، مختلف اقلیملری حاوی بر مملکتده، غیرمتجانس، چوق اختلاط ایتمش بر قومده مشترك بر ذوق بولمق غیرقابلدر.

ایکنجی جواب — احوال وحادثات اجتماعیه‌نك قوانین طبیعیه‌یه تابع اولدیغی محقق اولمقله برابر بو قوانینك «صورت کمیه» ده تقدیری غیر قابل اولوب «صورت کیفیه» ده تعیینی ایله اکتفا اولوندیغندن حکمت بدایع قواعدی دخی باصبع قطعیت ریاضیه‌یی حائز اوله‌ماز. [*]

۱٦ نومرولو حیات مطبوعات‌دن:

احمد راسم بك ایله بر قاچ هفته‌دن بری دوام ایدن مباحثه مجادله‌یه نهایت بوتون بوتون آکلاشلامیه‌جق بر حاله کیرمشدر. مسئله اساساً قاریشیق اولمادیغی، ساده بولوندیغی حالده بحثه نه‌لر ادخال ایدلمدی. یاکز، «محیطك تأثیراتنه تبعیت اولونمالیدر» یولنده‌کی ادعای واهینك تأثیر محیطه مخالفت کیسه‌نك الندن

[*] صباح غزته‌سنك ۲٦ تموز ۳۱٥ تاریخلی نسخه‌سندن

یکمز حقیقتنك یا کاش ! کلاشلماسندن ایلری کلدیکنی، ارباب قلمی عرفان امت وذوق ملینك محصله‌سنه تبعیته مجبور بولوندورمق حقیقته بویله ترس طرفندن باقمق دیمك اولدیغنی ایضاح یولنده‌کی افاداته دوغرودن دوغرویه جواب ویرلمکسزین سؤاللر ترتیبنه قالقیشلدی. شیمدی بحث بوجوابلرك مناقشه‌سنه انتقال ایتدی. بن ده بونلره جواب ویره‌جکم، صوکره احمد راسم بك ده مقابله ایده‌جك، نهایت بحث دها باشقه وادیلره کچه‌جك، بویله‌لکله احمد راسم بکك معهود دستورنده‌کی معناسزلق ستر اولونمش اولاجق، دکلمی؛ حالبوکه هپ بویله‌لکله یوانی غائب ایدن مباحثه‌لرك خاطره‌سی نه ایچون برعبرت اولدیغندن بو طریق خطایه صاپمایه‌جغم، بو مسئله‌ده سویله‌نه‌بیله‌جك شیلرك هپسی سویلنوب بیتمشدر. ذاتاً هانکی مباحثه‌ده بر طرفك اعتراف خطا ایتدیکی کورلمشدر که احمد راسم بکدن ده بونی بکلیه‌لم؟ تکرار مکرر‌ده هیچ لزوم یوق. مراق ایدن قارئلر ایکی طرفك یازدقلرینی اوقویوب بر قناعت حاصل ایده‌بیلیرلر [*]

١٥ نومرولی حیات مطبوعاتدن:

بروسه‌دن بریسی امضاسیله بر ذات بوهفته قلم صاحبلرندن بعض استیضاحاتده بولونارق دییور که:

ارباب قلم تربیت آموز امم‌در،
آداب امم ماحصل فیض قلم‌در.

[*] صباح غزته‌سنك ٢ آغستوس، ٣١٥ تاریخلی نسخه‌سندن

قیزمیز دکلسکز ؛ مادام‌که بو خدمتی بوینکزه آلدیکز ،
او حالده شو سوزلری دیکله‌یکز . بن ، « تربیت آموز اثر »
دیه تعریف ایتدیککز اثرلرکزدن پك ضعیف بر شعاع تربیت
قازانه‌بیلدم . او کزه سوزی یازیلر قویپورسکز . بونلر
بزه یالکز هوسات اوکره‌تیور . حال حقیقتده خیال ایله اوغراشمق
نه‌یه دلالت ایدر ؛ الا غلوی . الا بازلاق دیدیککز عاشقانه ،
خیالپرستانه شعرلرکزك ، اثرلرکزك نره‌لری « تربیت آموز اثر »
اولدیغنی لطفاً آکلاتیکز . حیاتمزی الکزدن مکدن باشقه نه یاپدیغکز
وار ؟ بزم دوشوندیکم دوغرو ایسه ادبیات انسانه انسانلغی اوکره‌ته‌جك
مؤثر بر لساندن عبارتدر . حیوانلغی آرتدیراجق دکل .

ایشته بو ذاتك آکلامق ایسته‌دیکی شی ارباب قلمه توجیه
ایتدیکی عتابلر بوندن عبارت . بو توبیخاتك بر قسمنده حقسز
اولدیغنی ادعا ایتمك قابل اولامز . هله ، ایچلرینه پك چوق
نقطه‌لرده بیوك بیوك (فقدان تربیه‌لر) قاریشدیغنی آجیه‌رق
کوردیکمز شو بیتاك سیلابلرده ــ یعنی یازیلرده ــ درین درین تأسف
ایتمه‌مك الدن کلمز . بو لنده‌کی اذه‌سی بوتون بوتون حقلیدر .
فقط نه‌چاره ، مطبوعاتده ، یازیلرده عرض و طلب قاعده‌سندن
قورتولامیور . فقدان تربیه‌یه دلالت ایدن یازیلری ده قهقهه‌لرله ،
لذتلرله اوقویانلر ، پاره ویروب قاپیشانلر وار . ایشته بو مشتریلری
ردایده‌مه‌ینلر اونلرك تمایلاتنه خدمت ایتمك جهتنی ــ بو خصوص
کندیلرینك ده ایشنه کلدیکندن ــ ترجیح ایدیورلر . ایشته

اوشایان تأسف مرکب سیلابلری بوینه بر منفعت ، بر سوق فطرت نتیجه‌سیدر . هیچ شبهه‌سز بو قباحتك یازیسی بویله یازیلری بر شی ظن ایدن قارئلرکدر . بوکون سوقاقلرده آتی اویناتوب‌ده بونی سیر ایله اکلننلر ، ذوق آلانلر بیله وار . نه‌دنیر ؟ برشی یاخود هیچ !

صاحب استیضاحك یاکلدیغی جهتلره‌کلنجه : ظن ایلدکلری کبی ادبیات انسانه انسانلغی اوکرته‌جك « مؤثر بر لسان » دن عبارت دکلدر . ادبیات الك شمولی تعریفیله بشریتك ، واحوال اجتماعیهٔ بشریه‌نك بر مزاج خصوصی تأثیری ایله حس ایدیلشنك صمیمی صورتده تصویر ایدیلیشندن عبارتدر . بو تصویر انسانه انسانلغی اوکرته‌بیلیرسه نه اعلا . اوکرتمیورسه بونی علم اخلاقده آرامالیدرکه ادبیاتدن طلب ایدیلن بو خدمت اونك وظیفه‌سیدر .

تام حقیقتده خیال‌ایله‌اوغراشق نه‌یه‌دلالت‌ایدر ؟ صورتنده جوابی‌ده اوزرنده اولارق ایراد ایدیلن مزیفانه سؤاله : عاجز بر انسان اولدیغمزه ، ساده قورو ، خشین حقیقت ایله یاشانه‌مادیغنه ، انسان ایچون خیالك‌ده لازم‌اولدیغنه دلالت ایدر صورتنده مقابله اولونور .

اریاب قلم تربیت آموز امم‌در
آداب امم ماحصل فیض قلمدر

بیتنده « ارباب قلم » تعبیرینی یالکز ادبایه حصر ایتمکده‌یك

اصابت يوقدر. شعر آثار ايدن حكماء علماء دن ارباب قلمدندر. ادبانك
تربيت آموز اثر اولديغى انكار ايدلمه‌دن حكما و علمانك بو خدمتى
انكار اولنه‌ماز. اكر بو سوزلرله بو قبيل آثاره بزده يك تصادف
ايديله‌مديكى اكلاتمق ايسته‌نيليورسه حقلرى تسليم ايدلمك ايله
برابر سايى‌ده كوستريله‌بيلير : ينه عرض و طلب قاعده‌سى.
صاحب استيضاح كبى « انسانلغى اوكرتمك ايچون قلملرك
دوكديكى سياه ايزلره كوزلرينى ديكمش » انسانلر چوغاليرسه
او وقت اويله اثرلرده بالضروره كورولور. يوقسه جدى انتخاب
غيرت دوزلو اسنادلرله تزييف ايدلديكى وصوكره بو « بيمآل
سيلابلر » برچوق بوش دماغلرى دولدوره‌بيلديكى مدتجه آراده
صيراده قلملردن « ضعيف شعله‌لر » دن باشقه برشى دوكولمز.
چونكه دوكوله‌مز.

*

٢٧ نومرولو حيات مطبوعاتدن :

ترقى غزته‌سنده احمد راسم بك « معرفت نامهٔ دهر ».
سرنامهٔ عموميسى آلتنده «طورسون» عنوانلى بر اثره باشلايور.
اثر مابعدلى اولديغى ايچون شيمديلك حقنده برشى سويله‌مز.
يالكز، مابعدينه انتظار ايدمكسزين آكلاشلمق ايسته‌نيله‌جك
برشى وار. « معرفت نامهٔ دهر» تركيبنك آلتنده بر فرانسزجه:

Psychologie contemporaine

کلمه‌لری کوروییور . ایشته اکلامق ایسته‌دیکم شی بو فرانسزجه‌نك بورادەکی لزومیدر . اثر ، فرانسزجه‌دن ترجمه ایدیلیورکه بو فرانسزجه ترکیبك موجودیتنه بردرجه‌یه قدر معنا ویره‌بیله‌لم . ملی بر عثمانلی ادبیاتی تأسیسی لزومندن – بو لزومی بالکز کندیلری حس ایدییور کبی – بحث ایدن احمد راسم بك ملی بر اثرینه ویردیکی نامی ادبیات ملیه‌لرینی اکلامق ایچون فرانسزجه بیلمکه مجبوریتلری اولمامق لازم کلن عثمانلیلره افهام مقصدیله فرانسزجه کلمه‌لرله تفسیر وایضاحه مفتقر اولمالیمی ایدی؟ بر ده برقسم ادبامزی فرانسزجه‌دوشونوب تورکجه یازمق ایله اتهام ایله‌ین احمد راسم بك زادهٔ طبیعیٔ تفکراتی اولمق ایجاب ایدن «معرفت نامهٔ دهر» ترکیبنی یازارکن فرانسزجه Psychologie contemporaine کلمه‌لرینی قونلاتمغه عجبا نه‌دن مجبور اولمش؟ ابتدا بو فرانسزجه‌یی عقله کتیروب تورکجه‌ده اوکا موافق بر ترجمه آرادیغندن وبولدیغی مقابلات تمامیٔ دلالتنه پك امین اولمادیغندن‌می؟ [*]

ینه ۲۷ نومرولو حیات مطبوعاتدن :

براز وقتدن بری مانون لسقو رومانك ترجمه ایدیله‌رك نورما فورما نشر ایدیلدیکی کوروییور . مانون لسقو رومانی فرانسز ادبیاتنه شرف بخش اولان آثار مخلده‌دن بریدر . ادبیات

[*] ۸ تشرین ثانی ، ۳۱۵ تاریخلی صباح غزته‌سندن .

جهانی تشکیل ایدن آثار میاننده‌در . بونك ایچون نزد ملتمزده
تماماً ترجمه ایدلمسنه انتباه اولنمسی شایان ممنونیتدر. مع‌مافیه
بوقدر مهم ونفیس بر اثرك اونسبتده بر اعتنا ایله ترجمه اولنه‌رق
بدیعی محافظه ایدلمسنده آرزو اولنوردی . یالکز برنجی
فورمالرنك آلتی صحیفه‌سنی اصلیله تطبیق ایتدم. بو آلتی صحیفه‌ده
ایجه یاکلش ترجمه‌لر وار . بونلردن برقاچ مثال کتیره‌جکم :

١ — یاکلش ترجمه

«... قوه عسکریه طرفندن آلتیشر آلتیشر زنجیره باغلانان
قیزلر آراسنده بر دانه‌سی وار ایدی که چهره‌سی ، وضعیتی ،
بولندیغی حال ایله غیر متناسب بولنیور . اطوار سائره‌سی بونك
بر اصیل فامیلیادن اولدیغنه نجه شبهه براقیور ایدی . »

[مانونلسقو ترجمه‌سی]

فرانسزجه‌سی :

Parmi les douze filles qui étaient enchainées siz à siz par le milieu du corps, il y en avait une dont l'air et la figure étaient si peu conforme à sa condition, qu'en tout autre état je l'eusse prise pour une personne du premier rang.

شو فقره دوغرو اولنق ایچون شویله ترجمه ایدیلملی ایدی :
« بللرندن آلتیشر آلتیشر زنجیره باغلانان اون ایکی « قیز » —
آفته — آره‌سنده بر دانه‌سی وار ایدی و بونك طوری ، سیماسی بولندیغی
موقع ایله اوقدر آز متناسب ایدی که کندیسنی باشقه بر حال

وموقعده كورمش اولسه ايدم اصيل بر عائله‌يه منسوب ظن ايدردم . »

ايضاح

اولا ، مانون لسقو ترجمه‌سنده كوروان « قوۀ عسكريه طرفندن » سوزى فرانسزجه‌سنده يوقدر . بو Par le milieu du corps يعنى « بللرندن » ديمك اولان كلماتك يا كاش آكلاشلسى اوزرينه تورلجه‌سنه علاوه ايدلمشدر .

ثانياً ، فقره‌نك ايكنجى قسمى ايسه هيچ آكلاشلامامشدر . « كنديسنى باشقه برحال وموقعده كورمش اولسه ايدم اصيل بر بر عائله‌يه منسوب ظن ايدردم . » ترجمۀ صحيحه‌سنه مقابل « اطوار سائره‌سى بونك بر اصيل فاميلادن اولديغنه هيچ شبهه براقيوردى . » ديه ترجمه ايتمك كلياً خطادر .

۲ — يا كاش ترجمه

« . . . قوۀ جبريه ايله مقصدمه موفق اولمه‌نك استحاله‌سى تعين ايتدكدن صكره بتون مدافعه سلاحلرم تأثيرسزقالدى .
[مانون لسقو ترجمه‌سى]

فرانسزجه‌سى

L'impossibilité de réussir par la force m'a fait mettre les armes bas.

شو فقره دوغرو اولمق ايچون شويله ترجمه ايديلمك مقتضى ايدى :

« قوهٔ جبریه ایله موفق اولقده‌کی عدم امکانی سلاحه
صاریلمقدن واز کچیردی . »

ایضاح

بوراده « Mettre bas » کلمه‌لری آ کلاشلمادیغی ایچون
« بتون مدافعه سلاحلره تأثیرسز قالدی » کبی یا کلش بر ترجمه
یاپلمشدر . بالخصوص حکایه‌نك کلیشنه نظراً بو لاقیردیلری
سویله‌ین شخص مدافعه حالنده دکل ، تجاوز حالنده بولونیور .
بناءً علیه « مدافعه سلاحلره تأثیرسز قالدی » ترجمه‌سی ایکی قات
معناسز اولیور .

٣ — یا کلش ترجمه

« ... حال وطوری پك طبیعی ، پك بسیط ایدی . »

[مانون لسقو ترجمه‌سی]

فرانسزجه‌سی

Il était mis fort simplement.

بو جمله‌نك‌ده دوغروسی شودر :

« غایت ساده بر صورتده کینمش ایدی . »

ایضاح

Mettre فعلنك بر معناسی‌ده « کینمك » در .

٤ — یا کلش ترجمه

« ... لکن ، صوك انسانیتسزلك اولمق اوزره بو آلچق
سفیللر . آنك یانه کیده‌بیلمك مساعده‌سنی‌ده بندن دریغ
ایدییورلر . »

[مانون لسقو ترجمه‌سی]

فرانسزجه‌سی

Mais, ce qui est de la dernière inhumanité, ces lâches coquins ne veulent pas me permettre d'appro - cher d'elle.

بو فقره‌نك دوغرو ترجمه‌سی ایسه شودر :

« فقط ، انسانیتسزلکك الڭ اشاغی بر درجه‌سی اولمق اوزره بو آلچق حریفلر اوکا یاقلاشمه‌مه‌ده مساعده ایتمك ایسته‌میورلر . »

ایضاح

بوراده de la dernière inhumanité کلمه‌لری آکلاشلامامه‌رق ، عیناً ترجمه اولنمشدر . حالبوکه مانون لسقو ترجمه‌سنده اولدیغی کبی « صوڭ انسانیتسزلك » تعبیری ایله « انسانیتسزلکك الڭ اشاغی بردرجه‌سی » ترجمهٔ صحیحه‌سی بیننده بیوك بر فرق واردر .

٥ — یاکلش ترجمه

« خائن حریفلر بنی تك وتنها بو آدملرك اللرینه براقدیلر . »

[مانون لسقو ترجمه‌سی]

فرانسزجه‌سی

Les traitres m'ont laissé seul aux mains ...

دوغرو ترجمه شویله اولمق لازم کلیردی :

« خائن حریفلر بنی غوغاده یالکز براقدیلر . »

ایضاح

بوراده ایسه « Aux mains » نك غوغا معناسنه کلدیکی

بر نمدبکندن ، بو آدملرك الارینه » دیبه یا کاغد بر صورتده ترجمه اولنمشدر .

ایشته شو برقاچ مثال مانون لسقو رومانننك ایجاب ایتدیکی درجه‌ده اعتنا ایله ترجمه ایدلمه‌مکده اولدیغنی اثباته کافیدر . ایالك جزئنك یالکز آلتی صحیفه سنده‌کی یاکلشلر بوندن عبارت دکلدر . دها ایجه وار . فقط برر برر یازمغه لزوم کورمیورم .

ینه ١٧ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

قادینلرك دیلی ...

بوندن هروقت احتراز ایدر . قورقارم . هم الك قورقدیغم برشی وارسه بونلرك . بو ضعیف مخلوقلره قارشی خصم موقعنده بولنمقدر . چونکه بیلیرم که اونلرده مغلوبیت محققدر ؛ بیلیرم که انتقاملری شدتلیدر . اونك ایچون کمال انقیاد ایله بویون بوکه‌رك حضورکزده بوینم قیلدن اینجه‌در . دیمکی دها موافق بولورم . حالبوکه قدرك شو جلوهٔ غریبنی کورکز که ایشته بو الك مطیع بنده بیله کچن هفته برصوچ ایشلهمشدر . اوخ ، قباحتم پك معصومانه . فقط بوقدر رقیق حسلرده . بوقدر سریع التأثر سیکیرلره الك بی کناهانه حاللر بیله بعضاً دوقونیور . کچن هفته پازار کونی « حیات مطبوعات » ی یازارکن بکا دیسه‌لردی که برقاچ کون صوکره تحرای کبیر لطیف برکول اولاجقدر ، بر

قاچ کون صوکره بالونلره دومن ایجاد ایدیله‌جك . تربیع دائره قابل اوله‌جقدر ؛ بلکه ! جوابنی ویریرده . فقط درت کون صوکره خانملر غزته‌سنك طوقوناقلی بر عتاب اعترازینه دوچار اولاجقسك ، دیسه‌لردی اینانمازدم ، احتمال ویرمزدم . صوچم نه ؟ دیردم .

آه ، اویله کوزونیورکه صوچم پك بویوك . کچن هفته ، انتشار ایدوب قاپانان . نومرو دکیشدیروب تکرار چیقان هفته‌لق غزته ورساله‌لردن بحث ایدرکن خانملر غزته‌سندن بحث ایتمه‌مشم ؛ هفته‌لق مطبوعات ایچنده ثروت فنون استثنا ایدیلیرسه اوقونه‌جق همان هیچ برشی بولوناماز حکمنی ویررکن خانملر غزته‌سنده‌ده اوقونه‌جق شیلر بولوندیغنی تصریح ایتمکی اونوتمشم . اونوتغانلغمدن هروقت مشتکی‌یم ، نادمم . فقط هیچ بر زمانکی ندامتم بوقدر وجدانسوز اولمامشدر . حقلی اوله‌رق اعتراض ایدن باشقه برغزته بولونسه‌ایدی‌اوکا شو « همان » قیدی ایچنده بر یر بولوب کوکلنی آلمق قابل ایدی . لکن بویله تشریفات ، حیثیت ، عظمت بحثلرنده خانملری ممنون ایتمك ، اولور اولماز موقعلرده کندیلرینه یر آییرمق بر پارچه مشکل اولور . هله صوکره دیللرندن قورتولمق ایسه بوتون بوتون محالدر .

فقط نه‌یاپمالی . ایشته برکره اوق یایدن چیقدی . معمافیه کناهم نه‌قدر بویوك ایسه ندامتمده اوندن چوق چوق فضله . بوبار ندامت آلتنده ازیلمش اولدیغم حالده طلب عفو ایتسه‌م او

نارلی سیگیر بحرانی — بر کپن صالقلامامق شرطیله — تجیا کیمسه سکونت ایدرمی ؟

املا مسئله‌سی

٢٨ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

املا مسئلهٔ مؤبده‌سی ینه تازه‌لنر کبی اولویور . انک چوق مباحثه‌یه میدان ویرن وهیچ بر نتیجه منجر اولامیان بر مسئله وارسه اوده املامزدر . مع مافیه بونک بویله عقیم قالماسندن کیمسه‌نی مسئول طوتامایز . چونکه شو حالیله قابل حل دکلدر . بر کره ، املامزی اصلاح املیله بیان فکر ایدن ارباب قلممز آراسنده سوزلری حجت مقامنده تلقی ایدیله‌جك بر « قدرت مسلمه » یه تصادف اولونمیوردی . ایکنجی درجه‌ده هیچ کیمسه — ولوکه خطالی اولسون — تام بر اصول میدانه قویامادی . مباحثه‌یه اشتراك ایدنلردن هر کسك لاقردیسی یاریم قالدی . « ترجمان حقیقت » غزته‌سی سرآمدان ارباب قلمی املای عثمانی حقنده بیان مطالعه‌یه دعوت ایتدی . بو دعوته اجابت ایدیلمه‌دی . احتمال که « سرآمدان ارباب قلم » ده قارشی وقوع بولان بر تکلیفه مقابله تواضع ومحویته مغایر کورولمشدر . فقط هر حالده بو تکلیفدن ده ثمره حاصل اولامادی . املامز ینه قارمه قاریشیق بر دورده قالدی .

بو قاریشقلغی کوسترمك ایچون اوزون اوزادی‌یه دلیل سردینه حاجت یوق . عینی محررك عینی مقاله‌سنده املا جهتنده کوزوكن اختلافلر ، دها دوغریسی منطقسزلقلر بو قاریشقلغك درجه‌سنی ارائه‌یه کافیدر .

فقط کیم دیورکه انسان برحیوان منطقیدر ؟ منطقدن زیاده حسیاتمزه تابع اولدیغمزدندرکه معقول بولدیغمز بر اجتهادك نتائج ضروریه تعقیب ایده ایده تا نهایتنه قدر کیتمکدن اجتناب ایده‌رز . بوسلسلهٔ استدلالاتده برقدمه کلیرکه اوراده حسیاتمز فورانایدر ، او ! اولاماز ، دیرز . نیچون ؟ بوکا نیچون یوقدر ، بوکا جواب منطقی یوقدر . آرتق بوقدری اولماز دیر وبونکله قانع اولورز . مثلا مصدرلرده نفی اداتی صوائتله : کورمه‌مك ، اوقومامق صورتنده یازار ؛ مشتقاتده بو صائتی قالدیریویریر : کورمدی ، اوقومدی ، یاخود برندن قالدیریر ، بوندن قالدیرماز : کورمدی ، اوقومادی دیه تحریرایده‌رز . دها بونك کبی نه‌قدر تناقضلر کوستریله‌بیلیر . ایشته بونلر هپ منطقسزلغمزدن ، اشاجیلکمزدن ، املانك دوزلمه‌سنه قارشی امیدمزی کسمکدن ایلری کلیور .

لکن هیچ شبهه ایتمیه‌لم که الك برنجی سبب استدلال منطقی طریقنده برقاعدهٔ اولیه‌نك نتائج ضروریه‌سنی تعقیبه جسارتسز-لکمزدر . بالفرض ، بوقاریکی مثالده مادام‌که مصدرلرده نفی اداتی صائتله یازمغی قبول ایتدك ؛ بونی هریرده کوزه‌تمدك

برازاول قبول ایتدیکمز شیئی برازصوکره رد وجرح ایتمه‌لی‌یز .
برکره « کورمه‌مك » یازدقدن صوکره آرتق هپ « کورمه‌دی ،
کورمه‌مز ، کورمه‌یه‌جك ، کورمه‌مه‌لی ، کورمه‌سین ، کورمه‌یوب ،
کورمه‌یجه اخ . » یازملی‌یز . بو صورتی یعنی ادات نفی صائتله
یازمغی بریرده قبول ایدوب دیکر یرده قبول ایتمه‌مك منطقسزلقدر ،
محاکمه‌سزلکدر . چونکه برکره دوشونه‌لم . ادات نفی مصدرده
ایچون « کورمه‌مك » صورتنده صائت ایله یازدق ؛ اکر بویله
یازمق عقله ، محاکمه‌یه موافق ایسه اونی محافظه ایتملی‌یز ؛ دکل
ایسه ابتدادن بویله یاکلش برشی یاپمامالی‌یز .

بعض کیمسه‌لردن ایشیتدم : اونلرك ، مصدرلرده ادات نفی
صائت ایله یازمالری « کورمه‌مك ، اوقومه‌مق » رسم خطلرینك نظاره
چرکین کوروتمه‌سندن ایلری کلیور . منطق ایله هیچ مناسبتنی
کوره‌مدیکم بو ملاحظهٔ بدایع پرستانه‌یی کمال حرمتله برطرفه
براقه‌جغم . چونکه املا ایچون رهبر اولاجق بر قاعدهٔ منتظمه
تحری اولوندیغی زمان ذوق مسئله‌سی برطرف ایدیلمکه محتاجدر .
صوامت ایله صوائت – بیلمم تشبیهده اصابت ایده‌جکمی‌یم ، –
عدتا ماده وقوت کبیدر . صوائت مخارجدن مستقل اولارق
آغیزدن چیقان سسلردر . صوامت آنجق بوسسلرله حیات
بولابیلیر . صوائت اولمسه نطق قابل اولماز . بر هجا
ایچون مطلقا بر صائت لازمدر . نصل که صائت اولمازسه هجا
تشکیل ایده‌میوز . لاقیردی سویله‌مکدن محروم قالیرزدق

یازیلەدە بو ضرورتە تبعیت ایتمی منطقدن، محاکمەدن آیریلمامق، بر هجایی تلفظ ایدەبیلمك ایچون او هجادە بهمەحال بر صائتك وجودینە یقانلیز. ایشتەبزدە عقل و منطق بونی سویلیور. اساساً املانك بو صورتی معقول اولدیغنی قبول و تصدیق ایدنلرمزدە مفقود دکل. فقط دیدیکم کبی بو قاعدۀ منطقیەیی نهایتە قدر تطبیقە جسارت ایدەمیورلر؛ جسارت ایدەمیورز. جسارت ایدەمەیجەدە یاری املای منطقی‌یە یاری املای موضوع مشوشە تمایل کوسترەرك قوتلی بر اساسدن، بر استنادکاهدن محروم قالیورز. هر هجادە بر صائتك موجودیتی سرعتی اشکال ایدەجك کلمەلری بویوتەجك کبی اعتراضلرك حقایق علمیە قارشیسندە اهمیتی اولەماز. سرعت و اختصار ایستەین استەنوغرافی اصولنە مراجعت ایدە بیلیر. بو بابدە اوکمزدە بر مثال اولماسە ترددە معذور کورولەبیلیردك. فقط ایشتە اوروپالیلر؛ البتە اونلردە بزم قدر دوشونە بیلدکاری و سرعت طرفداری اولدقلری حالدە املای منطقی‌یی قبول ایتمشلردر. بوندن هیچ بر ضررده کورمیورلر.

تورکجە ایچون قطعیاً طوغرو اولانشو ملاحظەنك عربی و فارسی کلمەلرە تطبیقی اعتراف اولونور کە اپجە مشکلاتی دعوت ایدەجکدر. بونلر ایچوندە ایکی صورت خاطرە کلیر. تأسف اولونور کە انلا تمزدە عربی، فارسی کلمەلرە برابر عربی، فارسی قاعدەلردە آلمشز. مادام کە بر کرە مجبوریت آلتندەیز اوحالدە

یالکز بو قبیل کلمه‌لرده مخصوص اولمق اوزره اونلرک املا قاعده‌لرینی‌ده آلیرز. عربی و فارسی کلمه‌لردن بعضیلرینی وارکه نادراً تورکجه‌لشمشدر. بونلرله عربی وفارسی قاعده‌سی اوزره ترکیب یاپمایز. یاخود پک نادر یاپارز. ایشته بونلرینی‌ده بوتون بوتون تورکجه‌نك مالی عد ایدرك کندی املامزه تابع طوتارز. بو صورتله یاواش یاواش، عربجه‌نك، عجمجه‌نك هم صرف قاعده‌لرندن قورتولورز، هم‌ده املا قاعده‌لرندن. مثلا صندیق، جه‌ویز کلمه‌لری عربیدن آلنمشدر. عربجه‌لری صندوق و جوز ایمش. آرتق بو قدر اینجه آرامایز. بوکون صندق وجوز کلمه‌لرندن عربی وفارسی قاعده‌سی اوزره ترکیب همان یاپیلمیور کبی بر شیدر. بعض محررات رسمیه‌ده «صندوق مخصوص» کبی عباره‌لره تصادف اولونیورسه‌ده بو استعمال صاندیق کلمه‌سنك عربجه‌لغنی ادامه ایده‌جك مستشهداتدن صاییلاماز. ذاتاً پك مشکل پسند داورانمامق منفعتمز ایجابندندر. بناءً علیه پك اعلا صاندیق. جه‌ویز دییه یازار، کچه‌رز.

بو اساس قبول اولوندقدن صکره صوائتمزی اکمال واصلاح ایتمك حتی حرفلرمزك شکلنی بیله طبعه الویریشلی بر صورته کتیرمك ایچون دوشونمك ایجاب ایدر. فقط هله ایش بورایه قدر کلسین!

۳۱ نومرولو حیات مطبوعاتدن:

کچن بازار ایرتسی کونکی ترجمان حقیقت غزته‌سنده املا مسئله‌سنه دائر «حیات مطبوعات» ده بر جواب وار ایدی. بو اوزون مقاله‌نك خلاصه‌سی: صاحب مقاله [*] بر اصول املا وضع ایتمش، اکر بو یاکلش ایسه بونی تنقید ایتملی، دکل ایسه قبول ایتملی، ایمش. بوندن باشقه حیات مطبوعاتده توصیه اولنان املای منطقی شایان قبول دکل ایمش.

صاحب مقاله‌نك وضع ایتدم دیدیکی اصول املا تورکجه کلمه‌لرك بر طاقم اوزان معینه داخلنده تحریرندن عبارتدرکه بو قدر آچیق برخطایه قارشی بحث اوزاتمقده هیچ معنا یوقدر. ناصل که بو کون بالفرض کرویت ارضی انکار ایده‌جك قدر حقایق علمیه‌دن غفلت ایدن بر ذاته‌ده اوزون اوزادی‌یه یورك توکتمکه لزوم کورلمیه‌رك، پك اعلا. ماشاءالله! دییه سکوت ایدیلیر.

برده حیات مطبوعاتده توصیه ایدیلن املای منطقی علیهنده صاحب مقاله‌نك نه کبی دلائل کوستردیکنی تدقیق ایدهم. فقط بیهوده یورولاجغز. دلیله بکزر هیچ برشی یوقدر:

[اصلاح املا ایچون درمیان ایدیله‌کلن آرا وافکار ایچنده الك سقط والك سقیم وسخیف عد اولنمغه سزا برفکر وار ایسه

---

[*] دوقتور قنبر افندی

اوده هر هجاده صائت قوللانمغى جائز؛ اصلاح كبى تكميل وتوسعه ايتمكدر .]

و :

[... هر هجاده صائت قوللانمق كبى سوبنسى پك قولاى فقط پاپلسى هم كوج وهم كوانچ اولق كبى بر فكر ساده وسخيفى عقل ومنطقدر ديه بزه قبول ايتديرمك ايسته‌يورلر .

و :

[املاى عثمانى قاعدهٔ منطقه تابع اولمالى ايمش . بزم دخى اوروپاليلرك كبى هر هجاده بر صائت قوللانمامزى عقل ومنطق بزه سويليور ايمش ... بز بوكا نه جواب ويره‌لم : املا مسئله‌سى بويله‌مى رفع اولنه‌جق ؟]

كبى ادعالر هپ صاحب مقاله‌نك قول ذاتيسندن عبارت قاليور . بونلرك هپسى محتاج اثبات بر طاقم ادعالردر . يالكز دلايله بكزر كبى شو فقره وار :

[املاى عثمانى حروفنك وعثمانلى لسانك ايجاباتنه تابع اولوب آوروپاليلرك املاسنه تابع اوله‌مز . حتى اونلر دخى لسانمزى حال حاضرى اوزره تحرير وتكلمه محتاج اولسه‌لردى ينه هر هجاسنده صائت استعمالنى پك مستهجن و مستحيل بوله‌جقلرينه شبهه ايديله‌مزدى .]

بالعكس ، پك زياده شبهه ايديله بيليردى . شو فقره‌نك ايكنجى قسمنى جدى بر مباحثه‌ده نظر اعتباره آلمغه شايان

اولمیان بوتون بوتون بی‌اساس بر مطالعهٔ ذاتیه اولمق اوزره بر طرفه براقه‌لم . برنجی فقره‌یه باقه‌لم که بونده برده مغالطه وار . چونکه اوروپالیلرك املاسنه تابع اوله‌لم ادعاسی اورته‌ده یوقدر. دیبورم که املاده حسیات بحثنی بر طرفه براقه‌لم . اعتدال دم ایله دوشونه‌لم وعقل ومنطق بزه نه توصیه ایدیورسه اونی قبول ایده‌لم. تدقیقات علمیه ایسه بزه کوستریبورکه صوامت روحسزدر، بونلره روح ویرن، بونلری تلفظ ایتدیرن صوائتدر. بناءً علیه بونلر اغزمزدن چیقمق ایچون صوائتك اعانه‌سنه ناصل محتاج ایسه‌لر کاغد اوزرینه اشارات مخصوصه ایله ضبط ایتدیکمز حجالر دخی تمام اولمق ایچون بر صائته محتاجدرلر . اختصار خاطری ، کوزه‌نك بلاسی ایچون بو صائتی بعض یرده حذف ایتمك طبیعتك قانونی خلافنده بر حرکتدر ، منطقسزلقدر .

ایشته املا خصوصنده مدافعه ایتمك ایسته‌دیکم فکر بودر. بوکا مثال اولارق اوروپالیلرك قبول ایتدکاری املای کوستریورم. اما عقل ومنطق املانك اساس قاعده‌سنجه بزی آوروپالیلرله برلشدیریبورمش . نه اعلا بوده قیاسمزده خطا ایتمه‌دیکمزه آیریجه بر دلیلدر .

٣٤ نومرولو حیات مطبوعاتدن :

املا بحثنك ، آرتق یالکز سرلوحه‌سی کوروانجه آلدن

آتیله‌جق درجه‌ده جان صقنتیسی ویرمکده اولدیغنی بیلیورم . بونکله برابر ، املانك دوزلمسنده‌کی اهمیت‌ده انکار اولنه‌ماز . ایشته بونك ایچـون قارئلرمك عفوینی رجا ایده‌رك بو هفته‌کی حیات مطبوعاتی املا بحثنه . دوقتور قنبر افندینك مقاله‌سنده‌کی بعض فقره‌لرك ماهیتنی تعیینه حصر ایتمك ایسترم .

١ — قنبر افندی دییورکه :

« انسانلر ایچون دکل ، حیوانلر ایچون بیله هرشیده رهبر حرکات اولان حسیاتی املا بحثنده‌ده برطرفه براقه‌ماز »

بو لاقیردینك اساس بحثه بك تعلقی یوق کبی کورونیور . فقط بو دوقتور ، برفن آدمی آغزندن چیقمش اولمـاسی نظر حیرتی جلب ایدییور . عباره‌نك طرز ترتیبنه نظراً حیوانلر درجهٔ تکاملده انسـانلرك فوقنده اولمق اوزره کوسترلمشدر . اوت ، حیوانلرده رهبر حرکات عقلدن زیاده حسـیاتدر . حیوانلرده عقل ـ کیفیت دکل ، یالکز کمیت فرقیله ـ پك آز اولدیغندن اونلر حسیاتك تحت تأثیرنده حرکت ایدرلر . فقط انسانلر عقل ایله ممتازدر . عقللرینی اسـتعمال ایله بونجه ترقیاته واصل اولمشلردر . محاکمه ایله عقل ایله بولوناجق ، یاپیلاجق شـیلرده حسیاته تابع اولمق حیات حیوانیه‌دن تجرد ایده‌مه‌مك دیمکدر . بناءً علیه املا بحثنده دوقتور قنبر افندی ایسـترسه حسیاتنه تابع اولسون ، فقط بزی عقل خارجنه چیقمغه اجبار ایده‌مز .

۲ — دوقتور قنبر افندی دییورکه :

« عثمانلی لساننك عناصر ثلاثه‌سنی بربرلرندن تفریقه قالقیشمقلق عناصرار بعه‌یی تفریقه قیام قدر مغایر عقل وحکمت اولدیغنی و....»

بو حکمی قبول ایتمکده بأس کورمم . اکر معهود «عناصر اربعه » یی تفریق مغایر عقل وحکمت ایسه « عثمانلی لساننك عناصر ثلاثه‌سی » نی تفریق‌ده مغایر عقل وحکمت اولسون ! فقط لطیفه برطرف ، بو جمله‌نك‌ده بردوقتور قلمندن چیقماسی جای حیرتدر . حالا « عناصر اربعـه » خولیاسـنه قاپیلان بر دوقتوری عجبا هانکی مکتب یتشـدیرمشدر ؛ نه‌ایسـه ، قنبر افندینك دوقتورلغه عائد اولان بوفکرینی بز برطرفه براقه‌لم ، بحثمزه علاقه‌سی اولمق اعتبـاریله « عثمانلی لسـاننك عناصر ثلاثه‌سی » نه باقه‌لم .

قنبر افندینك « عثمانلی لساننك عناصر ثلاثه‌سی » دیدیکی شی تورکجه ، عربجه ، عجمجه اوله‌جقدر . دوقتور قنبر افندی اوتوز بش سنه‌دن بری املا ایله مشغول اولدیغنی سویلیور ، بوزمانك بالنسبه آز بر قسمنی آوروپاده لسانلرك منشـائنه ، فلسفه‌سنه دائر یازیلان تدقیقاتی اوقومغـه حصر ایتمش اولسه ایدی عربجه وعجمجه‌یی عثمانلی لساننك برعنصری کبی کوسترمك خطاسنده بولونمازدی . قنبرافندی یازدیغی مقاله‌لره ـ صیقیلمه‌دن ـ « درس » دییور . بن شیمدی ویره‌جکم ایضاحاتی کندیسـنه بردرس دییه کوسترمك‌قدر بالاپروازلقده بولونمام ؛ فقط استفاده ایده‌جکلرنده شبهه ایتمم .

دنیاده موجود لسانلری علی العموم اوچ صنفه آیریلر . برنجی صنف برر هجالی کلمه‌لردن مرکبدر . ایکنجی صنف بو هجالرک التصاقندن حاصل اولمش متعدد هجالی کلمه‌لردن . اوچنجی صنف ایسه تصریف قابلیتنی حائز اولان کلماتدن ترکب ایدر .

تورکجه ایکنجی صنفه داخلدر . عربجه اوچنجی صنفک السنهٔ سامیه شعبه‌سنه . عجمجه ایسه ینه اوچنجی صنفک « هند و آوروپائی » شعبه‌سنه منسوبدر . تورکجه ایله عربجه و عجمجه بیننده هیچ بر مناسبت یوقدر . بناءً علیه بونلر بر لسانک ، عثمانلیجه‌نک ، عنصرلرینی تشکیل ایده‌مزلر . چونکه مختلط لسان اولماز . عثمانلیجه بوگون تورکجه‌در . نه قدر اجنبی کلمات قاریشه‌جق اولورسه اولسون ینه تورکجه‌در . تورکجه‌دن ، عجمجه‌دن و عربجه‌دن آلنمش بر طاقم کلماتک اختلاطندن میدانه گلمه مصنع بر لسان ، ذی حیات اوله‌ماز .

ایشته بو ماده حقنده الک معتبر ، الک متداول مدوناتدن اولان « آبل هوولاق » ک « la linguistique » نامنده‌کی کتابنک اوتنجی صحیفه‌سنده‌کی سطرلری ترجمه ایدیورم :

« ... هیچ بر وقت مختلط بر لسان ابداعنه موفقیت حاصل اولمیاجقدر . مثلا « هند و آوروپائی » شعبه‌سنه منسوب بر لسان تصور اولونامازکه بونک قواعد صرفیه‌سی قسماً اسلاو لساننده ، قسماً لاتین لساننده آلنمش اولسون . مختلط لسان یوقدر و بوندن

صوكره‌ده اولامايه‌جقدر. مثلا بر چوق اجنبى عنصرلرى، ازجمله بر خيلى فرانسز عناصرينى حاوى اولان انكليزجه بر جرمن لسانيدر والى نهايه جرمن لسانى قاله‌جقدر. باسق لسانى‌ده عينى حالده‌در: ايكى رومان لساندن دائمى صورتده ايتديكى استعاره‌لر كنديسنك طبيعت خصوصيه‌سنى هيچ بر وقت اخلال ايده‌ميه‌جكدر. »

ايشته لسانلرك تقسيمات اساسيه‌سى، شعبه‌لرى، اوصاف مميزه وخصوصيه‌لرى تدقيق اولنورسه عربجه وعجمجه‌يى عثمانلى لسانننك عنصرى ظن ايتمك كبى بر خطادن محافظهٔ نفس قابل اولور. اونك ايچون اوتوز بش سنه‌در املايه چاليشديغى كندى روايتندن اكلاشيلان دوقتور قنبر افندى‌يه بو جهتلرده بر آز چاليشمه‌سنى توصيه‌دن كنديمى منع ايده‌مم.

٣ — دوقتور قنبر افنديك مقاله‌سنده « قالب املا » كبى بر تركيب كوردم. تركيبه اعتراض ايده‌جك دكلم، املا قالبندن بر آز بحث ايده‌جكم. طبابتده « عناصر اربعه » ظنى نه ايسه املاده‌ده « قالب » توهمى بويله كهنه، بويله ياكاش بر شيدر. املا ايچون مخصوص، معين بر قالب اتخاذى يازينك تعقيب ايتديكى طريق تكاملده كرى كيده‌رك هيه‌روغليف دورلرينه طوغرو چيقمق ديمكدر. ابتدالرى هر كلمه‌نك بر شكل معينى واردى. او شكلى ترسيم، او كلمه‌يى افاده ايتمك ديمك اولوردى. صوكره ياواش ياواش تحليل باشلادى، هجا نظر اعتباره

آلندی. هر کلمه ایچون معین بر قالب املا بر طرفه براقیلارق هر هجانی آیری آیری قید وتحریر قبول ایدلدی وتشکلات عضویهٔ لسانیه‌نك کوستردیکی قواعد طبیعیه‌یه تبعیت اونوتلارق هر هجاده بر صائت بولوندیرلدی. ایشته بو کونکی تدقیقات علمیه بزه طریق تکاملی بو صورتده کوستریيور. تورکجه‌ده ایر کچ بو نتیجه‌یه کله‌جکدر. شیمدیکی سعیلر ایسه تکاملی تأخیر واشکال ایدن موانعی ازاله مقصدینه مبنیدر.

دوقتور قنبر افندینك املا خصوصنه مراق ایتدیکی کورلیور. فقط متین بر اساس، علمی بر خط حرکت داخلنده چالیشلمادیغی تقدیرده اوتوز بش سنه دکل، یوز اوتوز بش سنه امك ویرلسه بنه ـ ایشته قنبر افندی کبی ـ بیهوده وقت غائب ایدیلمش اولور.

شمدی اساس مباحثه‌یه کله‌لم.

قنبرافندی دوغرودن دوغرویه کندی اصول املاسندن بحث ایتمدیکمدن شکایت ایلیور. حالبوکه املای منطقینك اساسندن بحث ایتمك بوندن باشقه دوغرو ومقتضیات لسانیه‌یه موافق بر اصول اولامیه‌جغنی اثبات ایتمك دیکر اصوللرله برابر قنبر افندینك وزن اصولنك ده‌یا کالش اولدیغنی کوسترمك دکلمیدر؟ ایشته بونك ایچون قنبر افندی طرفندن املای منطقی علیهنده سرد ایدیلن مطالعاتی کوزدن کچیره‌لم که بونلر چوروك چیقدیغی تقدیرده قنبر افندینك وزنی ده بی اساس اولدیغی اکلاشیلیر.

قنبر افندی « اولونور ، بولونور . بویوك . بوتون واخ » کبی املای منطقی یه موافق صورتده یازیلمش اولان بعض کلماتی آلارق بونلرك دوغروسی « اولنور ، بولنور ، بیوك ، بتون » اوملق لازم کله‌جکنی اثبات ایتمك ایستیور .

فقط بوتون اثباتلری « بونلرك قاعده‌یه مخالف اولدقلرینی سویلمکدن ایلری‌یه کچه‌میور . وایشته بو نقطه‌ده یاکیلیور . چونکه بن « اولونور ، بویوك ، بوتون » املاسنك بو کونکی قاعده‌یه ـ قاعده موجود قبول اولوندیغی تقدیرده ـ موافق اولدیغنی ادعا ایتمیورم . ایش قاعده‌یه موافقت . ویا عدم موافقتده دکل ، قاعده‌نك دوغرو اولوب اولمادیغنی تعیینده‌در . بن قنبر افندینك کوستردیکی قاعده‌یی اساساً قبول ایتمیورم . بکا بو قاعده‌نك دوغرو ، عقله ، علمه ومقتضیات طبیعهٔ لسانیه‌یه موافق اولدیغنی اثبات ایتمه‌لیدر . هر هجاده بر صائت بولوندورلماسی لزوم طبیعیسنه مخالف اولان بو قاعده هیچ بر اساسه مستند دکلدر ، اونلری ترك ایله‌مك لازمدر .

ایشته بونك ایچون قنبر افندینك قواعد موجوده‌یی شرح ایتمك مقصدیله دولدوردیغی ستونلری بوتون هیچ عد ایده‌رك کندیسنی او قاعده‌لرك اساسندن ، لزومندن ، معقولیتندن بحث ایلیه‌رك ، بونلری اثبات ایتمکه دعوت ایدرم . چونکه اساس بحثی یاکالش آکلایه‌رق لزومسز جهتلره سوق قلم ایلمشدر .

بوکون بحثی بوراده براقه‌رق قنبر افندینك ویره‌جکی جوابه

انتظار ایتمك ایجاب ایدردی. فقط لاقیردی صیراسی کلمش ایکن قنبر افندینك موجودیتندن بحث ایتدیکی قاعده‌لردن‌ده استطراد صورتیله براز بحث ایتمك فائده‌سز اولماز.

قنبر افندینك برنجی قاعده‌سی — ایکی حرفدن مرکب فتحهٔ خفیفه هجالرینك وسطنده صائت قوللانمق خطا ایمش. چونکه باشقه دورلو اوقونمق احتمالی اولسه ایمش صائت قونورمش. دیمك که قنبر افندی مکسور ومضموم هجالرده صائتی قبول ایدرك بونلرك خارجنده یالکز مفتوح هجا قالدیغی ایچون بو هجا حقنده صائت استعماله لزوم کورمیور. بو عدم لزوم اولسه اولسه اختصار مقصدینه مبنی اولابیلیر. اختصار مقصدی ایسه مقتضیات علمیه‌یی نظردن دور طوتدوراماملیدر. مقتضیات علمیه بزه هر هجاده صائت قوللانمغی توصیه ایدیور. بو صائتی مکسور ومضموم هجالرده قبول ایدوب‌ده مفتوح هجالرده قبول ایتمه‌مك. برفکری نتائج منطقیه‌سنه دوغرو تعقیبدن اظهار عجز ایله یاری یولده قالمق، خطا ایتمك دیمکدر.

برده قنبر افندی ایکی حرفدن مرکب فتحهٔ خفیفه هجالرینك وسطنده صائت قوللانمغی دیکر نوع هجالرده صائت بولونماسنه مبنی بی لزوم عد ایدرکن دیکر هجالرده مثلا مکسور اوقونان (بر) هجاسنده نیچون صائت اولارق (ی) قوللانمیور؟ « بر » و « کل » کلمه‌لرینك نه فرقی واردر؟ بری مفتوح بری مکسور اوقونمیورمی؟

قنبر افندینك ایکنجی قاعده‌سی — هجالری برجنس صدا ایله اوقونان ایکیشر هجالی « کلمات اصلیه‌لرك » جمله‌سنده برر صائتله اکتفا ایدیلك قاعده‌دن ایمش. بیله‌مم قنبر افندی بو قاعده‌لری نره‌دن چیقاریبور ؟ تدقیقات وتحقیقاتی قنبر افندینك سوزلرندن زیاده اعتماده، احتجاجه صالح اولدیغنده شبهه بولونمیان احمد وفیق پاشا « لهجۀ عثمانی » مقدمه‌سنده شویله دیبور :

« تورکیده صیرا ایله برجنسدن حرکه کلیرسه فقط ایکنجیسنك اظهاری عادتی عربی رسم خطه اتباعاً جاری مثلا باشقه ، بایاغی ، چوقور ، یاناشمق یرینه اختصاراً بشقه ، بیاغی ، چقور ، یناشمق املاسی جائز بولوندیغندن .. »

کورولیورکه قنبر افندینك ظن ایتدیکی کبی برقاعده دخی یوقدر. اختصاراً « جائز » کورولن بر شیئی مطلق بر قاعده حالنه کتیرمك جائز کورولمه‌ملیدر .

قنبرافندینك اوچنجی قاعده‌سی — مشتقاتده ماقبلی حرفیله برلشن ادات مجهول هجالرینك صداسی علی‌العموم صائتسز اوله‌رق کسر ایله اوقونوب فقط ماقبلی مضموم اولانلرك ضمله اوقونملری قاعدۀ کلیه‌دن ایمش . ومابعدیله برلشن ادات‌مجهول هجالرینك ماقبلی مادۀاصلیه‌نك ایلك هجاسنه‌تبعاً ضمله‌اوقونورسه‌ده صائتی یای مکسوره شکلنده یازلمق قاعده‌دن ایمش . مثلا « صورولور » اوقونوب « صوریلور » یازیلمالی ایمش . نیچون ؟ بوراسنی بیلمم . قنبر افندی قاعده بویله‌در ، دیبور . بو جوابه بویون اکوب اطاعت ایتمك ایچون انسان هیچ عقلنی ، محاکمه‌سنی

استعمال ایله‌مه‌مك ایجاب ایدر . حالبوكه آزاجق عقلی باشنده اولان برپارچه دوشونه‌جك اولورسه ـ بویله بر قاعده وارسه بیله ـ صاچمه‌لغنه ، لزومسزلغنه قارشی كوملكدن كندیسنی منع ایده‌مز .

ذاتاً بو نقطه‌ده اساس اعتباریله قنبر افندی ایله آرامزده فرق یوق دیمكدر . اوده صائت استعمال ایدییور . بجه اصل مطلوب بو . صائتك نوعنی تعیین جهتی صوكره حل اولنه‌جق مسئله‌در . بونك بر (ی) یازیلوب (و) اوقونماسی كبی كولونج صورتی وار . قنبر افندی اونی مناسب كورییور : برده (و) یازیلوب (و) اوقونماسی صورت معقولی‌واركه بن‌ده‌بونی‌توصیه ایدییورم .

قنبر افندینك دردنجی قاعده‌سی — كرك ماقبلنده كرك مابعدنده حرف ثقیل بولنان لام مفتوحهٔ‌بسیطه مجالری عمومیتله هاء ایله یازلمق قاعدهٔ كلیه‌دن ایمش . بجه مطلوب صائت ایله یازلمقدر . قنبرافندی بوصائت (ه) اولسون‌دییورو « اوله‌جك » كلمه‌سنده‌اولدیغی‌كبی « اوله‌جق » یازوب « اولاجق » اوقومالیدر ، ادعاسنی ایلری‌یه سوروییور . حالبوكه دوغرودن دوغرویه « اولاجق » یازسه نه ضرر ایدر : قاعده‌یه‌می مخالف اولور : لكن ـ ینه تكرار ایدییورم ـ بوقاعده‌لر كوكدنمی اینمشدر : معقول بولمادیغمز بر قاعدهٔ املائیه‌یه تبعیته كندیمزی نه‌دن مجبور طوتالم ؟

قنبر افندینك بشنجی ، آلتنجی ، یدنجی قاعده‌لری ده هجالرده صائت بولونوب بولونمامسنه دائر اولمایوب صائتلرك نوعلرینه عائددر . بحث ایسه بونده اولمایوب صائتك لزوم وجودنده‌در . برکره هر هجاده صـائت قوللانمغی قبول ایده‌ده نوعنی تعیین صوکره‌یه قالسین .

هر هجاده صائت یازمغی آوروپالیلرك بیله مستهجن ومشکل بولاجقلرینه کلنجه : قنبر افندی بونده آوروپا حرفلری ایچون مشکلات اولمادیغی حالده بزم حرفلرله مشکل اولاجغنی وچوق یر طوته‌جغنی سویلیور . ایشته فرانسزجه یازیلش برکلمه . ایشته عینی کلمه‌نك بزم حرفلرله یازیلش صورتی . باقکز هانکیسی اوزوندر . Physiologiquement فیزیولوژیقمان . دیمك که چوق یر طوتمق ، مشکل کورونمك کبی ادعالر هپ بی اساس ایمش !

املامزك اصلاحنده حرفلرمزك اصلاحی لزومی ده داخلدر . ذاتاً بوراسنی اولجه اشارت ایلمشدم .

بر چوق ذوات هر هجاده صائت استعمالنی عربی وفارسی کلمه‌لره قابل تطبیق بولمادقلری ایچون قبول ایتمك ایسته‌میورلر . بوکا قارشی عربی وفارسی کلمه‌لردن عربی وفارسی ترکیبلرده قوللانمامغه باشلایان ، یعنی تورکجه‌لشمش دیمك اولانلری املای منطقی موجبنجه یازمغی ده توصیه ایتمش ایدم . بن بو توصیه‌می عربی وفارسیدن اعلان استثنا معناسنه حمل ایدن قنبر افندی

ـ بونك عكسنی ادعا یوانده‌كی مقاله‌لرمی . یا اوقوه‌دیغمدن ، یا اونوتدیغمدن ـ برطاقم عربی وفارسی كله‌لر صایه‌رق بونلرك بونلرك توركجه مقابللرینی بولمه‌می سویلیور . كه بو تكلیفك بكا قارشی نه وجهی واردر . نه مناسبتی ! بن عربی وفارسی لسانلرندن كله آلمایه‌لم دیمه‌میورم كه بو تكلیفده معنا تصور اولنسون . كله آلالم . فقط بو كله‌لری قابل اولدیغی درجه‌ده توركجه املاسنه . املای منطقیه تابع طوتالم دییورم . بو فكرمی قنبر افندینك یازدیغی كله‌لر آراسندن بعضیلرینه تطبیق ایده‌لم :

« قطران ، فنجان ، كتان ، فستان ، قفا ، قنطار ، فنار ، منديل ، تمیز » كبی قنبر افندی طرفندن توركجه‌لری بولونمق تكلیف ایدیلن كله‌لر وتعدادی اوزون اولدیغی ایچون بوراده صایمغه لزوم كورمه‌دیكم دها بر چوق امثالی واردر كه آرتق توركجه‌لشمش صایلمه‌ق هیچ محذور یوقدر . بناء علیه بونلری :

« قاتران ، فینجان ، (یاخود فیلجان) ، كه‌تن ، فیستان ، قافا ، قانتار ، فه‌نه‌ر ، مه‌ندیل ، ته‌میز » صورتنده یازارز .

٣٦ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

قارئلریمك صبرینی سوء استعمال ایدییور كبی كورونمكدن احتراز ایتمكله برابر بو هفته « حیات مطبوعات » ستونلرینی املا بحثنه حصر ایله‌مك مجبوریتنده‌یم . بعضیلرینك : ینه‌می دوقتور

قنبر افندی ! استفهام مزیفانه‌سیله بنی بوش یره یورولمقله اتهام ایده‌جکلرینی بیلیرم ، فقط دوقتورقنبرافندینك مسائل علمیه‌ده اهمیتی نه‌قدر آز ایسه املا بحثنك‌ده لسانمز ایچین اهمیتی اوقدر عظیم اولدیغندن صیراسی کلمش ایکن شو مسئله حقنده دوشوندکلرمی کاملاً سویله‌مك ایسته‌یورم. حیات مطبوعات ستونلرینك هرشیدن زیاده صمیمی بر آوازوجدان اولدیغنی آکلامش اولان قارئلرمجه بر بحث حقنده قناعت فکریه حصوله کتیرنجه‌یه قدر ایضاحات ویره‌رك اوندن صوکره معارضك عنادینه قارشی نافله یورولمایوب باشقه جهتلره کچدیکم طبیعی معلوم بولوندیغندن بوکون‌ده کندیلرینی لزومسز یره مشغول ایتمه‌یه‌جکمه حکم ایده‌جکلرینی امید ایده‌رم .

فی‌الحقیقه بوسطرلر قنبر افندی ایچین ، قنبر افندی‌یی اقناع ایچین یازلمیور . قنبر افندینك نه اهمیتی وار ؟ اصل اهمیت مسئله‌نك ، حقایق علمیه‌نك ، بو حقایق علمیه‌یی تشریحدن ذهنلرده حاصل اولاجق تأثیرکدر. هپ کچیجی‌یز؛ پایدار اوله‌جق اثرلریمزدر .

قنبر افندینك بوکبی شیلره عقلی ایرمدیکندن اولمالیدرکه :

[بویله برفکری غزته‌لرله‌اعلان واشاعه‌دن وبزم کبی هم بی‌اقتدار اولان هم صلاحیتدار اولمیانلره قبول وتصدیق ایتدیرمکدن نه چیقار. سز اول امرده نصل اوله‌جقسه بیلدیککز کبی یاپوب مرجع عالیسنه تصدیق‌ایتدیردکدن صوکره طبع ونشرایتملیسکز. بوکاموفق اولدیغکز حالده‌آرتق بزم کبیلرك تصدیق وعدم تصدیقلرینك هیچ حکم‌وتأثیری

قالمش اولور . بناءً عليه سزه توصيه ايدهرم كه بو فكر مجروحكزى دها ايلرويه كوتورمك يوانى اتخاذ وچكه‌جككز زحمتى ده اختيار اتمزدن اول فقط بر تجربه اولمق اوزره انجمن تفتيش ومعاينه‌يه كيديكز ده يالكز (صانديق . جه‌ويز . قازان . فينجان . فيستان . الخ) كلمه‌لرى حقنده ين بو يولده بر اصول املا احداث ايده‌جكمى . حتى بونى بزم آبل هوولاق دخى كتابنده توصيه وبيان ايله‌يور ديكزده آله‌جغكز جوابه كوره حركت ايلايكز .]

طرزنده لزومسز، معنابيز، مناسبتسز سوزلرله بحثى اوزاتوب كيديور . قنبر افنديك بو كوزه‌لكنى اختيارلغنه باغيشلايه‌رق معذور كورسه‌ك بيله فهم وادراك خصوصنده بودرجه معلول اولان بر آدمك املا مسئله‌سنه قاريشماسنه تعجب ايده‌رز . « انجمن تفتيش ومعاينه » نك يالكز اسمنه بيله دقت ايدن بر كيمسه املا ايچون بو انجمنك مرجع صلاحيتدار اولاميه‌جغنى آكلار. انجمن تفتيش بر انجمن دانش دكلدر.

غزته‌لرله اعلان واشاعه ايتمك . قنبر افندى كبى بى اقتدار وصلاحيتسز اولانلره تصديق ايتديرمكه چاليشمق خصوصلرينه كلنجه‌قنبر افندى بونده‌ديا كيليور. طريق غزته‌سنده املاحقنده بعض مقاله‌لر كورولمسى اوزرينه او هفته‌نك حيات مطبوعاتنده بو جهتى بر آز موضوع بحث ايتمش وهر مجاده صائت استعمال اولونمق اساس قبول ايديلهرك بو خط حركت داخلنده چاليشلمادقجه‌بوتون سعيلرك عقيم قالديغنى سويلهمك ايستهمشدم. ينه تكرار ايدرم كه قنون تكامل نسائمزى بو حده مطلقا

ایصال ایده‌جکدر . ایشته بنم فلسفهٔ السنه حقنده اوقودیغم کتابلرده‌کی تدقیقات علمیه نتیجه‌سنده پیدا ایتدیکم قناعت وجدانیه‌م . طریقك مباحثه‌سی وسیله اولدی . بونی سویله‌دم ، بر اصول املا احداث ایتدم ادعاسنی یالکز قنبر افندی کبی غافل دماغلره ترك ایدرم . اصول املایی لسان طبیعتیله ، حذاپله احداث ایده‌جکدر . خط حرکتلرینی ضیای علم ایله تنویر ایده‌رك دوغری بر یولده یورومك ایسته‌ینلر ایچین ترقی‌یی یاواشلاته‌جق صورتده طریق تکامله‌کی اوفق تفك عارضه‌لری قالدیرمغه چالیشمق بر وظیفه‌در . قنبر افندی وامثالی دنیادن هیچ بر وقت اکسیك اولمامشدر .

قنبر افندی املای عثمانی حقنده ادعا ایدیلن صاعقیلکی هیچ بر عقل سایم صاحبی قبول ایتمیه‌جکنی ده آنجق کندیسنده وامثالنده کوروله‌جك بر جسارتله ادعا ایده‌رك نمونه کوسترمه‌می تکلیف ایدییور .

املای منطقیدن بزده شایان تقدیر بر وقوف ایله بحث ایدن ذات — اکر یا کلمیورسه‌م — محیط المعارف محرریدر . او محرر فاضلك املای منطقی مقاله‌لرنده قنبر افندی چوق استفاده ایده‌جك شیلر بولور . محیط المعارف محرریله آرامزده‌کی فرق اساسده دکل ، فرعده‌در . او بر نوع « اوپورتونیزم » کوزه‌ته‌رك املای منطقینك تطبیقنده پك ایلری‌یه وارمیور . بن بو « اوپورتونیزم » ی یالکز غریبه‌لغی ،

عجمیجه‌لغی‌بك زائل اولمامش کَلّه‌حصر ایتمکی مناسب کوریپورم.

املای منطقی ایله یازلمش یازیم ستونلق بر نمونه‌یی نیچون‌دی‌یه قدر کوسترمه‌دیکمه سبب حرفلریمزده‌کی نقصاندر. «و» لر، «ی» لر، «ه» لر، هپ تعدیله محتاجدر. [١] هله — ینه محیط‌المعارف محرری مقتدرینك اشارت ایتدیکی وجهله — بزده «ه» لر یالکز «ایسته. ویرمه. کیتمه» کلمه‌لرنده اولدیغی کبی فرانسزجه‌نك (é) سنه معادل اولوب «ایسته‌ر. ویرمه‌ز. کیتمه‌ز» صورتنده یعنی فرانسزجه‌نك «è» سی یرینی طوتامایه‌جغندن بو صورتله استعمالی پك خطالیدر. [٢] بویله بر صائتك یرینی طوتمق اوزره نقطه‌سز بر دندان استعمال ایده‌جکم. بر کره اساس، یعنی هر هجاده صائت استعمالی قبول اولوندقدن صوکره ایشته بونلرك چارهٔ اصلاحنه باقیلاجقدر. مع مافیه صوائتك شو حالنده بیله — یالکز «ه» لرده اوفق بر تعدیل — ینه اوزون بر نمونه کوسترمك ایچین «حیات مخیل» ك ١١٦ نجی صحیفه‌سندن آشاغی‌یه دوغرو نقل ایدیپورم:

«بعضی کیجه‌لر. آغیر. أزیجی بیر سکونت حکمفرما اولوردی. حالنکه ظلمت قطره قطره تکاثف ایده‌رك بیر وجود کسب ایدر. بوتون موجودات خشیت رسان بیر آن مخوف که‌چیریپور کیبی مبهوت. اورکمیش، تیتره‌رله‌ردی. واووقت هیچ بیرشی دوشونه‌ده‌ن بو آلیشغین. بو محب یولله‌رده هیچ بیرسبب معین اولماده‌ن دولاشیرکه‌ن

---

[١] آهنك تصوت بوکا لزوم برقیه بیبیر. — یکی علاوه.

[٢] ظن اولوندیغی قدر خطالی اولماسه کرك — یکی علاوه

صانكه بو ظلمتلريك يوزينه چارپديغنى ، اطرافيمده‌ن مبهم ، اوزاق ، خفيف فيصيلتيله‌ر ، سسله‌ر ، كه‌لديكنى حس ايده‌ر ، سرخوشليغى آكديرير بير وجدانچينده بوفوق‌الطبيعه شيله‌رى سه‌وه‌ره‌ك ، قلبيميك احتياجات اسرارجويانه‌سنه هه‌پ بيرده‌ن معكس بولاره‌ق بير چيلغين ، بير بيهوش كيبى دولاشير ، بو ظلمتله‌ر آراسينده بيره‌ر هيولا كيبى سيال . غرابتنما ، هرس آورشكلله‌ريله خياليمه چارپان موجوداته پرستش ايده‌ره‌ك اونلرى ده‌لى كيبى قيصقانه‌ره‌ق بوراله‌رده دولاشمه‌قده بير ذوق تملك ، بير خط وصال دوياردم . بيردن ، بوپرحيات ، بو پر جوشش‌قارا كليقله‌رانچينده فه‌نه‌ريك نوازش ضيادارى سريع بيرپرواز متخاشى ايله اوچاردى . صوكره يينه سكوت ، يينه ظلمت ... وبو دفعه صانكه بونور فراريده‌ن اوركميش كيبى هه‌ر طرفده‌ن غريب خيشيلتيله‌رله قاچيشان ، چيرپيشان بيكله‌رجه خياله‌ر ...

بعضى كيجه‌لر ، قهار بير روزكار بو سكون ضياپرورى تارمار ايده‌ردى . چوق زمان ضبط اولونميش بير حدتيك بيرده‌ن بيره قودوران غليانى كبى ساحلى محو ايچين آتيلان ده‌كيزيك اوماغلى صيحهٔ غضوبى آراسينده بوزاواللى خيال كيجه‌له‌رينك هه‌ر ذرهٔ رقيقهٔ شعرى روزكاريك آغير پنچه‌سيله دوكوملنير كيبى قيوريلان آغاچله‌رده أوله‌ريك صاچاقله‌رنده اوزون بير انين تأله صانكه ايكله‌ردى . آغلاردى . بونله‌هوالرده‌ليوآنتده‌كى قير قه‌هوه‌سينك لامبالرى ياندز ، ميدانده كيمسه كورونمه‌ز ، حتى فه‌نه‌ريك ضياسى بيله بودهشتلى كيجه‌ده قيره چيقمه‌قده‌ن قورقيور كيبى تردد ايده‌ردى . وصباحه قدر ده‌كيز بوغوق ضربه‌له‌ريله ساحلى كومله‌تير ، روزكار بووحشت‌انكيز فيرطينه كيجه‌سينيك ملال سياهىٔ اضطراب ماتميسى آلتينده آغلار ، دائما آغلاردى ...

صوكره صباحله‌يين صاف ، براق ، خنده‌ريز بير سماى كبود كيجه‌نك وحشتله‌رينى اونوتديرير ، اوفاق التماعله‌رله ده‌كيز صانكه كولومسه‌ر . اوتلر ، قيرلر آغير بر كابوسدن قورتولديقله‌رينه‌سوينييور كبى چيرپينير ، تيتره‌ر ، بير عبد طبيعت بوتون صفوت و علويتيله حكمران اولوردى .

قنبر افندینك‌ده اصلاح املا بحثنده لسانمزك دیناً ، علماً ، ادباً عربی و فارسی لسانلریله ناقابل تفریق اولان علاقه‌سنی دائما اوکه سورمکه چالیشماسی پك قولای استعمال اولونان برسلاح زیادر . فقط برواسیل قنبر افندی آغزنده بو زیاکارلق پك مناسبتسز بر رنك باغلیور !

قنبر افندی ایسته‌دیکی قدر تورکجه ، عربجه ، عجمجه بیننده‌کی مناسبتی عناصر اربعه‌یه تشبیه ایده دورسون . قنبر افندی بو کون برسنه کیمیا اوقومش بر مکتب چوجوغنه عناصر اربعه‌دن بحث ایدرسه او طالب معرفت ، قرون اولادن قالمه بو بوش قفانك قارشیسنده ناصل برخندهٔ تزییف صالیویریرسه علم السنه ایله متوغل بر ذات‌ده عربی و فارسی لسانلرینك تورکجه‌نك عنصرندن بولوندیغی اولماسنه قارشی بویله اکله‌نیر .

اولکی هفته دنیاده هیچ بروقت مختلط بر لسان ذی حیات کوروله‌دیکنی وکوروله‌میه‌جکنی ، بناءً علیه بر برلرندن آیری صنف وزمره‌لرده داخل بولونان تورکجه ، عربجه ، عجمجه کلمه‌لرك برلسانك عنصرینی تشکیل ایده‌میه‌جکنی ، لسانمزده نه‌قدر عربی کلمات بولونورسه بولونسون اونك روحی ینه تورك قاله‌جغنی تأییداً آبل هوولاقدن بر فقره نقل ایتمشدم . قنبر افندی بر آز اول آکلادیغمز وجهله قوهٔ ادرا کیه‌سنك معلولیتندن ، یاشیخوختندن آکلایه‌مایه‌رق یاخود آکلامق ایشنه کلمیه‌جکی ایچین تأویل ایتمکی ترجیح ایلیه‌رك « لسان عثمانی املاسنك جزئ اصلاحی آوروپا

لسانلرندن اقتباس ایتمك » صورتنده تغییر حقیقتده چالیشیور .
بو ، بالفرض آوروپا علماسنك اثبات ایله‌دیکی جاذبهٔ ارض قانوننندن
بحث اولونورکن آوروپا فکرلرینی تقلیدایله‌اتهام اولونمغه بکزه‌ین
عجیب بیر ادعادر. آبل هوولاقدن نقل ایتدیکم فقره دنیاده مختلط
بیر لسان ذی حیات بولونامیه‌جغنه دائردر . جاذبهٔ ارض قانونی
ناصل فرانسه ایچین ، آلمانیا ایچین ، آمریقا ایچین حکمی جاری
بر قانون عمومی ایسه بوده اویله بر قاعدهٔ عمومیه‌در . بالخاصه
فلان ویافلان لسان ایچین دکلدرکه برلسانه خاص اولان برقاعده‌یی
اونك ایله هیچ علاقه‌سی بولونمیان تورکجه‌یه تطبیقه اوغراشمش
اولایم . اصل بوخطایه دوشن قنبر افندیدرکه تورکجه ایله ذره
قدرمناسبت طبیعیه‌سی بولونمیان عربجه وعجمجه قواعدیله تورکجه
املاسنی اصلاح ایتدم رؤیاسنی کورویور .

تورکجه‌مزی عربی، فارسی لسانلرینك تحصیلی ایله‌مزج ایده‌رك
بر لسان تحصیلی یرینه اوچ لسان تحصیلی مجبوریتنی میدانده
اقامه ایده‌میز . أوت ، عربجه لسان دینی اولدیغی ایچین اونی
اوکره‌نیرز . فقط عربجه اوکره‌نیورز دییه اوکره‌نیرز ، تورك
لسانك عنصری دییه دکل، مجبوریت دینیه ایله عربی اوکرنمیه‌جك
غیرمسلم وطنداشلریمز یاخود لسانمزه مراق ایدن اجنبیلر تورکجه
اوکره‌نیرلر .

عثمانلی چوجوقلری ــ هانکه جماعته منسوب اولورسه
اولسون ــ مکتبده بلا تفریق تورکجه اوکره‌نیرلر. بونلرك ایچنده

مسلمان چوجوقلری آیریجه عربجه‌ده اوقورلر. چونکه اونلرك لسان دینیسی عربجه‌در . عینی مجبوریتی جماعات سائره اطفالنه تشمیل ایده‌مه‌یز. بونلر ایچین اولان مجبوریت یالکز تورکجه‌یی اوکرنمکده‌در. کرك لسانك ، کرك املانك اصلاحی نقطه‌سنده هپ بو نقطه‌یی کوز اوکنده طوتمق لازمدر .

دوقتور قنبر افندی بر آرالق بو طریق مستقیمه میل ایدر کبی اولیورسه‌ده املای منطقینك قبولی « لسان اوزرنده پك عظیم تبدلاتی موجب اولوب نتیجه‌سنده دخی بونجه عصرلردن بری جمع ایدیله‌کلن آثار ومجلدات موجوده‌نك احراق بالنار ایدلمشجه‌سنه بر دها قابل تلافی اوله‌میه‌جق صورتده محوینه سبب اوله‌جغنی وحروف هجانی تبدیل ایتمکسزین املای منطق اوزره یازی یازمق قابل اولمایه‌جغنی » سویلیور . ایشته قنبر افندینك ستون ستون بوش لاقردی ایچنده املای منطق علیهنده دلیله بکزر ، بوسوزلری واردر. بوندن باشقه « املامسئله‌سنك فصل وحلنده کرك مرجع عالیسنك وکرك بالجمله ادبای کرام حضراتنك امل و آرزوسی حروف هجا تبدیل وتغییر ایدلمکسزین قدیمدن بری جاری ومعتبر اولان اصول واساسه طوقونمقسزین املانك فقط بر قاعدۀ مضبوطه ومنتظمه تحته قونلمسندن باشقه برشی اولمادیغی » و« هر هجاده صائت استعمالنك معقول وعامه‌جه مقبول برصورت اولمادیغی » کبی لاقیردیلری بر مباحثۀ علمیه‌ده ـ اکر مقصد مقتضیات علمیه‌یه کوره تعیین حقایقدن عبارت ایسه ـ بر طرفه آتمغه

مجبورم. بر کره املامسئله‌سنك مرجع عالیسی اوناز. املاقواعدی حکومتك قانونیله تعیین ایده‌مز. قنبر افندینك مرجع ظن ایتدیکی انجمن تفتیشك وظیفه‌سی املا محافظ‌نی، املا واضع قانونلغی دکلدر. ثانیاً امل و آرزولری حروف هجا تبدیل وتغییر ایدیلمکسزین وقدیمدن بری جاری ومعتبر اولان اصول واساسه دوقونلمقسزین املانك برقاعدهٔ مضبوطه آلتنه آلنماسندن عبارت اولان « ادبای کرام حضراتی » نك کیملردن عبارت اولدیغنی بیلمیورم. بونلر قنبر افندی عقلنده، قنبر افندی معلوماتنده ادبا ایسه‌لر بر دکل، بیك کشی، یوز بیك کشیدن‌ده مرکب اولسه‌لر اونلره قارشی بر صدای علم وفن:

— بیلمیورسکز، یاکلش دوشونیورسکز!

دییه بی پروا حقیقتی سویلر. قنبر افندینك دوغرویه بکزر برلاقیردیسی وارسه اوده حروف هجابی تغییر ایتمکسزین املای منطقی اوزره یازی یازیلامایه‌جغیدر. ذاتاً حرفلریمزك‌ده محتاج اصلاح اولدیغی کون کبی آشکاردر. بونی اوجه‌ده سویله‌مشدم. هله صوائت مطلقا تعدیل ایدیلمك لازمدر. بو تعدیل لزومی صوائتك حکمت ولزوم استعمالنی هیچ بروقت ازاله ایده‌مز. عصرلردن بری جمع ایدیلن آثار ومجلدات موجوده‌نك نه‌اولاجغنه کلنجه: بونلرك همان کافه‌سی ال یازیسیله‌در. ال یازیلی اولان کتابلر تحولات لسانیه واملائیه نتیجه‌سنده سائر ملتلرده نه اولمشلرسه بزده‌ده بالطبع اویله اولورلر. مطبوع اولانلره کلنجه

بزده اصل کتابلر علوم وفنونه . فلسفه‌یه . ادبیاته . حاصلی هر شیئه دائر کتاب . اثر دینه‌جك مجلدات بوندن صوکره یازیلاجقدر . بناءً علیه انزده‌کی تك تولك بر قاچ کتاب ایچون اهمیت عظیمه‌سی درکار اولان اصلاح املا بحثنی اهمال ایده‌مه‌یز . بالخصوص بو اندیشه‌لر . ملاحظه‌لر اساسی . املای منطقی‌ی قبول ایتمك موافق اعلم اولماسنی اخلال ایتمز . بونلر ایکنجی درجه‌ده قالان . علم وحقیقت ایله علاقه‌سی اولمیان بر طاقم مسائلدرکه انك موافق چارهٔ حانی دوشونوب بولمق اقتضا ایدر . شیمدی بر اجنبی‌یه . بر غیر مسلم وطنداشه . بر چوجوغه قابل دکل اوکره‌ته‌مدیکمز املا صوائت اصولیله اوچ کونده اوکرەنیلوب بیتر . بزایسه بو منفعت عظیمه‌یی هیچ دوشونمه‌رك یالکز کندیمزی دوشونیورز . عادتمزی اخلال ایده‌جك . چرکین دوراجق . کبی خود اندیشانه . جاهلانه ملاحظه‌لرله ترقیات مستقبله‌یه سد چکیورز .

ایشته املا بحثنده سویلیه‌جکلرم بوندن عبارتدر . قنبر افندی حالا دلائل وبراهینکزهانی ؟ دیپور . اولکی هفته‌کی واوندن اولکی حیات مطبوعاتلرده آزادقلرینی بولور . اگر وعدایتدیکی نه کندی اصوندن نه آخر جهتلردن بیهوده تفصیلات واعتراضات ایله مباحثه‌یی قاریشدیروب چیغرندن چیقارمامق شرطیله سویلیه‌جك بر سوز بولابیلیرسه یالکز اساس بحث اوزرنده دها ایجاب ایدن تفصیلاتی اعطا ایده‌بیلیرم .

کندی وزن اصولنك تفصيلاتنی تدقيقه كيريشمك حقنده‌كی تكليفنی قبول ايده‌مه‌مكده معذورم . چونكه املای منطقی‌يه دائر سرد ايديلن افادات بو اصولی ذاتاً كوكندن رخنه‌دار ايتمشدر . اكر املای منطقی خارجنده براصول املا تحری ايتمك ايجاب ايدرسه . هر وقت قنبر افنديننك كشفياتنه بر نظر تدقيق وتنقيد عطف اولونه بيلير .

حيات مطبوعات مقالاتنده‌كی غوغالر بواملا بحثی ايله نهايت بوليور . مع مافيه بو بحثی قاپايه‌رق تاريخ صيراسيله دها مؤخر اولان مناقشه‌يه كچمه‌دن اول بر ايكی لاقردی علاوه ايتمك ايسترم . بوده مطبوعاتمزك اعتياد ايتديكی نقل آثاره دائردر . معلومات ، ارتقا وامثالی غزته‌لر برطرفدن ثروت فنون وادبای جديده ايله استهزا ايدركن ديكر طرفدن اثرلرينی نقلدن كری قالميورلردی . تميز بررساله‌طرفندن وقوع بولاجق بلا استيذان نقل آثار كيفيتنه سس چيقارلميه بيليردی . فقط معلومات ستونلرنده امضالريمزك كورلمسی بويوك بر اكه كبی كلديكندن بوكا اعتراضدن بر آن خالی قالمادم . حيات مطبوعاتك دها برنجيسنده شو سطرلری يازمشدم :

بر هفته ظرفنده چيقان غزته و رساله‌لر هپ بر آرايه طوپلانوب باقيلنجه الك اول مطبوعاتمزك غريب بر عادتی كوزه چارپيور . آثار ادبيه عادتا هر دورلو حق و حمايه‌دن محروم

ایمش کبی هر ایستهین غزته جانبنك ایستدیکی اثرلری آلیور . هانکی غزتهدن ، نسخهدن نقل ایتدیککنی تصریحه بیله لزوم کورمیور .

هیچ بر وجدان شو حاله قائل اوله بیلیرمی ؟ بن بو سؤاله نفی ایله جواب ویرهرك بویله بر حرکتی اخلاق نقطهٔ نظرندن « غصب » دن فرقسز بولیورم .

شیمدی ، برابر دوشونهلم . صنعتی معزز بیلن ، صنعته مفتون اولان محررلر ایچون میدانه کتیردکلری اثرلر حیات روحیه وحسیهلرینك برر زادهٔ طبیعیسیدر . بونلر بیك دورلو اندیشهلر ، اضطرابلرله یازلمشدر . حسیات قیمهنی افاده ایدهمدیکی ایچون کلمهلر دکیشدیرلمش ، مناسبی آرانمش ، اوزون بر سعی نتیجهسنده بر حکایه ، بر رومان ، بر شعر یازلمشدر . بونلر محررینك اوز مالیدر . بونلر محررك روحندن قوپمش برر تحفهٔ تأثردر . کیمسهنك اونلره مداخلهیه ، تمسهمکه حقی یوقدر . کیمسه اونلری جبراً آلاماز .

بوکون بزده کتاب صاتیلمادیغی ایچون انتخاب آثار اکثراً یازیلرینی مجموعه وغزتهلره ویریورلر . یاخود صاتیورلر . بو بخش ایتمك ، یاخود صاتمق جهتلری یالکز او اثرلرك طبعی حقنه عائددر . اثر ، امضا ینه محررکدر . بر اثر بر غزتهیه اجرت مقابلنده ویرلمهمشسه طبیعیدرکه صاحب اثر جانی ایستهنجه اونی کتاب صورتنده دخی باصدیرا بیلیر . فروخت صورتندهده

غزته اداره‌سی ایله محرر بیننده‌کی شرائطه باقلمق اقتضا ایدر .

ایشته برغزته‌ده ، بررساله‌ده اثرلر بو صورتله انتشار ایدر. شیمدی بونك دیکر غزته‌لر ، رساله‌لر طرفندن نقلنه کلنجه : نقل اولوناجق اثرلر ایلك طبع اولوندقلری غزته‌یه یا براجرت مقابلنده اولمایه‌رق ویرلمشدر ، یا صاتیلمشدر . بو ایکی شقده‌ده نقل ایچون بر صلاحیت وجود بولاماز. برمحرر اثرینی فلان وفلان‌غزته ورساله‌لره کوندرمیوب‌ده دیکر برغزته‌یه کوندرمشسه دیمك‌که اثرینك اوراده باصیلمسنی ایسته‌مشدر ، طبع حقنی یالکز او غزته‌یه ویرمشدر . اکر دیکر غزته‌لره اثر ویرمسنی ایسته‌سه ایدی دوغرودن دوغرویه اونلره کوندرر ایدی . بو حالده دیکر غزته‌لر نه حق ایله او اثری نقل ایدرلر؟ بونی نقل ایتمك ، نظر قانوندن دور قاله‌جغنه امین اولان بر آدمك غصب حقوقه قیام ایتمسندن هیچ فرقلی دکلدر .

محرر اثرینی بر غزته‌یه صاتمشسه بونی نقل ایتمك ایکی قات حقسزلقدر . چونکه بر غزته اداره‌سی کندی سورومنی تأمین ایچون پاره ویره‌رك مادی فدا کارلق اختیار ایده‌رك بر اثر صاتون آلمشدر . بو اثری دیکر بر غزته‌نك نقل و رسائل سائره‌دن طوپلادیغی سائر کزیده آثاره علاوه ایله مثلا دها اوجوز صاتماسی ـ چونکه کندیسی هیچ برحق تحریر ویرمیور ـ آرقداشلرینك جبنه تکلیفسزجه ال اوزاته‌رق پاره ایدر شیلری آلمقدن فرقلی برشی اولماسه کرکدر . بناءً علیه

بر غزته ویا رساله‌دن بلا رخصت بر اثر نقل ایتمکه قانون اخلاقی طرفندن مساغ کوسترلمه‌مك اقتضا ایدردی .

بو اخطارك هیچ بر فائده‌سی اولمادی . معلومات وامثالی غزته‌لر مسلکلرندن شاشمادیلر . بن ده حیات مطبوعات مقاله‌لرینك زیرینه هر هفته آثار مغصوبه‌یی اعلانه مجبور اولدم ومعلومات ایله هیچ بر مناسبتمز اولمادیغنی تکراردن کری قالمادم :

٢٨ نومرولی حیات مطبوعاتدن :

معلومات اداره‌خانه‌سی واسطه‌سیله نشر اولونان ارتقا غزته‌سی بر کون اولکی ثروت فنوندن بر معتاد غصب آثار ایله‌مشدر . بونلر آراسنده نامه عائد برقاچ سطرده وار . معلومات اداره‌سی غصب حقوقده دوام ایتمکده — مجازات مادیه‌قورقوسی اولمادقجه — بأس کورمیه‌بیلیر . فقط دیکر طرفدن حقلری غصب ایدیلنلرك ده « بزم معلومات وامثالی غزته‌لرله ذره قدر مناسبتمز یوقدر . » اعلانیله کندیلرینی تبرئه ایتمکدن کری قالمامالری طبیعیدر .

ایرتسی هفته‌کی حیات مطبوعاتدن :

پنجشنبه کونی ثروت فنونده مندرج اولان « کلین » نامنده‌کی ناچیز بر حکایه‌می او اقشام چیقان معلومات غزته‌سی غصب ایدرك ، دوغرودن دوغرویه کندیسنه کوندرلمش کبی نشر

ایتمشدر. اوجهده بویله برحال وقوعی اوزرینه معلومات غزتهسی ایله ومعلومات ادارهسی طرفندن نشر اولونان سائر غزته ورساله‌لر ایله ذره قدر مناسبتم اولمادیغنی واولمق احتمالی دخی بولنمادیغنی اعلان ایتمشدم .

ثروت فنون غزتهسی دخی معلومات ادارهخانهسی طرفندن اوغرادیغی بو یغمالر اوزرینه شویله براخطارده بولنمغه مجبوریت کورمشدی :

« قولاقلره یاموق طیقامق عادتی تعمم ایتسهده ایشتمسه‌ك: بیلیرمیسکز نه دینیور ؟ دینیورکه :

— « ثروت فنون » محررلری یازدقلری اثرلری یالکز کندی غزته‌لرنده نشر ایله‌ا کتفا ایتمیورلر ، باشقه برطاقم یرلرده، اونلرك بولونملری هیچ مأمول اولمیان یرلرده ده یازیلرینك تکرار طبعنه آرزو، دکلسه بیله مسامحه کوستریورلر. شوبهتانی ایشیتوب ده متأثر اولمامق « ثروت فنون » محررلری ایچون قابل دکلدر . ایچمزده کیمسه یوقدرکه حتی الك حقیر براثرینك اوغیر مأمول یرلرده کورولمسنه راضی اولسون . بوکا هیچ بروقت مسامحهده ایدلمدی . قاچ دفعه سویلدك . حایقردق که بزم ایچون اورالر کندی رضامزله کیریلن یرلردن دکلدر. اونلر اثرلرمزی غصب ایدییورلر، چالیورلر، آشیریورلر : بوقباحت یوزلرینه اوردیغی زمانده ذره قدر اوتانمیورلر ... فقط نه سویلیورم ؟ اوتانمق، یازیق دکلمی کلمه‌یه ! »

بویله اولدیغی حالده معلومات اداره‌سنك بر طاغ مانسنده بولونیور کبی غصب حقوقده بی قتورانه دوام ایتمسنه حیرت ایدییورم. سویله‌یه‌جك سوزده قالمادی. دها زیاده‌سنی سویلمکه صیقیلیر ومعلومات اداره‌سی ایله هیچ بر مناسبتم اولمادیغنی واولامایه‌جغنی بر دها اعلان ایله اکتفا ایده‌رم.

⁂

بالاستیذان نقل آثار مسئله‌سی شویله تحف بر مناقشه‌یه‌ده سببیت ویردی.

حیات مطبوعاتدن:

مصور ترقی غزته‌سی صاحبی ق. فائق افندی طرفندن مصور ارتقایه کوندریلن بر مکتوبده مصور ترقینك دیکر مجموعه‌لردن سرقت آثاره مباشرتی بر تشویقله اولدیغی سویلنیور، فی الحقیقه بر ایکی کون اول کندیسنه سوقاقده تصادف ایتشدم. مصور ترقینك هیچ سورولمدیکندن بحث ایتدیکی صیراده عالم مطبوعاتده براززماندن بری پك ایکی برطرزده کورولن یغما کرلکه اشترا کدن نه‌یه کیری قالدیغنی لطیفه طرزنده صورمشدم. مقصدده کندیسنك صراحت قانونیه‌نك فقدانندن استفاده آرامیه‌جق قدر منفعتی بیلمز اولادیغنی اخطار ایدی. انسانك بو ایچه‌لکلرندن برشی اکلایه‌میان ق. فائق افندی ایسه ذاتاً کندیسنك بویله برتصورده بولندیغنی، غزته‌سنه سکز صحیفه دها

علاوه ایدوب بکنه‌جکلری اثرلری کاملاً نقل ایتمك ایسته‌دیکنی سویلمشدی . ایشته حقیقت مسئله بوندن عبارتدر .

بومکتوبك ، ثروت فنونده کوروان آثار نفیسه‌نك غرب ادباسندن منتحل اولماسی یولنده‌کی تلقیناتنه کلنجه : ق . فائق افندینك بورالره طبیعی عقلی ایرمز . بوکون ق . فائق افندینك آغزندن بو تعریضات مذبوحانه‌ده بولنه‌جق قدر اثر عجز کوسترن محرره وبوتون معترضلره قارشی ، کیم بیلیر قاچنجی دفعه‌اولارق ، ینه تکرار ایده‌رم : دلیله اقتران ایتمه‌ین بو بی اساس افترالر صاحبلری ایچون ـ اکر انصاف ایله دوشونه‌جك اولسه‌لر ـ باعث حجاب اولمقدن باشقه برشی انتاج ایتمز . سویلدیککز سوزلرك ارباب اذعان نزدنده مظهر اعتبار اولماسنی ایسترسه‌کز بونلره بر دلیل کوسترکز .

مسئله قوروتعریضدن چیقوب ده بویله اثبات نقطه‌سنه کلدیکی زمان شیمدی‌یه قدر اولدیغی کبی ینه برسکوت عجز نما ، دکلمی ؟

بومناقشه ایرتسی هفته حیات مطبوعاتده‌کی شو سوزلرله نتیجه‌لندی :

بو هفته ارتقا غزته‌سی برهفته فصله ویردیکی غارت آثاره تکرار مباشرت ایله ثروت فنوندن « بائقجیلر » منظومه‌سنی وهفته‌لق معلومات غزته‌سی دخی « بهار منکسر » و « خسوفه قارشی » منظومه‌لرینی غصب ایتمشدر .

※ بو هفته مصور ارتقاده کتابجی ق . فائق امضاسیله حیات مطبوعاته قارشی ینه بر ورقه کورولدی . بویله شیلره اهمیت ویرمك عادتم دکلدر. لکن هفته کنه جواب ویرمشم ایسه وقوع بولان بر اسنادی تصحیح مقصدینه مبنی ایدی . بو هفته ق . فائق افندی بر طاقم تأویلاتدن . مالایعنی سوزلردن صوکره شعرلدن . کتابتدن بحث ایدییور . سویلنه جك لاقیردی وارسه کندیسنه خطاب ایتمك کبی سویلیور. ق . فائق نام مستعارینك کتابجی کیرقور دیمك اولدیغنی بیلنلر بو شاعرك . کاتبك ادعاسنه نه قدر اهمیت ویرمك لازم کله جکنی آکلارلر. بیچاره‌نك امیلکه یقین بر درجه‌ده‌کی حالندن استفاده ایدرك کندیسنك نامی آلتنده عریضالرده بولونغه قالقه‌جق درجه‌ده اثر تذلل کوسترن آدملرله وکتابجی کیرقورله مباحثه ایتدیکی ایسه — مذموم اولسه‌ده اعتراف ایدیم — کندیمجه بر تنزل عدایتدیکمدن بو حادثه‌یه دائر شو صوك سوزلری سویله‌رك لاقیردی‌یی کسیورم .

